

מריחת הפרשה

פרשיות השבוע

ומועדי השנה

הארות, ביאורים, הגיוני והגיגי מוסר
על פרשיות השבוע ומועדי השנה

שנשמעו ונאמרו מפי אבינו
הרה"ג רבי אברהם זרח שוגרמן שליט"א

משפחת שוגרמן

כנרת 12 חיפה

04-8626947

הרב שניאור זלמן קלופט
ראש כולל 'דעת וואל'
ורב קהילת 'עדת ישראל' חיפה

בס"ד חשון התשפ"ב

שמחתי בראותי את חיבורו הנפלא של ידידי היקר איש
אשר רוח בו, אשר חיותו חשקו ומרצו לדברי תורה ודברי
קודש, יקר יקרים, ה"ה רבי אברהם זרח שוגרמן שליט"א,
החיבור 'זריחת אברהם', ובו הערות והארות ופנינים יקרים
על סדר פרשיות התורה. דברי תורה ותבונה שמסר תמידין
כסדרן לבני משפחתו היקרים ולבני הישיבה הק' באלעד,
בו הוא מרביץ תורה בשנים האחרונות במס"נ גדולה.

ברכה מקרב לב לרגל הגיעו ל"בן שבעים לשיבה", עוד
ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו, בבריאות גופא
ונהורא מעליא והמשך דבקות בתורה ויראה מתוך מלוא
חופנים נחת מכל יוצ"ח היקרים נ"י, עד ביאת גואל צדק.

22 3/27
שניאור זלמן קלופט

משה יעקבי

רח' האורנים 36 רכסים

טל. 049846140

בס"ד ה' כסלו פ"ר ויצא תשפ"ב

כבוד ידידי רעי ואהובי

הרב אברהם זרח שוגרמן

יארִיך ה' ימיו בטוב ובנעימים!

הנני שמח על ההזדמנות שבני משפחתך היקרים נותנים לי להביע בזאת רגשי ידידות והערכה לרגל מלאות לך שבעים שנה גיל השיבה, וכבר צריך לקום בפניך (עיין תפא"י במשנת בן שבעים לשיבה).

זוכר אני ימים מקדם בהיותך בישיבה עוסק בתורה בשקידה וברצינות מיוחדת ויחד עם זאת רצוי ואהוב על כולם. גם לאחר מכן כאשר בנית את ביתך עם זוגתך תח"י השתדלתי לעקוב עד כמה שניתן, אחרי המשך התפתחותך היפה, ולאחר מכן כאשר שמשת כר"מ קבלתי מידי פעם דרישות שלום משמחות.

הדברים הטובים הנ"ל משתקפים היטב ב"זריחת הפרשה", השקפה ישרה ומחנכת, דברים הנוגעים למעשה, שכל אחד מבני המשפחה יכול לקחתם כדי לבנות את עולמו הרוחני. ואת התנהלותו כלפי המקום וכלפי חברו.

אני מנצל את שארית הדף כדי להעלות כאן ענין יסודי ששמענו ממו"ר ר' אלי' זצ"ל בפרשת השבוע. נאמר בפרשה: וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה השדה אל צאנו, ויאמר להם רואה אני את פני אביכם כי איננו אלי כתמול שלשום... ויאמר אלי מלאך האלוקים... קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך. ותען רחל ולאה... הלוא נוכריות נחשבנו לו... ועתה כל אשר אמר אלקים אליך עשה. הדו שיח הזה מאד לא מובן, יעקב אומר לנשותיו בשם מלאך ה', כי עליו לחזור לארץ מולדתו, מדוע צריך יעקב לעטוף זאת ביחס המחפיר של לבן אליו, האם לא די שכך הוא צווי ה'.

וכן נשותיו מאריכות להסביר הלוא נוכריות נחשבנו לו כי מכרנו... האם צריך הצטדקות כדי לקיים את צווי ה', אתמהה!

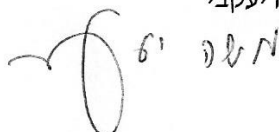
אומר ר' אלי' רואים מכאן יסוד נפלא, כאשר אדם בא למלא את צווי ה' עליו לחשוב ולהאמין שזה הדבר הטוב ביותר מצד כל החשבונות, אל יסתכל על עצמו כמסכן הנאלץ לעשות במס"נ את דבר ה', אלא ישכנע עצמו כי זה הדבר הטוב ביותר בשבילו, ואז יעשה את צווי ה' בכל לבו ומאודו.

יודע אני בך שכך חיית, ודבקת בחיי תורה מתוך שלמות נפלאה:

יתן ה' לך כח ויכולת להמשיך הלאה את מסכת חיך היפים ולהנהיג משפחתך לאורך ימים ושנים.

המברך בכל לב בידידו ובאה"ר

משה יעקבי

בס"ד כסלו התשפ"ב

תקופת הקורונה מהווה, כידוע בשער בת רבים, נסיון גדול לעולם התורה והישיבות, כאשר בכל היכלי התורה פועלים רבות, בדרכי התמודדות מגוונים, להמשיך את אש התורה ואת רציפות הלימוד, גם בזמני הסגרים בהם לא פעלו הישיבות הק' במתכונתם הרגילה וגם בזמנים בהם חלק ניכר מבחורי החמד שהו בבידוד בביתם.

כמרבית הישיבות הק', גם בישיבה"ק ישיבת משאת המלך, הפעלנו את 'קו הישיבה', בו העלו רבני הישיבה שיעורים ושיחות מוסר, כדי שהבחורים שנאלצו להישאר בביתם מפאת המחלה ה", יוכלו להאזין לדברי התורה והשיעורים ולהמשיך לעלות ולצמוח בדרך הישיבה"ק, בדרך העולה בית א-ל.

זכינו וב'קו הישיבה' השמיע, ועדיין משמיע, הגאון רבי אברהם זרח שוגרמן שליט"א, ממרביצי התורה החשובים בישיבתנו כמעט מיום הווסדה, דברי תורה וחיזוק, על סדר פרשיות השבוע, עיתות חג ומועד וביתר הזמנים. ואכן, בני הישיבה"ק האזינו באותם ימי הסגרים לדברי תורת הערבים ויהי להם למשיב נפש וגורם לעליה רבתא בתורה וביראה. גם לאחר שבס"ד שבו בני הישיבה"ק ללימודים סדירים, ממשיך הגרא"ז שליט"א להשמיע בפני בחורי החמד את רעיונותיו ושיחותיו הזכים, היוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב, ב'קו הישיבה', וכולנו אומרים ברקאי.

התבשרנו כעת שבני משפחת הגרא"ז שליט"א מוציאים לאור עולם את הספר 'זריחת אברהם', ובו אוסף נפלא ממאמריו ושיחותיו הנ"ל שהושמעו ב'קו הישיבה', לרגל הגיעו לגבורות. ואנו נענה אבתרייהו ברוב ברכה מאהבה, ברוך אשר יקים את התורה הזאת.

וברכה כפולה ומכופלת להגרא"ז שוגרמן שליט"א על מסירות נפשו העצומה להעמיד תלמידים הגונים בישיבתנו הק', להרביץ תורה ודעת ולהעשיר את עולמם של בני התשחורת בתורה, ביראה ובחכמה, והכל במאור פניו, סבלנות וחביבות הנודעת, התורמת רבות לכא"א מבני החבורה בישיבתנו.

נאחל למורנו שליט"א שיאריך ימיו בטוב ובנעימים בבריאות ורוב נחת דקדושה, ירבה גבולו כהנה וכהנה בתלמידים הגונים, ומזכה עוד רבות בשנים לאור תורתו בישיבתנו, להאיר לארץ ולדרים.

בברכה וידידות

לעילוי נשמת

הר"ר זאב ב"ר חיים שוגרמן ז"ל

נלב"ע י"ז טבת תשס"ה

מרת אסתר בת הרב רבי אברהם זרח הלוי שוגרמן ע"ה

נלב"ע ה' באלול תשמ"ח

הרב רבי אלתר אליעזר בהרה"צ רבי יחיאל פלדמן זצ"ל

נלב"ע י"ב מר חשון תשנ"ב

ת.נ.צ.ב.ה

דברים בשער

'אֲנִי ה' אֱלֹהֶיךָ מִלְמֶדְךָ לְהוֹעִיל מִדְרִיכְךָ בְּדֶרֶךְ תִּלְכָּ' (ישעיהו מח, יז). כך מקובלנו ולימדנו רבותינו, כי המוני הדרכות ולקחים, תובנות ולימודים, שזורים וטמונים בדרכי תורתנו הקדושה, במקראותיה ובפרשיותיה. ואף סללו לנו רבותינו בעלי המוסר דרך, ולימדנו היאך להתבונן ולהסתכל, ליצוק ולשאוב מלוא חופניים לקח ויראת ה' מלימוד תורה שבכתב ומהתבוננות בה.

קונטרס זה יסודו ומהותו לתת טעימה בקצירת האומר, מלקחי כל פרשה ופרשה, מידי שבוע בשבוע. באמרים קצרים ומתומצתים על מנת שלא להכביד על השומעים, נעשתה כמין 'טעימה' בכל פרשה ממוסרי הפרשה, ומכל מועד- מענינו וממהותו. טעימה שיש בה כדי התבוננות ותוספת לקח, ואורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה.

מאז שחר ילדותינו גדלנו לאור דברי מוסריו של אבא שליט"א, הן מהנאמר בקצרה בשולחן השבת, והן מהנאמר בארוכה באירועים ובפני תלמידים. ברוך ה' שבשנה האחרונה אף זכינו לשמוע הגיונות יראת ה' ומוסריו לפי סדרי הפרשה, מידי שבוע בשבוע ובצורה מסודרת. אך טבעי הוא שנרצה ונחשוק להעמיד הדברים עלי כתב, למען יעמדו ימים רבים.

במשנה במסכת ברכות (א,ה) אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, הָרִי אֲנִי כָּבוֹד שְׁבָעִים שָׁנָה, וְלֹא זָכִיתִי שֶׁתֵּאֱמַר יְצִיאָת מִצְרַיִם בְּלִילוֹת, עַד שֶׁדָּרְשָׁהּ בֶּן זֹמְאָ וכו'. מבואר כאן בדברי ראב"ע, שגיל שבעים הוא הגיל שבו מגיעים לשיא של החכמה, עד כדי שהיה פשוט לו שאם הוא בן שבעים, דבריו ראויים להישמע ולהתקבל בבית המדרש. יתכן לפרש זאת כך. הרי חובת הכבוד לבן שבעים שנה הינה אפילו לזקן שאינו ת"ח, והיא נלמדת מהפסוק 'מִפְּנֵי שִׁיבָה תִּקּוּם', וכפי שנפסק בשו"ע סימן רמז ס"א 'מִצְוָה לְקוּם מִפְּנֵי שִׁיבָה, דִּהְיִינוּ בֶּן שְׁבָעִים שָׁנָה'. פשר הכבוד הוא כפי הנראה משום שאז החכמה נרכשה על ידי נסיון החיים (עי' קידושין לג. 'כמה הרתפקאי דעדו עליה'). יתכן שמה שהבין ראב"ע שאם הוא בן שבעים צריכים דבריו להתקבל ולהאמר בבית המדרש, הוא מחמת ה'חיבור' בין ה'גיל שבעים' לבין חכמת התורה שלו. את הת"ח צריך לקום ולהדר משום חכמתו ותורתו שרכש אותה ויגע בה, ולזקן בן שבעים צריך לקום אפילו כשהוא לא תלמיד חכם, כי הוא רכש את החכמה מתוך נסיון החיים שלו. למד ראב"ע שכששני המעלות האלו מתחברות יחד, גם ה'תלמיד חכם' וגם ה'בן שבעים', זהו סיבה שהתקבלו דבריו להלכה ותשמע דעתו יתר על חבריו.

דברי תורה אלו המופיעים כאן מאוצרו של אבינו שליט"א, מקבלים בהוצאה זו משמעות כפולה. התקבצו כאן חכמת התורה יחד עם נסיון החיים העשיר, ה'זקן' שקנה חכמה יחד עם ה'שיבה' של הבן שבעים, ומתוצאת שניהם פירות הדר של דברי אלקים חיים, דברי תורה שמדריכים את שומעי ליקחם ללכת בדרך של חיי התורה האמתיים, לשמוע לקח ולקחת מוסר, להתגדל ולהתרומם. 'ובחרת בחיים' - כאדם האומר לבנו בחר לך חלק יפה בנחלת, ומעמידו על חלק היפה, ואומר לו את זה ברור לך' (רש"י דברים, ל, יט).

רגילים אנו בימינו לראות את הדברים האלו אף על פני תבל. בשנים קדמוניות היו אלו גדולינו שתפסו ישיבה והנהגה דוקא בשנים אלו, מתוך חכמתם ועושרם הפנימי שהתעצם דוקא אז. בזמנינו אף אצל או"ה כך, כשנבחריהם ומנהגיהם עומדים בראשם דוקא בגיל שיבה, אחרי שנים של נסיון וחכמה. עכו"כ במי שהוא ת"ח.

אין כאן איפה סיום של זמן, אלא דוקא תחילתו של זמן ושל פרק. מנקודת חיים זו, הרוויה בעושר עצום של חכמה המחייבים אף קימה והדרת כבוד, מתחילה פריחה רבתית של חיים ושל התעלות והתקדמות. ברכת הדיוט תלווה איפה קדם אבא שליט"א ל'זריחת הפרשה' ולזריחת אורו על פני התורה כולה, ונזכה תמיד להנות מתורתו, אורו והפרכתו, בבריאותא גופא ונהורא מעליא.

בצאתנו את הכרך ובבואינו ללמוד אורחות חיים, נזכיר ונודה לאשת חיל עטרת בעלה, ה"ה אימנו מורתנו מרת חיה תחי', שעומדת כל הימים בעוז ותעצמות לימינו של אבא בכל עת ובכל שעה. חלקה גדול בכל עמלו, בדברי תורתו בכלל, ובדברי תורה אלו בפרט, כשבתוך הכל היא גם עומדת מאחורי הוצאת ספר זה לאור עולם. יתן ה' שירו אבא ואמא רוב נחת והצלחה בכל ענייניהם ומכל יוצאי חלציהם, שתולים בבית ה' דשנים ורעננים יפריחו, באושר בריאות ושמחה.

בס"ד, יז כסלו תשפ"ב.

תוכן הענינים**טו..... פרשת בראשית**

- טו..... התורה היא חיינו.
- טו..... תחילת השנה ובראשית
- טז..... בראשית-התחדשות
- טז..... תוהו ובהו

יז..... פרשת נח

- יז..... צדיק בדורותיו.
- יח..... השפעת הסביבה
- יט..... 'ככל אשר ציווהו'
- כ..... תפקיד הבע"ח הלא טהורים

כא..... פרשת לך לך

- כא..... מללכת אחרי הקב"ה לא מפסידים
- כא..... קיום המצוות של אברהם אבינו
- כג..... מחלוקת "לשם שמים"
- כד..... מלחמה ושלום בשיקול דעת

כה..... פרשת וירא

- כה..... גדול המלבין שינים לחבירו ממשקהו חלב
- כה..... מהווה כל הוה והוה
- כז..... חסד אמיתי
- כח..... עפר ואפר- ממש!
- כח..... השראת השכינה- הצלה וברכה

כט..... פרשת חיי שרה

- כט..... טהרת המידות בעם ישראל
- ל..... לידת שורשי האומה בארץ ישראל
- ל..... ללמוד לקח ממאורעות החיים
- לא..... חסד יהודי

לב..... פרשת תולדות

- לב..... עבודת יצחק- חינוך והנחלה
- לב..... וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אֲבִרְהָם (כה, יט)
- לג..... ברכת יעקב בדין ובצדק

כבוד, התחברות ויראה..... לד
שיקול דעת בהעמדת תולדות עם ישראל..... לד
האמת האמיתית..... לה

פרשת ויצא..... לו

ממחלוקת לא מרויחים!..... לו
איש התורה- איש אחר!..... לז
עצלות וחוסר מוטיבציה..... לח
לחוש שה' הוא טוב ומיטיב..... לט

פרשת וישלח..... לט

'בשפה ברורה ובנעימה'..... לט
ניסיונות בעולם השפל..... מ
פכים קטנים..... מא

פרשת וישב..... מב

עייר פרא אדם יולד..... מב
זהיות מכוחות הרע..... מב
הקב"ה מגלגל המקרים והסיבות..... מג

פרשת מקץ..... מד

חנוכה – הודאה על הזכיה בחנוכה!..... מד
'כי שם ה' נקרא עליך, ויראו ממך'..... מה

פרשת ויגש..... מו

להשליט השכל על הלב..... מו
מידה כנגד מידה..... מו
אחריות ורצינות..... מז
הקיווי למלכות שמים בכל עת..... מז

פרשת ויחי..... מט

נגיעות אישיות – לא אצל 'גדולים'..... מט
הנקיון מנגיעות אישיות..... נ
ה-כ-ל בגזירת עליון..... נא
קנאת סופרים..... נב

פרשת שמות..... נג

נג ..... שליחותינו בעולם
 נד ..... אשר לא ידע את את יוסף? את ה'!
 נה ..... זהירות מפעולות המושכים הלבבות - לרעה ח"ו.
 נו ..... האמונה- כלי קיבול לניסים.

נז ..... פרשת וארא

נז ..... שייכותינו ורוממותינו כבני אברהם יצחק ויעקב.
 נח ..... 'הכל צפוי והרשות נתונה'.
 נח ..... גאולת בני קל חי.
 נט ..... שהכל ברא לכבודו.

o ..... פרשת בא

o ..... 'אגירי דיומא אנן'.
 o ..... יציאת מצרים- מאז ולדורות.
 סא ..... קרבן פסח- התעסקות עם החומר וקידושו.
 סב ..... גאולה ב'דוקא'.

סג ..... פרשת בשלח

סג ..... אחריות על המעשים.
 סג ..... מלחמה ויאוש.
 סד ..... 'לא חסרת דבר'- הנסיון, וההודאה.
 סה ..... ביטחון.

io ..... פרשת יתרו

io ..... קדושת התורה בחיי היום יום.
 io ..... 'קדמה לתורה'.

סח ..... פרשת משפטים

סח ..... 'השטעייגן של בין אדם לחבירו'.
 סט ..... אחריות.

ע ..... פרשת תרומה

ע ..... עשיית המשכן והמקדש.
 ע ..... נדבה מלב טהור.
 עא ..... תרומה לשם שמים.

עב ..... פרשת תצוה

עב ..... העיקר הוא העמל והעשיה.

השראת השכינה לכל העם כאחד ..... עב
חשיבות העמל ..... עג
החיצוניות ..... עג

פרשת כי תשא ..... עד

כסף המנין למשכן כהצלה מהנגף ..... עד
עונש כתיקון ..... עד
כגודל הזכיה כך גודל הנפילה ..... עה
סוד ומעלת מעשי עבירות ומצוות ..... עו

פרשת ויקהל ..... עז

חזרת התורה על עשיית המשכן וכליו ..... עז
שמירת השבת של כללות עם ישראל ..... עח
'לי הכסף ולי הזהב' ..... עח
גוף ואח"כ נשמה ..... עט

פרשת ויקרא ..... פ

מותר האדם מן הבהמה ..... פ
'תורת משה' - 'תורת ה' ..... פא
התפילה ..... פב

פרשת צו ..... פב

ככל שקשה יותר, כך משתלם יותר ..... פב
תפילה כנגד קרבנות ..... פג
יצירת אדם גדול ..... פג

פרשת שמיני ..... פד

קניית מעלת המידות לדורות עולם ..... פד
קידוש ה' בצדיקים וברשעים ..... פד
קבלת דין שמים באהבה - קידוש ה' ..... פה

פרשת תזריע ..... פו

יצירת הבנים של עם ישראל ..... פו
שבע יפול צדיק וקם ..... פז

פרשת מצורע ..... פז

הגוף הוא היכי תימצי לנשמה ..... פז

קרבת האלוקים שבנגעים ובצרעת..... פח

פרשת אחרי מות..... פט

לא לקפוץ בקדושה..... פט

הצער של אהרון..... פט

החיים מלאים נסיונות..... צ

פרשת קדושים..... צ

לא 'לגנוב'..... צ

ונטמתם במ..... צא

פרשת אמור..... צב

הכבוד בעבודת ה'..... צב

הכבוד לפי מדרגת הרוממות..... צב

כהן לא רק במשמרתו..... צג

המקדש והשדה- לה'!..... צד

פרשת בהר..... צה

קדושת המצוות..... צה

פרשת בחוקותי..... צו

עמל התורה..... צו

הערכה עצמית..... צו

ל'חיות' את המצוות..... צז

פרשת במדבר..... צז

סדרי חיים גם בגלות..... צז

'ולא שבט לוי בלבד'..... צח

פרשת נשא..... צט

כל יחיד הוא עולם מלא..... צט

'עסקנות' לשם שמים..... ק

העולם על כל פרטיו וענינו עומד לעבודת ה'..... קא

פרשת בהעלותך..... קב

לקנאות בעושי מצוה..... קב

לרצות את המצוות..... קב

קג..... כדי לזכות - צריך לעמול.....
 קג..... שגרה.....

פרשת שלח..... קד.....

קד..... מותר לשאול שאלות.....
 קה..... חובת ושאיפת היהודי לקדש שם שמים.....
 קו..... חטא המרגלים והזכיה בארץ ובמקדש.....

פרשת קרח..... קז.....

קז..... עינו הטעתו.....
 קז..... זכות הרבים.....
 קח..... אכפתיות לאמת.....
 קט..... תורה מגנא ומצלא.....

פרשת חוקת..... קי.....

קי..... האדם בלי תורה – העדר החיים.....
 קיא..... חוקיות טומאה וטהרה.....
 קיא..... ה' שומרך ה' צילך על יד ימינך.....
 קיב..... לזכור את טובות הקב"ה.....

פרשת בלק..... קיג.....

קיג..... כח הדיבור.....
 קיג..... לנצח את היצר קודם המלחמה.....
 קיד..... נס ראיית בלעם.....
 קיד..... עבודה פנימית ואמיתית.....

פרשת פנחס..... קטו.....

קטו..... קנאות ודקדוק ההלכה.....
 קטז..... יראת שמים ועמידה בנסיונות.....
 קיח..... העיקר הכונה.....
 קיט..... 'קנאין פוגעין בו'.....

פרשת מטות..... קיט.....

קיט..... שותפות האב והבעל בחיי בני הבית.....
 קכ..... כוח הדיבור.....
 קכ..... הרגש והדעת.....
 קכא..... יקרת חיי האדם.....

פרשת מסעי ..... קכב

עונש האדם לתועלת לו ..... קכב

פרשת דברים ..... קכג

תוכחה נוקבת – כאילו נחרב בימיו ..... קכג

המניעות והיצרים בחיי המעשה ..... קכד

השפעת האוירה ..... קכה

פרשת ואתחנן ..... קכו

תפילה לעולם עוזרת ..... קכו

קניני הנפש ב'ימי השנאה' ..... קכז

הפטרת שבת נחמו ..... קכח

הנחמה והצפיה לבנין ביהמ"ק ..... קכח

הקב"ה הוא המנחם ..... קכח

ההכנעה להנהגת ה' ..... קכט

פרשת עקב ..... קל

המצוות שאדם דש בעקביו ..... קל

כוח השמיעה ..... קלא

האמונה והמצוות הם חלק מהיהודי ..... קלא

כבישת הארץ על ידי קידוש שם שמים ..... קלא

פרשת ראה ..... קלב

הקב"ה מקדים שכר למצוה ..... קלב

'לא תוכל' ..... קלג

קדושת הארץ וקיום המצוות ..... קלד

העמדת גבולות במותר לך ..... קלד

הלואה לעני - צדקה ..... קלה

פרשת שופטים ..... קלה

המשטר לטובתו של האדם ..... קלה

להיות 'עם' הקב"ה ..... קלו

סיבה ומסובב ..... קלז

יניקת כח המשפט בעם ישראל ..... קלח

לנצל את הכח והשאיפה הרוחניים ..... קלח

פרשת כי תצא ..... קלט

כוח הראיה ..... קלט
 השיקריות שבתאוה ..... קמ
 הדעת והגוף ..... קמא
 הלקאה וחזרה בתשובה ..... קמב
 הטוב של הבורא בבריאה ..... קמב

פרשת כי תבא ..... קמג

הבאת הבכורים ..... קמג
 ברכת האדמה או ברכת הפרי ..... קמד
 'וידוי' בכורים ..... קמד
 הקללות הם רפואה ..... קמה

פרשת נצבים ..... קמו

בשרירות ליבי אלך – מלחמת היצר ..... קמו
 תפילה על תשובה ..... קמז
 'כי ידעתי את יצרו' ..... קמח
 בחירת המצוות היא בחירת החיים ..... קמט

פרשת וילך ..... קנ

מצב ירידת עם ישראל ועונשיו ..... קנ
 הקב"ה מקימנו לעם ..... קנ

פרשת האזינו ..... קנא

'שירת' התוכחה ..... קנא
 חיים של אמונה בשכר ועונש ..... קנב

פרשת וזאת הברכה ..... קנב

אחדות ושלום ..... קנב

מועדים

פסח ..... קנה

הודאה גם על השיעבוד ..... קנז

חמץ ומצה ..... קנח

יציאת מצרים דרך הסיפור ..... קנח

סבלנות לגאולה ..... קנט

שביעי של פסח ..... קנט

ראיה רוחבית ..... קנט

תובנות משביעי של פסח ..... קס

'ויסעו' ..... קסא

חג השבועות ..... קסא

חג הבכורים הוא חג מתן תורה ..... קסא

הספגת חשיבותה של התורה דרך החומר ..... קסב

חיבת התורה בליל חג השבועות ..... קסג

ט' באב ..... קסג

'נחמו נחמו עמי' ..... קסג

דפוס חיים של גלות ..... קסד

ראש השנה ..... קסה

נפלאות הבורא והמלכתו בבריאה מתוך התורה ..... קסה

יום מלכות ויום דין ..... קסו

סדרי התפילה בראש השנה ..... קסו

ביאור תפילת 'ובכן תן פחדך' ..... קסז

ה'סימנים' ..... קסח

יום הכפורים ..... קסט

חסד ה' העצום בכפרת יום הכפורים ..... קסט

חג הסוכות ..... קע

לשונות ואיחולים ..... קע

ארעי בגשמיות, קבוע ברוחניות ..... קע

השמחה והחירות האמיתיים ..... קעא

ציווי של ושמחת בחגך ..... קעא

'סוכת שלומך' ..... קעב

שבת חול המועד סוכות ..... קעב

קריאת מגילת קהלת ..... קעג

שמיני עצרת ..... קעג

חנוכה ..... קעג

האושר של חנוכה - בחנוכה ..... קעג
כתבו לכם על קרן השור ..... קעז
וחושך על פני תהום ..... קעה
נס וטבע בחנוכה ..... קעה
'חנוכה מן התורה מנין' ..... קעו

פרשת זכור ..... קעז

מלחמה בעמלק ..... קעז
עבודת המחייה ..... קעז

פורים ..... קעח

ההזדמנות וההחמצה ..... קעח
פורים- נס! ..... קעט
שמחת הפורים ..... קעט

פרשת בראשית

התורה היא חיינו

'בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ' (א,א).

רש"י דורש את המילה 'ראשית' - בשביל התורה שנקראת ראשית, שנאמר 'ה' קִנְיִי רֵאשִׁית דְּרַכּוֹ'.

בדברי חז"ל אלו, שדרשו את ה'בראשית' שהעולם נברא עבור ה'ראשית' - ישראל או התורה שנקראים ראשית, יש כאן העמדה של כל המציאות כולה מעת בריאתה. אנו רואים שכבר בראשית הבריאה מועמדת הבריאה למטרתה. כי הבריאה לא נבראה 'סתם'. הבריאה נבראה לייעוד מסוים, שהרי כל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו. ולכך, מועמדת בתחילת הבריאה המטרה הזו, היאך יתפאר ויתקדש שמו של הקב"ה בעולם - ע"י התורה וע"י ישראל שנקראו גם הם 'ראשית'. אותה ראשוניות של ישראל ושל התורה באים בבחינה של 'סוף מעשה במחשבה תחילה'. הם אלו המעמידים מה'ראשית' את הבריאה לתכליתה ולמטרתה, שתתקדש הבריאה ויתרבה בה כבוד שמים.

תחילת השנה ובראשית

עומדים אנו כעת בפתחתה של שנה. תמו החגים - והשגרה הברוכה משחרת לפתחינו. המסר הוא אחד: עברנו את כל החגים, כשהחותם שלהם הוא שמחת תורה. אנו מתחילים את השגרה, כשגם כאן הפתיחה היא תורה. מסיומה של שנה ששזורה בסיומה של תורה, אנו מגיעים אל פתיחתה של תורה שהיא שזורה בפתחתה של שנה. יתר על כן - היא שזורה בפתחתה של כל הבריאה כולה, שהרי מתחילים אנו לקוא את מעשה בראשית, ושם גם אומרים לנו חז"ל שכל אותה הבריאה נבראה בשביל התורה.

ולא לחינם תקנו לנו חז"ל שנוכל לסיים את התורה כל שנה, ולא פעם בשלש שנים כהמנהג בימי עזרא, להתחיל את התקופה שאחרי הימים הנוראים עם כל יסודות האמונה שבחומש בראשית, ועם כל ההבנה והיסודות שהכל מתחיל ומסתיים בתורה.

כי התורה היא נקודת הסוף והתכלית של השנה ושל כל מערכת החגים, אבל היא בעיקר הבראשית. הראשית של הבריאה, הראשית של השנה, והראשית של כל הראשיות!

בראשית-התחדשות

'בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ' (א,א).

לבד ממה שהביא רש"י ודרשו חז"ל, אולי יש להוסיף שרמוז כאן משהו נוסף. יתכן לפרש את ה'בראשית' כפשוטו, היינו שהקב"ה ברא את עצם המושג של 'בראשית'. המושג של 'בראשית', האפשרות להתחיל מחדש, הוא עצמו נברא. הקב"ה ברא את ההתחדשות, הנובעת ממעגל שנה חדש, ומהתחדשות נפשית, שעל ידה אנו יכולים לפתוח דף חדש, ופשוט להתחיל מחדש.

ניתן להוסיף, שהרי לפי תקנת עזרא, אנו מתחילים את קריאת חומש בראשית עם תחילת השגרה של השנה החדשה. ואולי רמז יש כאן, שנבא ונחדש את עצמינו בעבודת ה', וכך נתחיל את השנה

ויש להוסיף, הרי הקושי של המילה 'בראשית' שמחמתה יצאו חז"ל לדרושה בכמה אופנים, נובע ממה שנראה שהמילה בראשית נופלת על אלוקים, שאלוקים עשה בהתחלה. לחז"ל ולמפרשים היה כאן קושיא, כי הרי ביחס לקב"ה לא יתכן לומר בהתחלה, שהרי הקב"ה הוא היה הוה ויהיה, והוא קדמון לכל. אין לו התחלה ואין לו סוף.

אך לדברינו, זה עצמו המסר הכתוב בו. בראשית והתחלה לא חייבת להיות טבעית ומקורית. היא גם יכולה להיות יזומה. וגם אלוקים, כביכול, יכול ליצור ולעשות - 'בראשית'. ועל אחת כמה וכמה אנחנו- תמיד יכולים להתחיל מחדש. עם כל ההתחדשות וכל המוטיבציה, תמיד אנו יכולים להחליט, בהחלטה יזומה, עכשיו- אנו מתחילים!

תוהו ובהו

וְהָאָרֶץ הָיְתָה תוהו וָבִהוּ וְחָשֶׁךְ עַל פְּנֵי תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם : (א,ב)

ניתן לדרוש את הפסוק הזה, על המצבים שאנו לפעמים מוצאים את עצמינו בהם. כשהרגשה

הכוללת היא 'תוהו ובוהו'. הכל בלאגן, כאוס מוחלט, מין מצב המביא לאיבוד עשתונות וליאוש. אולם עלינו לזכור - שגם במצב זה - 'וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם'. הקב"ה נמצא איתנו, בתוך כל הבלאגן. כאן.

ואם כך, הרי שיכול להיות, שתיכף ומיד - 'וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי אוֹר וַיְהִי אוֹר'. כי הקב"ה נמצא בכל מקום, וישועתו - קרובה לבא, קרובה להפציע!

פרשת נח

צדיק בדורותיו

אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו (ו,ט)

על פסוק זה מביא רש"י שני פירושים:

'יש דורשים לשבח, כל שכן אם היה בדורו צדיקים היה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום.'

לכאורה פשר הדרש לגנאי איננו מובן, מה פתאום ולשם מה יש לדרוש את נח ולהעמידו באור שלילי. הרי המשמעות הפשוטה שהתורה מעידה על נח ש'איש צדיק היה', ולמה אנו מהפכים את המשמעות החיובית הזו, לגנאי ולשלילה.

אכן נראה שטמון בפירוש זה משמעות רבה, ומסר לדורות. הרי המאורע של המבול אינו חד פעמי. הגם שהקב"ה הבטיח שלא יהיה עוד מבול, בודאי שעניינו של המבול הוא לקח לדורות, הקב"ה לימד את האנושות לקח, שאם הברואים מקלקלים מעשיהם, אזי העולם מתקלקל. את התוצאה של הרחבת העולם יכול הקב"ה לפרוע בכל מיני דרכים, כאלה ואחרות, למחצה לשליש ולרביע.

ועומד האדם הפוחד מפורענויות אלו, ורוצה להינצל. וכבר היאוש מחלחל בו ואומר לו, וכי אתה תצליח להיות צדיק? האפשר בדור זה בכלל להיות צדיק?

כאן באה התורה ומעודדת אותו ומגלה לו, שהוא לא חייב להיות צדיק גמור כפי הדורות שעברו, אלא שאם רק יהיה צדיק לפי דורו, הוא כבר יוכל יצל. כי גם נח שניצל מהמבול, לא היה האיש הצדיק והשלם שבדורותיו, אלא רק בדורו, ובכל זאת זה הספיק לו להנצל. שנזכה לתקן מעשינו, להיות מהנצולים מחבלי משיח, ומהנגאלים בגאולה השלימה במהרה בימינו אמן!

השפעת הסביבה

אֵלֶּה תּוֹלְדֹת נֹחַ נֹחַ אִישׁ צַדִּיק תָּמִים הָיָה בְּדֹרֹתָיו.

למעלה הבאנו את דברי רש"י עם המחלוקת המפורסמת בביאור הפסוק; שיש שדורשים את נח לשבח, כל שכן שאילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר. ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכולם.

אכן, בתחילת הדברים ציטט רש"י את חז"ל 'הואיל והזכירו פירט בשבח'. לכאורה מילים אלו נכונות רק להדורשים לשבח ולא להדורשים לגנאי, אבל סתמות דברי רש"י נראה שהמילים האלו נסובות בין לפי הדורשים לשבח ובין להדורשים לגנאי.

אכן נראה, שגם לפי הדורשים לגנאי, מ"מ עצם הזכרתו של נח היא לשבח, וללמדנו באה התורה לימוד גדול. הרבה פעמים האדם סולח לעצמו על משוגותיו ועל מצבו הרוחני, כי כך הוא מצב הדור. והרי טבע האדם הוא להגרר אחרי סביבתו. על כן גם אם כללות הזכרתו של נח היא לגנאי, להסוברים כן, עדיין טמון כאן גם שבח, כי סוף סוף נח היה חי בדור המבול שהיה כולו מושחת והתחייב כליו לקב"ה, ובכ"ז נח נשאר בתומתו כלפי שאר דורו ולא הושפע מהם. להיות צדיק כלפי דורו, זה גם מעלה.

וכדבר הזה יש להבחין גם בהמשך פרשתינו:

'מִן הָאָרֶץ הָיָא אָשׁוּר וַיִּבֶן אֶת נִינְוָה וְאֶת רְחִבַּת עִיר וְאֶת כְּלָח: וְאֶת רָסֹן בֵּין נִינְוָה וּבֵין כְּלָח הָיָא הָעִיר הַגְּדֹלָה'. ורש"י מפרש על המקרא 'מן הארץ ההיא יצא אשור' - כיון שראה אשור את בניו שומעין לנמרוד, ומורדין במקום לבנות המגדל, יצא מתוכם. ובהמשך מפרש רש"י מהי העיר הגדולה - היא נינוה, שנאמר ונינוה היתה עיר גדולה לאלוקים.

העיר נינוה זכורה ומוכרת לנו מספר יונה, בו אנו מפטירים בתפילת מנחה של היום הקדוש בשנה- יום הכפורים. עיר זו משמשת בכתובים כדוגמא לעיר שעושה תשובה, עד כדי שאת הלקח ואת סדרי התשובה- אנו לומדים מנינוה, לדורות. והרי זה מפליא, כיצד יתכן שלימוד התשובה של עם ישראל לדורותיו יהיה מאיזה עיר של גוים? וכי עיר אלמונית של גוים חוטאים היא זו שתלמד את עם ישראל איך לחזור בתשובה?

אכן הפסוקים שהבאנו, יחד עם מה שביארנו בתחילת דברינו יאירו גם את הדבר הזה. כי הלא העיר נינוה כפי שהבאנו מפסוקי פרשתינו, היא תולדה של הבריחה מההמון החוטא. העיר הזו נבנתה ע"י אשור שפרש וברח מכל הסביב המחטיא, ואזי הוא בנה את אותה ננוה, שתהווה מקום נפרד משאר העולם שעובד עבודה זרה, לבל להסחף אחרי אותה סביבה מנוכרת ומסוכנת. ועל כן דוקא העיר הזו שבנתה את עצמה במנותק מכל המסביב המחטיא, לה ראוי לעשות תשובה, ועל ידה אנו למדים לעשות תשובה. כמה נפלא הדבר!

ככל אשר ציווהו'

הקב"ה מצוה את נח לעשות תיבה. ומספרת התורה-

וַיַּעַשׂ נֹחַ כְּכֹל אֲשֶׁר צִוָּה אֱתֹנֹ אֱלֹהִים כֹּן עָשָׂה (ו, לז)

וצריך להבין מה כאן ההדגשה שנח עשה ככל אשר ציווה ה'.

יתכן שהכונה היא, שבניית התיבה אצל נח, לא היתה מתוך 'לחץ' שהנה מגיע המבול וצריך לבנות תיבה ולהנצל. כי אף שנח האמין שתבנה תיבה, הוא בטח בקב"ה שיצילו. ואם כן, כל מה שנח בנה את התיבה זה רק משום ציווי ה', ותו לא!

וכנראה שכלול בזה שנח גם לא הוסיף עוד חיזוקים בניית התיבה מעבר למה שהקב"ה מצוה אותו, כי כל מעשיו אינם אלא מחמת ציווי ה'.

כך גם יש לנו ללמוד ולהוסיף לקח בדרכי הפרנסה וההשתדלות. נזכור שהגזרה אמת והחריצות שקר, והפרנסה בא תבוא לפי גזירת ה'. ואילו ההשתדלות היא גזירה. אך אין שום ענין לעשות

מעבר להשתדלות שציוה אותנו הקב"ה.

תפקיד הבע"ח הלא טהורים

וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הוּא שְׁנַיִם אִישׁ וְאַשְׁתּוֹ: (ז, ב)

בגמרא בפסחים מבואר על המקרא הזה 'אשר לא טהורה', שהתורה כתבה כך ולא כתבה 'בהמה טמאה', כי התורה רצתה להשתמש בלשון נקיה. אומנם רש"י שם מקשה, מכך שבכל התורה כולה התורה כן משתמשת בלשון של בהמה טמאה, הרי שאפשר להשתמש בכזה לשון, ומשיב רש"י שאכן בכל מקום משתמשים בלשון של בהמה טמאה, אך פעם אחת התורה שינתה והאריכה לכתוב אשר 'איננה טהורה', כדי ללמד אותנו לדבר בלשון נקיה.

אומנם דברים אלו של רש"י הם פלא, שהרי פעמיים בפרשתנו נאמר הלשון 'לא טהורה', האחד בפסוק ב' שהבאנו בתחילה, ואח"כ בפסוק ח' אומרת התורה 'וּמִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר לֹא טְהוֹרָה הוּא שְׁנַיִם אִישׁ וְאַשְׁתּוֹ', ואם כל הענין כדי ללמד אותנו להשתמש בלשון נקיה, מספיק פעם אחת ולא פעמיים. ויעויין כבר במהרש"א שהקשה כן.

ויתכן לפרש שבפעם השנייה התורה באה ללמד אותנו דבר אחר לגמרי, דבר נוסף. כי הרי שם, בפסוק ח', הפסוק מספר על ביאתם של נח לתיבה, ושם היה מספיק לכתוב שנח נכנס לתיבה עם הבהמות, וא"כ הרי צריך ביאור למה היה נצרך הפירוט של 'טהורה' ושל 'לא טהורה', שהרי לכאורה אין כאן כל נפקותא.

ואולי פשרו של דבר, שהתורה באה ללמד אותנו משהו מיוחד. הרי מלכתחילה כל מה שנח הכניס לתיבה את הבהמות האלו היה אך ורק על מנת שהוא יוכל להקריב אותם אל המזבח אחרי המבול, ומשכך כל תפקיד ומהות הבהמה היא בעצם מה שהיא 'טהורה', שהרי בכך היא נקרבת לשמים. ומעתה היה מקום לטעות, שבהמה שהיא 'לא טהורה', היא אפס. הרי אין בה מהות ואין בה כלום, שהרי היא לא יכולה להקרב לשמים.

אולי לכן התורה מדגישה כאן 'במה אשר לא טהורה'. להורתינו שאדרבה, גם לבהמה כזו יש מהות. כי בהקשר זה של בהמות הנכנסות לעבודת ה', גם הבהמה שהיא לא טהורה איננה בהמה 'טמאה', כי גם לה יש איזה תפקיד אחר המבול בעבודת ה', שהרי הכל ברא לכבודו. לכן כאן השינוי וההתבטאות 'אשר איננה טהורה' הוא טבעי ומוכרח.

פרשת לך לך

מלכות אחרי הקב"ה לא מפסידים

'וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָם לֵךְ לְךָ מֵאֶרֶץ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאךָ'

המשמעות של המילים 'אל הארץ אשר אראך' היא, שהקב"ה לא הודיע לאברהם אבינו מראש איזה ארץ זו. ואכן כן כותב הרמב"ן ומציין שהקב"ה סתם לאברהם אבינו, ולא אמר לו לאיזה ארץ הוא מכוונן.

אכן בעיון בסוף הפרשה הקודמת אנו מגלים שכוונתו של אברהם אבינו מלכתחילה היתה ללכת לארץ כנען, אלא שהוא 'נתקע' בחרן. וכפי שאומר הפסוק (יא, לא) **וַיִּקַּח תֶּרַח אֶת אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת לוֹט בֶּן הָרֹן בֶּן בְּנוֹ וְאֶת שְׂרִי כְלָתוֹ אֵשֶׁת אַבְרָם בְּנוֹ וַיֵּצְאוּ אֹתָם מֵאוּרִכְשִׁים לָלֶכֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ עַד חָרָן וַיֵּשְׁבוּ שָׁם'.**

וכנראה שאין כאן סתירה. כי אכן מלכתחילה היתה כוונת אברהם להגיע לארץ כנען, והוא חפץ בה ושאף אליה כי הוא ראה והבחין את הטובה הגדולה שהיא מהווה עבורו. אלא שנתקעה לו הדרך בחרן. ועתה הקב"ה מנסהו שילך לאיזה ארץ אלמונית, והוא הולך אחר הקב"ה ועל פי ציוויו שלא לשם מטרת רווח אישי, ואז הוא מגלה להפתעתו שלהיכן הוא בסופו של דבר מגיע-לאותה ארץ משאת חיו מאז, לארץ ישראל.

וכך 'הרוויח' אברהם אבינו שהוא גם עמד בנסיון, וגם מומש רצונו בשלימות. ויש כאן מסר לדורות. לעולם ילך האדם בתמימות אחר רצונותיו של הקב"ה, ובסופו של דבר יגלה שאף הוא עצמו הרוויח מזה, ולא גירע מעצמו כלום.

קיום המצוות של אברהם אבינו

וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר לְזָרְעֶךָ אֶתְּנָה אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת

וַיָּבִין שֵׁם מִזְבֵּחַ לַה' הַנִּרְאָה אֵלָיו (יב, ז)

וברש"י ויבן שם מזבח- על בשורת הזרע ועל בשורת ארץ ישראל.

ההודאה המיוחדת של אברהם על בשורת הארץ, כשאברהם מקים מזבח מיוחד על בשורה זו יחד עם בשורת הזרע, נעשית באופן כאילו לא מגיע לו לאברהם אבינו כלום, כאילו קיבל כאן אברהם מתנה פתאומית שלא חשב עליה ולא ידע ממנה. מרוב רגשי הכרת טובה מגיע אברהם לרמת הודאה של הקמת מזבח מיוחד לקב"ה, והקרבת קרבן תודה.

אומנם, אברהם הרי 'קנה' את הבטחת הארץ ביזע רב ובעמל מרובה, שהרי הקב"ה ציווהו 'לָךְ מֵאֶרֶץ וּמִמּוֹלַדְתְּךָ וּמִבֵּית אָבִיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲרָאָךְ'. וקיים אברהם אבינו את ציווי של הקב"ה, וחרף המרחק הגדול (ממדינת עירק של ימינו עד ארץ ישראל!) הוא עומד בכל תלאות הדרך, עד שהוא מגיע אל הארץ המובטחת. והדרך הלא קשה ומרה היא, שהרי להלן בפרשתינו אומר אברהם לשרה הנה נא יִדְעָתִי כִּי אִשָּׁה יִפְתַּ מְרָאָה אֶת, ומפרש שם רש"י שמנהג העולם שעל ידי טורח הדרך אדם מתבזה, וזאת עמדה ביופיה. הרי שאברהם אבינו עמד בתלאות הדרך, נחל ביזיונות, והתייגע מאד, וא"כ היה לכאורה ראוי שארץ ישראל תעמוד לו בשכרו כאשר הבטיחו ה'. ובכל זאת, כאשר אברהם אבינו מתבשר על הארץ, הריהו כאילו 'נתקף' אברהם אבינו רגשי תודה. הבשורה זו אמורה מכבר להיות ידועה לו, וכל הליכתו לארץ היתה לשם כך, לגרור ולהביא לו את ירושתה.

אכן למדנו מכאן, שאומנם הקב"ה צווה את אברהם ללכת לארץ ישראל והוא יתן לו שכר. אבל אברהם אבינו לא עשה זאת לשם השכר, אלא אך ורק משום שכך הקב"ה ציווהו. ולא הרגיש אברהם גם לא הרגשה קטנה ש'מגיע לו' משהו משום שהוא עשה משהו. כי כל עשייתו היתה אך ורק מחמת ציווי ה'. וממילא כשבאה ההודעה והבשורה מהקב"ה על ירושת הארץ, קיבלה אברהם אבינו בתודה מרובה וכביכול בהפתעה, והוא בונה מזבח להודות לה'. כי לגביו- הוא קיבל כאן מהקב"ה מתנת חנם.

מחלוקת "לשם שמים"

וַיְהִי רִיב בֵּין רַעֲי מְקַנָּה אַבְרָם וּבֵין רַעֲי מְקַנָּה לוֹט וְהַכְנַעֲנִי וְהַפְרִיזִי אֲזִי יוֹשֵׁב בְּאַרְצָא: וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל לוֹט אֵל נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין רַעֲי וּבֵין רַעֲיָךְ כִּי אֲנָשִׁים אַחִים אֲנַחְנוּ: הֲלֹא כָל הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ הִפְרָד נָא מֵעַלִּי (יג, ז)

פלא הוא. אברהם אבינו מקרב את הרחוקים, משיב את כולם בתשובה, ואילו דוקא עם אחיינו לוט הוא לא מסתדר, והוא אומר לו 'הפרד נא מעלי'.

עוד יש להבין מה שנראה כסתירת הפסוקים, כי בתחילה מבואר שהריב הוא בין הרועים; וַיְהִי רִיב בֵּין רַעֲי מְקַנָּה אַבְרָם וּבֵין רַעֲי מְקַנָּה לוֹט, ואילו לבסוף אברהם אומר ללוט אל 'נָא תְהִי מְרִיבָה בֵּינִי וּבֵינְךָ', והיינו שהמריבה היא בין אברהם ללוט, ועל כן הם אלו שצריכים להפרד. והדבר אומר דרשני.

אכן, יסוד גדול כתוב כאן. מחלוקות ניתן ליישב. ואם יש רחוקים ניתן גם לקרבם. אבל כאשר המחלוקת היא ב'שיטה', שהצד המרוחק מציג את עצמו כבעל שיטה וכבעל מצוה, כבר אין כל סיכוי לקרבו. כשהוא כבר פיתח 'אידולוגיה' להצדיק את עצמו, שוב לא יהיה ניתן להשפיע עליו. וזה גם מה שהיה כאן, הלא על מה שהפסוק אומר 'והכנעני והפריזי אז יושב בארץ', מפרש רש"י שרועי לוט טענו שהארץ היא שלהם, כי הקב"ה כבר הנחילה לאברהם וממנו להם. הרי שיש כאן לדעתם 'שיטה' - יישוב והנחלת ארץ ישראל, וקיום ירושתם מהקב"ה. באופן כזה, שהם כבר ייצרו 'שיטה', אין מה לעשות. ההיפרדות היא בלתי נמנעת.

וזה מה שאומר אברהם ללוט. המריבה כאן איננה סתם מריבה בין רועים, אלא היא מריבה 'ביני ובינך'. היינו שהרועים מחזיקים בשיטת לוט, ובשמה הם רבים. על כן אומר לו אברהם ללוט אין כאן מה לעשות, 'הפרד נא מעלי'!

מלחמה ושלום בשיקול דעת

כִּי אֲנָשִׁים אֲחִים אֲנַחֲנוּ (שם)

וברש"י: קרובים. ומדרש אגדה דומין בקלסתר פנים.

יש להבין מה רש"י מתכוון בפירושו 'אחים-קרובים', ואיזה תוספת ביאור נתן לנו כאן רש"י. כמו כן יש להבין מהם שני ההבחנות של רש"י בשני פירושו, 'קרובים', או 'דומין בקלסתר פנים'.

נראה שכונת רש"י לבא ולבאר שאברהם לא בא להסביר ללוט שעליהם להפסיק את המריבה, 'כי אנשים אחים אנחנו', אלא נהפוך הוא, אברהם בא להסביר ללוט שעליהם להפרד, וכפי שאברהם מבקש בפסוק הבא 'הלא כל הארץ לפניך הפרד נא מעלי'. אברהם אבינו מסביר ללוט שכל עוד שהם חיים יחד המריבה תמשך, כי יש הצדקה למריבה הזו.

ואת ההצדקה למריבה מבאר רש"י בשני פנים, ושניהם פירושים של 'אחים אנחנו'. הפירוש הראשון הוא 'קרובים', ובפשטות הכונה היא לקרובה שבלב. והיינו שהתנהגותם של רועי לוט מציקה לאברהם ולרועיו משום שאברהם חש ללוט קירבה, ועל כן הוא לא יכול להתעלם מהמעשים הרעים שלו. המעשים האלו מציקים לאברהם נפשית, ומריעים לו.

והפירוש השני 'דומין בקלסתר פנים'. והיינו שאברהם חש שהתנהגות של לוט יוצרת לו נזק וגורמת חילול ה' בעולם. כי בשל דמיון קלסתר הפנים אנשים חושבים שהרועים של אברהם הם אלו שגונבים וגוזלים, ונמצא חילול שם ה' בעולם.

ועל כן אומר לו אברהם ללוט, בפסוק הבא, הפרד נא מעלי. היות שמריבה צריכה להיות, אין לנו ברירה אלא להפרד.

והמוסר השכל שיש כאן הוא גדול. דבר ראשון אנו למדים שאין לעשות מלחמה 'סתם'. אם אין הצדקה למלחמה - עליה להתבטל וצריך לשרש אותה. דבר שני - גם אם המריבה מוצדקת ויש סיבות טובות ונכונות לקיומה, עדיין יש להתאמץ ולמונעה באופן עקיף, וכמו 'הפרד נא מעלי'.

פרשת וירא

גדול המלבין שינים לחבירו ממשקהו חלב

פרשתינו נפתחת בקיום מצות הכנסת אורחים ע"י אברהם אבינו בחוליו, מתוך מסירות נפש של ממש כחום היום,

וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כָּחֹם הַיּוֹם: וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים נֹצְבִים עָלָיו וַיֵּרָא וַיָּרָץ לִקְרָאתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אֲרָצָה'.

כאשר אנו מתבוננים באותה מסירות נפש של אברהם אבינו, יש להתבונן למה אברהם אבינו לא שלח את מי מנעריו להביא את האורחים מהולכי הדרכים שמסביב, והטריח את עצמו בחוליו לעשות כן. ואם נאמר כי מצוה בו יותר מבשלוcho עד כדי שעדיף שהוא יעשה זאת בגופו גם במקום חוליו, הרי התורה הק' מספרת שאת הבקר הוא נתן אל הנער, ואת הקמח לשה שרה.

אכן נראה כאן יסוד חשוב, באמת בכל הדברים הפיזיים שולח אברהם שליחים, לעשות את הבקר, לללוש את הקמח וכדו', אבל בכל הנוגע ליחסים האישיים של אברהם כמארח עם האורחים, יודע אברהם אבינו שזה עליו לעשות הוא בעצמו. לקרוא להם ולוודאות עימם שלא יתחמקו מחמת חוסר נעימות להטריח, לעמוד עליהם ולהרגיש מה צריכים, ולהנעים את זמנם לפי צורכיהם הנפשיים והרגשיים.

הבה נלמד גם אנחנו לא להסתפק בחסד שמתבטא במעשים פיזיים בלבד, אלא להכנס לתוך מצבו הריגשי של רענו, ולהיטיב עמו אף ברובד זה.

מהווה כל הוה והוה

וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְבָּהּ לֵאמֹר אַחֲרֵי בְלֹתִי הִיָּתָה לִי עֲדָנָה וַאֲדֹנִי זָקֵן: וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָהָם לְמָה זֶה צִחָקָה שָׂרָה לֵאמֹר הֲאֵף אֲמַנָּם אֶלֶד וְאֲנִי זָקֵנָתִי: הִיפֹלָא מִה' דְּבָר לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעֵת חַיָּה וַיִּשְׂרָה בֶן וַתִּכְחַשׁ שָׂרָה לֵאמֹר לֹא צִחָקָתִי כִּי יֵרָאָה וַיֹּאמֶר לֹא כִּי צִחָקָתִי (יח, יב-טו)

המפרשים כבר תמחו על הנשמע בפסוקים האלו, כאילו שרה חשבה ח"ו לשקר, וזה ודאי לא

יתכן. ויעויין ברמב"ן מה שכתב לפרש, ובעוד מפרשים.

אולי ניתן להציע דרך נוספת. צחוק נעשה כתוצאה ממצב של היפוך. כשהשגרה נשברת ובמקום הצפוי קורה הלא צפוי, כשבפתאומיות קורה משהו הפוך ממה שחשבו ובהפתעה גמורה, נוצר הצחוק.

התביעה על הצחוק של שרה לא היה משום שהצחוק שלה רימז שהיא לא האמינה, חלילה וחס. בודאי ששרה ידעה והאמינה בלבב שלם שהקב"ה הוא כל יכול בבריאה. הצחוק של שרה הגיע מכיון שהיא תפסה את הבשורה כשינוי וכהיפוך ממה שאמרו להיות. כיון ש'בטבע' ככל שהיא 'אחרי בלות' לא שייך 'עדנה', לכן כשבכל זאת הקב"ה מבשרה שתבא לה עדנה והיא תוליד, הרי זה הפוך ומפתיע, וזה הגורם לשחוק.

התביעה משרה היתה, שלפי דרגתה היא היתה צריכה לחיות את הבורא ב'תוכיות' של הבריאה. מאשה בדרגת שרה ציפה הקב"ה שלא תהיה לה הכרה ואחיזה במושג של 'טבע', והיא לא תרגיש שיש משהו בטבע ש'צפוי'. וממילא גם כשיקרה ה'לא צפוי' היא לא תבוא לצחוק. בדרגת האמונה של שרה היה עליה להרגיש כי הקב"ה מהווה כל הווה והווה, היה עליה לחוש בכל ליבה ולקבל את הבשורה באופן 'נורמלי' ורגיל, כי אין מושג של שינוי מהטבע, כי אין טבע. וזה הכונה במה שכיחשה שרה 'לא צחקתי, כי יראה'. ודאי ששרה ידעה שהיא צחקה, אבל כדי לתקן את הצחוק היא נסתה להגדירו כצחוק וכשמחה בעלמא על הבשורה, אבל לא שחוק שמבטא ח"ו איזה שהוא היסוס בהנהגה הסדירה של הקב"ה בעולמו. ו'כי יראה' הכונה לפי"ז ששרה אומרת שהיא לעולם יראה מה' שעושה ומהווה את הכל, ועל כן בודאי שלא היה לה מקום לשחוק, כי אין כאן דבר והיפוכו.

יהיי רצון שנזכה אף אנו להתחזק באמונת אומן של אבותינו, ולחוש תמיד שכל מעשינו אין בהם טבע ומנהגו של עולם, והכל הכל נתון בכל רגע בידיו וביצירתו של הבורא

חסד אמיתי

וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֱלֹהָהּ אֶל שְׂרָה וַיֹּאמֶר מִהֲרִי שְׁלֹשׁ סָאִים קֶמַח סִלְתָּ לְוָשִׁי וְעֲשִׂי עֲגוּת: וְאֶל הַבֶּקֶר
רֶץ אַבְרָהָם וַיִּקַּח בֶּן בֶּקֶר רֶדֶד וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל הַנָּעַר וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ: וַיִּקַּח חֲמָאָה וַחֲלָב וּבֶן הַבֶּקֶר
אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהם וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ (יח, ו-ח)

אברהם אבינו טורח כל כך לתת לאורחים כדי צרכם, ובשפע להשביעם ולהנאותם, הוא מתרוצץ ורץ מהמקמח אל הבקר ומהבקר אל החמאה והחלב, ואחרי זה הוא עומד עליהם לשרתם, אך בסוף מתברר שהם בכלל – מלאכים! מתברר שכל טורחו היה לשוא, הם לא היו רעבים, ולא היו נצרכים, וכל עמלו היה לריק.

לכאורה המחזה הזה קשה מאד להבינו, וכי כך הקב"ה מצער את אברהם? הלא כביכול אברהם אבינו נעשה ל'חוכא ואיטוללא', סתם רץ, סתם התייגע, סתם היה נדמה לו שהוא עושה מצוה, ולבסוף לא. הרי זה בודאי לא יתכן!

אכן, בעלי המוסר מבארים ששני מיני חסד ושני מיני בעלי חסד יש בעולם. ישנם את בעלי החסד הרגילים, שהם עושים את חסדם כדי למלאות פער וחלל מסוים שנוצרו. כשצריך הם מתוועדים למצוקה של הזולת, רחמיהם מתעוררים עליו, והם באים לעזרתו. חסד זה הוא דבר גדול, אולם קיימת בו נימה אישית ונגיעה לעושהו, כי בהטבה זו בעלי החסד האלו מרגיעים את רחמיהם ומצפונם. אך לעומתם ישנו חסד ברמה גדולה יותר, זהו חסד הבא מכוח ומרצון לתת לשני, ושיהיה לו טוב. לא מתוך אינטרס ותחושה אישיים, אלא רק לתת ולהשפיע חסד. וזהו חסדו של אברהם. אברהם אבינו שהוא עמוד החסד, אינו צריך דוקא 'מסכנים' כדי לעורר את רחמיו ולהתחסד איתם. לאברהם אבינו הכח והרצון להיטיב ולתת ולהשפיע, וכל מה שהוא צריך זה רק 'כלי קיבול', וכלי קיבול כזה יכול להיווצר גם על ידי מלאכים, הגם שהם נראים כאנשים. ואם לבסוף מתברר שהם לא צריכים כי הם מלאכים, והם לא אנשים מסכנים שחסר להם, אז אדרבה, עוד יותר טוב, הרי יש כאן עוד יותר שפע וטוב וחסד.

זהו חסדו של אברהם, יוצר האומה הישראלית. יזכנו השי"ת להיות ראויים להיות בניו של אברהם אבינו, ולהיות בעלי חסד אמיתיים!

עפר ואפר – ממש!

וַיַּעַן אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא הוֹאֵלְתִּי לְדַבֵּר אֶל אֲדֹנָי וְאֶנְכִּי עֹפֶר וְאַפֶּר (יח, כז)

בגמ' בחולין נאמר שענותנותו של משה רבנו שאמר 'ואנחנו מה', היא ענוה גדולה יותר ממה שאמר כאן אברהם בפרשתנו 'ואנוכי עפר ואפר', כי עפר ואפר זה בכל זאת משהו, ואילו 'ואנחנו מה' זה לא כלום.

אך הנה כשנתבונן בפסוקים, הרי מה שאמרו משה רבנו ואהרן הכהן ואנחנו מה, הוא כדי לענות על טענת בני ישראל שיתנו להם מן, ועל זה הם אמרו 'ואנחנו מה', ואם כן אולי זה רק כלפי הנדון של הבאת המן.

אומנם לא מחשבת התורה כמחשבתנו, אלא כל מלה ומלה בדברי התורה ובדברי אבותינו ונבאינו, מוחלטים הם. ועל כן כשאברהם אבינו אומר 'ואנוכי עפר ואפר', אזי הוא מתכוון לזה כפשוטו. אברהם אבינו משהו עצמו לעפר ואפר ממש. וכשמשה רבנו אומר 'ואנחנו מה', אז הוא מרגיש לגמרי את מה שהוא אומר, שהוא לא כלום. לא ביחס ולא כלפי, אלא ממש.

השראת השכינה – הצלה וברכה

אוֹלֵי יֵשׁ חֲמִשִּׁים צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר הָאֵף תִּסָּפֶה וְלֹא תִשָּׂא לְמָקוֹם לְמַעַן חֲמִשִּׁים הַצְדִּיקִים אֲשֶׁר בְּקִרְבָּהּ (יח, כד)

אברהם אבינו ניצב לפני הקב"ה, ומבקש ממנו שבזכות חמישים צדיקים שבכל סדום, תנצל סדום, ואם לא אז לפחות בזכות עשרה צדיקים לכרך אחד ינצל אותו הכרך.

נראה שענין העשרה צדיקים הוא משום השראת שכינה שמגיעה כשיש עשרה אנשים, וכמו שדורשים חז"ל שכשיש עשרה זהו תפילה במניין, כי אז יש 'עדה', ואז השכינה שורה. וכמו שבהלכות זימון מבואר בגמרא בברכות שכשיש עשרה שומעים אפשר להגיד את שם ה', מה שאי אפשר בפחות מעשרה.

ולכן כשיש עשרה צדיקים בכרך אחד, ויש שם שכינה והזכרת שם שמים, ישנה סיבה גדולה להציל את כל העיר.

פרשת חיי שרה

טהרת המידות בעם ישראל

אברהם אבינו מצוה את אליעזר שלא יקח אשה מבנות הכנעני –

וְאֶשְׁפִּיעַךְ בָּהּ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבָנִי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּקֶרְבּוֹ: כִּי אֶל אֶרֶצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי תֵלֵךְ וְלִקְחָתָאִשָּׁה לְבָנִי לְיִצְחָק:

כלומר, עדיף לו לאברהם שיקח אליעזר אשה ליצחק מאלו שעובדים את העבודה זרה בחרון, יותר מבנות הכנעני. וביארו בעלי המוסר, וכך ביאר מרנא רבי אל'ה לאפיאן זצוק"ל, שלהתחתן עם בעל מידות רעות זהו הדבר הגרוע ביותר – כי מידות רעות נצרבות ב'גנים', ומזה אי אפשר להתפטר. להתחתן עם עובדי ע"ז, עם מי שהוא בעל השקפה רעה זה חמור מאד, אבל עדיין, 'השקפה' אפשר לשנות.

ומכך אנו יכולים לקחת לקח מאלף על מהותינו כעם ישראל. והנה בפרשה שעברה מצוה הקב"ה את אברהם אבינו לגרש את ישמעאל, ושני ההסברים נותן לו הקב"ה על הגירוש' (כא, יב) גם 'כי ביצחק יקרא לך זרע' וגם כל אשר תאמר 'אליך שרה שמע בקולה'. ושני ההסברים הללו אינם מובנים. בציווי הראשון יש להבין מה ענין צמיחת יצחק לזרע, להצדיק בזה את גירושו של ישמעאל. והציווי השני גם לא מובן לנו, מה פתאום עליו לשמוע בקול רוח"ק של שרה בענין זה, הלא ישמעאל בנו הוא, ומוטל עליו מלאכת החינוך, ולא בשמים היא!

אכן כנראה המכוון הוא, שהקב"ה אומר לו לאברהם אבינו שכאן המדובר על העמדת העם, וזה כבר לא ענין אישי של אברהם אבינו ומשפחתו, אלא דבר הנושא עימו אחריות עצומה על העמדת עם שלם. בדבר כזה, כשיש מידות רעות הרי זה קללה לדורות.

כך גם בפרשה של לקיחת אשה ליצחק, מקפיד ומדקדק אברהם אבינו שתהא לקיחה זו בטהרה ובנקיות, כי יסודותיו של עם ישראל נבנים כאן!

ומכאן נדע אל נכון את המעמד שלנו ואת הדרגה הנשגבה שבו אנו כעם ישראל עומדים. כי מראשית שחר היותינו לעם דקדקו אבותינו להעמיד את העם בטהרה ובנקיות, מתוך מידות טובות ונפש נקיה. מתוך רוממות זו נבנה עם ישראל, ואל תוך רוממות זו נולדנו ונכנסנו אנחנו. נדע להעריך את מדרגתנו ולהתעלות בה בעבודת ה' כיאה וכיאות.

לירדת שורשי האומה בארץ ישראל

וַיֹּאמֶר אֱלֹדוּ הָעֶבֶד אוֹלִי לֹא תֵאבֶה הָאִשָּׁה לְלַכֵּת אַחֲרַי אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת הִשָּׁב אָשִׁיב אֶת בְּנִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָצֵאתִי מִשָּׁם: וַיֹּאמֶר אֱלֹדוּ אַבְרָהָם הַשָּׁמֶר לְךָ כֹּן תֵּשִׁיב אֶת בְּנִי שָׁמָּה (כד,ה) הרי שאם האשה לא תרצה ללכת לארץ ישראל, אלא להשאר בארץ מולדתה על יד משפחתה, לא תהיה זו אשה ליצחק. ואפילו שתהיה בעלת מידות טובות כרבקה אמנו, וראויה להיות אשה ליצחק ואמא לעם ישראל, רצונה זה להשאר ולדור קמעא בארצה צריך לבטל את השידוך. אכן דבר זה טעון הבנה, מה כל כך חמור באי רצונה של האשה לעלות לארץ ישראל, שעבור זה השידוך צריך להתבטל.

וביותר, שהרי רש"י על המקום מפרש שבפסוקים אלו אברהם מתנבא שיצחק הוא זה שלא ילך לארץ העמים, אולם יעקב אבינו כן יהיה בארץ העמים. וככל שיעקב אבינו כן יכול להיות בארץ העמים, הרי שיותר קשה להבין מה כל כך חמור עם רבקה רוצה להיות שם, ועם יצחק יהיה שם, כשהמטרה היא שידוך והקמת בית.

אולי הביאור הוא, שקדושתה של ארץ ישראל, היא זו שאמורה ליצור את העם. ובורא העולם שבחר לו את עם ישראל, רצה שעם ישראל יוצר ויוולד דוקא בארץ ישראל. ולכן רצה הקב"ה שהאבות הקדושים, האבות האומה, תהיה הורתם ולידתם בארץ הקודש, ועל ידי זה יוטבע בהם קדשות הארץ, ותהיה קדושה זו טבועה לנצח בלב צאצאיהם. (כדוגמת משפחה הנטועה שנים רבות בארץ מסוימת, כשגם שהם היגרו לארץ אחרת, עדיין שם ארץ מכורתם עליהם). וזהו ה'לעיכובא' הגדול, שיצחק ינשא ויחיה דוקא ורק בארץ ישראל, כדי שיעקב יולד בארץ הקדושה.

כי עם ישראל, הורותו ולידתו בקדושה, בין מבחינת האישים, ובין מבחינת המקום.

ללמוד לקח ממאורעות החיים

כִּי אֶל אֶרֶץ וְאֶל מוֹלַדְתִּי תֵלֵךְ וְלִקְחָתָּ אִשָּׁה לְבְנִי לְיִצְחָק (כד,ד) רש"י בפרשה הקודמת כתב, שאברהם אבינו התעורר לשדך את יצחק אחרי העקידה: בשובו

מהר המוריה היה אברהם מהרהר ואומר, אלו היה בני שחוט כבר, היה הולך בלא בנים, היה לי להשיאו אשה מבנות ענר אשכול וממרא, בשרו הקב"ה שנולדה רבקה בת זוגו, וזהו 'אחר הדברים האלה'.

ויש להבין, וכי קודם לעקידה לא חשב אברהם שיתכן שיצחק ימות? מה התחדש ומה השתנה בעקידה?

אכן, אברהם השתדל ללמוד מכל דבר בחיים מה מורהו הקב"ה. ואולי לקחים רבים למד אברהם ממעשה העקדה, אבל גם את לקח הזה למד יעקב. יעקב הבין ולמד שמחובת ההשתדלות שלו היה לגרום שגם אם הוא שוחט את יצחק כקרובן לה', לא יגרם כוצאה מכך שיצחק יפטר בלי זרע. כי מעשה העקידה היה צריך להיות כולו, על כל הפסדיו, משהו שלא תלוי בחוסר ההשתדלות של אברהם, אלא שכל כולו מצד ציווי ה' ומסירות נפש לו. לכן הבין אברהם שמצד חובת ההשתדלות, נדרש ממנו למצוא אשה ליצחק, ולעשות מצידו את המעשים וההשתדלויות שיביאו ליצחק זרע.

חמד יהודי

וְתֹאמַר שְׁתֵּה אֲדָנִי וְתִמְהַר וְתֵרֶד כְּדֵה עַל יְדֵה וְתִשְׁקֶהוּ: וְתִכַּל לְהִשְׁקֵתוֹ וְתֹאמַר גַּם לְגִמְלִיד אֶשָּׂאב עַד אִם כָּלוּ לְשִׁתּוֹת: וְתִמְהַר וְתַעַר כְּדֵה אֶל הַשְּׁקֵת וְתֵרֶץ עוֹד אֶל הַבָּאָר לְשָׂאב וְתִשָּׂאב לְכָל גִּמְלִיו (כד, יח-כ)

הפסוקים האלו, המספרים את החסד העצום של רבקה אמינו, הם הסיבה שרבקה נבחרה אכן להיות אשתו ליצחק. החסד הזה של רבקה הוא לא רק חסד גדול ועצום, אלא הוא שונה במהותו ממעשי חסד רבים אחרים. הרי רבקה היתה נערה קטנה, ואנשי אליעזר היו רבים וחסונים, ובכל זאת רבקה, לבדה, ללא קבלת עזרה, משקה את כל הגמלים.

הבה ננסה להשוות את החסד של רבקה לחסד של אליעזר בעצמו המוזכר בפרשתינו. בודאי שאליעזר היה בעל חסד עצום, שהרי הוא לקח על עצמו את השליחות מאברהם למצוא אשה ליצחק, על אף שהיה יכול 'להעלב' מהעובדה שאברהם ממאן לקחת את בתו שלו לאשה. ובכל זאת אליעזר בפרשתינו כושל, כשהוא שואל את אברהם וְאָמַר אֶל אֲדָנִי אֵלֵי לֹא תִלָּךְ הָאִשָּׁה

אַחֲרַי (שם, לט) ודרשו חז"ל שאלי כתיב, ללא האות 'ו', כי אליעזר עירב כאן את נגיעותיו שלו, שאולי האשה תגיע לבנו. רואים שיתכן שיהיה בעל חסד עצום שכזה, ובכל זאת נגיעותיו לא התבטלו.

הסיבה שהחסד של רבקה הוא כזה מזוקק, וללא כל תנאים והגבלות, זה משום שהעצמיות שלה כלל לא נלקחת אצלה בחשבון. וזהו הסוד של רבקה, שהיא ללא שמץ של אגואיזם ועצמיות. לכן היא עושה הכל, על חשבון עצמה, לבד וללא עזרה.

החסד של רבקה אינו חסד אנושי. הוא חסד בדרגה אחרת, הוא חסד שמתאים דוקא לעם ישראל. ה'כוזרי' אומר שעם ישראל הוא בדרגה אחרת מעל שאר האנושות, היות שהוא ראה את מעמד הר סיני ונחשף לנבואה. אף כאן החסד הזה של רבקה הוא חסד בדרגה עליונה, אלוקית, שאינו לוקח בחשבון את הגוף ורצונותיו, אלא הוא נותן ומשפיע עוד ועוד.

מה מאושרים אנו, שאת ה'גנים' האלו, של עשיית חסד בדרגה עליונה כזו הורשה לנו רבקה בתוך כל עם ישראל. הבה נלך בדרכיה, ונאחוז במידת החסד, שהיא מג' המאפיינים של עם ישראל, שהם בישינים, רחמנים וגומלי חסדים!

פרשת תולדות

עבודת יצחק – חינוך והנחלה

וְאַלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם (כה, יט)

עבודתו של יצחק, כניכר היטב מפרשיות אלו, שונה מעבודתו של אברהם. אברהם אבינו הוא 'אבי האומה', מייסד האמונה ומי ש'המציא' את עם ישראל. לעומתו ליצחק יש עבודה אחרת, ולא פחות חשובה. עבודתו של יצחק זה לדאוג להמשכיות של עם ישראל.

הנסיונות של אברהם זה עד כמה הוא ישכיל להתגבר על עצמו, ולעשות את רצון ה' חרף הקשיים האישיים והרצונות. אלו הם עשרה הנסיונות שלו. אצל יצחק אבינו הנסיונות הם יותר

בשכל ובחשיבה כלפי העמדת הדורות והמשכיותה של היהודת הלאה. אברהם אבינו 'מקבל' את זה שלא יהי לו בן, ואליעזר יירשנו. 'והנה בן ביתי יורש אותי'.

יצחק הוא לא הראשון, הוא 'הממשיך'. ואכן תפקידו הוא לדאוג לכל ההמשכה הזו.

יצחק צריך להתפלל עם רבקה שיזכה לבן ולזרע, כי זה כל מהותו, לדאוג שיהיה לו המשך. גם אחרי זה הוא צריך לחשוב איך להתמודד עם הבנים, עם יעקב ועשיו לפי סגנונם. את מי לאהוב יותר ואיך לדבר ולהתייחס. למי מגיע הברכות ובאיזה אופן.

מוטל עליו לקחת את רבקה ולהכניס אותה לאהל של שרה אימו, והוא גם פותח את הבארות אשר סיתמום פלשתים בחיי אברהם אביו.

להעמיד את התוכן הנשגב של היהדות ב'כלים' ובאופן המותאם ל'דור החדש' שהנה הוא בא, לא עבודה פשוטה היא. יהי רצון שנזכה אף אנו ללכת בדרכיו של יצחק אבינו, ולהשכיל לחנך את צאצאינו כיאות. להמשיך את השושלת בהעמדת התורה והמסורה לדור הבא.

ברכת יעקב בדין ובצדק

תחושת אי נוחות מבעבעת בנו, בכל עת שאנו קוראים בתורה על הרמאויות לכאורה, שהוצרך לעשות יעקב ע"מ לקבל את הברכות מיצחק.

אכן יתכן להאיר כאן זווית ראיה ולפיה אין בתחושה זו כל צדק. משל להרוצה למכור את חפציו, והריהו מייצר 'מכרז' המתאים על פי מידותיו ורצונותיו. ומאז, כל מי שמתאים את עצמו על פי מידות המכרז, ברור שזכייתו במכרז במידה ועומד בתנאיה הינה באמת וביושר.

כך גם כאן, רבקה משתדלת להעמיד את יעקב לפי כל התנאים שאותם מייצר יצחק, וכביכול היא אומרת ליצחק, האם בקשת את בנינו שמגיש את האוכל? - הא לך גדי עיזים מן הצאן. כביכול בקשת מי שידיו ידים שעירות?, הא לך מי שידים שעירות. ובודאי שיעקב מבחינתו רק העמיד את עצמו לפי התנאים שדרש יצחק, ובזה קבל הברכות באמת וביושר.

ואכן מודה יצחק ואומר, 'גם ברוך יהיה'!

כבוד, התחברות ויראה

וַיַּעֲקֹב נָתַן לַעֲשׂוֹ לֶחֶם וַיִּזְיַד עַד שָׁמַיִם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֶּ וַיִּקֶּם וַיִּלָּךְ וַיִּבֶז עַשׂוֹ אֶת הַבְּכֹרָה (כה, לד)
וברש"י- ויבז עשו. העיד הכתוב על רשעו שביזה עבודתו של מקום.

הביאור הוא שעשיו חשש ממיתה ע"י פגם בקדושת העבודה, כמו מפרש רש"י מקודם. בזה נראה שהתורה באה להשמיענו, שיכולים היינו לחשוב שמה שעשיו לא לקח את הבכורה היה משום שפיחד מהקודש, ואדרבה מ'יראי הוראה' הוא, והרי הוא 'ירא שמים' מופלג, שמא חס"ו יכשל וימות...

ועל זה באה התורה ומעידה שלא כן הוא, אלא ש'ויבז עשיו את הבכורה'. כי אם לעשיו היה 'חיבור' לקדושה, כי אם הוא היה מכבד וחושק בעבודה, אזי אם כל היראה והזהירות הוא היה מוצא דרך לקחת את העבודה. ומה שהוא לא לקח, ונתלה בחשש המיתה, הוא משום שעשיו 'בז' לבכורה, והיא לא ענינה אותו, ומעתה הוא משתמש ב'חשש מיתה', כ'תירוץ'.

כי מה שמכבדים, רוצים, מתחברים, ועושים!

שיקול דעת בהעמדת תולדות עם ישראל

שני סיפורים מופיעים בפרשתינו, דומה שיש ללמוד מהם הרבה מהו 'שיקול דעת' נכון ואמיתי, ואיך יש לשקול תועלת ורווח מול הפסד, ולשקלל את ההפסדים בטווח הארוך מול אלו שבטווח הקצר.

בתחילת הפרשה שכשעשיו בז לבכורה, מבואר בחז"ל שעשיו לא רצה את הבכורה בשל המיתות והעונשים שכרוכים בה. יעקב לעומתו גם הוא יודע את ה'סיכון' שבלקיחת הבכורה. הוא הרי בודאי ירא שמים וירא חטא. אולם יעקב כן חפץ ובוחר בבכורה, כי הסתכלותו של יעקב היא למרחוק, לכל זרעו אחריו, ולטווח הארוך לקיחת הבכורה משתלמת. לא כעשיו שכל מה שמעניין אותו זה ה-'כאן ועכשיו'.

דוגמא כמעט הפוכה אנו רואים בהמשך הפרשה. כבר בתחילת לידת יעקב ועשיו התורה מעידה

'וַיֵּאָהֶב יִצְחָק אֶת עֵשָׂו כִּי צִיד בָּפִיו, וְרִבְקָה אֶהְבֶּת אֶת יַעֲקֹב'. אולם רבקה לא נוקטת בשום פעולה בויכוח הזה. אולם כאשר היא שומעת שיצחק רוצה להעניק את הברכות לעשיו, היא כבר נזעקת ויוצאת למלחמה שערה. עכשיו היא מבינה שכאן זהו דבר שנוגע לדורות, וכאן כבר אי אפשר לוותר. אותה רבקה שאומרת 'לָמָּה אֲשַׁכַּל גַּם שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד', קמה כאן ומסכסכת בין יעקב לעשיו, ויוצרת בניהם שנאת אחים תהומית. כי היא יודעת לשקלל את השיקול לדורות.

והיא יודעת שהקרטיות של המשכיות עם ישראל רבה היא, והיא תלויה בברכות.

שני דוגמאות אלו, בפרשתינו פרשת 'תולדות', מהוות לנו דרך דוגמא וסמל על חשיבות ה'תולדות' שלנו- המשכיות הדורות בעם ישראל, ועל כבדות משקל זה בכל נדון וספק שעולה על הפרק.

האמת האמיתית

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל אָבִיו אֲנֹכִי עֹשֶׂה בְּכָרֶךְ (כו, יט)

יעקב אבינו, עליו אנו קוראים בפרשה הזו ובפרשה שעברה, מתייחד כידוע במידת האמת. יעקב הוא איש האמת, וכשאברהם מידתו חסד ויצחק מידתו גבורה, יעקב מידתו אמת.

וכאן נשאלה שאלה, היאך דוקא אצל יעקב, אנו רואים לאורך כל תולדותיו וסיפור חייו, שהוא משנה ממידת האמת. בפרשתנו הוא אומר ליצחק אביו 'אנוכי עשיו בכורך', ובפרשות הבאות הוא מתעמת עם לבן ומעמיד את פיצולי המקלות בשיקתות המים. אומנם, בדואי כל השינויים של יעקב נעשים על פי דין. היה מותר לו לעשות זו, והוא היה גם צריך לעשות את זה. אולם כיון שיעקב 'מידתו' אמת, א"כ היינו מצפים שכלל לא יגיעו לו ויתגלגלו אליו מקרים אלו שיהיה צריך בהן לשנות מן האמת. ובכל זאת, דוקא אצל יעקב אנו רואים שמתגלגלים כל האירועים הנ"ל, שבהם הוא נדרש לשנות מן האמת. במקום שיעקב יהיה האיש שבו נראה חיים מזוקקים בתכלית האמיתות והיושר, בלי כל צורך לשנות כהוא זה, אנו רואים שיעקב חווה בחיו את הצורך לשנות מהאמת שוב ושוב.

אכן נראה שלימוד גדול יש כאן. משום שבאותו דין שאמרנו, שפעמים ומותר לשנות מהאמת וחובה לשנות מן האמת, הרי סכנתו טמונה בצידו. כי יש חשש גדול שמי שנדרש לשנות

מהאמת גם באופן המותר, הוא יתרגל עי"ז לשנות מהאמת גם במקום שאסור לעשות כן. הנהגה זו הגם שהיא מותרת, היר ההרגל שיוצא ממנה הוא הרה אסון, כי האדם עלול למצוא טעם ונוחות בדבר הזה, ולנהוג כן תמיד, גם במקום שזה אסור.

אכן יעקב הוא מידת האמת, משום שאצלו הגם שהיו לו מקרים שבהם הוא שינה מהאמת, בכל זאת בשאר אורחות חייו הרגילים הוא נשאר אמיתי לגמרי. איש האמת. וזהו הייחודיות העצומה של יעקב, שהיתה מידת האמת חקוקה אצלו וטמונה בליבו, עד כדי שגם מאותם מקרים שהוא הוצרך בהם לשנות, לא הוטבע בליבו כלום, והוא נשאר זך ומזוכך, דובר אמת בליבו ובכל ישותו. הבה נשמור גם אנו על עצמינו קדושים ומזוככים, אמיתיים טהורים וברים!

פרשת ויצא

ממחלוקת לא מרויחים!

'וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֶרְנָה'

וברש"י, לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו, אלא מלמד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה.

התורה טרחה כאן אם כן, ללמד אותנו ש'יציאת צדיק עושה רושם'. אבל לא מספיק מבואר מה הדבר הזה נותן לנו, ומזה זה משנה האם יציאת צדיק עושה רושם (נזכור, שהתורה לא מספרת את זה שיעקב למד י"ד שנה בישיבת שם ועבר, ככל הנראה כי אין לנו קלח ללמוד מזה. אבל את המסר הזה, שיציאת צדיק עושה רושם', התורה טורחת להבהיר לנו.) בודאי ששומה עלינו להבין מהו ה'לקח', מהעובדה שיציאת צדיק עושה רושם

אכן נראה שהמסר שהתורה מעבירה לנו, הוא מסר לדורות שנוגע לאותה רעה צרורה, למחלוקת. הרי כאן יעקב ועשיו רבו, ובסופו של דבר יעקב הוא המנצח. אבל גם יעקב שהוא המנצח, הוא צריך לעשות. וגם המקום ששם היתה המחלוקת, גם הוא יוצא מופסד, שהרי 'יציאת צדיק עושה רושם'.

כי במקום שיש מחלוקת כולם יוצאים מופסדים. גם כשהמחלוקת נצרכת, וגם כשחשוב לעשות אותה, ההפסד הוא תוצאה מוכרחת. הנה כאן גם יעקב הפסיד, וגם באר שבע ששם היתה המחלוקת, גם היא הופסדה.

כי ממחלוקת לא מרויחים!

איש התורה – איש אחר!

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה (כח, י)

על תחילת הפסוק, 'ויצא יעקב מבאר שבע' דרשו חז"ל כידוע, שיציאת צדיק מהעיר עושה רושם. נראה שכמו שבתחילת הפסוק ראו חכמים הדגשה והבלטה ב'ויצא יעקב', כך גם יש לראות הדגשה והבלטה במילים 'וילך חרנה'. אבל הדבר הזה סתום, מהו בדיוק העומק ב'וילך' חרנה.

אכן, התבוננות קלה בסדרי חיי של יעקב ובסדרי פרשיות התורה מלמדת אותנו ש'הולך חרנה' הינו מהותי מאין כמוהו. כל פרשיות חיי המסובכות של יעקב, היותו לאב ולעם ולבעל בעמיו, נוצרו הרי בפרשה שלפנינו. בפרשה הזו נהפך יעקב, שאך בפרשה שעברה הוא היה בחור 'יושב אהלים', לאבי שבטי קה. למקבל הבטחות מהקב"ה בבית אל, למתמודד עם המלאך, לעשיית אותות ומופתים, ולכל הוויתו כ'יעקב אבינו'.

ונראה, שהשינוי בין לפני לבין אחרי, מה שיצר את יעקב אבינו שבפרשה שלנו והלאה, זהו ה'וילך יעקב' שבפסוק שלפנינו.

כי הרי חז"ל דרשו מהפסוק דלהלן **וַיִּשְׁכַּב בְּמָקוֹם הַהוּא** (שם, יא) שדוקא שם לן יעקב, אבל לפני זה הלך יעקב ולמד תורה בישיבתו של שם ועבר ארבע עשרה שנים. שהרי שזהו חלק מ'הוילך', הלימוד תורה ארבעה עשר שנים, וזה מה שעשה את יעקב למה שהוא. והרי לימודו של יעקב לא היה סתם לימוד, שהרי יעקב קיים את ה'מיעוט שינה' הכי גדול, וכפי שדרשו חז"ל בכל ארבעה עשר שנים שהיה בישיבה הוא לא ישן. הרי שיעקב למד את התורה עם הקנייני תורה, ומסתמא קיים יעקב את כל המ"ח קנייני תורה. ותורה כזו שלמדים ביגיעה עם המ"ח קניינים

שלה, הרי היא משנה את האדם. זהו ה'וילך'. הליכה שעשתה אותו אחרת לגמרי.

זכורני בהיותי ב'מפגש בוגרים' אחרי 30 שנה מיום שסיימנו את לימודינו כנערים, הרי שבעינינו ראינו את ההבדל ואת ההפרש התהומי בין אלו שישבו בישיבה ויגיעו עצמם ללמוד תורה, לבין אלו שנשארו במסגרת סתמית של לימודים ועבודה וכדו'. את אלו שלא זכו להיותם יושבי ישיבה, פגשנו לאחר 30 שנה כשהם נשארו באותה צורה ואופן כפי שהם היו בנערוּתם. כמובן שהם גדלו ובגרו, אבל אישיותם היתה כבעבר. אכן לעומתם, אלו שמסרו את עצמם ללמוד תורה בישיבה ופנו לחיי תודה מלאים, הרי שניתן היה לראות איך הם נהפכו לאישיות אחרת, ולא הזכירו במאומה את מי שהם היו בעבר, בנערוּתם. כי כחה של התורה לשנות ולהגדיל את מי שעוסק בה, עם קנייניה, הרי הוא מפליא ומדהים.

'ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים'.

עצלות וחוסר מוטיבציה

וַיָּרָא וְהִנֵּה בָּאָר בְּשָׂדֶה וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן הַבָּאָר הָהֵא שָׁקוּ הָעֲדָרִים וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבָּאָר: וַנֶּאֱסָפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים וַגִּלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֹּאן וְהִשְׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבָּאָר לַמָּקוֹמָה: וַיֹּאמְרוּ לָהֶם יַעֲקֹב אַחִי מֵאֵין אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחָרָן אֲנַחְנוּ: (כט, ב-ד)

ובהמשך-

וַיְהִי־אֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת רַחֵל בֵּת לָבָן אַחִי אִמּוֹ וְאֵת צֹאן לָבָן אַחִי אִמּוֹ וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגְּלֹל אֶת הָאֶבֶן וַיְהִי־אֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת רַחֵל בֵּת לָבָן אַחִי אִמּוֹ וְאֵת צֹאן לָבָן אַחִי אִמּוֹ וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגְּלֹל אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר וַיִּשְׁקָ אֶת צֹאן לָבָן אַחִי אִמּוֹ (ל, י)

יכול להיות שתוכחה סמויה הוכיח כאן יעקב את הרועים. הרועים טוענים שהם 'לא יכולים' לגול את האבן. פשוט לא יכולים, ומה אפשר לעשות.

ואילו יעקב מוכיח להם, שכשרוצים- יכולים. 'ייחד לב וגל אבן מעל פי באר' (פייט בתפילת הגשם), וכפי שמבארים שלא היה כאן איזה גבורה פיזית, אלא יחוד לב לדבר שחפצים בו. מוכיח יעקב את הרועים, שכיון שהם רוצים לנוח ולהתעצל, אזי הם 'לא יכולים', כביכול, לגול את האבן, אך אין כאן חוסר יכולת אמיתית.

וללמדינו בא אף אנחנו- שאם נרצה , נצליח.

לחוש שה' הוא טוב ומיטיב

**וַיֹּאמֶר ה' אֶל יַעֲקֹב שׁוּב אֶל אֶרֶץ אֲבוֹתֶיךָ וְלְמוֹלַדְתְּךָ וְאֶהְיֶה עִמָּךְ: וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב וַיִּקְרָא לְרַחֵל וּלְלָאָה
הַשָּׂדֶה אֶל צֹאנָם: (לא, ד)**

הקב"ה מצוה את יעקב לשוב לארץ ישראל, ויעקב במקום לעשות מיד מה שהקב"ה מצוהו, הריהו קורא אל השדה את רחל ולאה, ושם הוא מסביר להם בארוכה את ההגיון והצורך לשוב לארץ ישראל. וכל זה הוא פלא, וכי כשהקב"ה אומר משהו צריך להסביר? הרי עצם ציווי הקב"ה לכשלעצמו הוא עומד בכל תוקפו, גם ללא כל הסבר. ואדרבה, הלא נדמה שאם האדם יעשה את מה שהקב"ה מצוהו ללא הבנה, הרי שזו מצוה יותר מעולה, כי היא נעשית 'לשמה', ללא רווחים ואינטרסים!

יתכן שיעקב רוצה כאן להחדיר את המסר, שכל משפטי ה' לטוב הם. הקב"ה הוא טוב ורוצה להיטיב, וכל מצוותיו הם להיטיב לנו. ולכן באותם פעמים שהטוב הזה ידוע לנו (ולא תמיד הוא ידוע לנו), אף שודאי שמה שאנו מבינים את הטובה זהו מעט מזעיר מהטובה הגדולה של נשגבות המצוה, וזאת מלבד עצם קיום רצון ה', גם על אותו טוב ומועט כדאי שנדבר על זה ונשבח את זה. נדגיש שה' הוא טוב ומיטיב, ונידבק בקב"ה בקיום המצוה גם מתוך כוונה זו של הכרת הטוב. נחדיר ונדגיש שהקב"ה ה טוב והמיטיב, וכל עשיית רצונו היא טוב, בין כשמבינים ובין כשלא.

פרשת וישלח

'בשפה ברורה ובנעימה'

הדו שיח בפרשתינו בין יעקב לעשיו אומר דרשני. הנה שולח יעקב לעשיו את המתנות, וכאשר עשיו שפוגשו הוא שואל אותו –

וַיֹּאמֶר מִי לָךְ כָּל הַמַּחֲנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי

ויעקב משיב-

וַיֹּאמֶר לְמִצָּא חֵן בְּעֵינֵי אֲדֹנָי (לג, ח)

וצריך להבין מהי ההדגשה של יעקב, שנתנית המתנה היא על מנת למצוא חן, הרי בכל מתנה זה כך, שהיא ניתנת להרבות ולהראות אהבה, ומה המיוחד במתנה זו, שיעקב מגיש שהיא ניתנת כדי 'למצוא חן'.

אכן נראה, וכך גם נמצא בספורנו, שעשיו בתחילה לא רצה לקבל את המתנה כלל, כי הוא ראה בזה פחיתות כבוד, כאילו יעקב מעניק לו לצרכיו מתוך רחמים. הא גם חשד שיעקב עושה זאת כדי להדגיש את עליונותו עליו. ועל זה משיב לו יעקב שהמתנה היא כדי 'למצוא חן בעיני אדוני'. וגם לחיינו אנו יכולים לקחת מכאן מוסר השכל, בדרך ההטבה לרע ולחבר. צריכים אנו לשים לב ולהעמיד את כל מעשינו והתיחסותינו לזולת, באופן שהדברים יתקבלו בצורתם הנאותה, באופן שיהיה נעים לשני. לא מפסיק לתת, צריך לשים לב שהענקה והנתינה תהיה באופן מכבד, מתוך שימת לב לרגשותיו של שהשני.

ניסיונות בעולם השפל

וַיֵּרָא יַעֲקֹב מֵאֵד וַיָּצֵר לוֹ (לב, ח)

דומה שאצל יעקב אבינו, מצינו יראה מיוחדת בכל הנוגע לעמידה בנסיונות. בפרשה שלנו זה כך, כשמוזכרת יראתו של יעקב מפגישתו עם עשיו, וגם בפרשה הקודמת כשיעקב מתעורר משנתו בבית אל, שם אומרת התורה **וַיֵּרָא וַיֹּאמֶר מֶה נֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה (כח, יז)**. לעומת זה, אצל הניסיונות האחרים של האבות, לא מצאנו יראה מיוחדת שהיתה להם כדי לעמוד בנסיונות שלהם.

אכן, הנסיונות של יעקב שונים הם בתכלית מהנסיונות של שאר האבות. הנסיונות של אברהם ויצחק היו מטלות ושליחויות אלוקיות שהועיד להם הקב"ה. אולם יעקב אבינו נדרש להתמודד בתוככי שפלויות העולם הזה, ומשם לעבוד את הקב"ה. כשיעקב אבינו מתפלל לקב"ה שיוכל לעמוד בנסיון, הרי הוא אומר בפרשתנו **כִּי בְּמִקְלִי עֲבַרְתִּי אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה (לב, יא)**. הוא מזכיר את ההתמודדות הזו של העניות ושל העשירות, של הבדידות ושל העבודה האלוקית, מתוך התמודדות עם תנאי העולם.

ולכן יעקב אבינו ירא כל כך, ולכן הוא מתפלל לקב"ה שיעמוד בנסיון. כי כשהנדרש ממנו זה להכנס לתוך שפלות העולם ומשם לצאת מנצח, הפחד הוא נורא, שמא יתגבר העוה"ז שהוא בתוכו- עליו, וינצחנו חלילה וחס.

כולנו נדרשים לנסיונות שבאים מתוך התמודדות עם העולם הזה ושפלותו. נכניס בלבנו יראת שמי כדי שנוכל לעמוד בנסיונות אלו, ונתפלל לאלוקינו שיצליח דרכינו.

פכים קטנים

וַיִּקְחֶם וַיַּעֲבִרֻם אֶת הַנָּחַל וַיַּעֲבֹר אֶת אֲשֶׁר לוֹ:

וַיֹּתֵר יַעֲקֹב לְבַדּוֹ וַיֵּאבֶּק אִישׁ עִמּוֹ עַד עָלוֹת הַשָּׁחַר (לב, כה)

חז"ל אמרו שיעקב אבינו חזר על 'פכים קטנים', היינו שחזר לקחת כדים קטנים ששכחם מעבר לנהר, ושם פגשו שרו של עשיו. ויש לשאול למה יעקב בעצמו היה צריך לחזור לקחת את הפכים קטנים, הלא הוא היה יכול לשלוח מי מעבדיו או מבניו לדבר זה.

ונראה שהתשובה היא כפולה. אם יעקב היה שולח מישהו 'קטן' לקחת את הפכים קטנים, א"כ לא היה ניכר החשיבות שהוא מעניק לאותם פכים קטנים, וא"כ כבר הסיבה המוסרית לשוב ולקחתם לא קיימת. ויותר מזה, לו יעקב היה שולח קטן לקחת אותם, לא רק שהוא מזלזל בכך בפכים קטנים עצמם, אלא גם באותם שליחים שאותם הוא שולח לקחת את הפכים הקטנים, כביכול אותם, 'לא נורא' לשלוח גם ל'פכים קטנים'...

ויעקב איש האמת, מתוך חשיבות גם ה'פכים קטנים', הוא הוא בעצמו ונוטל את הפכים הקטנים. כי הם באמת חשובים, ולעצמו הם חשובים.

פרשת וישב

עייר פרא אדם יולד

בפרשה של מכירת האחים את יוסף, לימדונו חז"ל את מה שעמד 'מאחורי הדברים', ועל מה ולמה הגיעו האחים הקדושים למידה זו של מכירת יוסף. כשהכל מתוך שיקולים של דעת ומשפט בקדושה ובטהרה.

אכן מצד שני יש להתבונן, שמצד המקראות הפשוטים התורה העלימה מאיתנו את כל הסיבות והתובנות הללו, וכל מה שכתוב בתורה זה 'וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלום', וכן 'ויקנאו בו אחיו'.

אך נראה שבדוקא הוא כך, כי התורה מגלה שחלק קטן מאוד מאותם שיקולים אמיתיים, נבעו מתוך אותם כוחות של שנאה וקנאה. ויש כאן בשבלינו מוסר השכל גדול מאד. עלינו לדעת שלכל אדם, גם הגדול ביותר, יש לו בב'כח' שלו, כוחות הרסניים ונוראיים. כי הואיל ו'עיר פרא אדם יולד', הרי שטמונים בחובו כוחות שליליים ונוראיים שעלולים להביא אותו למעשים נוראיים ואיומים. על האדם לדעת זאת, ולשמור ולהשגיח על עצמו היטב.

זהיות מבוחרות הרע

וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת יוֹסֵף מִכָּל בָּנָיו כִּי בֶן זִקְנִים הוּא לוֹ וַעֲשָׂה לוֹ פִּתְנֹת פָּסִים: וַיִּרְאוּ אָחָיו כִּי אֶתוֹ אֶהָב אֲבֵיהֶם מִכָּל אָחָיו וַיִּשְׂנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַּבְּרוֹ לְשָׁלָם: וַיַּחֲלֵם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגֵּד לְאָחָיו וַיּוֹסֶפוּ עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ: (לו, ג-ה). ובהמשך וַיֹּאמְרוּ לוֹ אָחָיו הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם מִשׁוֹל תִּמְשָׁל בָּנוּ וַיּוֹסֶפוּ עוֹד שְׂנֹא אֹתוֹ עַל חֲלֹמֹתָיו וְעַל דִּבְרָיו (שם, ח). ואח"כ וַיִּקְנְאוּ בוֹ אָחָיו וְאָבִיו שָׁמַר אֶת הַדָּבָר (יא:)

התורה מדגישה שלש פעמים שהאחים שנאו את יוסף, ולבסוף היא אומרת שהם 'קנאו בו'. נראה מצורת הדברים הזו שהשנאה היא זו שהזינה את הקנאה ויצרה אותה.

והנה ידוע הוא, שמה שהאחים עשו ליוסף הוא משום שחשבוהו לרודף. כאן מבואר, שהאחים על פי מדרגתם, ובדקות עצומה, כמו 'איבדו' את חוש שיקול הדעת בשונאם את יוסף, וגרמו שמערכת השיקולים לא תהיה ע"פ דרגתם בטהרתם, אלא תהיה מוזנת משנאה.

ולקח הוא לנו, כמה עלינו לדאוג להתרחק מכל כוחות רעים והרסנים, שאחריתם מי ישורנו!

הקב"ה מגלגל המקרים והסיבות

המסתכל על פרשתינו במבט שטחי, נראה ששלל מאורעות וטעויות גרמו לגלגולו של יוסף למצרים. ניתן לחשוב, שאלולא שיעקב היה שולח את יוסף לראות את שלום אחיו, ולולא שיוסף לא היה מרחיק לכת עד דותן, ולולא שראובן היה נשאר עם האחים ומונע מהם למכור את יוסף, לא היה יוסף נמכר, והיתה נמנעת כל התגלגלות זו. אכן בחז"ל רואים לא כך, שכך דרשו חז"ל,

וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ נָא רְאֵה אֶת שְׁלוֹם אָחִיךָ וְאֶת

שְׁלוֹם הַצֹּאן וְהַשֶּׁבִּי דִּבֶּר וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעֵמֶק חֶבְרוֹן וַיָּבֹא שְׁכֶמָה (לז, יד)

ומביא רש"י את דברי חז"ל:

מהו מה שכתוב בפסוק 'מעמק חברון', והלא חברון בהר ?

אלא, מעצה עמוקה של אותו צדיק הקבור בחברון, לקיים

מה שנאמר לאברהם בין הבתרים, כי גר יהיה זרעך".

הרי שמפורש ברש"י, שמאחורי כל המאורעות הללו והשתלשלותם של דברים, עמדה הסיבה האמיתית, והיא הסיבה האלוקית 'של גר יהיה זרעך בארץ לא להם'. כלומר, חרף בחירתם של השבטים שהחליטו למכור את יוסף, דבר שמבואר שנענשו עליו, וחרף כל הסיבות והגלגולים הארציים שהביאו לכך, קיימת סיבה אחת אלוקית ושורשית שכל זה יקרה, והיא ההבטחה שאמר הקב"ה לאברהם אבינו, שיגלו בני ישראל למצרים. זה היתה הסיבה האמיתית שיוסף הלך מעמק חברון לשכם ולדותן, וזוהי סיבת מכירתו.

והלך מאלף הוא. בודאי שהבחירה ניתנה לנו, ועלינו תמיד בכל מעשה שאנו עושים, לבחור נכון ולהחליט את ההחלטה הנכונה. אבל אחרי כל מה שעשינו והחלטנו, בין אם החלטנו נכון ובים אם לא, כל התוצאות והגלגולים שיעשו מזה לטוב ולמוטב, הרי שלא על ידינו הם נעשו, כי ע"י הקב"ה. להצטער על השלכה כל שהיא שנבעה ממעשינו אי"ז נכון, כי גם ההשלכות והסיבות אינם על ידינו כי אם ע"י הקב"ה. פעמים שיש להצטער על עצם הבחירה אם היא לא נכונה, אבל לא על גלגוליה.

כי הקב"ה מסובב ומגלגל את הבריאה כרצונו, ואין ביכולתנו לשנות מאומה ממעשיו ומתוכניותיו. זוהי אמונתנו, וזה מה שהתורה מלמדת אותנו כאן, במילים 'וישלחו מעמק חבון'.

פרשת מקץ

חנוכה – הוראה על הזכיה בחנוכה!

על שני נקודות סובבים ימי החנוכה, נס פך השמן שלשמו אנו מדליקים את הנרות, וההודאה בהלל ובתפילה על ניסי המלחמה, שנצחו המעט והחלשים את הרבים והחזקים. אכן נראה ששני נקודות אלו שורש אחד להם.

הרי ההודאה שתקנו לנו חכמים על נס המלחמה אומרת 'דרשני'. הרי אין סוף של צרות וניסים היה לעם ישראל בגלויות השונות, ואם היינו צריכים לומר הלל על כל נס ונס הרי שלא היה נשאר לנו יום בשנה פנוי בלי הלל..., וא"כ למה ראו חז"ל לתקן להודות על נס המלחמה של חנוכה בדוקא.

והתשובה היא, שבשאר המלחמות והצרות שהיה לעם ישראל, יתכן שהיה עדיף לעם ישראל שמראש לא תהיה מלחמה ולא יזדקקו לתשועה. אבל שונה הוא הניסים של חנוכה, שכתוצאה ממנו זכינו לניסים ותשועות גדולות, ולא רק לנס המלחמה ולנס פך השמן, אלא בעיקר להתחדשותם של הניסים והנפלאות הללו בכל שנה ושנה, ולשפעת אור ימי החנוכה. אשרינו מה טוב חלקינו!

כִּי שֵׁם ה' נִקְרָא עֲלֶיךָ, וִירָאוּ מִמֶּךָ

וַיֹּאמֶר פְּרַעֲה אֶל יוֹסֵף אַחֲרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים אוֹתָךְ אֵת כָּל זֹאת אֵין נָבוֹן וְחָכָם כְּמוֹךָ: אֵתָה תִּהְיֶה עַל בֵּיתִי וְעַל פִּידְךָ יִשָּׁק כָּל עַמִּי רַק הַכֶּסֶּא אֶגְדֹּל מִמֶּךָ: וַיֹּאמֶר פְּרַעֲה אֶל יוֹסֵף רְאֵה נָתַתִּי אֶתְךָ עַל כָּל אֶרֶץ מִצְרָיִם: (מא, לט-מא)

בפתע פתאום מחליט פרעה לגדל את יוסף, שהיה אז בעמדת אסיר שפל עד לעמדה של מי ששולט בכל מצרים.

אך יתכן שלא היה מחמת אהבה גדושה או הערכה שהתעוררה בפתע פתאום אצל פרעה ליוסף, עד כדי להעמידו למושל לארץ מצרים. אלא שהיה כאן פחד. אולי פרעה פחד מאיש כזה גדול וחכם שפתאום נגלה אליו, כזה שמדבר בשם ה' - 'בלעדי, אלוקים יענה את שלום פרעה' - וגם מצליח בהכל. ואז מחליט פרעה, שעדיף כבר שאותו יוסף יעבוד אצלו, ויהיה ב'צד' שלו.

כך רואים גם בפרשתינו להלן, כאשר העם זועקים לפרעה ללחם, מביא רש"י את הדו שיח בין העם לפרעה: 'לפי שהיה יוסף אומר להם שימולו {-ורק כך יקבלו לחם}, וכשבאו אצל פרעה ואומרים כך הוא אומר לנו, אמר להם ולמה לא צברתם בר, והלא הכריז לכם ששני הרעב באים, אמרו לו אספנו הרבה והרקיבה, אמר להם אם כן כל אשר יאמר לכם תעשו, הרי גזר על התבואה והרקיבה, מה אם יגזור עלינו ונמות'.

הרי שפרעה חושש מכוחו של יוסף. כך גם נראה בתחילת חומש שמות, כשהתורה אומרת רק אחרי שמת יוסף, אז קם מלך חדש על מצרים – שנתחדשו גזירותיו.

ומניין כוחו הגדול של יוסף? גם זה מפורש במקרא. אומר יוסף הצדיק לפרעה: **בְּלִעְדֵּי אֱלֹקִים יַעֲנֶה אֶת שְׁלוֹם פְּרַעֲה' (מא, טז)** ואף פרעה אומר אז לעבדיו: **הִנֵּמְצָא כָּזֶה אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ אֱלֹקִים בּוֹ' (שם, מח).** את הנהגה זו יש ליוסף עוד מזמן היותו בבית פוטיפר, וכנאמר שם **וַיִּרְא אֲדֹנָיו כִּי ה' אִתּוֹ וְאֵז - יָכַל אֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מִצְלִיחַ בְּיָדוֹ' (לט, ג)**

אפילו פרעה ידע מהו כוחו הגדול של יוסף הצדיק, וגם פרעה יודע כי מי שהולך בדרך ה' - הוא לעולם יצליח. לבסוף, תמיד יצטרפו אליו אנשים ויעשו כרצונו, בטוב או ברע. 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך, ויראו ממך'.

פרשת ויגש

להשליט השכל על הלב

מיד כשמגיעים יוסף ובניו למצרים, פונה יוסף אל אחיו ואומר להם –

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחִיו וְאֶל בֵּית אָבִיו אֲעֹלָה וְאֶגִּידָה לְפָרְעָה וְאָמְרָה אֵלָיו אֲחִי וּבֵית אָבִי אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בָּאוּ אֵלַי: וְהָאֲנָשִׁים רַעִי צֵאן כִּי אֲנָשִׁי מִקְנֶה הָיוּ וְצֹאֲנָם וּבְקָרָם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם הֵבִיאוּ. (מו, לא)
גם בהמשך פונה יוסף אל אחיו ומבקשם –

וְהָיָה כִּי יִקְרָא לָכֶם פָּרְעָה וְאָמַר מַה מַּעֲשִׂיכֶם: וְאָמַרְתֶּם אֲנָשִׁי מִקְנֶה הָיוּ עֲבָדֶיךָ מִנְעוּרֵינוּ וְעַד עַתָּה גַם אֲנַחְנוּ גַם אֲבֹתֵינוּ (שם, לב)

ויש לנו ללמוד מכאן לימוד גדול. אכן עם ישראל יורדים למצרים, וההתרגשות גדולה. המשפחה מתאחדת עם יוסף, שהוא גם המלך, וניצולת מרעב באופן מפליא. אבל יוסף לא נותן לרגשות לסחוף אותו ולדחות את מה שראוי לעשות כעת. ולכן איך שהגיעו האחים למצרים, כיון שהגיע הזמן ללכת לפרעה ולומר לו את מה שצריך לומר לו, מיד מתפנה יוסף לעשות זאת.

יש להשליט את השכל אל המעשים, ולעשות בכל שעה את מה שנכון לעשות באותה השעה.

מידה כנגד מידה

וְעַתָּה יֵשֶׁב נָא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנֶּזֶר עֲבָד לַאֲדֹנָי וְהִנֵּנִי יַעַל עִם אָחִיו: (מד, לג)

אולי יש להבין את המשא ומתן בין יהודה ליוסף באופן הבא. הרי בסוף פרשה שעברה האחים מציעים עונש מות למי שימצא אצלו הגביע - **אֲשֶׁר יִמָּצָא אֹתוֹ מִעֲבָדֶיךָ וּמָת וְגַם אֲנַחְנוּ נִהְיָה לַאֲדֹנָי לְעֲבָדִים**. אבל הצעתם לא מתקבלת, וכך משיב להם האיש שעל בית יוסף **וַיֹּאמֶר גַּם עַתָּה כְּדַבְּרֵיכֶם כֵּן הוּא אֲשֶׁר יִמָּצָא אֹתוֹ יִהְיֶה לִּי עֲבָד וְאַתֶּם תִּהְיוּ נְקִיִּם**. תגובה זו מזכירה לנו מה שהאחים רצו לעשות ביוסף עצמו, כאשר בתחילה הם אומרים **וְעַתָּה לָכֵן וְנִהְיֶה**, אך לבסוף ראובן אומר להם **אֶל תִּשְׁפְּכוּ דָם**, והם מוכרים אותו לעבד.

האחים כאן 'מאמצים' את המרת עונש המיתה בעונש של עבדות, משום שמיתה היא חידלון, ואילו העונש העבדות בא כדי לנצל את כוחו של הנענש ולהמירו מקלקול לתקון. מעתה אם כן

אומר יהודה ליוסף שאם בעבדות אנו דנים, א"כ כשר יותר וישר יותר שבנימין ימצה את חובתו אצל אביו, ואילו הוא- יהודה- שכוחו גם רב יותר, יהיה תחתיו עבד אצל יוסף.

אחריות ורצינות

וְלֹא יָכַל יוֹסֵף לְהִתְאַפֵּק לְכָל הַנֹּצְבִים עָלָיו וַיִּקְרָא הוֹצִיאוּ כָל אִישׁ מֵעָלָי וְלֹא עָמַד אִישׁ אֶתוֹ בְּהִתְוֹדַע יוֹסֵף אֶל אָחָיו: וַיִּתֵּן אֶת קְלוֹ בְּבִכִּי וַיִּשְׁמְעוּ מִצְרַיִם וַיִּשְׁמַע בֵּית פַּרְעֹה: וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל אָחָיו אֲנִי יוֹסֵף (מה, א)

מסדר המקראות נראה שדברי יהודה אל יוסף, שהוא יעשה את הכל כדי שבנימין ישוחרר ויחזור ליעקב, הם אלו שהביאו את יוסף לנקודה בה הוא מבין שהתקון של אחיו הושלם, והוא מתגלה אליהם. אכן לא ברור היכן יוסף רואה שהתקון הושלם, הלא דאגת יהודה לבנימין היה מחמת שיהודה קבל על עצמו את האחריות על בנימין, ומשכך אין זה מצב הדוממה למכירת יוסף, כי שם יהודה לא קבל אחריות, ואם כן צריך להבין איזה תקון יש כאן.

יתכן שיוסף רצה לראות היאך יהודה ממש אכן את האחריות שאותה הוא קבל. אם הוא מוכן גם לסבול עבודה ולהתעמת בגללה, א"כ יש כאן קבלת אחריות רצינית ומוחלטת. זה כבר תשובה גמורה ומוחלטת, הנושאת בחובה את התיקון למכירה של יוסף.

הקיווי למלכות שמים בכל עת

כשיוסף מתגלה אל אחיו, ההתרגשות היא עזה. והשמחה וההתרגשות של יוסף עם בנימין אחיו, הלא היא עולה פי כמה וכמה. וכך מתארת התורה:

וַיִּפֹּל עַל צְוֹאֲרֵי בְנֵימִן אָחָיו וַיִּבֶךְ וּבְנֵימִן בָּכָה עַל צְוֹאֲרָיו (מה, יד).

אבל רש"י לא מניח לדברים להתפרש כפשוטם, והוא מביא על כך את דברי חז"ל שסיבת בכייתם של יוסף ובנימים היא שונה בתכלית: 'ויבך- על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן להחרב, ובנימין בכה על צואריו- על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של

יוסף וסופו להחרב'ץ

והדבר הזה מופלא, מה פתאום יוסף ובנימין נזכרים כעת, ברגעים גורליים ומרגשים אלו, לבכות על חורבן בית המקדש. גם יש להבין מהיכן לקחו זאת לחז"ל, שהבכי הזה הכתוב כאן בתורה נסוב על החורבנות של בית המקדש ושל משכן שילה.

אבל הביאור הוא פשוט. פשוט הוא שהחיים של השבטים הקדושים לא היו חיים רגילים. מה שעניין את האחים הקדושים הם לא רגשות אנוש ואחוות אחים. כל ציר חייהם של האחים הקדושים נסב על הציר האלוקי בלבד, על הקרבה לקב"ה ועל התקווה של התקון השלם, שהקב"ה ומלכותו יתגלו בעולם, ושהקדושה תשרור ותחול בשלמות על כל העולם כולו, לתקן עולם במלכות שמים. וממילא כשיוסף ובנימין נפגשים, מיד 'הרווח' שעולה בדעתם ממפגש זה הוא כבוד שמים שיכול לצאת מהחיבור שלהם. הם כבר רואים בעני רוחם את המקדשות שיבנו בחלקם כתוצאה מהשראת השכינה על עם ישראל המאוחד. וכל אחד רואה בעיני רוחו את המיוחדות והמסוגלות של רעהו בהעמדת מקדש לקב"ה, להשפיע את הקדושה בעולם. ועל זה, ורק על זה, שמחתם הגדולה שהם נפגשים יחדיו.

ועל כן, כשהם רואים ברוח קדשם שהשארית השכינה על המקדשות הללו לא תהיה בשלמות, ותיקון העולם יפגם בשלבים האלו משום חורבנות המקדש, הם בוכים בכי מר. כל שמחתם העצומה במפגש שלהם יחד נפגמת פגם מרובה. כי העולם יחסר מגילוי של הקב"ה.

זהו איפה הפירוש הפשוט של בכייתם של יוסף ובנימין. וגם לחז"ל היה פשוט שאם התורה טורחת ומספרת לנו על בכייתם של יוסף ובנימין, ואם יוסף ובנימין ראו כאן צורך לבכות, בהכרח שמדובר כאן על בכי הקשור בסילוק שכינה, ובחורבן המקדשות.

בינו נא זאת, היאך כל מעייני רוחו ושכלו ורשתיו של האדם, צריכים להיות תלויים ועסוקים בשאיפה העצומה של 'על כן נקוה לך, לראות מהרה בתפארת עוזך'.

פרשת ויחי

נגיעות אישיות – לא אצל 'גדולים'

שני שאלות יש לעורר בפרשתינו. השאלה הראשונה היא על מה שהאחים באים ליוסף ואומרים לו בשם יעקב-

וַיֵּצֵאוּ אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר אֲבִיךָ צָוָה לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר: כֹּה תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנָא שָׂא נָא פֶשַׁע אֲחִיךָ וְחִטָּאתָם כִּי רָעָה גָּמְלוּךָ וְעַתָּה שָׂא נָא לִפְשַׁע עֲבָדֵי אֱלֹהֵי אֲבִיךָ (נ, יז).

והרי זה פלא, הרי הבקשה של יעקב מיוסף שיקברו בארץ נעשתה באופן אישי ובצורה ישירה, ללא שליחים, ומסתמא כך גם שאר הבקשות, וא"כ למה שיאמין יוסף לאחים שבקשה זו, בקשת המחילה, תהיה על ידי שליחים ולא על ידי יעקב בעצמו ישירות עם יוסף? עוד יש לשאול בפרשתינו. הנה בברכת יעקב את בניו אומר יעקב –

'שִׁמְעוֹן וְלֵוִי אֲחִים כָּלִי חֲמֵס מְכַרְתֵּיהֶם' (מט, ה)

את הפסוק הזה מסביר רש"י, שהאשים כאן יעקב את ראובן ושמעון במכירת יוסף. ומנין שאכן ראובן ושמעון הם אלו שמכרו את יוסף, מסביר רש"י שהם אלו שעליהם הולך הפסוק 'ויאמרו איש אל אחיו וכו' ועתה לכו ונהרגהו'. שהרי ראובן ויהודה לא היו בעצה, ובני השפחות לא שנאוהו את יוסף שנאה שלימה, ויששכר וזבולון לא היו מדברים בפני מי שגדול מהם.

אכן דברי רש"י האלו, שלא יתכן שיששכר וזבולון אמרו לכו ונהרגהו כי הם 'לא היו מדברים בפני מי שגדול מהם' הם פלא, וכי אם יש לנו הוא אמינא לייחס את מכירת יוסף ליששכר ולזבולון ולומר עליהם 'כלי חמס מכרותיהם', אז את החסרון הזה של מדברים בפני אחיהם הגדולים, אי אפשר לייחס אליהם? איך אפשר להביא ראיה שיששכר וזבולון לא הרגו את יוסף, מזה שהם לא אומרים לדבר בפני אחיהם הגדולים? הרי זה פלא ממש!

והתשובה לשני השאלות הם אחת. גם לאנשים גדולים יכול להיות טעויות בשיקול הדעת, אבל 'נגיעות', היינו שינוי בשיקל דעתם משום אינטרסים ואומצויות אישיות, בודאי ובודאי לא יתכן אצל אנשים 'גדולים'.

ועל כן גם אם יששכר וזבולון טועים וסבורים שליוסף מגיע מיתה, בהכרח שזה רק טעות בשיקול הדעת. אבל בדבר הקשור אליהם עצמם, שסיבת הטעות בו יכולה להיות רק משום

שהם אינם מכירים את מקומם ומה צריכה להיות מידת הדרך ארץ שלהם - לדבר לפני אחיהם הגדולים בחוסר עונה, זה בודאי שלא יטעו ויסטו.

ולכן גם אם יכול להיות ש'שמעון ולוי אחים כלי חמס מכורתיים', לא יכול להיות שהם יפגמו במדת הדרך ארץ של הם, וינהגו שלא בכבוד לאחיהם הגדולים. ולכן מביא רש"י ראיה שהם לא היו בעיצה זו, כי ב'נגיעה אישית' בדואי הם לא יכשלו.

וזה גם פשר הענין שיעקב לא היה צריך לבקש מיוסף באופן אישי. בקשות אחרות, כמו בקשה שיקברנו בארץ ישראל, ביקש יעקב מיוסף באופן אישי ואף השביע אותו על כך, כי חשש יעקב שמא ליוסף יש שיקולים או שיהיו לו שיקולים בעתיד לא לעשות כן, ועל כן הוא השביע את יוסף ובקש ממנו באופן אישי. אבל בנוגע לבקשת המחילה, ששם הפחד היחיד שיוסף לא יענה לבקשה זה מחמת הנגיעה האישית שלו - מזה אין לו למה לחשוש ליעקב אבינו, וזה הוא יכול לבקש בשופי גם על ידי שליח.

ידע זאת יוסף, ולכן לא היתה לו כל מניעה מלהאמין לאחים, שיעקב מבקש בקשה כזו על ידי שליחים.

הנקיון מנגיעות אישיות

גור אַרְיָה יְהוּדָה מְטָרף בְּנֵי עֲלִית כָּרַע רַבֵּץ פְּאֲרִיָּה וּכְלָבִיא מִי יִקְיָמוּנוּ (מט, ט)

וברש"י 'עלית' - ממה שחשדתיך בטרופ טורף יוסף חיה רעה אכלתהו, וזהו יהודה שנמשל

לאריה: 'בני עלית' - סלקת את עצמך ואמרת מה בצע וגו', וכן בהריגת תמר שהודה צדקה ממני.

כתוב כאן, שיעקב שיבח את יהודה שמנע את הריגת יוסף ואת הריגת תמר.

אכן שבח זה הוא פלא גדול. וכי זהו השבח של יהודה, של מניעת שפיכות דמים? על שמנע שלא יהרגו את תמר על פי דיבורו שלו שלא כדין? על מה שמנע מאחיו להרוג את יוסף שלא כדין? הרי זוהי חובה בסיסית של יהודה, ואם הוא לא היה עושה כן היה מקום גם להאשים אותו עצמו בהריגת תמר ויוסף!

אכן, יסוד גדול בנפש האדם יש כאן. ידעו חז"ל וידע יעקב שבמקרים האלו של הריגת תמר ויהודה היה ליהודה שלל של תירוצים, למה עליו לקיים את ההריגה, אחרי שבתחילה הוא חשב שכך צריך להיות. הרי אצל תמר היה חשבונות שלמים שיפורסם חטאו, ובחילול כבודו יש חילול כבוד המלכות, וממילא גם חילול שם שמים. ואם כבר יצא פסק כדת וכדין, א"כ אולי משמים

הוא, ומי אמר שעליו להשיבו אחור! ויתכן מאד שהיה לו עוד תירוצים ונגיעות.

ויהודה התעלה מעל כל זה, ואחז באמת ולא הרפה ממנה. הוא חזר בו ממה שאמר, והכניס עצמו לבושה שאין כמוה. על זה זכה יהודה בכל הברכות.

ה-ב-ל בגזירת עליון

וַיִּרְאוּ אַחֵי יוֹסֵף כִּי מֵת אָבִיהֶם וַיֹּאמְרוּ לוֹ: שְׂטֵמְנוּ יוֹסֵף וְהָשִׁב יָשִׁיב לָנוּ אֶת כָּל הָרָעָה אֲשֶׁר גָּמְלָנוּ אֹתוֹ: וַיֵּצְאוּ אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר אָבִיךָ צֹוָה לִפְנֵי מוֹתוֹ לֵאמֹר: כֹּה תֹאמְרוּ לְיוֹסֵף אֲנָא שָׂא נָא פֶשַׁע אַחִיךָ וְחַטָּאתָם כִּי רָעָה גָּמְלוּךָ וְעַתָּה שָׂא נָא לִפְשַׁע עַבְדֵי אֱלֹהֵי אָבִיךָ וַיִּבְךְּ יוֹסֵף בְּדַבְּרָם אֵלָיו: וַיִּלְכוּ גַם אָחָיו וַיִּפְּלוּ לִפְנֵי וַיֹּאמְרוּ הִנֵּנוּ לְךָ לַעֲבָדִים: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף אַל תִּירְאוּ כִּי הִתַּחַת אֱלֹהִים אָנִי: וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֱלֹהִים חֲשָׁבָה לְטֹבָה לְמַעַן עֲשֶׂה כִּי־יִוָּסֵף עִם רַב: (נ, טו-כ)

האחים מספרים ליוסף, שכה ציוה אביהם לפני מותו, דבר שלכאורה לא היה. גם יוסף לא מתייחס לסיפורם זה, ולא מבקש לוודאות האם אכן האבא ציווה או לא.

אכן, תשובת יוסף 'הַתַּחַת אֱלֹקִים אָנִי, וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֱלֹקִים חֲשָׁבָה לְטֹבָה לְמַעַן עֲשֶׂה כִּי־יִוָּסֵף עִם רַב', כוללת בתוכה גם תשובה לשאלה זו האם יעקב צוה או לא צוה. יוסף באמונתו, הרי הוא רואה את הכל הכל מונהג ומושגח מהשמים בהשגחה פרטית, כשלדעותיו והרגשותיו הוא אין כל משמעות. לכן לא אכפת לו ליוסף האם באמת אביו ציוה או רק שהאחים מספרים שהוא ציווה. יוסף יודע, שכשהאחים באים ומספרים שכך יעקב ציוה הרי שאת זה גופא מגולל הקב"ה, שכך הם יבואו ויספרו. ולכן הוא אומר 'וְאַתָּה אַל תִּירְאוּ', היינו שאין לכם לחשוש כלל ועיקר, כי כל המאורע, כוללת סיפורכם ופנייתכם זו אלי, הכל הוא בגזירת וגלגול העליון.

ויותר מזה, הלא כמה וכמה אירועים הזכירים יעקב בברכתם לבניו, כמו 'מעשה שכם'. לעומת זאת את מכירת יוסף לא הזכיר יעקב בכלל. ואולי מזה גופא האחים חששו ופחדו, ולכן באו ואמרו ליוסף 'אביך ציווה'. אבל ליוסף היא הנותנת, כיון שיעקב אבינו אכן לא הזכיר שום דבר ממעשה זה, הרי שאין לנו כל ענין להתעסק עם מעשה זה. ככל שהוא לא הצטוו לעסוק במעשה זה, הרי שאין זה נוגע לו. וגדרו של המעשה הוא 'מעשה אלוקים'. ואלוקים חשבה

לטובה.

כמה עלינו ללמוד מיוסף הצדיק, ולקבל בהכנעה ובשלימות את כל מה שה' מגלגל עלינו. מה שהוא לא מוטל עלינו, אין לנו עסק בו, ואנו מקבלים אותו בהכנעה, כי כל מה שה' עושה לטובה הוא עושה.

קנאת סופרים

אחרי כל פרשיית מכירתו של יוסף, היינו מצפים שיעקב שוב לא יעדיף את יוסף על פני שאר האחים; הן זו היה הסיבה לקנאה שקנאו האחים ביוסף, דבר שגרם למכירתו. אולם למרבה הפליאה אנו מוצאים בפרשתנו תיאור ארוך של התורה, איך שיוסף מגיע אל יעקב, ויעקב מברך את שני בניו של יוסף והופכם להיות כהשבטים, ולבסוף אף נותן יעקב ליוסף יתירה על חלקו את העיר שכם, וכמפורש בפסוקים-

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה חֲלֹה וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרַיִם: וַיִּגַּד לְיַעֲקֹב וַיֹּאמֶר הִנֵּה בְנֵךְ יוֹסֵף בָּא אֵלַיךְ וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיָּשָׁב עַל הַמֶּטֶה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל יוֹסֵף אֵל שְׁדֵי נְרָאָה אֵלֵי בָלוּז בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיְבָרֶךְ אֹתִי: וַיֹּאמֶר אֵלֵי הֲנִי מִפְּרֶךְ וְהִרְבִּיתִךְ וַנִּתְתִּיךְ לָקֵהַל עַמִּים וְנִתְתִּי אֶת הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְזֶרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אֲחֻזַּת עוֹלָם: וְעַתָּה שְׁנֵי בְנֶיךָ הַנוֹלָדִים לָךְ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם עַד בָּאִי אֵלַיךְ מִצְרַיִמָּה לִי הֵם אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה כְּרֹאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי: וּמוֹלַדְתְּךָ אֲשֶׁר הוֹלַדְתָּ אַחֲרֵיהֶם לָךְ יִהְיוּ עַל שֵׁם אֲחֵיהֶם יִקְרָאוּ בְּנִחְלָתָם:

ולבסוף:

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף הִנֵּה אֲנֹכִי מֵת וְהָיָה אֱלֹהִים עִמָּכֶם וְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ אֲבֹתֵיכֶם: וְאֲנִי נֹתְתִי לָךְ שָׂכָם אֶחָד עַל אַחֶיךָ אֲשֶׁר לָקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמֹרִי בְּחָרְבִי וּבְקִשְׁתִּי: (מח, כב)

דבר זה כמובן מעורר תמיהה, היאך יעקב לא חושש לעורר שוב את קנאת האחים ליוסף?

אולם התשובה נראית פשוטה, והיא טמונה בתחילת הפסוקים שהבאנו: 'וַיֹּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ חֲלֹה - וַיִּקַּח אֶת שְׁנֵי בָנָיו עִמּוֹ אֶת מְנַשֶּׁה וְאֶת אֶפְרַיִם'. הרי שהיוזמה לפגישה של יוסף עם יעקב לא היתה של יעקב, אלא של יוסף. יוסף משמע שאביו חולה, התעורר מעצמו לבא אל אביו, יחד עם שני בניו.

ולכן אין כאן כל מקום לקנאה. קנאה שייכת כאשר יעקב הוא זה, שללא סיבה הנראית לעין, מעדיף את יוסף על האחים, וכפי שמתארת התורה בתחילת פרשת וישב, 'וישראל אהב את

יוסף מכל בניו ועשה לו כתונת פסים'. אבל כאן, הלא יוסף הוא זה שבא אל יעקב, והאחים לא באו, ואם כן מה להם ללין ולקנאות? יוסף הרויח כי הוא בא ליעקב, והם לא הרויחו, כי הם פשוט לא באו!

על פי זה יש להבין מה שאמרו חז"ל 'קנאת סופרים תרבה חכמה'. ונראה שהטעם שקנאת סופרים היא שונה משאר קנאות והיא לא נחשבת כמידה רעה אלא כמדה טובה שמרבה חכמה, משום שהחוכמה היא פתוחה לכל. אותו 'סופר' הצליח כי הוא יגע בחכמה, ומצא כפי השקעתו, וא"כ מה יש לקנאות בו. גם אתה רוצה למצוא חוכמה, בבקשה- תתייגע בה גם אתה! הבה ונזכור, כי במקום של השקעה ועשייה, אל לנו לקנאות בזולתינו. מה שנעשה עשינו - והרווחנו. ומה שלא עשינו- הפסדנו! כי קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבך לעשותו!

פרשת שמות

שליחותינו בעולם

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים מִצְרָיִמָּה
אֶת יַעֲקֹב אִישׁ וּבֵיתוֹ בָּאוּ: רְאוּבֵן שְׁמֵעוֹן
לֵוִי וַיהוּדָה: יִשָּׁשְׁכָר זְבוּלֹן וּבִנְיָמִן: דָּן
וְנַפְתָּלִי גָד וְאָשֵׁר: (א, א-ד)

לפני שמתחילה התורה בסיפור השיעבוד של עם ישראל במצרים, נותנת לנו התורה כמין 'הקדמה' ו'תימצות', לפרש ולבאר את סיבת הגעת עם ישראל למצרים. אולם, מה שלפלא הוא בתוך 'נקדימון' זה, על מה ולמה ראתה התורה את הצורך לפרש ולפרט שוב את השמות של בני ישראל, שמות השבטים הק', הלא מספיק היה לתמצת שבני ישראל ירדו למצרים עם יעקב ומה חשוב כעת הפירוט של אותם בני ישראל. ומי שבכל זאת מתעניין, הרי הוא יכול להיזכר מחומש בראשית. ולא מבואר מה ענין השמות לכאן.

אולם הביאור הוא, שבשם של האדם ניכר מהותו ועניינו. ובדומה למה שמתבאר בפרשתנו להלן, שכשמושה רבנו שואל את הקב"ה 'וְאָמְרוּ לִי מָה שְּׁמוֹ מָה אֶמַר אֲלֵהֶם', ומשיב לו הקב"ה 'וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה אֲהִיָּה אֲשֶׁר אֲהִיָּה'. ומפרש שם רש"י אהיה עימם בצרה זו כפי שאהיה עמם בצרות אחרות. הרי שהתשובה מהי 'שמו' של הקב"ה היא מה 'הנהגתו' של הקב"ה, כי שמותיו של הקב"ה הן הנהגותיו. ובדומה לזה גם באדם, שמו של אדם מגלם את הנהגותיו ואת שליחותו המיוחדת בעולם.

ואולי לכן התורה טורחת ומפרטת את השמות ברדת בני ישראל למצרים. כי אולי היה מקום לחשוב ולטעות שהירדיה למצרים לא היתה 'לכתחילה', אלא היא תקלה. תקלה שנגרמה מאיזה איזה 'טעות' כביכול שהיה ליעקב, או שהיה לו איזה הכרח אחר לירדתו למצרים, והלכו עמו ממילא כל בניו. ועל כן התורה מפרטת את השמות, כי לא כן הוא. אלא שלכל אחד ואחד מבני ישראל, עם הנהגתו ושמו המיוחדים לו, ירד למצרים מכח עצמו, מהותו ותפקידו. כל אחד ואחד מהשבטים עם שליחותם המתאימה לאופיים ולשמם עלי אדמות שניתנו לו משמים, ירד למצרים כי משמיא הוא שעליו להמשיך את תפקידו ושליחותו בעולם דוקא במצרים. כך היתה נראת 'הירידה' של עם ישראל למצרים. 'ירידה' עם 'ראובן' - וכל מה שגלום בשם הזה, ירידה עם 'שמעון' וכל מה שגלום בשם הזה, ירידה עם יהודה, עם ישכר, וכו' וכו'.

כך ראוי הוא בכל מאורע שקורה לנו, שנדע ורגיש שמה שאנו נמצאים במקום הזה, בעמדה הזו או בסיסואציה זו, אי"ז במקרה, ואין כאן תקלה. יש כאן שליחות ממרום שאנו עם כל תכונתינו ויכולתינו נמצה את תפקידנו דוקא כאן, ובאופן הזה. וכשנדע את זה נרגיש תמיד: 'אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו'.

אשר לא ידע את יוסף? את ה'!

וַיָּקָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף: וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ: הֲבֵה נִתְחַכְמָה לּוֹ כֵּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שְׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ (א, ח-י).

יש להבין, הלא הפסוק אומר שהסיבה שפרעה משעבד את עם ישראל הוא משום שפחד פן ירבה, וא"כ יש להבין מה היה מוסיף אם הוא היה מכיר ויודע את יוסף, הרי סוף כל סוף כמה שיוסף היה מודע לו וגדול בעיניו, הרי כעת ישנה פה סכנה - 'כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאנו ונלחם בנו ויצא מן הארץ'!

אך אולי הכונה היא, שאם פרעה היה 'יודע את יוסף', פירושו של דבר שהוא היה מבין ומכיר שיש כאן עם אלוקי, עם שיוסף שהוא מאבותיו עלה למלוכה באופן על טבעי, עם שהתפתח ונולד במצרים באפן פילאי של פרו וישרצו וירבו במאד מאד. ואם עם כזה לא מתעסקים!
כל זה פרעה לא ידע, או לא רצה לדעת. הוא התעלם מההשגחה השמימית אשר התלוותה לעם ישראל - עמו של הקב"ה, וזה מה שהחילו להציק ולהרע להם.
אף אנו יש לנו לזכור תמיד, כי עם ה' אנחנו, ובניו של מקום!

זהירות מפעולות המושכים הלבבות – לרעה ח"ו

וַיִּקֶם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל מִצְרַיִם אֲשֶׁר לֹא יָדַע אֶת יוֹסֵף: וַיֹּאמֶר אֶל עַמּוֹ הִנֵּה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַב וְעָצוּם מִמֶּנּוּ: הִבֵּה נִתְחַפְּמָה לּוֹ פֶּן יִרְבֶּה וְהָיָה כִּי תִקְרָאנָה מִלְחָמָה וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל שְׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ וְעָלָה מִן הָאָרֶץ (א, ח-י).

פשט הפסוק שפרעה פחד שמא עם ישראל 'יעלה מהארץ' הוא תמוה ולא מובן, שהרי ממה נפשך הוא, אם פרעה שונא את עם ישראל וכפי שאנו רואים שהוא מתנכל אליהם ומרע להם, אם כן מה אכפת לו שמא הם יעלו מהארץ, הא אדרבה, הרי אלו שנואי נפשו, ומוטב א"כ שילכו מכאן. ואם פרעה חפץ בהם כדי שיעבדוהו, ולכן הוא מפחד שמא הם יעלו מהארץ, מהיכן באה השנאה התהומית אליהם, הא אדרבה, היה לו לפרעה להחשיבם, שהרי הם עבדיו עושי רצונו.

ניכר בדברי חז"ל שהיתה להם קשה קושיא זו, ולכן רש"י מביא ש'רבותינו דרשו, כאדם שמקלל עצמו ותולה קללתו באחרים, והרי הוא כאלו כתב ועלינו מן הארץ והם 'ירשוה' עכ"ל. והיינו שהחשש היה שהמצרים עצמם יעלו מן הארץ. אולם עדיין יש לנו לבאר את פשט הכתוב 'ועלה מן הארץ'.

אך יתכן שבאמת בתחילה פרעה היה מעונין שעם ישראל ישארו משועבדים אליו במצרים, כי אכן היה חפץ בעבודתם. ולכן באמת פרעה חשש שמא עם ישראל יעלה מן הארץ וישתחררו מהשיעבוד, וכפשט הכתוב. ומה שאחר כך אנו מוצאים שפרעה שונא את עם ישראל, אין זה אלא משום התפתחות השנאה ברבות הזמן, שנבעה מהיסוד המופרסם של בעל החינוך ש'אחרי הפעולות נמשכים הלבבות'.

והיינו שתחילת שיעבוד פרעה לעם ישראל היתה כצורך ענייני, אך כתוצאה מההשתעבדות פיתח פרעה שנאה עצומה לעם ישראל, כי ההשתעבדות עצמה גרמה לו לשנוא אותם עוד ועוד. הדוגמאות לכך הם רבות, ונוכל למצוא דוגמא מאותם ה'מתאבקים', שעושים כן בתחילה לשם

תירגול, אך מפתחים תוך כדי שנאה עזה איש לרעהו. דוגמא דומה נוכל גם להבחין אצל שוטרים הכופים את הסדר בהפגנה מסוימת, אולם אט אט מתפתחת בליבם שנאה עזה למפגינים. אף אנו נשמור את עצמינו בפעולתינו, ונדע ונזכור תמיד, ש'אחרי הפעולות נמשכים הלבבות', לטוב, אך גם למוטב!

האמונה – כלי קיבול לניסים

הקב"ה מתגלה אל משה בסנה, ואומר לו שעם ישראל הולך להיגאל באותות ומופתים, ומשה רבנו יהיה הנביא. אך למשה רבנו יש השגה, והשגתו מתקבלת-

וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵן לֹא יֵאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקוֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִרְאָה אֱלֹהֶיךָ ה'.

והשגה זו של משה הינה פלאית. הרי הקב"ה מבשר על פלאי פלאות שהוא הולך לעשות בגאולת מצרים, מעבר לדרך הטבע ובנסים גלויים, ודוקא בלגרום לעם ישראל להאמין ישכביכול 'בעיה' להקב"ה? וכי הקב"ה לא יכול פשוט לעשות שבני ישראל כן יאמינו? היקצר בידי ה'?

אכן יסוד גדול כתוב כאן. בודאי שהקב"ה יכול לעשות ניסים לאין שיעור, אבל האמונה בהקב"ה היא תלויה דוקא בכל אחד ואחד לעצמו. האמונה תלויה בנקודת הבחירה שיש לכל אחד לעצמו, וכאן אין ולא תהיה התערבות אלוקית. לכן אומר משה רבנו לקב"ה, ככל שתעשה ניסים גדולים וכבירים, בכל זאת 'לא יאמינו לי'. כי זה תלוי בהם.

בתוך כל האמונה שאנו חיים בה, כשאנו יודעים שאת הכל הכל עושה הקב"ה, המייצר ומהווה כל הוה והוה, עלינו לזכור שעל מעשינו ואמונתנו אנו האחראיים הבלעדיים. ומה שאנו נבחר, כך יהיה!

פרשת וארא

שייכותינו ורוממותינו כבני אברהם יצחק ויעקב

כאשר הקב"ה, בתחילת פרשתנו, מבשר למשה רבנו שהגאולה בא תבוא, הריהו מזכיר לו את זכות האבות – אברהם יצחק ויעקב -

וַיִּדְבֹּר אֱלֹקִים אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי ה': וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יִצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב בְּאֵל שַׁדִּי וּשְׁמִי ה' לֹא נִודַעְתִּי לָהֶם: וְגַם הִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתָּם לָתֵת לָהֶם אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֶת אֶרֶץ מִגְרֵיהֶם אֲשֶׁר גָּרוּ בָּהּ: (ו, ב-ד)

ולא רק בתחילת הדיבור, אלא גם בסופו-

הַבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יָדִי לָתֵת אֹתָהּ

לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב וְנִתַּתִּי אֹתָהּ לָכֶם מִוְרָשָׁה אֲנִי ה' (שם, ח)

יתכן, שהמרכזיות הזו של זכות האבות בגאולת ישראל ממצרים, לא נועדה רק שיעמדו זכויות אלו לישראל שיגאלו, אלא היא באה כדי לזכות ולרומם את עם ישראל, ולשייכם אל הגאולה. כהרי כבר רואים אנו כמה פעמים במקראות שעם ישראל היו מיואשים, בקוצר רוח ובעבודה קשה. ומה יגרום להם אם כן לרצות להגאל? מה יגרום להם להבין שהם לא שייכים לכאן, לאדמת מצרים הארורה, אלא לארץ ישראל? מה יגרום להם לחוש שהם לא עם עבדים בזוי ושסוף, אלא עם מובחר, בני קל חי?

זכות האבות.

כאשר הקב"ה מזכיר שוב ושוב את זכות האבות, יש כאן תזכורת לעם ישראל למי ולמה הם שייכים. הם שייכים לאותם אברהם יצחק ויעקב שהקב"ה כרת עימם ברית. יש להם ב'גנים' את הקדושה של אותם האבות שבחר בהם ה'. הם כאן במצרים באופן ארעי, אבל הם שייכים לדרגות מרוממות של קדושה.

ובזכות זה עם ישראל נגאלו. כשהם הבינו את זה, והתרוממו מכח זה אל על.

כך גם אנו, בל ניתן ליצר הרע לרמות אותנו. בל ניתן לו לאפשר לנו להבין כאילו אנו שייכים לדרגות תחתונות כל שהן. גם אם חם ושלוש נפלנו והדרדנו, לעולם נזכור שאנו בני ישראל, יש לנו אבות קדושים שהטביעו את חותמם בתוכינו, ולשמה- לאותם דרגות קדושה עילאיות, אנו שייכים!

הכל צפוי והרשות נתונה'

בפרשתינו העוסקת בשעבוד וגאולה מצרים, יש להתבונן. הרי עם ישראל נגאלו ממצרים באותות ובמופתים, והקב"ה אומר אל משה שהוא עושה כן –

'למען שיתי אותי אלה בקרבו'

'וידעו מצרים כי אני ה' בנטתי את ידי על מצרים'.

ויוצא גם, שלוליא שהיו עם ישראל משועבדים במצרים ארבע מאות שנה, לא היו מגיעים למצב המופלא של 'למען שיתי אותותי אלה בקרבו'.

אכן הרמב"ן בפרשתינו מבאר הדברים. הנה הקב"ה הבטיח מראש לאברהם אבינו 'ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה. אכן עדיין מי מתוך המצרים יענה את עם ישראל, זה כבר היה בחירה של המצרים, ולא היה דבר מוכרח מראש, וע"כ בדין קבלו המצרים את עונשם.

ועל פי זה יש לבאר גם ביחס לאותות והמופתים שהיו ביציאת מצרים, כי כל מה שנקבע ע"י הקב"ה שהוא קורא הדורות מראש, אבל בידי האדם מצויה הבחירה באיזה אופן והיאך הדברים הללו יקרו, לזכותו או לחובתו. כי אחריות האדם על מעשיו, הגם שהקב"ה משגיח על הכל בהשגחה פרטית, בידו היא!

עם ישראל נצאים בגלות מצרים. הסבל הוא למעלה ראש, והם מצפים ומייחלים בכל לב, לצאת מכאן, ושתיפסק השיעבוד. וכך נראת בשורת הגאולה שבתחילת פרשתנו:

גאולת בני קל חי

וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה': וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם: וגם הקמתי את בריתי אתם לתת להם את ארץ כנען את ארץ מגריהם אשר גרו בה: וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם ואזכר את בריתי: לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים.

ויש להבין, על מה ולמה חשוב להקדים לבשורת הגאולה את כל ההסטוריה הזו? למה זה משנה ולמי זה אכפת?

אכן הקב"ה רצה שגאולתם של ישראל לא תהיה גאולה סתם, שתשאיר ותניח את כל העבר ואת כל השיעבוד הקשה מאחוריה, כהסטוריה שהלואי שלא היתה. על כן מדגיש להם הקב"ה, שבכל המהלך הזה של הגלות והגאולה, של השיעבוד שממנו נגאלים, יש מהלך. וזה מה שהקב"ה מקדים, אתם בני אברהם יצחק ויעקב, הגעתם לכאן כבני אברהם יצחק ויעקב, ועכשיו אני מוציא אתכם כבני אברהם יצחק ויעקב. אין כאן פדות בעלמא, אלא גאולת עם, ויצירת עם, שהקב"ה כבר בחר את אבותיו, והבטיח להם לגאול את עמו ולתת להם את ארץ ישראל.

הללויה עבדי ה', ולא עבדי פרעה. אבל עדיין עבדי ה'!

שהכל ברא לכבודו

הקב"ה בחר שלא לגאול את עם ישראל בבת אחת ממצרים, לא לעשות איזה נס אחד גדול ועל ידו פשוט להוציאם משם, אלא לעשות זאת בתהליך ארוך של עשרה מכות. לגבי פרעה אנו יודעים שהקב"ה עשה כן והכביד את לבו, כדי שיתגדל שמו. אכן יש להבין מה לגבי שאר העם במצרים.

ובתחילת פרשת בא אומר הפסוק כך:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה בֹּא אֶל פְּרֹעֶה כִּי אֲנִי הִכְבַּדְתִּי אֶת לְבֹו וְאֶת לֵב עֲבָדָיו לְמַעַן שְׁתִּי אֶתֶּנִּי אֵלָה בְּקִרְבּוֹ: וְלְמַעַן תִּסְפָּר בְּאָזְנִי בְּנֹד וּבֹן בְּנֹד אֶת אֲשֶׁר הִתְעַלְלֹתִי בְּמִצְרַיִם וְאֶת אֶתֶּנִּי אֵשֶׁר שְׁמַתִּי בָם וַיִּדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה'. (י,א-ב)

הרי שלא רק פרעה הוא חלק מקידוש שמו יתברך, אלא כל המצריים כולם כך. הקב"ה ברא את העולם כדי לקדש את שמו, ולהשכין שכינה בתחתונים. גילוי כוחו של הקב"ה על גבו של פרעה ועל מצרים וכל עשרת המכות, הם גילוי ממשלת הקב"ה בעולם.

הבה נזכור שכל חיינו ומעשינו צריכים להוות מקום לקידוש שמו יתברך בעולם. המצרים קידשו את שמו של הקב"ה על דרך השלילה, מכח הייסורים שהם חוו. יהיה רצון שנזכה אנו להיות ממקדשי שמו יתברך בחיים של עשיה ופריחה חיוביים!

פרשת בא

'אגירי דיומא אנן'

'ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה'

יש לדקדק מהו הלשון שנאמר למשה 'בא'. הרי לכאורה היה מתאים הלשון 'לך' אל פרעה. וכפי שמצאנו בפרשת שמות שאומר לו הקב"ה למשה (ג' י') ועתה לך וּפְּאֶשְׁלַחְךָ אֶל פַּרְעֹה וְהוֹצֵא אֶת עַמִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם: ובהמשך (פסוק יב) לָךְ הָאוֹת כִּי אֲנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ. בדומה לזה מצאנו גם במכה הראשונה, שבה גם אומר הקב"ה למשה (ז, טו) 'לָךְ אֶל פַּרְעֹה בְּבֹקֶר הַיּוֹם יֵצֵא הַמִּצֵּה'. ואילו כאן הקב"ה אומר לו למשה לשון 'בא'.

נראה לבאר, שבתחילת המהלך ששולח הקב"ה את משה, הריהו מעמיד אותו כשלוחו, מאז והלאה כל מהותו של משה הוא 'שליח'. ואולי לכן כל פעולותיו ועסקיו הם בבחינת 'בא', להכנס ולצאת בפקודת המלך ובחדריו, כאשר הוא כבר שם.

וגם אנו נלמד מזה לאורחתינו, הרי ברכת התורה אנו מברכים רק פעם אחת ביום, ובבוקר, ומאז והלאה אין אנו מברכים שוב, משום שאנו כבר 'בפנים' של אותו מהלך של לימוד התורה. נשים איפה את ליבינו על אורחתינו להיותינו שלוחים של הקב"ה במהותינו ובכל אורחתינו, ויהיה כל קיום מצוותינו ולימוד תורתנו בבחינה של 'בא'.

יציאת מצרים – מאז ולדורות

בפרשות אלו, בהם אנו עוסקים בגאולת מצרים והשחרור משיעבוד, עלינו לזכור שאין כאן השתלשלות אירועים סתמית. כאילו היה כאן איזה עם שהשתעבד, וסבל, ואח"כ נגאל. אלא היה כאן גילויים שמיימים של גאולה, כאשר ה' גאל את עמו, ולא פחות מכך גילויים שמיימים של גלות. כל המאורעות האלו לפרטיהן, אינם אלא רק 'היכי תימצוי' לגילוי שמו של הקב"ה בעולם. כך היא תוצאת הגאולה – יצירת עם ישראל כעם ה', וכך היא כל ההשתלשלות כולה.

לא לחינם דברי הרמב"ן המופרסמים, מופיעים בפרשתינו. הרמב"ן אומר 'ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהם יסוד התורה כלה, שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכלם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם' – כי הניסים

הגדולים הם בעיקר הניסים הגדולים של יציאת מצרים, שמהם אנו למדים לכל הטבע הרגיל, שהוא בגזירת הבורא.

זוהי זכירת יציאת מצרים עיה אנו מצווים פעמיים ביום, וזהו פשר של תזכורות רבות ונוספות של יציאת מצרים שמלווים אותנו בחז"ל ובתפילה, וכמו שאנו מזכירים בתחילת פסוקי דזמרא, בסוף 'הודו לה', 'אנוכי ה' אלוקיך המעלך מארץ מצרים, הרחב פיך ואמלאהו'. גאולת מצרים מהוה נר לרגלינו וזר לראשינו, מלווה אותנו יום יום, לחוש על ידם השגחת הבורא ובחירתו בנו.

קרבן פסח – התעסקות עם החומר וקידוש

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִשְׁכְּנוּ וַקְּחוּ לָכֶם צֹאן לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם וְשִׁחֲטוּ הַפֶּסַח: (יב, כא)

קרבן פסח שונה משאר קרבנות, בכך שכל ההתעסקויות עם הקרבן מוטל על האדם בביתו. שלל התעסקויות עם דם ועם בשר נכוננו לכל אחד מעם ישראל המצווה על הקרבן. [בדורינו התרגלנו לעשות את כל עבודות המטבח בנקיות ו'סטריליות'. נתחי הבשר והעוף מגיעים מוכנים וחתוכים, ואין כל התעסקות של שחיטה ודמים במטבחים הנקים שלנו. לעומת זה, המעיין בתהליך קרבן פסח יראה כמה התעסקויות בדמים עם כבשים ועיזים יש לכל אחד לעשות בקרבנו הפרטי, בביתו. וכל זה בליל הסדר עצמו, שהוא ליל המלכות והחירות שלנו!]

לבד מזו, חג הפסח כולו נקרא על שמו של 'קרבן הפסח', ומפורש בפרשתינו שקרבן פסח נקרא כך על שם הפסיחה והדילוג, שהקב"ה דילג על בתי בני ישראל במכת בכורות, כאשר הוא הורג את בכורות המצריים ו'פוסח' על בתי בני ישראל. יש להבין מהי מהותה של הפסיחה הזו שעל שמה נקרא הקרבן והחג כולו, והיכן משתלב ענין הפסיחה וענין הקרבן זה בזה.

אכן נראה, ש'התלכלכות' זו בדמים שעסקו בה, בבשר ובאימורין של כבש שחוט, יש בה בעצמה מן התקון של גאולת מצרים. ידוע הוא הסברו של הרמב"ן במהות הקרבת כל קרבן. לדברי הרמב"ן ענינה של ההקרבה ותיקונה נעשה כאשר הבהמה נשחטת ודמה ובשרה עולים על המזבח. אז משיב האדם אל ליבו שבעצם הוא היה צריך להקרב במקום הבהמה, והבהמה עולה

במקומו. ומה שבכל זאת הבהמה עולה והוא נשאר בארץ זה משום הנשמה שבקרבו, ולוליא זה מותר האדם מן הבהמה אין. האדם מבין שכל זכותו וזכייתו בחיים הוא בהשלטת החלק הנשמתי שבקרבו על החלק הבהמי שבו.

כך גם ויותר מכך נעשה בגאולת מצרים. מהותה של גאולת מצרים זה שהקב"ה גאל את עם ישראל מתוך המצריים, 'עם מתוך עם'. הזכות הזו של עם ישראל להגאל, וההבדלה של עם ישראל מהעם המצרי הוא בזכות הנשמה שלהם, וההבדלות שלהם מ'בשר חמורים בשרם'.

עבודת הקרבן שדמה נמרח על המשקוף, הוא הוא ה'פסיחה' של הקב"ה על עם ישראל, וההבדלות שלהם מן המצרים. בהתעסקות עם ישראל עם הקרבן, דמיו ובשרו, הרי הם מכריזים שבאישיותם הנשמה היא העיקר. וכשהם מורחים את זה על גבי מתן בתיהם, הריהם נגאלים בזו העבודה ובזה ההכרזה גופא.

כך גם נצטוו ישראל בפסח דורות, ומידי שנה בשנה נגאלים ישראל בעבודת הבדלות זו והשלטת כח הנשמה על הגוף. זוהי איפה עבודת הגאולה, וזוהי הגאולה עצמה.

גאולה ב'דוקא'

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר: הַחֹדֶשׁ

הַזֶּה לָכֶם רֵאשׁ חֳדָשִׁים רִאשׁוֹן הוּא לָכֶם לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה: (א,ב)

כנראה שלא בכדי מתבשרים עם ישראל בבשורת הגאולה, עם פתיחה זו של 'החודש הזה לכם'. הלא ידוע הוא שחודש ניסן הוא חודש הגאולה, וכמו שלימדונו חז"ל 'בניסן נגאלו ובניסן עתידים להגאל'. על כן אומר הקב"ה לעם ישראל, הנה הנה מגיע חודש ניסן, החודש המסוגל לגאולה, בואו והגאלו.

וללמדנו בא. עם ישראל לא נגאלו 'במקרה', כי תם עת הקצובה של השיעבוד. אלא הקב"ה גלגל שבעת קץ השיעבוד יבוא עליהם חודש ניסן, ובכוחו יגאלו. אין כאן מקרה, ואין כאן גאולה שבאה כאילו מאליה, משום שהשיעבוד נגמר. אלא יש כאן הארת פנים מצד הקב"ה, לגאול אותם בשעה הראויה והמסוגלת, ע"י חודש ניסן. ויהא זה לנו לחיזוק באמונה ולתקוה, שאף בימינו אנו נזכה בכוחו של חודש ניסן, השתא, לגאולה שלימה!

פרשת בשלח

אחריות על המעשים

וַיְהִי בִשְׁלַח פְּרָעָה אֶת הָעָם

הביטוי 'בשלח פרעה' מעורר תמיהה. הנה נתבונן, לו פרעה מגיע לעולם האמת, וטוען שם שמגיע לו זכויות רבות, כי הוא הרי שילח את עם ישראל ממצרים, הלא נראה לנו שבזו יבזזו וגם ילעגו לו, כי הרי כמה וכמה מכות היה צריך לקבל כדי להגיע לצעד זה.

אכן בפסוק מבואר לא כך – 'ויהי בשלח פרעה! הרי שהתורה מעידה שהשליחה של עם ישראל ממצרים מתייחסת לפרעה.

ולימוד גדול הוא לנו, כי כל דבר שאנו עושים, בין לטוב ובין למוטב, המעשים האלו מיוחסים לנו. אנו הרבה פעמים נוטים להצדיק את עצמינו ולהכביר בתירוצים שונים על הנסיבות שגרמו לנו וכביכול הכריחו אותנו לעשות. כאן אנו למדים שזה לא נכון. כי בסופו של דבר, אדם אחראי על עצמו ועל מעשיו, ואחרי ככלות הכל יוכיחו אותו או ייטיבו עימו על מעשים שהוא עשה. כי אחרי הכל, שלו הם!

מלחמה ויאוש

וַיְהִי בִשְׁלַח פְּרָעָה אֶת הָעָם וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי אָמַר אֱלֹהִים פֶּן יִנָּחֵם הָעָם בְּרֹאֲתָם מִלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרֵימָה (יג, יז)

הקב"ה מתריע, שאם עם ישראל יבואו ישר לארץ ישראל, הרי שיש חשש שמא תבוא עליהם מלחמה, ואז הם יתחרטו וישובו לארץ מצרים משם הם יצאו. כל זה רק בדרך קרובה. בדרך רחוקה, אין חשש כזה, וכפי אכן מתואר בסוף הפרשה כשנוצרת מלחמת עמלק, והעם לא שב. צריכים אנו להעמיק בדבר זה, ולהבין, מדוע החשש מהיאוש קיים רק בדרך קרובה, ולא בדרך רחוקה?

אכן התשובה היא, שאם עם ישראל יפגשו את המלחמה כשהם קרובים למצרים, אזי הבחירה בידם האם להלחם או לשוב. כאן החשש הוא שעם ישראל יסוג, יתיאש וישוב. אבל כשהם

לוחמים בריחוק מקום, ואין להם ברירה אחרת, הם נלחמים בעל כורחם, בלית ברירה, מלחמת הישרדות. וכשהם נלחמים ולא מת'י'אשים- מובטח להם הנצחון, בסייעתא דשמיא.

ומכך ניקח אף אנו ממוסר ולקח לחיינו. כשבאה אלינו מלחמה, מלחמת היצר, הדבר החמור ביותר יהיה אם נת'י'אש. אם נחשוב שאנו לא יכולים להלחם וניסוג לאחור, הפסדנו את המלחמה. אבל אם נאזור עוז, ונבין ונדע שבשביל מלחמות אלו נולדנו, והמלחמה הזו היא הכרחית לנו, אזי נלחם בכל כוחינו, כמלחמת הישרדות שאנו חייבים לנצח בה, ואז נלחם ונצליח, בס"ד!

'לא חסרת דבר' – הנסיון, וההוראה.

פעמיים בפרשתינו נתקלים בני ישראל 'במבוי סתום'. כשהם נצבים על שפת ים סוף, ואין להם דרך לאן לפנות, הים לפניהם והמצריים לאחוריהם, ורק אז הקב"ה עושה להם נס והים נבקע. כך גם בהמשך הפרשה, כאשר אין להם מאומה לאכול, והם רעבים, עומדים בפני 'שוקת שבורה', ורק אז הקב"ה עושה להם נס ומוריד להם את המן. יש להבין למה הקב"ה מנהגם כך, ולמה 'מראש' לא מכין הקב"ה את כל הצטרותיהם.

ניתן להבין זאת ע"פ המשל הבא. בישיבה מסוימת היו רגילים הבחורים להכנס לחדר האוכל בוקר, צהרים וערב. בכל פעם שהם היו נכנסים הם היו מוצאים שולחנות מסודרים וערוכים, כשהאוכל כולו מסודר על השולחן, ממתין להם. יום אחד כשהם מגיעים לפתחו של חדר האוכל, הם מוצאים אותו סגור. הם מנסים כה וכה, והדלת לא נפתחת. רק אחרי מאמצים מרובים הם מצליחים להכנס לתוך החדר אוכל, אך הם משתאים לנוכח השולחנות הריקים. הם מנסים להציץ ולהכנס למטבח, אבל הדלת חסומה. מנסים להבין מה קורה כאן, ולמה אין היום אוכל.

הבחורים דנים בינם לבין עצמם. בחור אחד מנסה לומר שאולי נגמר הכסף לראש הישיבה, ועל כן אין היום אוכל. כשהשערה זו נשללת עולה השערה מפי בחור אחר, שאולי הטבח חולה היום. בחור אחד טוען שאולי הם לא למדו היום מספיק טוב, ועל כן הישיבה שללה את ארוחתם...וכך

הלאה. עוד הם מדברים, נפתחת דלתו של המטבח, וכל טוב ושפע של מזון ואוכל זורם אל השולחנות.

הנהלת הישיבה לימדה את הבחורים באותו יום דבר חשוב. הם היו רגילים אל ה'טבע' זה ואל ה'נורמליות' הזו, שכל יום ושלוש פעמים ביום יש אוכל. הם לא העלו על דעתם לחקור איך יש אוכל, ומי מכין את האוכל, למי מגיע האוכל, ומנים המינן של האוכל. כל מה שהם חוו זה את המציאות הפשוטה, הכמעט טבעית הזו, שכל צהרים החדר אוכל נפתח, והארוחה מוכנה בשולחנות. באותו יום לעומת זו, הם למדו את האמת. הם הבינו שכל יום הוא מערכה בפני עצמה, ואין כאן איזה 'טבע'. הארוחה לא נוצרת 'מאליה'. צריכים שלל גורמים ומסובבים כדי שהארוחה אכן תהיה מוכנה.

כך גם אפשר להסביר את מה שקורה בפרשתינו. אם הכל היה ערוך לבני ישראל ומוכן להם 'מראש', יתכן שעם ישראל לא היו מתוועדים ושמים את ליבם לגודל הנס. רק אחרי שבני ישראל חווים את החסר במלוא עוצמתו, הם יודעים להלל ולשבח ולהודות בכל הלב על הנס ועל השפע הגדולים.

ואולי גם נסיון יש כאן, היאך יגיבו בני ישראל על החסר וההעדר - אחרי כל השפע הגדול שניתן להם. האם יודו למי שהכל ממנו, או שיכפרו ויפנו עורף.

אף לנו ניתנו הברכות וברכת המזון להודות על כל השפע שהקב"ה נותן לנו. וכשנודה לו תמיד על רוב חסדיו וטובו, לא נחסר ממנו דבר!

ביטחון

לקראת סוף הפרשה, אחרי שכבר נבקע לבני ישראל הים, והם קבלו מים במרה, והגיז להם הקב"ה שליו ונתן להם את המן, מתעוררת פרשה חדשה -

וַיִּסְעוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּדְבַּר סִין לְמִסְעֵיהֶם עַל פִּי ה' וַיַּחֲנוּ בְּרַפְיָדִים

וַאֲיֵן מַיִם לְשִׁתָּת הָעָם: וַיִּרְבַּ הָעָם עִם מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ תָנוּ לָנוּ מַיִם וְנִשְׁתֵּה (יז, א-ב)

ואחרי שמושה מכה בסלע ומשקה את העם מים, והיתה הרוחה, מסכמת התורה לאמור -

וַיִּקְרָא שֵׁם הַמָּקוֹם מִסֵּה וּמְרִיבָה עַל רִיב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל נִסְתֵּם

אֶת ה' לֵאמֹר הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבִּנוּ אִם אֵין (שם, ז)

והדברים מופלאים; מה פתאום מוצאת התורה לקרוא למקום הזה 'מִסָּה וּמְרִיבָה', ומשום שעם ישראל אמרו 'הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבִּנוּ אִם אֵין', הלא בסך הכל כל מה שהיה הוא שלא היה לעם מים, והם היו צמאים! הצמאון הוא נורא, ועל כן מגיעים התלונות. מה הקשר בין תלונות על חוסר מים, לבין 'היש' ה' בקרבנו אם אין? על מה הכעס הגדול?

אכן, נחשוב ונתבונן קמעא. אם היו יודעים ישראל שיהיו להם מים בעוד כמה דקות, האם היו מתלוננים? הלא הפער בין אדם שצמא למים ואין כל מקור מים סיבבו, לאדם שיודע שעוד רקע קט יוגש לפניו מים הוא אדיר. מי שיודע שעוד רגע קט יביאו לו מים, יוכל לעבור בשלום העדר של מים, גם אם עוד יקח זמן רב עד שהמים יגיעו.

והתורה ידעה שאם עם ישראל היו בוטחים בקב"ה וסומכים עליו, אם הם היו חשים שהקב"ה נמצא בניהם ודואג להם, אזי היו מתבטלים כל התלונות שלהם. כי אם הקב"ה כאן, אז בטוח שהוא דואג לכל הנצרך, וגם למים לשתות. התלונות ו'ההיסטריה' שהיו אז לעם ישראל מתוך צמאונם, הראו שיש כאן צימאון של מי שהוא חש שאין כל מים בכל האזור. ומה יהיה? הרי נמות מיד! לכן אומרת התורה שזעקת צימאון זו היא בעצם צעקה של 'הֲיֵשׁ ה' בְּקִרְבִּנוּ אִם אֵין!'. כמה עלינו להתחזק באמונה ובטחון, ותמיד לסמוך את עצמינו על בורא עולם, בכל עת ובכל שעה!

פרשת יתרו

קדושת התורה בחיי היום יום

כבר תמהו רבים על זה שפרשתינו העוסקת במתן תורה, שהוא העמוד שהאמונה סובב עליו וכדברי הרמב"ן, פותחת בנושא אחר של ה'קבלת פנים' ליתרו, והסדרת השופטים לבני ישראל לפי המתווה שהביא עמו יתרו זה. והלא זה דבר שיש להתבונן בו, שהקדימה התורה עוד לפני מתן תורה, את כל עיצותיו וסדריו שהביא עמו גוי זה. מדוע ענינים אלו סידרם להיות מוסמכים ואף מוקדמים עוד לפני מתן תורה.

בדומה לזה יש לתמוה על המסופר בפרשתינו, שכאשר משה רבינו יורד מהר סיני, שם היה בדרגה הנשגבה של קבלת התורה, הינו מתיישב ומסב עם מי? - עם חמיו ה'גוי'! - ומתוך כך יוצא אח"כ- כל עניני הסדרים החדשים של שרי האלפים, המאות והעשרות. סדרים שנראים לנו נוגעים לפרקטיקה של היום יום, ולכאורה אין להם שום קשר ושייכות לדרגתו הנשגבה של משה, הדרגה אשר השיג בהיותו ברום המעלה, ארבעים יום עם הקב"ה. והלא דבר הוא!

אך אולי התשובה לשאלות אלו, שאדרבה, כוונת התורה להשמיענו יסוד מוסד וחשוב מאד. והוא, שהתורה אשר נמסרה לנו מידי הקב"ה למשה רבינו, לא עוסקת אך ורק בדברים הנשגבים העומדים ברומם של עולם, אלא גם דברים פשוטים, המתקנים ועומדים עבור סדרי החיים והסדרי חברה מתוקנת. אף שנדמה לנו שאלו דברים פשוטים ורגילים, אכן אם הם עומדים ומקובעים בתורה, אנו למדים שדברי תורה הם, וקדושת התורה חלה עליהם בכל תוקפה ורוממותה.

הדברים והתקנון אשר הביאם עמו יתרו, אמת שיסוד כינונם הוא בעבור סדרים חברתיים גרידא, אכן משניתנה התורה, קבלו הדברים הללו עצמם את תוקפה וקדושתה של התורה. נדע ונבין ונשכיל כי קדושתה של התורה לא רק בשמי מרום היא, אלא היא חופפת, יורדת וחלה עלינו בכל פרטי החיים היום יומיים.

קדמה לתורה

**וַיֹּאמֶר חֲתָן מֹשֶׁה אֵלָיו לֹא טוֹב הַדָּבָר אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה: נָבֵל תִּבְלֵ גַם אֶתָּה גַם הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עִמָּךְ
כִּי כָבֵד מִמֶּךָ הַדָּבָר לֹא תוּכַל עֲשֹׂהוּ לְבָדָךְ (יח, יז)**

דבר משונה קימעא רואים בפרשתנו. לאותה אומה, עם ישראל שזכה לגילויים אלוקיים בים ובהר סיני, מגיע איש מבחוץ, יתרו. ואותו איש מבחוץ, שלכאורה מושגיו שונים לגמרי ופחותים מהדרגות העילאיות שאליהם הגיע עם ישראל, אומר עצות למשה רבנו; עליך לנוח, אל תעמוד מהבוקר עד הערב, נבול תבול...

כי אכן עלינו ללמוד מכאן, שגם שאנו אוחזים בפסגות גובהי מרומים, אל לנו לשכוח שאנו בשר ודם. לפעמים צריך לבא מישוהו מבחוץ ולהזכיר לנו, שנכון שהגענו לדרגות ופסגות גבוהים, אבל אל לנו לשכוח שסוף סוף, גם גוף יש לנו. וחובת שמירתו וקיומו עלינו. בכל עת ומצב. ואז- מתוך השמירה הנכוחה על הגוף, נוכל בס"ד להמשיך לעלות ולהתעלות.

על פי זה יש להבין את שינוי הסדר שבתורה, שכתבה התורה פרשיה זו של עצת יתרו לפני מתן

תורה, הגם שמתן תורה היה לאחריה, וכמו שכותב כאן רש"י, שהרי משה רבינו אומר ליתרו שהוא מוכרח לישב מהבוקר עד הערב משום ש'והודעתים את חוקי האלוקים ואת תורותיו', הרי שכבר ניתנה תורה. ולפי מה שכתבנו יש כאן הדגשה מיוחדת, שאותה עיצה היאך להתנהל ולהתנהג עם צורכי גופינו, יש לה צד ומבט שבא כאילו עוד לפני התורה, והוא לא צריך להמדד בפרמרים של אלוקתה וקדושתה של התורה. כי התורה נתנה לנו, ואנו כביכול מכילים אותה, בגוף שהוא עוד לפני מתן תורה

סימוכין לכך שיש מושג של דרך ארץ עוד 'לפני התורה', ניתן למצוא בגמרא במסכת פסחים, שם מבואר ששאלו את רב הונא אחר שהתארח במקום מסוים 'מ"ט כי אמרו לך ניתב אפוריא יתבת' – מדוע ישבת על ספסל כשאמרו לך לשבת, אמר להו כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה – אומר להם רב הונא שעשה כם כי זה מה שאמר לו בעל הבית, ומפרש רש"י – מתניתא היא במסכת דרך ארץ. הרי שיש הנהגות שמוקדם במסכת דרך ארץ, ולא במסכתות האחרות. כי יתכן שיש הנהגות נימוסיות שיש ללומדם מעצם מה שהקב"ה ברא את העולם- גם ללא דברי תורה מיוחדים שיש בהם. ולכן אפילו גוי שאין לו תורה, אבל כיון שהוא יודע איך 'לקרוא' את העולם נכון, יכול הוא לתת עיצה זו.

פרשת משפטים

'השטעייגן של בין אדם לחבירו'

'ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם'.

על ה'ו' הראשונה של ה'ואלה' דורש רש"י מחז"ל – 'ואלה, מוסף על הראשונים, מה הראשונים מסיני אף אלו מסיני'.

נראה שהדגש התורה שגם המצוות של פרשתנו הינם מסיני בא להפקיע טעות מליבנו. הרי כשאדם צריך להעניק לעבדו דמי ההענקה כשמשחרר אותו, הרי שההרגשה הטבעית שלו תהיה תחושת הפסד והחמצה על כספו ש'סתם' הלך לו. או מי שהוא הזיק לחבירו וע"פ דין צריך לשלם לו, גם כאן תשתכן בלבו תחושת הפסד.

ובדיני הממונות המצויים 'בחושן משפט', אם נפסק דינו ב'המוציא מחבירו עליו הראיה', חושב האדם שבעצם הכסף מגיע לו, ומה שהוא לא יכול להוציא ולקבל את שלו זה בגלל סיבה צדדית 'המוציא מחבירו עליו הראיה', ואז תחושת ההפסד קשה שבעתיים.

אך באמת כל זה לא נכון. ועל זה התורה הק' באה ואומרת בפרשתינו, 'מה הראשונים מסיני, אף זה מסיני'. כלומר, כמו שאתה מבין ומרגיש שכל מצוות הבין אדם למקום יש בהם עבודת ה' ועליה ורוממות, אף גם כאן בכל עניני בין אדם לחבירו, כל הרווחים וההפסדים ועניני הממון אינם ענינים של 'כסף' סתם, אלא יש בהם עבודת ה' כפי שרוצה הקב"ה, וכפי שמסר לנו את החוקים והמשפטים האלה בהר סיני.

ועוד נפקותא שיוצא מזה נודעת להידור במצוות, כי כשם שאנו מהדרים ומעלים במצוות של בין אדם למקום, כך בדיוק עלינו להדר בקיום המצוות של בין אדם לחבירו.

אחריות

'וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִּׁים לִפְנֵיהֶם' (כא, א)

וברש"י: אף הם נוספים על הראשונות, מה הראשונות מסיני אף הם מסיני

נראה שהכונה היא, שדיני הממונות של התורה אינם הסדרי ממון וחיים תקינים גרידא, יש בהם המון רוחניות ומוסר תורתי ואלוקיי. נביא בס"ד דוגמא לזה מהפרשה, מיציאת עבד כנעני ב'שן ועין' -

וְכִי יֵכֶּה אִישׁ אֶת עֵין עֶבְדוֹ אוֹ אֶת עֵין אִמּוֹתוֹ וְשִׁחָתָהּ לְחֶפְשִׁי יִשְׁלַחֲנוּ תַּחַת עֵינוֹ (כא, כו).

הנה ציווי זה נאמר על עבד כנעני בלבד, ולא על עבד עברי, אפי' שהוא היותר חשוב. אולי יש ללמוד מכאן שהציווי הזה של יציאת שן ועין לא נעשה לצורך העבד, אלא הוא בא כתביעה וחובה על האדון. התורה ציוותה על האדון לנהוג בעבדו שהוא כרכושו, בעדינות ובאחריות. ואם האדון לא עשה כן, ואבריו של העבד הושחתו מחמתו, אומרת לנו התורה ששוב לא יכול האדון יותר להחזיק בזה העבד. אדון זה כבר לא ראוי להיות אחד כזה שיש לו עבדים. להיות 'אדון' יכול רק מי שהנהגתו עם עבדיו הינה בעדינות ובאחריות.

הרי לנו 'סוג' של בעלות על עבד שהתורה דורשת מהיהודי, שהיא לא בעלות ממונית 'בשה,

אלא עם דרישה לרמה מוסרית גבוהה ויתירה. זוהי דוגמא של הנהגה בדיני הממון כפי שהתקבל בהר סיני, לפי הרצון האלוקי בהנהגת האדם בארץ.

פרשת תרומה

עשיית המשכן והמקדש

פרשתינו המלאה בצווי התורה הקדושה בעשיית המשכן, מלאה בלשונות של עשיה. 'וַעֲשִׂיתָ', 'וְאֵתָה תַעֲשֶׂה', 'וַעֲשֶׂה'. כלומר, יש כאן החשבה של העשיה עצמה.

ובציווי עשיית המשכן יש לנו ללמוד דבר גדול. הנה הגמ' במסכת בבא בתרא בדף ו' לומדת שתלמידי חכמים פטורים ממס. ומקור הגמ' שם מתורה ומנביאים וכתובים. המקור מכתובים הוא מספר עזרא, כאשר דריוש פטר את עושי המלאכה מהמס. והנה כאשר אנו מעיינים בפסוקים בפנים בספר עזרא (ז', כד) אנו רואים דבר מפתיע, כי שם מדובר שדריוש שולח את עושי המלאכה להקים את בית המקדש השני. והפסוק אומר 'וְלָכֶם מִהוֹדְעֵינִי דִּי כָל כְּהֻנָּא וְלֹאִיא זְמַרְיָא תַרְעִיא נְתִינָא וּפְלְחִי בֵּית אֱלֹהָא - דְּנָה מִנְדָּה בְּלוּ וְהִלְדּוּ לָא שְׁלִיט לְמַרְמָא עֲלֵיהֶם'. ומפרש שם המצודות, שלא יהא שליטה לגבות מס מאלו שבונים את המקדש.

רואים א"כ דבר מדהים, שהגמרא הביאה ראיה לפטור את התלמידי חכמים ממס מאותם פסוקים בעזרא שפטרו את בוני המקדש ממס, וזה בלי לציין שיש כאן איזה שהוא הבדל בין הנדון לראיה. כי היה זה פשוט לגמרא שעניין בניית בית המקדש הרי הוא שווה לתלמוד תורה. נצא ונלמד מה גדול וכמה חשוב אותם 'עשיות' המוזכרות בפרשתינו, ונשתוקק לקיימם במהרה!

נדבה מלב מהור

דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבֹו תִקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי (כה, ב)
משמעות המקרא היא, שתנאי הוא בתרומה למשכן לקחת רק ממי שידבנו ליבו. ומי שליבו לא

מנדבו לתת את תרומת המשכן, אין לקחת ממנו.

ואולי הביאור הוא, שהרי כל נדבת המשכן נעשה באופן לפאר ולרומם את משכן ה'. והלא אולי בעיקרו של המשכן הוא יכול להיות כמקום פשוט. היה גם מקום לחשוב שיש ענין שהמשכן יהיה דוקא בצנעא, כי לא ברעש ה'. יתכן שבניית המשכן באופן של פאר והדר, יכולה להיות דוקא אם עם ישראל רוצים וחפצים בזה. אזי רק יש טעם להקים משכן מפואר ויפה. על כן זהו התנאי, שהכל יבא מנדבת לב טהור. מאלו שרוצים שהמקום יהיה מפואר, להגדיל ולהאדיר את שמו יתברך.

ויה"ר שגם לנו יתן ה' לב טהור, להאדיר ולהגדיל שמו הגדול!

תרומה לשם שמים

וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה (שם)

וברש"י: לי - לשמי

נראה שהדגשת התורה כאן שתרומה זו של עם ישראל למשכן הינה דוקא לשמה, לי- לשמי, היא משום שעם ישראל תורמים כאן למשהו שלהם עצמם אין גישה אליו.

'ידבנו לבו' משמע, שאין זה כסף שמונח 'סתם' והוא 'מוכן' לתרום אותו. 'ידבנו לבו' משמע שהכסף הזה הוא בתוך התזרים הכספי הרגיל של החיים שלו, והוא מתוך נדיבות לבו, רוצה לתת משלו אל התרומה.

יתירה על זה, הגע עצמך, מגיע גביר ותורם לישיבה בנין גדול ומואר, וכולם מהללים ומשבחים אותו. האם יתכן שאח"כ, לכשיבנה הבנין והוא משולם בהדרו, ימנעו ממנו מלהכנס לבנין שהוא בנה. היעלה על הדעת שהוא לא יכול להכנס ולהנות ממעשה ידיו?

אכן, כאן, בונה עם ישראל מעון לשכינה, כשרוב עם ישראל עצמו לא יכול להכנס לשם. מדובר במקום של קדושה, שהוא למעלה מבינתם והשגתם, ושהוא מופרש מהם ומהחיים שלהם.

תרומה כזו נקראת, לי-לשמי. ודוקא על ידה מקימים מעון לשכינה.

פרשת תצוה

העיקר הוא העמל והעשיה

ציון הדלקת המנורה נעשה ע"י התורה באופן פרטני -

'וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִית לְמָאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד' (כ,כז)

ציווי התורה שנתנה פרטים ודקדוקים איך לעשות את המעשה, מלמד אותנו לימוד גדול. הרי התורה יכולה להסתפק בציווי כוללני, שעלינו להדליק את המנורה בצורה הטובה ביותר שיכולה להיות, ומה משנה הדרך?

אבל האמת היא שתורתנו הקדושה איננה שמה ליבה אל התכלית, אלא דוקא אל המעשה, ואל האמצעי. וכמו שבלימוד התורה הקב"ה לא ברא אותנו באופן שנדע את התורה כולה, אלא אדרבה חפצו יתברך הוא בעמלינו ובמאמצינו. כי העיקר הוא המעשה.

וזהו שאמרו חז"ל על המנורה 'וכי לאורה הוא צריך'? חז"ל לימדונו שהקב"ה אינו צריך שתהיה מנורה דולקת, אלא שאנחנו נעשה את המעשה להשלמת נפשינו במעשה ידינו, במה שניצור ונדליק את המנורה.

כך גם ברא הקב"ה את העמלק- על מנת וכדי שאנו נזכה במעשינו לכליוו.

ויה"ר שנזכה כל ימינו לעובדו יתברך במעשה ידינו, ולזכור שההשתדלות והעמל אינם ה'בעיה', אלא הזכות והתכלית לשלעצמם.

השראת השכינה לכל העם כאחד

'וְאַתָּה תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ שֶׁמֶן זֵית זָךְ כְּתִית לְמָאֹר לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד' (כ,כז)

בשונה משאר התרומות למשכן, נאמר כאן על הבאת השמן למנורה לשון של 'ציווי'. שאר נדבות משכן, קראנו בפרשה שעברה שצריך לה דוקא נדבת לב, ולא ציווי.

ואולי כי בתוכיות של המשכן, בהארה של המנורה שבמשכן שהיא המורה והמחילה את השארת השכינה בעם ישראל, מחוייב הוא שיהיה כאן שיתוף של כל עם ישראל. ועל התורה מצוה שכל

עם ישראל יקחו את השמן זית, ולא יחידים המתנדבים.

חשיבות העמל

שמן זית זך כתית למאור (שם)

אולי רמז יש כאן, כי מכל הזית לא לקחו למנורה את הזך כולו, אלא דוקא את הכתית- הטיפות הבודדות והראשונות שנוטפות מהזית. כדי להגיע לשמן מזוכך זה היה צריך לעמול על הרבה מאד זיתים, לגדלם ולטפחם, למוסקם ולכתשם, והכל הכל בשביל אותם כמה טיפות. ללמדנו כולנו, כמה אנו מחוייבים לקחת את כל חיינו, ובעמל נפשינו להוציא ולמצות ממנו את הלוז שלו ואת היקר שבו להקב"ה, לעבודת שמים.

החיצוניות

בפרשתינו שהתורה מצוה על בגדי כהונה, ניתן לראות שהתורה מייחסת משמעות רבה לא רק לעצם הכהן ולכהונתו, אלא גם לבגדים שלו. לוליא דברי התורה היה יכול להיות היחס שלנו לבגדים אחרת לגמרי. הרי הבגדים הם משהו חיצוני, לא מהותי, ומה זה משנה אילו בגדים בדיוק הכהן ילבש?

אכן לימוד גדול יש כאן, מבגדי הכהונה. בודאי שיש בבגדי כהונה אלו סודות גדולים. אבל עדיין עלינו ללמוד מכאן שאל לנו לזלזל בחיצוניות. כשהתורה מצוה אותנו לקדש את העולם, הכונה היא להשפיע בו קדושה על כל הרובדים שבו. פנמיות וגם חיצוניות. באופן כזה תהיה כל הבריאה כולה מושא לקדושה, ויתקדש על כולה כאחד שמו של הקב"ה.

פרשת כי תשא

כסף המנין למשכן כהצלה מהנגף

כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר

נפשו לה' בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם (יא, ל)

דרישת התורה למנות את עם ישראל על ידי מטבע, היא משום החשש מהמגיפה כתוצאה מהמנין, וכמבואר בפסוק. אכן המדקדק בדברי רש"י יראה שאין כאן רק פתרון למניין – שהוא לא יהיה ישיר אלא שיהיה באופן עדיף על ידי מטבעות, אלא יש כאן פתרון אמיתי, במה שהמטבעות הללו שעל ידם מתבצע המנין ילכו לאדני המשכן ולקרבות ציבור.

הביאור הוא, שאותו נגף שעלול לבא על ידי הספירה, יעצר במידה שעל יד ספירה זו גופא נעשה הבסיס למשכן באדניו, והבסיס לעבודת הקרבנות.

וההסבר בכך, כי הסיה שנגף עלול לבא מחמת ספירת העם, הוא משום שאז מתעוררת בשמים מידת הדין, שהיא תביעה לבדוק האם אכן ריבוי העם ראוי הוא. כך גם מתעוררת עין הרע. כי אם פתאום כולם רואים ויודעים שיש כאן כ"כ הרבה אנשים, מי אמר שכולם ראויים לחיות? מי אמר שבאמת עם ישראל כולו ראוי הוא למניין גדול ומבורך כל כך?

אבל כאשר מכל מנין העם, מתקבץ באחדות העם משכן לה', אזי אין כאן יחידים פרודים סתם, אלא התקבצות של כולם והתייחדות למען השארת שמו של הקב"ה בבריאה ובמשכן. זהו א"כ 'החיסון' והריפוי של מגיפה, כשכולם נרתמים יחד לעבודת ה', להשכין את שמו יתברך בעולם כאיש אחד ובלב אחד.

עונש כתיקון

בפרשה מסופר שבעוד משה רבנו רבנו בשמים באותם ארבעים יום, הק"ה מבשרו 'לך יד כי שחת עמך' (לב, ז). ואז משה רבנו מתפלל אל הקב"ה - וַיַּחַל מֹשֶׁה אֶת פָּנָיו ה' אֱלֹהָיו , ובאמת הקב"ה מבשרו שסלח - וַיִּנָּחֵם ה' עַל הָרָעָה אֲשֶׁר דִּבֶּר לַעֲשׂוֹת לְעַמּוֹ . ומיד אח"כ אכן התורה

מספרת על וַיִּפֶּן וַיֵּרֶד מֹשֶׁה מִן הָהָר וּשְׁנֵי לַחַת הָעֵדֻת בְּיָדוֹ וכו'.

אלא, שכאשר משה רבנו רואה את חטא העגל, אזי מספרת התורה - **וַיַּחַר אֵף מֹשֶׁה וַיִּשְׁלַח מַיְדָיו אֶת הַלַּחַת וַיִּשְׁבֵּר אֹתָם תַּחַת הָהָר**. ואחרי כן, לאחר שהחוטאים נהרגים בידי בני לוי מספרת התורה **וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַתֶּם חָטֵאתֶם חֲטָאָה גְדֹלָה וְעַתָּה אֶעֱלֶה אֶל ה' אוֹלִי אֲכַפֶּרָה בְּעֹד חֲטֹאתֵכֶם**.

ובאמת כל המהלך הזה זקוק להבנה, שהרי אם בתחילה מספרת התורה ש'וינחם ה' על הרעה', א"כ למה שוב משה רבנו חורה על עם ישראל. ולמה עם ישראל שוב צריכים כפרה, הלא הקב"ה כבר כיפר להם.

אכן, רואים אנו מכאן שעיקר העונש הוא הטובה, לתקן את העבירה ואת הפגם שנעשה. הקב"ה ניחם שלא לכלות את עם ישראל, אולם עם ישראל עדיין היה צריך את החרון אף ואת הכפרה, לתקן את מה שפגמו.

כי כל מה שהקב"ה עושה לעם ישראל, הטובות וגם להיפך, הכל הכל הוא לטובתם. לטובתינו.

כגודל הזכיה כך גודל הנפילה

בפרשתנו כשאנו קוראים על חטא העגל, מאליה עולה התמיהה על מה ולמה גלגל הקב"ה את עם ישראל לנסיון קשה ומר זה, אשר בסופו הם נפלו את הנפילה הקשה והכואבת של חטא העגל. הלא היה טוב יותר אם מראש היה מודיע להם משה רבינו את הזמן המדויק שבו הוא יחזור אל העם, ולא היו טועים ולא היו חוטאים, והיה נחסך מעם ישראל אסון כבד כל כך.

אך כנראה שהכל נעוץ באותו משפט מפורסם שכתב הרמב"ן במכתבו על מצב החורבן שמצא בירושלים - 'כל המקודש מחבירו חרב מחבירו'. הרי נתאר לעצמינו אם עם ישראל היה זוכה ומחכה וממתין בבסלנות למשה רבינו, ומאמין כי בא יבוא על אף הכל- איזה התעלות ושכר היה מקבל אז עם ישראל על איוויו ומדרגתו. רק כיון שעם ישראל חטא, נהפך לו חטא זה לנפילה הגדולה של כל הזמנים. כי כגודל מה שהיה ניתן לזכות, כך גודל הנפילה כשלא זכו.

ונמצא שמשם רבינו נתן לעם ישראל הזדמנות נפלאה לזכות ולעליה, אך עם ישראל טעו ולא זכו. ואדרבה, מכח מה שלא זכו מה שיכלו לזכות, היתה הנפלאה כבדה שבעתיים.

הבה נשים אל לבנו לנצל היטב את כל ההזדמנויות שניתנות לנו, ולמצותם תמיד היטב ולטובה.

סוד ומעלת מעשי עבירות ומצוות

חטא העגל, כפי הידוע לנו מהמפרשים הראשונים, אינו כה חמור כפי שהוא נראה לנו בתחילה, למי שרואה את המקראות כסתמן. הרמב"ן מאריך שבודאי אין כאן עבודה זרה, והוא עם עוד מפרשים טורחים לפרש מה בדיוק היה חטא העגל.

אומנם אנו רואים, שיחד עם זאת בשמים נחשב חטא העגל כמעשה חמור מאד, ועד כדי לנקודת תפנית במצבו של עם ישראל. עם ישראל איבדו בחטא העגל את הלוחות הראשונים לנצח, הם ירדו מדרגתם הגבוהה וניטלו מהם הכתרים של 'נעשה ונשמע' שהם קבלו במתן תורה. עד היום בכל עונש על כל מעשה שעם ישראל מקבלים, מתוסף לזה העונש של חטא העגל.

הרי שחומרתם של מעשים איננה לפי מה שנראה בעינינו. ויש לנו לשים לבנו על כך, כי מעשה שיכול להראות בעינינו ובמבט שטחי כמעשה שולי, הוא באמת יכול להיות מעשה חמור ועמוק.

עוד יש להתבונן, הרי מעשה חטא העגל היה כל כך חמור, משום שהוא נעשה על ידי דור המדבר, שהם היו בדרגה עליונה ובקדושה עילאה. ככל הנראה, אם אנו במצבינו כיום היינו עושים כזה מעשה, לא היה זה חטא כל כך נורא כפי שהיה אצל דור המדבר. הרי שלא רק עצם המעשה משנה, אלא גם מי עושה אותו.

וכך גם לצד הטוב. כשאנו רואים מישהו שהוא רחוק משמירת תורה ומצוות עושה מעשה פחות לפי דרגתו, הרינו נוטים לפעמים לזלזל במעשה זה, שהרי המעשה הזה בעינינו לא כל כך נחשב. אכן האמת היא שאומנם לפי דרגתו המעשה הזה לא נחשב כל כך, אבל לפי דרגתו של העושהו, יתכן שהמעשה הזה נחשב מאד, ולפי רמתו, המעשה הוא חשוב ומשמעותי מאד.

ומי יבוא בסוד ה'. אכן על כל פנים, עלינו תמיד לזכור לייקר ולהחשיב כל פעולה שלנו ושל זולתינו, למוטב ולטוב.

פרשת ויקהל

חזרת התורה על עשיית המשכן וכליו

בפרשתנו התורה הקדושה חוזרת על כל פרטי כלי המשכן, היאך משה עשה בפועל. וידועה השאלה למה צריכים לחזור שוב על הכל, אחרי שכבר אנו יודעים מהפרשיות הקודמות איך כל כלי אמור להראות, וכפי ציוריו של הקב"ה.

אולי הביאור הוא, שישנו דבר מיוחד בכלי המשכן שאינו קיים במצוה אחרת. בשאר מצות אנו יודעים שכל מצוה מהוה תועלת ומעלה לאדם המקיימם. להתקשר לקב"ה, להתעלות בדרכיו, וכו'. אכן כאן במצות עשיית כלי המשכן, הלא הגם שעם ישראל הצטיינו בנדבת לבם, והם תרמו את ממונם ואת חכמתם בעשיית המשכן וכליו, לא נשאר להם מזה לכאורה כלום. שהרי כל הקדושה הזו שנוצרה נשארה ספונה במשכן, והכניסה נתונה אך ורק לכהנים, ומעם ישראל הכל ספון וחתום. וכבר נדמה שכל התעלות של עם ישראל ממצוה זו היה רק בשעת העשיה, ואח"כ כבר נגמר הענין.

יתכן למצוא בכך סיבה שהתורה חוזרת לפרש את ה'למעשה' של הציור. כביכול, היות שאין לעם ישראל יכולת לחוש בפועל את התוצאה, הם 'יתחברו' אליה ע"י הלימוד, בחינת 'ונשלמה פרים שפתינו'. אז הם יבינו, שעצם מציאותו של המשכן בתוך מחניהם, הוא ברכה וקדושה להם. ויש להוסיף כאן דבר נוסף. יש כאלו ש'המטלה' בקיראת מעשה המשכן פעם נוספת 'כבדה' עליהם. הם הלא כבר למדו את הכל בשבוע שעבר, ועכשיו צריך שוב את הכל...

אך אולי זהו חלק מניסון התורה, ובחינה של אהבתינו אל ה' וגודל יקרת המשכן אשר בקרבנו. הלא חוויות שעוברות עלינו בחיים, אין אנו מתעייפים מלספרם ומלשתף בהם את הכל שוב ושוב. על הדברים היקרים והנדירים שלנו נחזור בעיני רוחינו שוב ושוב, ובחיבה נתבונן בפרטיהם ונבחון שוב את עניינים. כי זה טוב לנו, זה משמח אותנו, זה קרוב ללבנו.

וכאן- הלא מדובר במשכן ה', בבית של הקב"ה הגדול והנורא- כאן בעולם הזה. בבית שכולו מלא בפרטים ובפרטי פרטים שמתאימים ומותאמים למטרה הנעלה הזו של השארת הקב"ה בו. דבר כזה גדול ועצום, בין אם אנו מבינים פשרו ובין אם לא, אמרו לשבות את לבנו ולעורר את התענינותינו בו שוב ושוב.

הבה נחזור שוב, ובחיבה, בפרשה זו, על הבית הגדול והנשגב הזה, שבחר לו הקב"ה למשכן כאן!

שמירת השבת של כללות עם ישראל

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהִים הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת אֵתֶם: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲשֶׂה מְלָאכָה וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יִהְיֶה לָכֶם קֹדֶשׁ שַׁבַּת שַׁבְתּוֹן לַה' כָּל הָעֹשֶׂה בּוֹ מְלָאכָה יוּמָת: לֹא תַבְעֲרוּ אֵשׁ בְּכָל מִשְׁבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת (לה, א-ג)

רואים כאן הדגשה מיוחדת, שציווי השבת לעם ישראל נמסר באופן של 'הקהל', של כל עם ישראל יחדיו.

פשר הדבר הוא, כי היה מקום לחשוב ששמירת שבת היא עניינו של כל יחיד לעצמו, שלא כתרומת המשכן שרק עם כולם יתרמו יהיה מספיק כסף. על זה התורה מדגישה, שלא היא. שמירת שבת היא נוגעת לכל עם ישראל, כ'עם'. וכשעם ישראל ישמור כולו שני שבתות, מיד יגאלו!

'לי הכסף ולי הזהב'

בפרשה זו אשר מסכמת את כל עניני בניית המשכן, נשים לב לריבוי הכסף והזהב, הפאר וההדר אשר מהם נבנה המשכן.

ההתייחסות שלנו לדבר זה צריכה להיות נעוצה בשינוי תפיסת העולם שבין העולם הפילוסופי לבין 'השקפת התורה' להבדיל אא"ה. כי תפיסת העולם היא שהאדם אמור להיות במרכז, וכל העולם ומשאביו אמורים לשרת אותו, וזה מה שהם קוראים 'מיצוי עצמי'. לעומת זאת השקפת תורתנו הקדושה היא שהקב"ה הוא זה שבמרכז והאדם והעולם הם מסביבו. והיינו שתכלית כל הבריאה זה הקב"ה ועבודתו, ואילו האדם, כל בריאתו איננה אלא לשמש את הקב"ה ולפאר ולקדש את שמו.

מעתה בודאי שכל טוב, וכל כסף וזהב והוד הדר, הכל יש לנו למסור וליתן ולקדש שם שמים, וכמאמר הכתוב שהכל ברא לכבודו. ולכן אין זה פלא שמקדש ה' יהא בנוי מכל טובינו וזהבינו, כי כך היא הצורה האמיתית של העולם והבריאה. ויה"ר שנזכה כל ימינו לקדש שם שמים.

גוף ואח"כ נשמה

וּבְצִלָּאֵל בֶּן אוּרִי בֶן חוּר לְמִטָּה יְהוּדָה עָשָׂה אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה (לח, כב).
 וברש"י, אשר צוה אותו משה אין כתיב כאן, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפילו דברים שלא
 אמר לו רבו, הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים
 ואחר כך משכן. אמר לו בצלאל מנהג העולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו, אמר
 לו כך שמעתי מפי הקב"ה, אמר משה, בצל אל היית, כי וודאי כך צוה לי הקב"ה, וכן עשה,
 המשכן תחלה ואחר כך עשה כלים.

ויש להבין מה כאן ההתפעלות הגדולה של משה רבינו מבצלאל, עד כדי שקראו 'בצל קל היית',
 הלא לכאורה בצלאל השתמש כאן בהגיון פשוט, שיש לבנות המשכן ואח"כ, כשהוא מוכן, ניתן
 להכניס בו את הכלים.

ואולי מהות הענין מקביל לנשמה וגוף. שהרי הנשמה היא העיקרית, והגוף הוא רק המשמש לה.
 אומנם הגם שכך הוא מבחינת החשיבות, עלינו לדאוג להעמיד את הגוף כדי שהוא יכיל את
 הנשמה. וזה סוד גדול בגידול וחינוך ילדים, שדבר ראשון מוטל על ההורה להעמיד את גופם של
 הילדים, ולהכין את הגוף כמשכן ליצר טוב שיכנס בהם בגיל בר המצוה.

לכן צריך כאן לימוד מיוחד, שהגם שעיקר המשן היה הכלים שבו, יש לייצרם רק אחרי הכנתו
 של המשכן.

וכך גם אנו מסיימים כעת את ספר שמות, ע"מ להתחיל את ספר ויקרא. כי עד עכשיו עם
 ישראל העמיד את עצמו כעם, ואח"כ הוא מעמיד משכן. אולם כעת הגיע הזמן שסו"ס עם
 ישראל יכול כבר להגיע בספר ויקרא, ולהקריב את הקרבנות בפועל.

פרשת ויקרא

מותר האדם מן הבהמה

עם התחלת חומש הקורבנות, צצה המחשבה והתהיה בליבנו מהי באמת ההתייחסות וההשקפה הנכונה לתפקידם של בעלי החיים בבריאה. יתכן שמקורה של מחשבה זו- הינה נובעת מאותם אחים טועים ותוהים אשר סביבנו, שגזרו על עצמם 'טבעויות' כדי לא לאכול את בעלי החיים, ולטענתם הרי הם שווים להם באותה זכות קיום, ולמה יאכלו אלו את אלו.

ובעצם מעשה הקרבת הקורבנות, הראשונים כבר האריכו ביסוד הענין, שהאדם צריך לחשוב בעת מעשה ההקרבה, שמה שעושים לבהמה היו בעצם אמורים לעשות לו על חטאו.

נראה שדברים הללו נעוצים ביסוד ושורש ההסתכלות שלנו - ולעומת זה של אותם האחרים שלא זכו לאור התורה - על החיים. כי הם שמסתכלים בהסתכלות שטחית על הגוף, יתכן שיוכלו למצוא איזה שהוא השואה בין האדם לבין הבהמה, כי הרי שניהם בעלי צורת גוף. אבל אנו הרי מסתכלים על האדם במבט הפוך ושונה לגמרי, כי אנו יודעים שכל יסודו של האדם ועיקרו ומהותו היא הנשמה אשר בו, והגוף לא נועד אלא אך ורק כדי לשמש את הנשמה. וממילא - מה מקום יש כאן להשוואה בין בהמה בעלת גוף, לבין אדם שהוא משהו אחר ושונה לגמרי, רוחני ועליון.

ויותר מזה, שהלא כפי שגופו של האדם נועד אך ורק כדי לשמש את עיקרו שהיא נשמתו, כך גם הבהמה כל עיקרה אינה אלא לשמש את נשמתו של האדם לכל צורכיה וענייניה.

ומידי בוקר אנו מדגישים ענין זה בתפילת שחרית, וכך אנו אומרים: 'מה כוחינו מה גבורתינו וכו', ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל- אבל אנחנו עמך בני בריתך בני אברהם אוהביך שנשבעת לו בהר המוריה זרע יצחק יחידו שנעקד על גבי המזבח'. שנזכור ולא נשכח שכל מהותינו ומחשבתנו אינו מכח הגוף, כי בנוגע אל הגוף ולכוחנו וגבורתנו- 'מותר האדם מן הבהמה אין'. וכאן מגיע ה'אבל הגדול', שמשום נשמתנו- שם מצויה חשיבותנו. ומכח זה זכינו, ואנו מייחדים שמו הגדול בעולם ואומרים, 'שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד'.

‘תורת משה’ – ‘תורת ה’

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיֹּדְבַר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר (א,א)

וברש"י - 'מאהל מועד' - מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל, יכול מפני שהקול נמוך, תלמוד לומר את הקול, מהו הקול, הוא הקול המפורש בתהלים קול ה' בכח קול ה' בהדר, קול ה' שובר ארזים'

צריך להבין מה המעלה המיוחדת, שאותו קול שיצא, הגיע ישירות מאהל מועד. יש גם לפרש מדוע דוקא הושמעה מעלה זו דוקא בתחילת פרשת הקרבנות, ולא בכל שאר פרשיות התורה. והנה רש"י למעלה, על המילים 'ויקרא אל משה', פירש שם רש"י 'הקול הולך ומגיע לאזניו, וכל ישראל לא שומעין'. נראה שהמעלה המיוחדת היא, שאותו קול שיצא מאהל מועד הגיע לאוזניו ממש של משה רבינו.

ואולי הביאור הוא, כי שני סוגי שמיעות הם. השמיעה המקובלת היא, שלא תמיד האדם שומע בדיוק את כל מה שנאמר לו. הרבה פעמים מה שנאמר לו לוקה בחסר, הן מצד האומר והן מצד תקשורת ירודה, והוא מקבל רק חלקם של דברים. אולם גם אז משלים השומע מדעתו את מה שלא נאמר, ועל ידי זה הוא מצליח לרדת לסוף דעתו של האומר.

יתכן שעל כן כאן הדגישה התורה, שהשמיעה שהיתה כאן היתה מסוג שונה, היא היתה שמיעה גמורה. הקול יצא מתוך אהל מועד, היינו ממקור הדברים אצל הקב"ה, ומשם הגיע כל מה שיצא ישר לאוזניו של משה, ללא תיווך ופיתוח, אלא הדברים עצמם כצורתם.

מתוך כאן יצאו דיני התורה שאמרם משה מפי הגבורה מזוקקים לגמרי, וכמידה ששמעם מהקב"ה הוא כך מסרם. ואולי לפי"ז יש לבאר מדוע התורה מספרת לנו את כל זה דוקא כאן, כהקדמה לפרשת הקרבנות, כי בעבודת הקרבנות יש קשר וקירבה ישירה עם בורא העולם, שמקבל את מה שמקריבים לפניו לריח נחות. עבודה כזו צריך יהא גם ציוויה ללא כחל ושרק ובדיוק המרבי, כפי שנאמרו הדברים וגם 'רוח הדברים' מה' אל משה.

התפילה

דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יִקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַה' (א,ב)

את עבודת הקרבנות אנו מבצעים בימינו, אחרי בנין הבית, ע"י תפילה, וכנאמר 'ונשלמה פרים שפתינו'. ענינו של הקרבן שהוא המלווה את האדם במערכת הזמן, ובכל עת מקריב האדם ומגיש להקב"ה את הקרבן, הבא לבטא את התקרבותו במהלך היום והעת אל הקב"ה.

וכך צריכה להיות הגישה לתפילה שהיא במקום הקרבן. התפילה תפקידה גם היא לקרב את האדם בכל עת ובל זמן אל הקב"ה, שכל זמניו ועיתותיו יהיו שייכות אל הקב"ה, הן כאשר הוא מודה לו על כל מה שנתן לו ערב בוקר וצהרים, והן בקשותיו על העתיד אשר לפניו, שיושפעו מברכת ה' אשר עליו.

הבה ננצל את המתנה המיוחדת של התפילה, שכמו הקרבן גם היא מקרבת אותנו אל הקב"ה בכל עת, ונזכה ל'ואני קרבת אלוקים לי טוב'.

פרשת צו

ככל שקשה יותר, כך משתלם יותר

לימוד מאלף יש לנו ללמוד מפרשתינו. הנה הפרשה מלאה בעבודתם של הכהנים, ועבודתם הלא היא עבודה קשה ואחראית, מעבודות 'הקשות שבמקדש'. לבד מזאת, כל עבודתם של הלויים מלווה בפחד שמא ישגו ויחטאו ותבא עליהם מיתה חס"ו. ובכל זאת עבודת הכהנים בבית המקדש נתפסת אצלינו כזכות ולא כחובה, כזכות חשובה ונשגבה שזכו בה הכהנים בני לוי.

כך גם יש לנו ללמוד לכל עבודת השם. יתכן שעבודת השם יש בה קשיים ואתגרים, אבל דוקא עבודה כזו נעוצה בהיותנו עבדי ה' ועם ה'. גם כשהיינו במצרים ונתייסרנו בה בייסורי הגלות, וכך גם בכל הגלויות, תמיד היינו עדיין מעל הגוים אשר העבידונו. ומשום שאדרבה, כל הקשיים שיש לנו וכל העבדויות נעוצים ברוממותינו ובמה שאנו גדולים ונשגבים מהגוים אשר סבבותינו.

וכי האדם אשר קשה לו, אם יביט סביבו ויראה כלב הולך לו להנאתו, כלום יקנא בו בכלב? ודאי שלא! הלא הוא אדם!

כך יקח נא זה כל אחד מאיתנו לקשייו האישיים והכלליים, לדעת שהכל הוא מגיע מתוך רוממותו ונשגבותו, ובאופן כזה גם הקשיים הכי גדולים, מתגלים כסולמות בדרך העולה בית קל.

תפילה כנגד קרבנות

צו את אהרן ואת בניו לאמר זאת תורת העֶלֶה (ו,ב)

שבים אנו לפרשיות הקרבנות. בימינו כשאין לנו קורבנות, תקנו חז"ל תפילות כנגד קרבנות. וצריך לבאר מה הקשר והשייכות בין תפילה, שנאמרת בדיבור, לבין הקרבן.

ואולי הביאור הוא, שחיים של האדם מתבטאים בדיבור, וכמו הפסוק בבראשית 'ויהיה האדם לנפש חיה', וברגום 'לרוח ממללא'. הרי שמציאות האדם החי מתבטאת בדיבורו.

וענין הקרבת הקרבנות הוא כולו עניין של 'חיים', שהרי מקריבים את חיי הבעל חיים על מנת להשאיר בחיים את אותו האדם ה'מדבר', שמותרו של חיי האדם על פני הבעל חיים זה במה שהוא 'מדבר'. ומדבר היינו החיים, וכמו שהבאנו.

ונמצא באופן נפלא, שתקון הדיבור שנעשה בקרבן, מתוקן בימינו על ידי דיבור התפילה.

יצירת אדם גדול

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעֶדָה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה ה' לַעֲשׂוֹת: וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת אֶהֱרֹן וְאֶת בָּנָיו וַיַּרְחֹץ אֹתָם בַּמִּיִּם: וַיִּתֵּן עֲלֵיהֶם אֶת הַכֹּהֲנֶת וַיַּחְגֵּר אֹתוֹ בְּאַבְנֵט וַיִּלְבֹּשׂ אֹתוֹ אֶת הַמַּעֲלִיל וַיִּתֵּן עֲלָיו אֶת הָאֶפֶד וַיַּחְגֵּר אֹתוֹ בַּחֹשֶׁב הָאֶפֶד וַיִּאָּפֶד לוֹ בּוֹ (ח, ה-ז)

משה רבינו מכשיר את הכהנים לעבודתם לעיני כל ישראל, החל מהרחיצה וכלה בכל שלבי הלבשה. זהו דבר שצריך הבנה, על מה ולמה כל עם ישראל צריכים להיות שותפים בכל התהליך הזה?

יתכן שטמון כאן רעיון נפלא. יכולים היו עם ישראל לראות ולתפוס את הכהן הגדול בקדושתו ובשלימותו רק אחרי כל ההכנות האלו. אז היה כל 'המראה כהן' המרשים הזה נצרב בתודעתם

באופן המיטבי ביותר, שהרי עומד לפנייהם הכהן הגדול בכל תוקף קדושתו ויופיו.

אכן, רצה משה רבינו להראות לעם ישראל שלא בבת אחת נבנית הקדושה, אלא יש תהליך ובניה. אם עם ישראל היו רואים רק את התוצאה של הכה"ג לבדה, הם היו חשים שכל בנין הקדושה מנותק מהם, ומה להם ולכל המחזה הגדול והנורא אשר הם חוזים בו בראיית הכהן הגדול. לכן הראה להם משה בדוקא את התהליך בעצמו, היאך יוצרים את בנין הקדושה. זוהי ההזדמנות של עם ישראל להבין שכל אחד ואחד יכול להתרומם מהמקום שלו, לבנות את עצמו שלב אחרי שלב, עדי התקדשותו והיטהרותו השלמה.

פרשת שמיני

קניית מעלת המידות לדורות עולם

קוראים אנו בפרשתנו על היום השמיני, שהוא שיאו של ימי המלואים, שבהם התחנכו הכהנים לעבודה בבית המקדש.

ופלא הוא, שרק פעם אחת התחנכו הכהנים לעבודה בבית המקדש, וזה הספיק לכל הכהנים לדורותיהם, ויותר הם לא היו צריכים הכשרה.

וכנראה שפשר הדבר הוא, שעל ידי אותה התחנכות במקדש רכשו הכהנים כוחות נפש כבירים, וכוחות אלו עברו בירושה מהם לבניהם אחריהם עד סוף הדורות.

מה מאד עלינו ללמוד מכאן, שכל מידה ומעלה שנרכוש לנפשינו, נדע שנזכה בזה את בנינו וכל דורותינו אחרינו עד עולם. מה גדולה האחריות, ומה רבה הזכות!

קידוש ה' בצדיקים וברשעים

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן הוּא אֲשֶׁר דָּבַר ה' לֵאמֹר בְּקִרְבִּי אֶקְדָּשׁ וְעַל פָּנָי כָּל הָעָם אֶכְבֵּד וַיֵּדֶם אֶהֱרֹן (י,ג)

הרי שהקב"ה מתקדש כשהצדיקים נענשים. מצאנו גם קדוש ה' באופן ההפוך, בשירת הים, שם נאמר 'וְאֶכְבְּדָה בְּפִרְעָה וּבְכָל חֵילוֹ וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי ה' (שמות יד, ד). ומפרש שם רש"י;

כשהקב"ה מתנקם ברשעים שמו מתגדל ומתכבד, וכן הוא אומר ונשפטתי אתו וגו', ואחר כך והתגדלתי והתקדשתי ונודעתי.

ונראה ששני סוגים של קידוש ה' יש כאן. קידוש ה' הנעשה ברשעים הוא ההוכחה שהקב"ה מושל יחידי על כל העולם כולו, והוא המנהל את הכל, גם את הרשעים. ואולם הקידוש ה' שישנו בפרשתינו זה לא כדי להוכיח שהקב"ה מרע לצדיקים חס ושלום, אלא הקב"ה בא להראות כמה המציאות האלקוית היא עליונה ומרוממת, שכל סטיה בה מסוכנת מאד, גם לצדיקים. ניתן להמחיש זאת חשמל גלוי, שהמציאות שלו שמי שיגע בו הוא יתחשמל. כך גם רצון ה', שאם מישוהו יסטה מרצון ה' ולא ימלא את רצון ה', אפילו כשהוא צדיק ומקורב לקב"ה, הוא יפגע מעוצם הדין ומעוצם האלוקות.

שנזכה להיות מקדשי ה' בבחינה הטובה, ולטובה.

קבלת דין שמים באהבה – קידוש ה'

בְּקִרְבִּי אֶקְדֹּשׁ וְעַל פְּנֵי כָל הָעָם אֶכְבֹּד וַיֵּדֶם אֶהְרֹן (י,ג)

קדוש ה' שנעשה כאן הוא בפשטות משום העונש שהעניש הקב"ה את נדב ואביהוא. אבל יתכן שכונה נוספת כאן, והיא הקדוש ה' שנגרם מתגובתו של אהרון. כשבני אהרון מקבלים עונש כזה, ואהרון מקבל את מיתתם בדממה, ללא טענות ומענות, הרי שגם בזה מתקדש מאד שמו של הקב"ה.

ממה שהתורה אומרת 'וידם אהרון', הרי מתבאר שאם אהרון רצה היה לו מקום לטעון את טענותיו. אולם המעלה הגדולה ביותר היא – 'וידם אהרון'. לקבל את הגזירה בתמימות, ובאהבה. לסמוך על הקב"ה אף בדברים הנוראיים מכל, ולהאמין בו גם אז שהכל הכל הוא לטובה. הנהגה זו היא הנהגה עליונה של קידוש שם שמים, ואולי גם אותה יש לכלול בהנאמר 'בקרובי אקדש'.

פרשת תזריע

יצירת הבנים של עם ישראל

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שְׁבַעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא:
וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי יִמּוֹל בָּשָׂר עָרְלָתוֹ (יב,ב)

יש לתמוה, למה ראתה התורה לכתוב את דין המילה, בתוך סדר טהרתה של האשה לאחר הלידה.

וכבר מצאנו את השאלה הזו במדרש. והמדרש עונה, שאשה ששומרת על הלכות טהרה כדין, היא זו שזוכה לבן זכר. והמדרש מביא ע"ז את הפסוק בקהלת (יא) 'תֵּן חֶלֶק לְשִׁבְעָה וְגַם לְשִׁמוֹנָה', והיינו שכשאר אשה שומרת את ה'שבעה' - שזה שבעת הנקיים, אז היא תזכה ל'שמונה' - השמונה ימי מילה.

ושם בהמשך המדרש, שואל שם המדרש שהרי היו זכרים לבני ישראל עוד לפני שהם הצטוו על המילה, וא"כ כיצד ניתן לומר שהזכרים מגיעים רק כשכר על הטהרה.. ועונה המדרש שמצות הטהרה ניתנה ביחד עם מצוות המילה.

אומנם, אם המדרש שאל מההסטוריה של ישראל, הרי שיש לנו לשאול שאלה דומה מהעולם כולו, שהרי יש הרבה זכרים בעולם אצל הגוים, והגם שאין הם שומרים על טהרה.

ועל כורחינו ללמוד מזה דבר נפלא, שהזכרים של עם ישראל, הרי הם שונים בתכלית השינוי משאר זכרי העולם, ומהגוים. וזה כי הם נעשים בגדרי טהרה נפלאים של שבעת ימי טהרה, והתנוק והזכר היוצא מהם הוא בסדר נפלא ועצום של תנוק טהור וקדוש, שיש לו להמול לשמונה. זהו אם כן עומק כוונת הפסוק 'תֵּן חֶלֶק לְשִׁבְעָה וְגַם לְשִׁמוֹנָה'.

אשרינו מה טוב חלקינו, שאלו הם זכרינו!

¹ נאמר בעת הכנסתו של היניק חיים שמעון שוגרמן לבריתו של אאע"ה, ער"ש הגדול תשע"ט

שבע יפול צדיק וקם

אֲשֶׁה כִּי תִזְרִיעַ וְיִלְדָּה זָכָר וְטָמְאָה שְׁבַעַת יָמִים (שם)

יש כאן בפסוק הבחנה מופלאה; הלא אשה זו הגיעה לרום פסגתה כאשה, היא זכתה והולידה בן זכר, יהודי, היא משתתפת במעשה הבריאה של הקב"ה ומוסיפה לו עוד בן נאמן. ובכל זאת מיד עם הלידה היא נטמאת, למשך שבעת ימים, וצריכה לעסוק לטהרתה.

כי זהו התמודדותינו בעולם. גם כשעושים מעשים טובים, ואפי' כשמגיעים לרום הפסגה, צריך לדאוג לבער את הטומאה שנמצאת, בתוך העולם הזה שבו אנו חיים.

ואולי יש ללמוד מכאן גם נחמה לנו, בהתמודדות שלנו עם היצר הרע. לפעמים אדם נכשל, ונופל. אולם יש לו ללמוד שאין בהתמודדות זו סיבה לנפילה שלא תהיה אחריה תקומה חס ושלום, כי סו"ס הרינו נמצאים בעולם של נסיונות ותמורות, וזהו כל תפקידנו בעולם. ואם נפלנו אז נקום, כי כך צמחים וגדלים! 'נפלה אל תוסיף, קום בתולת ישראל'!

בזוית נוספת ניתן להתייחס אל טומאת היולדת, שהרי החיים בטהרה מלווים במין מתח תמידי, של מי שמעותד לעסוק בקדשים. היולדת הזו משנטמאה, הריהי כעת במצב של 'מנוחה' היא לוקחת כביכול כמין 'פסק זמן' מאותה השתייכות לקדשים, עד שתקריב את קרבנה ותשוב לחיי הקדושה. גם את הזוית הזו ניתן לקחת לחיים שלנו, שבמדה ונפלנו ח"ו לא להבהל, אלא לקחת את המצב כמנוחה זמנית, ואזי לשוב בכוחות מחודשים לעבודת ה' המיטבית.

פרשת מצורע

הגוף הוא היכי תימצוי לנשמה

'זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הפה' (יד,ב)

בפרשה הזו ובפרשה הקודמת, נראה כאילו התורה מייחסת חשיבות גדולה להופעה החיצונית של אדם, ולגופו. שהרי נאמרו דינים רבים ומסועפים בכל מיני הצרעות והפגמים המופיעים

בעור האדם, ואיך מעבירים אותם.

אומנם האמת היא הפוכה. כי באמת כל הגשמיות כולה אינה אלא כלי שרת בשביל הרוחניות, גם בפרשתנו זה כך. כי אותו מצורע שהופיעו עליו סימני צרעת, הבעיה היא לא סימני הצרעת לכשלעצמה. הבעיה היא הטומאה המקננת בתוך גופו ונפשו, וההופעה החיצונית של הגוף הינה רק ההיכי תימצי והכלי שרת, שהוא ידע שיש לו את הטומאה הרוחנית, והוא צריך לעבור את תהליך הטהרה ע"מ להנקות ממנו.

הבה נזכור תמיד, שכל עניני גופינו הם רק היכי תימצי לרוחניות, ולא נתפוס את עניני הגוף כדברים חשובים לכשלעצמם, חלילה וחס!

קרבת האלוקים שבנגעים ובצרעת

בקוראינו את הפרשה העוסקת בהלכות הנגעים והצרעת, יכולה מחשבה שאינה נכונה להתגנב בלבנו, על זה שברוך ה' שבימינו לא קיימים כל הלכות אלו, ואנו 'פטורים' מכל אותם טומאות ועונשיהם וסדרי טהרתם.

אכן אין זה נכון, כי מלבד כפרת העונות שיש ע"י הצרעת, מה שכמובן מונע את העונש בעולם הבא, יש כאן בפרשה זו גילוי שכינה נורא שמגלה הקב"ה באופן ישיר אל בניו אהוביו.

עלינו לקרוא בהתפעמות את הפרשה כולה, ולהתרגש מאד מהאופן הנפלא והגלוי ומהקשר הישיר שהקב"ה היה מתקשר אל עם ישראל, מגלה להם את חסרונותיהם ומעוררם לתקון דרכם ולהשלמת כפרת נפשם.

ויהי רצון, שמתוך השתוקקות זו נזכה אכן בקרוב אל הגאולה השלימה, במהרה בימינו אמן.

פרשת אחרי מות

לא לקפוץ בקדושה

וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה אַחֲרֵי מוֹת שְׁנֵי אֶהֱרֹן בְּקִרְבָּתָם לִפְנֵי ה' וַיֹּמְתוּ:

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן אַחִיד וְאַל יָבֹא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ (טז, א-ב)

הרי שהקדימה התורה, עוד לפני האזהרה של 'אל יבא בכל עת אל הקודש', את 'אחרי מות שני בני אהרון', וכפי שרש"י מפרש, 'משל לאדם שבא אל הרופא, והלה אומר לו שלא יאכל מאכלים מסוימים' ולא ימות כדרך שמת פלוני'. כי אזהרה זו אמורה לגרום לו לקיים את האיסור ביתר שאת ותוקף.

אלא שיש לשאול, מה המיוחד במצוה זו שלא להכנס לבית המקדש שהצריכה התורה עליו אזהרה מיוחדת, 'שלא תמות כדרך שמת פלוני', דבר שלא מצאנו במצוות אחרות, שיש בהם אזהרות מיוחדות אם יעברו עליהם.

אכן הדבר נובע מכל אותה הרגשה החיובית שיש לאדם להמשך אל האלוקים. שאר הדברים התורה מצוה את האדם, נקל לאדם להזהר ממנו. אבל כאן חושב האדם שמטרתו חיובית וטובה, ואדרבה הרי הוא נמשך ונשאב בכל יישותו ונשמתו אל הקב"ה, אלא מקום הקודש המקדש. האדם עלול הרבה יותרא להמשך ולרוץ לדרגות לא לו, ולעבור בכך עבירות. לכן התורה מגבילה את האדם לבל יקפוץ לדרגות אשר לא משוייכים אליו, ואל יבא בכל עת אל הקודש כי אם בהכנה הראויה, האיש הנכון והזמן הנכון.

הצער של אהרן

'וידום אהרן'

יתכן לפרש שהצער הגדול של אהרן הכהן שעל כן הוא היה צריך לעצור את עצמו ולדומם, אינו משום הריגת בניו לבד, כי סופו של דבר הרי זה גזירת עליון, רק צערו היה על עצם המצב שהגיעו בני לכדי שהם צריכים לההרג. כלומר גם צערו של אהרן לא היה גלום בו רק צערו האישי, אלא צער על חילול שם שמים בבריאה שכך שני צדיקים אלו הגיעו לדין חמור כל כך.

נלמד מזה לפתוח עינים ואוזנים, ולהשתדל להסתכל על כל מה שעובר שאיתנו, מעבר למבט הפרטי והאישי של המקרה, במבט עליון וכוללני, במבט של דעת עליון.

החיים מלאים נסיונות

כַּמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבֹּתֶם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וּכְמַעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר

אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֲקֵיתֶהֶם לֹא תֵלְכוּ (יח,ג)

ורש"י מביא, שגם ארץ מצרים היתה מקולקלת במעשיה יותר משאר הארצות, וגם בארץ ישראל היו עמים מקולקלים יותר משאר הארצות.

ויוצא שהגם שעם ישראל יוצאים ממצרים לצאת מהטומאה ולהכנס אל הקדושה, נכנסים עם ישראל לנסיונות של טומאה חדשים, אלו של ארץ ישראל.

אכן, לעולם אין מצב שיהיה לאדם 'חופש'. האדם תמיד נזקק למלחמה, למלחמת היצר. ואולי אפי' המלחמה שבארץ ישראל יותר גדולה ממקום אחר ומארץ מצרים, אלא שאם מצליחים במלחמה שבמצרים, ניתן להגיע לארץ ישראל ולהתעלות בה במלחמות יותר קשות, לזכות למעלות יותר כבירות ונעלות.

וכך גם מתחילה פרשתנו; 'דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי ה' אֱלֹקֵיכֶם'. ומפרש שם רש"י אני ה' אלהיכם - אני הוא שאמרתי בסיני, אנכי ה' אלהיך, וקבלתם עליכם מלכותי, מעתה קבלו גזרותי. רבי אומר גלוי וידוע לפניו שסופן לנתק בעריות בימי עזרא, לפיכך בא עליהם בגזירה אני ה' אלהיכם, דעו מי גוזר עליכם.

באנו לעולם כדי לעבוד ולהתנסות, ולעולם נתנסה. לעולם נהיה תחת גזירת הקב"ה שחייבים אנו לעמוד בנסיון. נזכור אם כן, שאומנם 'מחר לקבל שכר', אבל - 'היום לעשותם'!

פרשת קדושים

לא 'לגנוב'

לֹא תִגְנְבוּ וְלֹא תִכְחָשׁוּ וְלֹא תִשְׁקְרוּ אִישׁ בְּעַמִּיתוֹ (יט,יא)

בלאו זה של 'לא תגנובו', יש שינוי מכלל הלאוים של התורה, ועכ"פ משאר הלאוים שמופיעים כאן. על המלה 'לא' יש טעם מפסיק, ולכן גם ה'תו' של התגנובו הוא בדגש. ויש להבין למה יש כאן טעם מפסיק, ומה ה'לא' לא מחובר עם ה'תגנובו'.

ואולי יש כאן רמז שגם במקום שנראה לנו שעל פי המוסר יש היתר וענין לקחת מהשני, כי עדיף שמה שיש לו לא יהיה לו, מכל מיני סיבות שונות, בכ"ז מדגישה התורה את ה'לא'. התורה מלמדת אותנו, שלעולם היחס לגניבה הוא 'לא'.

ונטמתם בם

בפרשת העריות מצוה התורה-

כַּמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִשְׁבְּתֶם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וְכַמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבַחֲקֵיתֶהֶם לֹא תֵלְכוּ: (יח, ג)

והתורה מפרטת-

עֲרוֹת אֲבִיד וְעֲרוֹת אִמָּה לֹא תִגְלֶה אִמָּה הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָהּ (שם, ז)
והמעין תמה, וכי צריך להזהיר את עם ישראל על מעשים מגונים אלו, שלכאורה לא מצויים אפי' לא אצל שפלים באומות?

ונראה שהתשובה נמצאת בסיומה של הפרשה, שם מסיימת התורה-

'וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת מַחֲקוֹת הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ לְפָנֶיכֶם וְלֹא תִטְמְאוּ בָהֶם' (שם, ל)

ההסבר יכול להייות, שעבירות אלו לא מטמאות רק אחר עשייתם, אלא הם באות ונגרמות מחמת הטומאה. יתכן שאדם רגיל לא יבא מעצמו להכשל בחלק מעברות העריות שבפרשה, אולם החשש הוא שאם הוא יכשל בעבירה אחת, תלבישו עבירה זו טומאה כזו גדולה, שעל ידה הוא יכול להגיע לסוג תאוות משונות ונוראיות כאלו.

בזה יש גם להסביר את מה שבתוך פרשת עריות זו נאמר ציווי שלכאורה לא קשור לפרשה-

'וּמִזְרָעָךְ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר לַמֶּלֶךְ' (שם, כא)

כי מי שמטמא את עצמו, יכול לבא גם לידי סוג עבירה משונה שכזו, לתת את בנו לעבודה זרה שאין בה טעם וריח, וכל כולה אכזריות לבנו בשרו.

הבה נשמור את עצמינו מהתמודדות, נשמר את נפשינו בקדושה, ונהיה קדושים לאלוקינו.

פרשת אמור

הכבוד בעבודת ה'

שני ציוויים מצטווים הכהנים בפרשתינו. הראשון הוא –

וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמִּיּוֹ הֵינּוּ - שֶׁלֹּא יִטְמְאוּ הַכֹּהֲנִים לַמֵּתִים.

הציווי השני הוא –

'אִישׁ מִזֶּרְעֶךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרַב לְהִקְרִיב לַחֶם אֱלֹקֵינוּ: 'כִּי כָל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרַב אִישׁ עֹר אוֹ פֶסֶח אוֹ חֶרֶס אוֹ שְׂרוּעַ:

והכוונה היא, שכהן בעל מום פסול לעבודה.

ובשני הציוויים הללו צריכים אנו להבין פשר דבר, למה לא יזכו הכהנים למעלת ההתעסקות עם קבורת מת וכד', ולמה התורה כל כך מנדה ומרחיקה את האיש בעל מום מלעבוד בכהונה. הרי אדרבה, היה נראה שעלינו לקרב את הבעל מום שאינו אשם במומו, ולא להרחיקו ולבזותו. אכן מכאן יש ללמוד דבר חשוב. לעבודת ה' דרושה נכבדות. עבודת ה' לא יכולה להעשות מתוך עממיות ופשטות, אלא דוקא באופן מרומם ומכבד.

לכן התורה מפרישה את הכהנים מכל מום ומכל התעסקות בטומאת כהנים, ואזי עבודת ה' נעשית בכבוד הראוי לה.

הכבוד לפי מדרגת הרוזמנות

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם (כא,א) אָמַר אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי אֶהֱרֹן וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם לִנְפֹשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמִּיּוֹ (כא,א)

רבים הם הדינים שבפרשתינו שמיחדים לכהנים. על הכהנים נאמרו דינים רבים והגבלות מרובות. הגבלות אלו נובעות מקדושתם של הכהנים, שמצריכה שמירה וקדושה מיוחדים.

אף אצל התלמידי חכמים כן. מצויים אנו בימי ספירת העומר, אשר אנו נוהגים בהם מנהגי אבלות בשל פטירת תלמידי רבי עקיבא, שנפטרו בימים אלו 'כי לא נהגו כבוד זה בזה'. כמובן

שלא הכונה שתלמידי רבי עקיבא זלזלו אחד בשני, אף ביחס להנהגת שאר המון העם. הכונה היא שביחס לכבוד התורה הגדול שכל אחד מהם ראוי, היה על חבריו לכבדו הרבה מעבר למקובל. ככל שהנכבדות של כל אחד גדולה יותר, כך הדרישה לכבדו מתעצמת יותר ויותר, והזהירות באי הכבוד חמורה שבעתיים.

אף אנו בימי הספירה האלו, ההולכים ומתקדמים לקבלת התורה, בה נהיינו לאנשים מרוממים, בה נעשנו ל'ממלכת כהנים וגוי גדול', מוטל עלינו החובה לכבד יותר אחד את השני, כיאה וכראוי לנשגבות המעותדת. שנזכה למלא את יעודינו כעם ה', וננהג את עצמינו בהנהגות הראויות לכך, בבין אדם למקום ובבין אדם לחבירו.

כהן לא רק במשמרתו

בפרשתנו, כאשר התורה מצוה את הכהנים בכמה ציוויים הנובעים מחמת קדושתם, חוזרת התורה כמה פעמים על הטעם:

קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָךְ כִּי קָדוֹשׁ אָנִי ה' מְקֻדָּשְׁכֶם (כא, ח), כִּי אָנִי ה' מְקֻדָּשׁוֹ (טו), כִּי אָנִי ה' מְקֻדָּשׁ (כג), אָנִי ה' מְקֻדָּשׁ (כב, ח), אָנִי ה' מְקֻדָּשׁ (טז)

דבר זה אומר דרשני. ולא רק את החזרה המרובה על הטעם אנו צריכים להבין, אלא את עצם נתינת הטעם. כי אין דרכה של תורה לתת כל כך טעם לציוויים.

אכן, יתכן שמה שכוונת התורה להעמיד כאן זה את 'עצמיות' הכהן, וללמדך בא, שהכהן הוא 'כהן' בכל מצב. לוליא דברי התורה, היה ניתן להבין שיש על הכהנים להיות בקדושתם דוקא באותו שבוע או שבועיים בשנה שהם עובדים בבית המקדש, אבל לא בשאר השנה. על זה באה התורה לומר ולהעמיד את ציוויה שיש על עם ישראל להעמיד את הכהנים כאנשים מקודשים בכל ימי חייהם. כשעליהם להעמיד את הכהנים כאנשים מקודשים בעצמותם, וראויים כך תמיד לעבודה המקודשת בבית המקדש.

המקדש והשרה – לה'!

וּבְקִצְרְכֶם אֶת קִצִּיר אֲרֻצְכֶם לֹא תִכְלֶה פֶּאֶת שְׂדֶךְ בְּקִצְרְךָ וְלִקְטַת קִצִּירְךָ לֹא תִלְקֹט לְעֹנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: (כג, כב)

וברש"י: אמר רבי אבדימי ברבי יוסף, מה ראה הכתוב ליתנם באמצע הרגלים, פסח ועצרת מכאן, וראש השנה ויום הכפורים וחג מכאן, ללמד שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי, מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו:

עדיין דברי רש"י והמדרש זקוקים לביאור רב, הרי לקט שכחה ופאה הם מצוות שבין אדם לחבירו, ובית המקדש והקרבנות הם מצוות שבין אדם למקום, והיאך מי שנותן ללקט שכחה ופאה שייך לענין בנין בית מקדש והקרבת קורבנות בו.

אכן, האדם המאמין והיהודי יודע, כי כל הבריאה כולה לא נועדה לשם עצמו. לא הוא עומד במרכז והבריאה באה ל'שרת' אותו, אלא שהקב"ה עומד במרכז וכולנו משרתיו, על כלל הבריאה. וזה המהות של בנין בית המקדש והקרבת קורבנות, להעמיד את כל העולם ועניניו כמשרתי השי"ת.

פעולה זו נעשית ביתר שאת בלקט שכח ופאה. החקלאי הזה, שעמל וטרח בכל כוחותיו וכבר שנה שלמה הוא שמקיע בשדה הזו, על שלל מלאכותיה הקשות והמייגעות, ובידים מיובלות הוא כבר רוצה לקצור את עמלו שעולה כעת בשדה. ובכל זאת, הוא נעצר! את הלקט השכחה ופאה הרי הבורא ציווהו לתת לעניים, וכך הוא עושה. פעולה הזו הינה עבודה גדולה מאד המיישמת בפועל את מה שכתבנו קודם, שהבריאה איננה המשרתת של האדם שעומד באמצעה, אלא האדם עם הבריאה הינם משרתי ה'. כשעמלו ופועלו של האדם מופקעים ממנו, והוא נותנם 'כראוי' [לשון רש"י] ובשמחה לעני כפי רצון ה', הרי שיש כאן העמדת הבריאה כולה אל הקב"ה, פעולת המקדש והקורבנות ממש.

פרשת בהר

קדושת המצוות

**וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינַי לֵאמֹר: דִּבֶּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תֵבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר
אָנִי נֹתֵן לָכֶם וְשַׁבְתָּה הָאָרֶץ שַׁבַּת לָהּ (כה, א)**

ידוע מה שמביא רש"י שחז"ל שואלים, מה ענין שמייטה להר סיני. שהלא כל המצוות נאמרו בסיני, ולא רק שמייטה. ולמה התורה מדגישה דוקא במצות השמייטה את הר סיני. ומבאר רש"י שבאים לומר שכשם שפרטי מצוה זו מסיני, כך גם מצוה זו מגיעה מסיני. אכן ידוע מה ששואלים, מדוע נבחרה דוקא מצוה זו של שמייטה, שדוקא היא תלמד אותנו שכל פרטי המצוות כולם הם מסיני.

ובפשטות התחושה היא, שיש כאן הזדמנות נפלאה לעובד האדמה. האדם הזה שראשו ורובו כל השנה בעבודת האדמה, הרי הוא בסכנה לשכוח מהקב"ה וומרוחניות, מחמת עבודתו בשיא הארציות והשפלות. ועל באה מצות שמייטה, לתת לו רוממות, להוציא אותו קצת מתהומות הגשמיות, ולתת לו לטעום קצת 'הר סיני'. ולכך דוקא שנת השמייטה, בה מפסיקים לעבוד את האדמה, היא מגלה שכל המצוות ודקדוקין נאמרו בסיני.

אך אולי יש כאן הבחנה ברורה יותר, שמעניקה גם הבנה והבחנה על שאר המצוות שבפרשתנו. הנה בהמשך הפרשה עוסקת התורה במצוות שיכולת להראות לנו כמצוות 'הומניות' חס"ו, מצוות שחשובות לחיים. כך אפשר לטעות ולהבין את מצות שביתת קרקעות - להפסיק את העבודה מהקרקע ולתת לה מנוחה, להשיב בתי ערי חומה ולתת לבעליהם את הזכות לפדותן, וכו'. על כן בתחילת הפרשה מדגישה התורה שאין כאן חוקים 'סתם', אלא יש כאן מצוות אלוקיות שבאו מסיני, שהם כולם על כל פרטיהם, קדש קדשים.

פרשת בחוקותי

עמל התורה

מצווים אנו בפרשה על 'עמל התורה' -

'אם בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם'

וברש"י - 'שתהיו עמלים בתורה'.

ענין העמל בתורה שנצטוינו בה כאן צריך הבנה. הרי זה פשיטא, הרי כדי לקיים המצוות צריך להבין את התורה, ומתוך שלימודה של תורה קשה הוא, פשיטא שעלינו להתאמץ בה.

אך באמת מה שהתורה כאן מצוה זה לא לימוד התורה על מנת לקיים את המצוות - וכאמצעי. אלא כתכלית בפני עצמה, לעשות עסק מהתורה ולחפוף בלימוד בה ובהתאמצות בה בתור ערך ומטרה, כתכלית לעצמו.

וכאשר ה'עסק' שלנו יהיה לימוד התורה ועמלה כדבר עצמי, שזה יהיה ה'תכלית' לנו, נזכה בע"ה לכל הברכות האמורות בפרשתינו.

הערכה עצמית

'אם בְּחֻקֹּתַי תֵּלְכוּ וְאֶת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם' (כו, ג)

ידוע מה שהמפרשים הקשו, מה ענין 'הליכה' לכאן. ענין נוסף שיש לעיין ולהתבונן בו בסדר פרשתינו, שאחר הברכות והקללות, מגיע פרשת הערכין, איך אדם מעריך את עצמו, וכמה הוא משלם על הקדשתו. ויש להבין מה ענין ושייכות פרשה זו לעניני הברכות והקללות.

אך אולי רמז יש כאן. שייך שיהיה אדם שהוא לא כל כך תלמיד חכם, והוא מתייאש ממצבו העגום. הוא אומר בלבו שממנו כבר לא 'יצא' כלום. לעולם הוא 'ישאר כך, ב'עם ארצותו'. לכן התורה הקדושה באה בפרשתינו ואומרת, אם בחוקותי 'תלכו', אזי יהיה לכם שכר טוב, בגשמיות. והכוונה היא, שהיות שגם מציאות העולם הגשמית, עם הברכות הגשמיות, תלוי בתורה, אז כדאי לך שלפחות 'תתחיל ללכת'. תעשה לך מהלך של 'ללכת' בתורה, ואז אט אט תגיע לשלימות בתורה, ולכל הברכות.

וכאן מגיעה פרשת הערכין, שהיא גם באה כרפואה וכפתרון לאותו יאוש. יש לו לכל אדם להתבונן ולהעלות את עצמו, בעיני עצמו. לכל אדם יש ערך. כשאדם יתבונן כמה כוחות יש בו,

כמה אישיותו אלוקית ונעלה, ע"י זה הוא יאזור חייל, ויתרומם. הוא יקדש את עצמו, וישוב לדרך התורה.

ל'חיות' את המצוות

אם בְּחַקְתִּי תִלְכוּ (שם)

ניתן לתת הסבר נוסף להלשון של 'תלכו' כלפי ה'בחוקותי', וכדלהלן.

כל עניני הברכות והקללות, אין הם פעולות שכר ועונש גרידא, אלא הם מציאות של החלת השי"ת בבריאה. מי שמשתמש בעולם כדי לקיים את מצוות השם, א"כ גם בהתעסקו בעולם הריהו עבד ה'. משל לשוחט בהמות, אשר הגם שסופו של דבר כוונתו להכשיר בהמות אלו לאכילה, אם בשביל עצמו ואם בשביל להתפרנס, הרי כעת הוא עוסק במצוה.

כך הם החיים כולם לעוסקי מצוות, כי המצוות נמצאות ותלויות בכל תחומי החיים. וכשהחיים נהפכים למקום של מצוה, מאליה הברכה האלוקית שרויה במקומות האלו, ואלו הם הברכות שבפרשתינו.

זהו הלשון 'אם בחוקותי תלכו', היינו שההליכה של החיים, תהיה שזורה וטוויה במצוות. צורת חיים זו, היא מה שמביאה לעולם את כל הברכות.

פרשת במדבר

פדרי חיים גם בגלות

התנהלותם של בני ישראל במדבר סיני מהווה לקח מאלף בשבלינו, בגלות הזו שאנו נמצאים, כשאנו מצפים כל רגע לבנית בית המקדש.

הרי בני ישראל במדבר נמצאים במצב של הליכה מדרכם ממצרים לארץ ישראל. ומראש הם הרי חשבו שהדרך תיקח רק כמה שבועות. ובכל זאת גם בתקופת מעבר זו, מצוה אותם התורה

משטר מסודר של סדרי הדגלים והשבטים, וכל סדר בנית המשכן והעבודה בו. התורה לא מתייחסת לתקופה זו כתקופה זמנית וארעית שלא כל כך משנה מה יהיה בה ואיך יראו צורת חניית ישראל. התורה לא אומרת שהנה הנה עם ישראל כבר מגיע לארץ ישראל ושם כבר יסודר הכל על הצד היותר טוב.

הסיבה היא, כי בכל מצב שהקב"ה מגלגל אליו אותנו, יש לו מהלך וחשיבות וערך. אין כזה דבר שמצב ארעי אינו צורך יחס וחיים מתוקנים לפי סדר אלוקי. הכל הכל בעולמו של הבורא, מצב זמני כמצב קבוע, יש לו את ההסדרים והערכים שלו, שצריכים להתנהל ביושר ובסדר. ועל כן גם במצבינו זה שאנו בצפיה גדולה לגאולה, אל לנו להזניח את דברי העבודה של לפי המצב שלנו. ומתוך סדרי החיים הללו יראה ה' את ענינו ויגאלינו במהרה גאולת עולם.

‘ולא שבט לוי בלבד’

בפרשתנו, בוחר הקב"ה את הלויים להיות לו למשרתי ה':

וידבר ה' אל משה לאמר: אך את מטה לוי לא תפקד ואת ראשם לא תשא בתוך בני ישראל: ואתה הפקד את הלויים על משכן העדות ועל כל כליו ועל כל אשר לו (א, מט)

וידועים דברי הרמב"ם: בפי"ג מהלכות שמיטה ויובל:

‘ולמה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובבגדו עם אחיו? מפני שהבדל לעבד את ה' לשירתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים וכו', לפיכך הבדלו מדרכי העולם לא עורכין מלחמה כשאר ישראל ולא נוהלין ולא זוכין לעצמן בכח גופן. אלא הם חיל השם'.

ובהלכה יג ממשיך הרמב"ם ואומר, 'ולא שבט לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו, ונהבינו מדעו להבדל לעמדם לפני ה', לשירתו ולעבדו, לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלהים, ופרק מעל צנארו על החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים, ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים וללויים'.

הרי שחילוק יש בין שבט ללוי למי שלא שבט לוי ורוצה להיות כמותם. ששבט לוי הוא חיל ה' מאליו, ואילו בשאר העם, רק מי שהבינו מדעו, והלך ישר, ופרק מעליו עול החשבונות הרבים וכו', רק אז הוא נהיה כמו שבט לוי. ויש להתבונן במהות ההבדל הזה, בין שבט לוי לשאר העם.

אכן ההבדל פשוט הוא. מי שהוא שמבט לוי, כבר בגיל הקטן, ומיד בלידתו, מיד הוא מתקדש בקדושת הלויים. שלא כמו שאר עם ישראל, רק כשנער יתגדל ויתבגר יוכל הוא להפריש את עצמו ולהתקדש בקדושה עליונה.

ויש כאן גם היבט נפשי. אותו ילד משבט לוי, כבר ברור לו מלידתו שהוא יהיה מחיל ה', ממילא כל ה'הלוך-ילך' שלו הולכים לפי הענין זה. כל צורת חייו ועניניו הם עפ"י התוכנית הזו עוד מקטנתו, וממילא נקל עליו כך באמת להיות, כי כך הוא התחנך ולשם הוא נוטה. לכן יותר קל לו. ויש כאן בשורה לדורינו אנו, שכבר מקטנותם אנו מחנכים את ילדינו להיות בחיל ה', לעבדו את ה' ולפרוש מכל עניני העולם, שבתקופתנו הינם מרים ומרירים ומסוכנים. זה יותר קל לנו, כיון שכבר מקטנות נעשה דבר זה, והרינו בזה כשבט לוי, שכניסתנו לעולם התורה היא בקלות רבה, ובהצלחה גדולה בסיעת"ד. ויה"ר שנזכה לחנך לכך את כל ילדינו וצאצאינו.

פרשת נשא

כל יחיד הוא עולם מלא

'וַיִּפְקֹד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְנָשִׂאִי הָעֵדָה אֶת בְּנֵי הַקָּהָתִי לְמִשְׁפַּחְתָּם וּלְבֵית אֲבֹתָם'

ציווי זה של הקב"ה שיפקוד משה את בני קהת מופיע כבר בסוף הפרשה שעברה. וכנאמר שם 'וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר: נִשְׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי קָהָת מִתּוֹךְ בְּנֵי לֵוִי לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבֹתָם'. ובמקום שמיד יהיה את המיפקד, ממשיכה שם הפרשה עד סופה ב'זאת עבודת בני קהת באהל מועד קדש הקדשים', ורק בפרשתנו אחרי כל סדרי העבודה של בני לוי אכן סוף סוף פוקד וסופר משה את בני קהת. וכמובן שמאליה מתעוררת השאלה, מדוע לא מנאם מיד, כאשר ציווהו ה'?

ובאמת שרש"י כבר מתייחס לזה, ומפרש שהמנין נעשה לצורך העבודה. אכן נדמה שתשובה זו לא מספקת לנו מספיק מנוח לשאלתנו, למה לא מנאם מיד עם הציווי.

אכן, שונה מנינו של האדם שהוא מונה וסופר יהלומים, משהוא מונה וסופר דברים פשוטים. יהלומים נספרים מתוך הערכה לכל פריט, לכל יהלום ויהלום, ומתוך הכרה בחשיבותו

וברוממותו. כעת נבין היטב למה הקב"ה ציוה את משה שימנה את בני לוי אחרי שהוא יודע את תפקידם ואת רום מעלתם, כי אז יהיה מנינם כמונה יהלומים.

שומה עלינו לזכור בכל תהלכותינו עם בני האדם, שאף אחד מהם הוא לא 'אחד מיני רבים', וכל אחד הוא 'בן של מלך'. בהערכה ובכבוד נתייחס לכל הסובבים אותנו כראוי להם, בני עם השם, בנים של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא.

'עסקנות' לשם שמים

וַיְהִי בַּיּוֹם כָּלֹת מֹשֶׁה לְהַקִּים אֶת הַמִּשְׁכָּן וַיִּמָּשַׁח אֹתוֹ וַיִּקְדָּשׁ אֹתוֹ וְאֶת כָּל כְּלָיו וְאֶת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת כָּל כְּלָיו וַיִּמָּשְׁחֵם וַיִּקְדָּשׁ אֹתָם: וַיִּקְרִיבוּ נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל רֹאשֵׁי בֵּית אֲבֹתָם הֵם נְשִׂאֵי הַמִּטָּה הֵם הָעֹמְדִים עַל הַפְּקֻדִים: (ז, א-ב)

ברש"י מובא ששני תפקידים מצוינים כאן שבזכותם זכו הנשיאים להקרבת הקרבנות - 'שהיו שוטרים עליהם במצרים' והיו מוכים עליהם, שנאמר ויכו שוטרי בני ישראל וגו' (שמות ה, יד. ספרי מה), וגם שהם היו 'העומדים על הפקודים' - שעמדו עם משה ואהרן כשמנו את ישראל.

לכאורה לא מצויין בשום מקום שהנשיאים היו מיוחדים בדברים אחרים, בחכמתם או בתורתם למשל. לכאורה כל מעלתם שהם עסקו בצורכי ציבור, אומנם באמונה, אבל ממתי ל'עסקנים' נותנים תפקידים חשובים כל כך?

אכן נראה שהתפקיד הראשון שלקחו הנשיאים, הוא זה שסימן והביע את כל 'עסקנותם', שהם לא עסקנים רגילים, אלא בעלי אישיות מיוחדת שראוי לה להתמנות כנשיא. כי הנשיאים הם היו השוטרים שהסכימו לספוג מכות במצרים עבור עם ישראל. ואם הם מוכנים לספוג מכות, בהכרח שאין בעסקנותם כל נגיעה, וכל פעולם לשם שמים באופן זקוק וטהור. לאלו אכן ראוייה כל הערכה, והם שראוי להם ואוי לעם, שהם יהיו נשיאהם!

העולם על כל פרטיו וענינו עומד לעבודת ה'

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם נְשִׂיא אֶחָד לַיּוֹם יִקְרִיבוּ אֶת קָרְבָּנָם לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ: וַיְהִי הַמִּקְרִיב בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן אֶת קָרְבָּנוֹ נְחֹשֶׁן בֶּן עֲמִינָדָב לְמִטָּה יְהוּדָה: וְקָרְבָּנוֹ קִעֶרֶת כֶּסֶף אַחַת שְׁלֹשִׁים וּמֵאָה מִשְׁקָלָהּ מִזְרָק אֶחָד כֶּסֶף שִׁבְעִים שֶׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ שְׁנֵיהֶם מְלֵאִים סֶלֶת בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה: כֹּף אַחַת עֶשְׂרֵה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת: פֶּר אֶחָד בֶּן בָּקָר אֶיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ אֶחָד בֶּן שָׁנָתוֹ לַעֲלֹה: שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לַחֲטָאת: וּלְזֶבַח הַשְּׁלָמִים בָּקָר שְׁנַיִם אֵילִם חֲמִשָּׁה עֲתוּדִים חֲמִשָּׁה כֶּבֶשִׁים בְּנֵי שָׁנָה חֲמִשָּׁה זֶה קָרְבָּן נְחֹשֶׁן בֶּן עֲמִינָדָב:

וברש"י: וביסודו של רבי משה הדרשן מצאתי, אמר רבי פנחס בן יאיר, נתנאל בן צוער השיאן עצה זו: קערת כסף. מניין אותיותיו בגימ' תתק"ל, כנגד שנותיו של אדם הראשון: שלשים ומאה משקלה. על שם שכשהעמיד תולדות לקיום העולם בן מאה ושלשים שנה היה, שנאמר ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו וגו', מזרק אחד כסף. בגימ' תק"כ על שם נח שהעמיד תולדות בן ת"ק שנה, ועל שם עשרים שנה שנגזרה גזרת המבול קודם תולדותיו, כמו שפירשתי אצל והיו ימיו מאה ועשרים שנה, לפיכך נאמר מזרק אחד כסף ולא נאמר מזרק כסף אחד כמו שנאמר בקערה, לומר שאף אותיות של אחד מצטרפות למנין: שבעים שקל. כנגד שבעים אומות שיצאו מבניו: כף אחת. כנגד התורה שנתנה מידו של הקב"ה: עשרה זהב. כנגד עשרת הדברות: מלאה קטרת. גימטריא של קטרת תרי"ג מצות, ובלבד שתחליף קו"ף בדל"ת על ידי א"ת ב"ש ג"ר ד"ק: פר אחד. כנגד אברהם שנאמר בו ויקח בן בקר (שם יח, ז): איל אחד. כנגד יצחק ויקח את האיל וגו', כבש אחד. כנגד יעקב והכשבים הפריד יעקב: שער עזים. לכפר על מכירת יוסף שנאמר בו וישחטו שער עזים: ולזבח השלמים בקר שנים. כנגד משה ואהרן שנתנו שלום בין ישראל לאביהם שבשמים: אילם עתדים כבשים. ג' מינים כנגד כהנים ולוים וישראלים, וכנגד תורה נביאים וכתובים, שלש חמשות כנגד חמשה חומשין, וחמש הדברות הכתובין על לוח אחד וחמש הכתובין על השני. עד כאן מיסודו של רבי משה הדרשן.

הרי שרש"י מראה לנו מיסודו של ר' משה הדרשן, שחנוכת המשכן וכליו, היו מקבילים ברמזיהן וביסודותיהן למאורעות בריאת העולם, ובדרכי יצירת העולם, מאדם הראשון ועד נח ואברהם אבינו, התורה ועם ישראל.

ונראה שטמון דבר גדול ועצום. רש"י מראה לנו, שהמשכן שהוא מיועד לעבודת האלוקים, אינו מתחיל ומסתיים בד' האמות של המשכן, אלא שכל יצירת העולם ומאורעיו, הם גם רומזים ומהווים את עניני עבודת ה' שבמשכן.

ולהראות לנו ולהודיע, כי עבודת ה' היא דבר הממלא את כל חללו של העולם. ובדיוק כמו שאנו מבינים שכל יצירתו של המשכן היא לעבודת ה', כך גם יצירתו של העולם הינה רק לעבודת ה'. ואמת, אין תכלית לעולם כלל כי אם עבודת ה' בלבדה. זהו דרכי יצירתו של העולם וכל הוויתו, עבודת ה' על כל חלקיה ועניניה.

פרשת בהעלותך

לקנאות בעושי מצוה

'ברש"י - למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה אז דעתו, כשלא היה עמהם בחנוכה לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקב"ה חייך שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומיטיב את הנרות'

כמה עלינו להתעורר מ'קנאה' זו של אהרן הכהן. הרי בודאי אין כאן קנאה גשמית. כל כולה של 'קנאה' זו אינה אלא במצוה ובזכות של הנשיאים, שהרי כבר העיד הקב"ה בפני משה על אהרן ואמר לו 'וראך ושמח בליבוי', והכונה לשמחה שלימה - 'בלבוי', ללא שום משהו של קנאה. אהרן הכהן בודאי לא מקנא במישהו על כבודו או מעמדו. אהרן ידע את יקרתה של כל 'מצוה'. ומשעשו הנשיאים מצוה והוא לא זכה לה, 'קנא' בהם אהרן.

מתי היה לאחרונה שאנחנו קינאנו במי שהוא כשהוא עשה מצוה?

לרצות את המצוות

'וַיַּעַשׂוּ אֶת הַפֶּסַח בְּרֵאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בֵּין הָעֲרֵבִים בְּמִדְבַּר סִינַי כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה כִּן עָשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' (ט,ה)

חז"ל דרשו על הפסוק הזה לגנותם של ישראל, שהיות שהם היו ערלים זהו הפסח היחיד שהם עשו במצרים, כי אחרי זה הם לא מתו, כיון לא היתה רוח צפונית. ויש להבין מה כאן הגנות, הרי עם ישראל הם היו ערלים היו, ואם כן איך מצופה מהם שיעשו פסח שני?

אכן נראה, שכל סיפור התורה כאן על פסח שני, הוא ציווי שהגיע אחרי שכבר עם ישראל בקשו 'למה נגרע' הגם שהם היו פטורים, ומשום שהיה 'רצונם' לעשות את המצוה. מעתה באה התביעה הזו על עם ישראל, כי יש כאן הוכחה שאם כי אם במשך שהותם במדבר היו עם ישראל רוצים, ובכל מאודם, הם היו זוכים למול באופן כזה או אחר. אולי היתה מגיעה רוח צפונית ע"י תפילה, והם היו זוכים לעשות את הפסח, או באופנים אחרים שהיה הקב"ה מזמנם.

הרי זה תביעה על עם ישראל, לפי דרגתם שלהם.

כרי לזכות – צריך לעמוד

וְהִבְדַּלְתָּ אֶת הַלְוִיִּם מֵתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְהָיוּ לִי הַלְוִיִּם: אַחֲרֵי כֵן יָבֹאוּ הַלְוִיִּם לַעֲבֹד אֶת אֱהֹל מוֹעֵד וְטַהַרְתָּ אֹתָם וְהִנַּפְתָּ אֹתָם תְּנוּפָה: כִּי נִתְּנִים נִתְּנִים הֵמָּה לִי מִתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תַּחַת פְּטֻרַת כָּל רָחֶם בְּכוֹר כָּל מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְקַחְתִּי אֹתָם לִי: כִּי לִי כָּל בְּכוֹר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדָם וּבְבִהֵמָה בְּיוֹם הַפִּתִּי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם הִקְדַּשְׁתִּי אֹתָם לִי: וְאָקַח אֶת הַלְוִיִּם תַּחַת כָּל בְּכוֹר בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל: (ח, יד)

הרי שהקב"ה בוחר את הלוויים ומקדש אותם, תחת הבכורות שנתקדשו כשיצאו ממצרים. וההבחנה כאן היא ברורה, שהרי קדושת הבכורות ביציאה ממצרים היתה ע"י קדוש ה' שנעשה על ידם, כאשר בכורות המצריים מתו ובכורת עם ישראל ניצלו. אכן, אחרי זמן כשיצאו עם ישראל ממצרים, ממיר ה' את קדושתם בקדושת הלוויים. והסיבה היא שהלוויים זכו בקדושה זו, ואילו הבכורות הפסידו אותם, היא משום שהלוויים מנעו את עצמם ולא השתתפו בחטא העגל, ולעומתם הבכורות כן השתתפו בחטא העגל, והפסידו איפה את קדושתם.

ומה גדול הלקח! מה שאדם זוכה מאליו, לא יחזיק מעמד אלא אם כן הוא מתאמץ בשבילו ועובד עליו. הבכורות זכו בתחילה להתקדש, אולם הם לא עבדו ועמלו בשביל הזכיה הזו, ולכן הזכיה הזו פגה וחלפה מהר מאד. ולעומתם הלוויים, שלכאורה לא היה להם סיבה לקבל את הקדושה הזו, זכו בה לנצח, על ידי עבודתם. כי מה שאדם עמל ועובד עליו, הריהו זוכה בו, ושלו הוא.

שגרה

עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוּצוֹת כֶּסֶף מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמִסַּע אֶת הַמַּחֲנוֹת: (י, ב)
התקיעות כאן נועדו ל'למקרא העדה ולמסע את המחנות'. בחומש במדבר אנו מוצאים תפקיד נוסף של החצוצרות - וְכִי תֵבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצָכֶם עַל הָצָר הָצָר אֲתָכֶם וְהִרְעַתֶּם בַּחֲצוֹצֹת וּנְזַפְרֶתֶם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם. היינו שכוחם של החצוצרות רב להיושע מהאויבים.
בודאי שתקיעת החצוצרות למסע העדה אינו ענין טכני, של 'תזכורת' וצלצול' בעלמא, שהרי החצוצרות יש להם בחינת כלי שרת, ואף שאיננו יודעים להסביר על מה ולמה צריכים למסע העדה את תקיעת החצוצרות דוקא, בודאי שסודות גדולים יש כאן.

בתפקיד השני של החצצורות שהוא להיוושע מהאויב, אנו בודאי מבינים שלא לחינם בכח תקיעת החצצורות הם נושעו מהאויב. כנראה כח רוחני רב להם לחצצורות, שמכחם נושעים מהאויב, ובדומה לתקיעת שופר בר"ה, שעושה פעולות גדולות בעולמות העליונים להיוושע בדין.

והמסר הגדול שאנו שומעים כאן, שאף בפעולת השגרה של 'למסע את המחנות' אנו זקוקים לפעולתם של החצצורות. 'מקרא עדה' ו'מסע את המחנות' אינם פעולות סתמיות שהשגרה מזמנת. הם פעולות חשובות עד כדי שנזקיים להם למקרא מיוחד על ידי חצצורות, וכפי פעולתם.

וזה לא שאנו מבינים מה פעולתם של החצצורות. אנו כן מבינים מזה את חשיבותם של פעולות שגרתיות כביכול, שאין אנו יודעים עד איזה שמי שמים הם מגיעים.

פרשת שלח

מותר לשאול שאלות

פרשת המרגלים, מעוררת תמיהה מבחינת העיתוי שלה. הרי עם ישראל כבר יצאו ממצרים מזמן, וכבר עברו עליהם כמה הרפתקאות וארועים, והם כבר 'עמוק' בדרך. ורק אז הם 'פתאום' נזכרים שאולי הארץ לא טובה!?

נראה שלעם ישראל היתה מטרה טובה בשליחת המרגלים. מתוך שהיו כבר בני ישראל בדרך, וכבר חוו ניסים ונפלאות, הם רצו לעורר את נפשם בגודל המעלה והזכות של ארץ ישראל, ולכן הם החליטו לשלוח מרגלים כדי לגלות את טובה של הארץ, ולהגביר בליבם את השתקקותם אליה.

הכשלון היה בסוף, כי משעלו המרגלים אל הארץ וראו שם את התופעות המוזרות שעליהם התורה מספרת, הם נכשלו בכך שלא השכילו לפרש את התופעות הללו באופן חיובי, ופירשו אותם באופן שלילי.

הכשלון הוא בכך שטומנם ישנם שאלות, ומותר לשאול, וגם חשוב לשאול שאלות. אכן מה שחשוב הוא לא ליפול מהשאלות הללו. תמיד להשתדל ל'קחת' את השאלות למקום חיובי, וגם

כשהדבר בלתי אפשרי להאמין שבהמשך הדברים יתבררו, ולא להסיק מסקנות נמהרות ומיותרות, שמקורם כעלול להיות מכוחות שליליים שיתפסו עליהם.

להאמין בעצמך

חטא המרגלים, הוא חטא שאנו מתקשים להבין את פשרו. וכי למה לעם ישראל לחשוב שהקב"ה רוצה להרע להם? וכי הם לא מאמינים שהקב"ה כל יכול, והוא זה שמוריש להם את ארץ ישראל.

כנראה שלא היתה בעיה לעם ישראל להאמין בקב"ה. היתה להם בעיה להאמין ב'עצמם', שלהם אכן מגיע את כל הטוב הזה. הם לא האמינו שהנה הם באים כאן לרשת את כל הטובה הזו, ובדואי שיש כאן איזה 'עוקץ'. אך כמובן לא היה, על האדם להאמין שהקב"ה שהוא טוב ומיטיב, הוא גם רוצה להיטיב לו בעצמו. כי להטבת הקב"ה אין גבול, ולכולם הוא מיטיב.

חובת ושאיפת היהודי לקדש שם שמים

בפרשתנו לאחר חטא המרגלים, הקב"ה רוצה להמית את עם ישראל. אולם משה רבנו עומד בפרץ, וכך הוא אומר לקב"ה-

'וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה' וְשָׁמְעוּ מִצְרַיִם כִּי הֶעֱלִיתָ בְּכַחַד אֶת הָעָם הַזֶּה מִקֶּרְבִּי: וְאָמְרוּ אֶל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ הַזֹּאת שָׁמְעוּ כִּי אַתָּה ה' בְּקֶרֶב הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר עִין בְּעֵין נִרְאָה אַתָּה ה' וְעַנֵּנְךָ עֲמַד עֲלֵהֶם וּבַעֲמַד עָנָן אַתָּה הֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם וּבַעֲמֹד אֵשׁ לַיְלָה: וְהִמָּתָה אֶת הָעָם הַזֶּה כְּאִישׁ אֶחָד וְאָמְרוּ הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת שְׁמֶעֶךָ לֵאמֹר: מִבִּלְתִּי יָכַלְתָּ ה' לְהַבִּיא אֶת הָעָם הַזֶּה אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם וַיִּשְׁחָטֵם בַּמֶּדְבָּר: (יד, יד - טז)

במבט ראשון טענת משה רבנו נראת מופרכת, וכי הקב"ה לא יודע שעלול כך לקרוא, והקב"ה לא יכול למנוע את זה? משה רבנו הוא זה שצריך לעורר את הקב"ה שאם הוא יעניש את עם ישראל, יהיה כאן כביכול 'פשלה' שיתחלל שמו של הקב"ה, וכביכול הקב"ה 'פסיד'?

אולם קושיא זו לא נכונה, כי באמת להקב"ה בעצמו כלל לא 'אכפת' מה יאמרו עליו. הצורך של כבוד שמים, הוא צורך של האדם, והוא חובה שמוטלת על האדם לדאוג לכבוד שמים בבריאה.

הדאגה הזו שלא יתחלל שם שמים בעולם, הוא חובת היהודי. ועל כן משה רבינו רואה מחובתנו לאוג שלא יתחלל כבוד שמים, והוא מבקש מהקב"ה לשנות את העונש. ואכן הקב"ה נעתר לו, כי עד כמה שאיפת לישראל מכבוד שמים, ראויים הם להנהגה כזו, שיתקדש שם שמים על ידם, ולא להיפך חס ושלום. וזה בקשתינו בתפילות כולם- 'יתגדל ויתקדש שמייה רבא!'

חטא המרגלים והזכיה בארץ ובמקדש

אחרי חטא העגל ועונשו, מורה הקב"ה לעם ישראל ואומר להם; וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאִמַּרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵתֵיכֶם אֲשֶׁר אָנִי נֹתֵן לָכֶם: וַעֲשִׂיתֶם אֲשֶׁה לִיהוָה עֲלֶה אוֹ זֶבַח וְכו' הרי שעם ישראל מתבשרים שבסופו של דבר הם יקבלו את ארץ ישראל, ומסמיך לזה את ציווי הקורבנות. ויש להבין למה נסמכה בשורת הארץ לפרשת הקרבנות, ומה ענינם זה לזה. אכן נראה שהקשר הוא ברור מאד. שהרי ארץ ישראל ענינה שהיא ארץ אשר עיני ה' אלוקיך בה, ארץ שמשוגחת ע"י הקב"ה בהשגחה פרטית. החיים בארץ הם זוכרים את הקב"ה תמיד, וזוכרים גם שחיהם בארץ הוא מחמת 'אשר אני נותן לכם'. וזה מחייב את הקרבנות, שעל ידם אנו מורים שהארץ כולה שייכת לקב"ה, ומקורבת אליו. ואחרי חטא העגל אומר הקב"ה לעם ישראל, שגם אחרי החטא עדיין הוא ה' אלוקינו, המשגיח עלינו, ועדיין ניתנה לנו הזכות להתקרב אליו ולהיות עימו בארץ ישראל, ובקרבנות אשר מקריבים בה. יהי רצון שנזכה מהרה לבנין ביהמ"ק ולגאולה השלמה.

פרשת קרח

עינו הטעתו

ויקח קרח

חז"ל שואלים על קורח, שפיקח היה, מה ראה לשטות זו. ומיישבים ש'עינו הטעתו', כי קורח ראה את שמואל הנביא מצאצאיו, ששקול היה כמשה ואהרן.

חז"ל מעידים על קורח שהוא היה 'פקח', אולם ה'טיעון' הזה שהיה לקורח, צריך ביאור רב. וכי משום שהצאצאים שלו צדיקים גדולים, זה מחוייב שגם הוא כזה? וא"כ צריך להבין, איך למה באמת טעה קורח.

אך התשובה פשוטה היא, וכמו שאמרו חז"ל 'עינו הטעתו'. הכונה היא שאחרי שכבר קרח החליט בעמקי נפשו ש'מגיע לו', ו'שהוא רוצה', אז הוא כבר מצא סימוכין לרצונו. אותה 'עינו', שהיתה נגועה כבר ברצון ובאינטרסים, הטעתו לראות דבר לא נכון, כנכון.

כמה עלינו ללמוד מכאן להזהר ולהשמר. לא לסמוך על עצמינו ועל שיקול דעתינו, ולהתייעץ עם רב ומורה, כדי שלא נטעה אורחותינו.

זכות הרבים

ויקחלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם

פי כל העדה כלם קדשים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'

כמדומה, שעיקר חטאם של עדת קרח, לא היה על עצם זה שהם ערערו על מנהיגותו של משה רבנו. עיקר הבעיה היה ה'ויקחלו'. לאסוף כוח ציבורי ולרתום אותו אל הרפיון שלך, ואל החטא שלך, זהו החטא הגדול. זה החטאת הרבים מאין כמוה.

ומכאן נלמד אל הצד השני, כמה גדולה היא מעלת הציבור כשרותמים אותה לטוב. ככל שיותר נתבונן כמה זה רע לרתום ויצור כוח ציבורי לרע, הלא נבין מה גדול כוח הציבור שנרתם ביחד לעשות את הטוב, ולקדש שם שמים. אשריו של מי שמשייך את עצמו אל הציבור, ובכח זה עובד את הקב"ה, עולה ומתעלה עם הכוחות שהציבור נותן לו ועם מה שהוא נותן לציבור, בדרך

העולה בית קל.

אכפתיות לאמת

דבר מפליא בפרשתינו. לענינו נפרסת השתלשלות האירועים; השאיפה של קורח, המחלוקת הנוראה, ולבסוף העונש הנורא של קורח ועדתו. והפלא הוא שאחרי כל זה - כשכבר נראה שכולם למדו את הלקח והכל יבא על מקומו בשלום, במקום זאת מיד מספרת התורה -

וַיִּלְנוּ כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמֶּחֶרֶת עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הִמַּתֶּם אֶת עַם ה' (יז,ו)

ועד כדי שבעוון זה אומר הקב"ה למשה 'וְאַכְלָה אֶתְּכֶם כְּרֶגֶע', ופורצת מגפה. וזה פלא, וכי לא ראו בני ישראל את העונש של מעוררי המחלוקת על מנהיגותם של משה ואהרן? היאך מיד אחרי העונש החמור הם עושים את הדבר ההפוך לגמרי מהלקח של העונש?

וגם אחרי כל זה עדיין צריכים עם ישראל לסימנים נוספים, ושמים כל אחד איש מטהו לפני העדות לראות מטהו של מי יפרח. וכי עדיין עם ישראל לא מאמינים?

ובכלל כל ענין המחלוקת על מנהיגותו של משה רבינו הינו לא מובן. הרי בני ישראל ראו עין בעין את כוחו העצום של משה רבינו כמנהיג. משה רבינו שהוציאם ממצרים, וקרע את הים, והוריד להם את המן והנהיגם במדבר בעוז ובתעצומות, היאך בני ישראל לא מפחדים לערער על מנהיגותו של מנהיג קדוש ונשגב זה, שכבר הראה כוחו?

אכן באמת יש באמת להבחין כאן בגרעין נפלא של מעלתם של ישראל, בתוך כל עוון המחלוקת שמספרת עליו פרשתינו. כי כל הבלגן והמחלוקת הזו לא היתה נובעת אם עם ישראל היו עם שטחי, שלא אכפת להם מהאמת ולא מענין אותם כלום זולת ההצלחה החומרית של העם. אם העם היה שטחי, היה די לו בזה שמשה רבינו מנהיג מוצלח, והוא הביא את העם להצלחות מרשימות, והכל טוב ויפה.

אך לא כן עם ישראל. ניחן הוא העם בשאיפה עצומה לרדת לחקר האמת האמיתית של הדברים. וכל עוד הוא לא משוכנע שהנהגתו של משה רבינו אמיתית היא, וכי באמת לו ולאחריו ציווה ה' את ההנהגה, הוא לא נח ולא שקט עד שיהיה לו ברור כשמש בצהרים מהו הרצון האלוקי בענין הנהגת העם, והאם באמת זה ברור ומוחלט שמשה רבינו הוא הראוי להנהיג את עם ה'.

שכנועים חיצוניים ו'מופתים' הם טובים ויפים למי שלא 'באמת' אכפת לו. אבל לעם ישראל אכפת גם אכפת, ומגרעין נפלא זה צומח כל הספור אשר בפרשתינו. נשים אל ליבנו לחקור את האמת בכל דרכינו, ויחד עם שימת אהבה שלום ורעות נצליח בכל מפעלינו!

תורה מגנא ומצלא

בפרשתינו, מצוה הקב"ה את עם ישראל על דיני הכהנים והכהונה, בתחילה על עבודת הכהנים—
וַיֹּאמֶר ה' אֶל אֶהֱרֹן אֹתָהּ וּבְנֶיהָ אֶבִּיד אֶתְּךָ תִּשָּׂאוּ אֶת עֹן הַמִּקְדָּשׁ וְאַתָּה וּבְנֶיךָ אֶתְּךָ תִּשָּׂאוּ אֶת
עֹן כְּהֻנַּתְכֶם וְכו', וְנָלוּ עֲלֶיךָ וְשָׁמְרוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת אֹהֶל מוֹעֵד לְכָל עֲבֹדַת הָאֹהֶל וְזָר לֹא יִקְרַב אֲלֵיכֶם:
וּשְׁמֵרְתֶּם אֶת מִשְׁמֶרֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֵת מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ וְלֹא יִהְיֶה עוֹד קֶצֶף עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (יח, א, וד-ה)

ואח"כ על מתנות הכהונה—

וַיְדַבֵּר ה' אֶל אֶהֱרֹן וְאֵנִי הִנֵּה נֹתְתִי לְךָ אֶת מִשְׁמֶרֶת תְּרוּמַתִּי לְכָל קֹדֶשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְךָ נֹתְתִים
לְמִשְׁחָה וּלְבִנְיָךְ לְחֶק עוֹלָם: זֶה יִהְיֶה לְךָ מִקְדָּשׁ הַקֹּדֶשׁ שִׁים מִן הָאֵשׁ כָּל קֶרְבָּנָם לְכָל מִנְחָתָם וּלְכָל
חֲטָאתָם וּלְכָל אֲשָׁמָם אֲשֶׁר יָשִׁיבוּ לִי קֹדֶשׁ קֹדֶשׁ שִׁים לְךָ הוּא וּלְבִנְיָךְ (שם, ח-ט).

כבר הבאנו את דברי הגמ' במסכת בבא בתרא, שרבנן פטורים מלשלם את מס השמירה בעיר, כי רבנן לא צריכי נטירותא. ומביאה לכך הגמ' כמה מקומות, ובין המקורות מביאה הגמ' את הפסוק בספר עזרא 'מנדה בלו והלך לא שליט למרמא עליהם' (עזרא ז, כד). אך לכשנעיין בספר עזרא בפנים, נמצא שהפסוק הזה על פטור המס נאמר על בוני בית המקדש, ולא על לומדי תורה. ומתבאר אם כן, שהיה פשוט לה להגמ' שכשם שעובדי בית המקדש הם פטורים ממס, כך גם לומדי התורה יפטרו ממס.

ולהאמור בפרשתינו הדברים מבוארים, כי הרי חלק מתפקידי הכהנים הוא שמירת המקדש מפני זרים, וזה הרי מונע צרות ובעיות, ובדומה לזה גם לומדי התורה מונעים צרות ובעיות ע"י קדושת לימודם, שהרי 'תורה מגנא ומצלא', וכשם שהזכות לכהנים עומדת להם להפטר, כך תעמוד הזכות הזו עצמה ללומדי התורה.

ואולי מכאן יש לביא מקור לדברי הרמב"ם המפורסמים, שכתב הרמב"ם בפ"ג הל"ג ג' ולא שָׁבֵט

לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו, והבינו מדעו להבדל לעמדם לפני ה', לשרתו ולעבדו, לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלהים, ופרק מעל צוארו על החשבונות הרבים אשר בקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קדש קדשים, ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם ולעולמי עולמים, ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לפהנים ללויים. הרי שהרמב"ם דימה את עבודת הלויים ללומדי התורה, ואלי מקורו של הרמב"ם לדימוי זה לגבי הפטור מחובת ההשתדלות הוא מכאן, שעבודת הלויים דומה לומדי התורה, ושניהם עבודתם קדש קדשים, ויכולים לתלות על ה' יהבם.

פרשת חוקת

האדם בלי תורה – העדר החיים

זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים.

מתחילתו של הפסוק, 'אדם כי ימות באהל' דרשו חז"ל וכפי שידוע, שאין התורה מתקיימת אלא במי שממית את עצמו באהלה של תורה.

ננסה להבין האם יש פשר גם להמשכו של הפסוק, 'כל אשר באהל יטמא שבעת ימים' – גם לפי דרש זה.

ואולי יש לדרוש גם את המשכו של פסוק כך, כי ענין הטומאה של המת הוא שכאשר נעזב אדם לבית עולמו ונשמתו עולה השמימה, כל מה שנשאר ממנו זה רק גוף בלי נשמה. וגוף בלי רוחניות, כגוף בלי נשמה, כולו טומאה. וטומאה זו חלה על כל מי שבבית של המת, כי נדבקת בו מציאות זו של העדר הרוחניות, כשהוא שוהה עם דבר שאינו אלא חומר בלבד.

דבר זה צריך הוא את האדם לעמול בתורה עד כדי מיתה, כי מכח אותה ההבנה שגוף האדם לכשלעצמו אינו שוה מאומה, וכשהאדם בלי רוחניות הוא אפס, ולכן באה טומאה, מתעורר האדם וכבר הוא מעונין 'להרוג' את גופו ולהשקיע את העיקר בחיי נשמתו. להשקיע על למאד בעמל התורה, שהיא מזון ניצל לחיים רוחניים ושלמים.

חוקיות טומאה וטהרה

זאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לֵאמֹר, דְּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדָמָה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עַל (יט, א-ב)

וברש"י "לפיכך כתב בה 'חוקה', גזרה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה". ובגמ' מבואר יותר מזה, ששלמה המלך אמר על פרה אדומה 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני', בשל הדינים ההופכיים שיש בה, למ"ד אחד משום שאם מזים על הטהור הוא נטמא, ולמ"ד שני שהמזה את האפר בעצמו, שהוא טהור, נטמא בהזאתו זו.

אולי כוונת הדברים היא, שכיון הטהרה והטומאה מסמנים את השראת הקב"ה ושכינתו, שהרי דבר טמא הינו משולל אלוקיות, הרי שבהכרח אין עצמותו והבנתו של דבר זה יכול להיות תלוי בהגיון שלנו, שהרי הוא דבר אלוקי.

ה' שומרך ה' צילך על יד ימינך

וַיִּסְעוּ מֵהַר הָהָר דֶּרֶךְ יָם סוּף לִסְבֹּב אֶת אֶרֶץ אֲדוֹם וַתִּקְצַר נַפְשׁ הָעָם בַּדֶּרֶךְ: וַיְדַבֵּר הָעָם בְּאֻלָּקִים וּבַמֶּשֶׁה לֵּמָּה הָעֲלִיתָנוּ מִמִּצְרַיִם לָמוֹת בַּמִּדְבָּר כִּי אֵין לָחֶם וְאֵין מַיִם וּנִפְשָׁנוּ קָצָה בַּלָּחֶם הַקָּלָקָל: וַיִּשְׁלַח ה' בָּעָם אֶת הַנְּחָשִׁים הַשָּׂרָפִים וַיִּנְשָׁכוּ אֶת הָעָם וַיָּמָת עִם רַב מִיִּשְׂרָאֵל:

צריך להבין כאן את השתלשות האירועים, ומה טענתם של עם ישראל. מהפסוק ותקצר נפש העם בדרך: וידבר העם באלוקים ובמשה למה העליתנו ממצרים למוות במדבר כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלקל: וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל: צריך להבין כאן את השתלשות האירועים, ומה טענתם של עם ישראל. מהפסוק ותקצר נפש העם בדרך: וידבר העם באלוקים ובמשה למה העליתנו ממצרים למוות במדבר כי אין לחם ואין מים ונפשנו קצה בלחם הקלקל: וישלח ה' בעם את הנחשים השרפים וינשכו את העם וימת עם רב מישראל:

אכן, ברש"י מבואר שקוצר הנפש שהיה כאן לעם ישראל היה בגלל שהם היו צריכים לחזור עשר מסעות לאחור, מחמת מיתת אהרון. התסכול הזה של החזרה עשר מסעות אחורה, 'הזכיר' להם לעם ישראל, שאין לחם ואין מים. ואז הקב"ה 'מזכיר' להם הפוך; שעדיין הם מגונים, ועדיין הם בהשגחתו של הקב"ה על כל צעד ושעל. כי ברגע קט שהשגחתו של הקב"ה סרה מהם, אזי מגיעים מיד הנחשים השרפים, ומתים עם רב מישראל.

ואז עם ישראל חוזר אל הקב"ה, ושוב פונה אליו. וכמו שהתורה ממשיכה: **וַיָּבֹא הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ חָטָאנוּ כִּי דִבַּרְנוּ בְּה' וְנָבִיךָ הִתְפַּלֵּל אֵל ה' וַיִּסַּר מֵעֲלֵינוּ אֶת הַנְּחָשׁ וַיִּתְּפֹלֵל מֹשֶׁה בָּעֵד הָעָם, הִרִי שְׁעָם יִשְׂרָאֵל פּוֹנֶה אֶל הַקֶּבֶ"ה בַּתְּפִלָּה. וְתִקּוֹנָם שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל הִיָּה עַ"י נַחֲשׁ הַנְּחוּשֶׁת,**

וככתוב 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לְךָ שָׂרָף וְשִׂים אֹתוֹ עַל נֹס וְהָיָה כָּל הַנָּשׁוּךְ וְרָאָה אֹתוֹ וְחִי: וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נָחָשׁ נְחֹשֶׁת וַיִּשְׁמְהוּ עַל הַנֹּס וְהָיָה אִם נָשָׁךְ הַנָּחָשׁ אֶת אִישׁ וְהִבִּיט אֶל נָחָשׁ הַנְּחֹשֶׁת וְחִי'. וכהסבר המפורסם של המשנה, שעל ידי שהיו מביטים בנחש הנחושת שלמעלה, היו נזכרים בקדוש ברוך הוא. והוא אשר אמרנו, שההזכרה והשימת לב שהקב"ה משגיח עלינו תמיד, וכל מה שיש וכל מה שאין הוא רק מהקב"ה, זה היה התקום של עם ישראל אז, ועד היום הזה!

לזכור את טובות הקב"ה

וְתָמַת שָׁם מֵרִים וְתִקְבֹּר שָׁם: וְלֹא הָיָה מִים לַעֲדָה וַיִּקְהְלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן: וַיָּרֶב הָעָם עִם מֹשֶׁה
(כ, א-ג)

ניכר כאן ביקורת על עם ישראל בבקשו מים, אחר מיתת מרים וסילוק הבאר שלה. אכן אנו עומדים ותמהים מה המקור לבקורת זו, הלא באמת לא היה לעם ישראל מים! ומים הם צורך לגטימי, לכאורה.

אכן נראה שהבעיה טמונה במה שעם ישראל מרגיש ש'מגיע לו'. הרי עד עכשיו שתו עם ישראל מבארה של מרים, בזכות צדקותה של מרים. וכשהבאר פוסק, יש לעם ישראל לחפש זכויות חדשות שבגינם הם יקבלו מים. כאן נראה שעם ישראל מקבלים את המים כמצב טבעי, ועל כך הם רבים עם משה כשהמים נפסקו.

הבה לא נקבל מאליו את כל השפע שמוערף אלינו, נדע שצריכים עבורו לזכויות, ואם לא אז לרחמים מהשי"ת, וכשנקבל נודה לו ית' על רחמיו וחסדו שבכל יום עימנו!

פרשת בלק

כח הדיבור

וַיִּפְתַּח ה' אֶת פִּי הָאֶתּוֹן וַתֹּאמֶר לְבַלָּעַם מָה עָשִׂיתִי לָךְ כִּי הִפִּיתָנִי זֶה שְׁלֹשׁ רָגְלִים: (כח, כב)

חז"ל מציינים את הנס הגדול כשה' 'פתח' את פי האתון, ומביאים שזהו אחד מהדברים שנבראו באופן מיוחד בערב שבת בביה"ש.

בריאה מיוחדת זו באה לבטא את הכח הגדול של 'הדיבור' ושל המַדְבֵּר. הן 'תוכי' ש'מדבר' בגן חיות, ודאי שלא נחשיב זאת ל- 'ויפתח ה' את פי התוכי...' המיוחד כאן שהיה דיבורה של האתון כדיבור האדם.

וכפי שכותב ה'כוזרי' במעלת המדבר על פני ה'חי', שיש למדבר את מעלת הבחירה לבחור בין טוב לרע. כי בעלי חי מתנהג ומתנהל על פי אינסטנקטים ורפלקסים. אין בפעולתו שום דבר שהוא בוחר בעצמו. גם כשתוכי מדבר הוא מפעיל את שפתיו כפי שהוא נפעל מחמת הרפלקסים שבו. לעומת זאת, האדם שהוא מדבר הרי דיבורו הוא ביטוי לרוח הממלא שבו, לרוח האלוקים שבקרבו, ומשם מעלתו הרבה.

לנצח את היצר קודם המלחמה

הֵן עִם פְּלִבְיָא יָקוּם וְכָאֲרִי יִתְנַשָּׂא לֹא יִשְׁכַּב עַד יֵאָכֵל טָרֶף וְדָם חָלָלִים יִשְׁתֶּה (כג, כד)

שבח יש כאן לעם ישראל הנדמה לארי, וגם תביעה יש כאן, וכמו שכתוב בפרקי אבות הוי עז כנמר ... גבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים. אכן התביעה הזו, שבו יש לנו להידמות במלחמתינו עם היצה"ר לאריה היא צריכה ביאור, שהרי אריה לא באמת באמת נדרש להתגבר, הרי ההתגברות הזו היא חלק מטבעו ומהאינסטינקטיות שלו, ומה מקום יש לדרוש לאדם להיות כאריה, אחר שהאריה אינו אריה?

אכן נראה שהיא הנותנת. הדרישה מאדם שהוא לא יצטרך להגיע להתגברות חד פעמית כזו, אלא שהוא יעמיד את עצמו מלכתחילה בכזו רמה ודרגה, שמראש ומלכתחילה, כאשר יבוא לו הניסון, הריהו יעמוד בהתגברותו עליו כאילו מאליו, וכאילו זה טבעו, וכמו אריה.

כי עבודת ה' המוטלת על האדם אינה רק בעת הניסון, אלא בעיקר שלא בעת הניסון. לחנך את עצמו, להעמיס בו תורה ויראת שמים, ואז- כאשר יבא היצה"ר, ימצא שמולו כבר עומד – אריה...

נם ראיית בלעם

וַיִּשָּׂא בָלָעַם אֶת עֵינָיו וַיַּרְא אֶת יִשְׂרָאֵל שֹׁכֵן לִשְׁבָטָיו וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים (כד, ב)
וברש"י: ראה כל שבט ושבט שוכן לעצמו ואינן מעורבין,

ראה שאין פתחיהם מכוונין זה כנגד זה, שלא יציץ לתוך אהל חבירו.

הרי שהתעוררות בלעם לברך את ישראל, היתה משום שהוא ראה שאין פתחיהן מכווננים זה לזה.

הרבה פעמים, אדם העומד מבחוץ, לא מצליח לתפוס בראייתו את הדבר הפנימי. לפעמים הוא יכול לתפוס מראות והנהגות בצד החיצוני שלהם, בלי להכנס לרובד הפנימי, ולמהות האמיתית. ואם כן, זה עצמו שבלעם 'תפס' את המעלה במה שאין פתחיהן של עם ישראל שוכן לשבטיו, הוא עצמו נס. היה יכול בלעם להסתכל על 'תופעה' זו בעם ישראל שאין פתחיהן מכווננים בכיוון ההפוך. הוא היה יכול לחשוב שהעם מסוכסך אחד עם השני, או לא מתעניין אחד בשני. עצם מה שבלעם ראה כאן הסתכלות חיובית, ופירש את ה'אין פתחיהן מכוונין' משום שעם ישראל צנוע, זה עצמו נס שהקב"ה עשה, לתת לו לבעם הסתכלות חיובית ונכונה.

עבודה פנימית ואמיתית

בפעם השלישית כשמנסה בלעם לקלל את ישראל, הוא עושה זאת בפעם הזאת בלי לנסות לדבר עם ה'. הוא עומד וצופה עליהם, ומתוך שהוא רואה שאין פתחיהן מכווננים זה לזה, הוא מתעורר לומר את הברכה המפוסמת, אותה אנו אומרים כל בוקר --

'מָה טָבוּ אֱהֲלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁפָּנֶיךָ יִשְׂרָאֵל'

וצריך להבין, איזה מעלה כל כך עקרונית רואה כאן בלעם בעם ישראל. כאשר מתוך 'המה טובו' הזה הוא כבר לא יכול לקללם, והוא מוכרח ללמד עליהם זכות ולברכם.

אכן נראה שיש כאן אמיתות שגם בלעם הגוי לא יברך להתעלם ממנה. עבודת הדת כביכול אצל הגוים נעשית בקול רעש גדול, ובהדגשת חיצוניות ורהב, כדרכם. הם מפארים את בתי אליהם עד בלי די ומצלצלים מתוכם אל כל העולם. בימי אידיהם - רעש ומהומה ואורות וקולות. להבדיל אא"ה לא כן עבודת ה' אצל עם ישראל. אומנם ביחד עם זה שקיים הנושא של 'זה קלי ואנוהו', מכל מקום עיקר עבודת ה' נמצאת בתוככי הבית פנימה. כשכל אחד בבתי גוואי שלו עובד ה' יתברך, כובש את יצרו שלו, ומכין בליבו וגם בביתו משכן לשכינה.

וזה מה שראה בלעם כשאין פתחיהן מכוונים זה לזה. הוא ראה שצורת חייהם הפשוטה, בבתייהם, הינה בחיים של צניעות ושל קדושה. וכנגד זה הוא לא יכול לעמוד. כי הצניעות והעבודה הפנימית הם הראיה הכי גדולה לאמת הפנימית והייחודית של עבודת ה' אצל עם ישראל. כי לא ברעש ה', אלא באמת ובעבודה תמה ופנימית.

שזנכה אכן לחזק ולהשריש את עבודת ה' בלבנו פנימה ובבתינו פנימה, ולהיות מהגבור הפנימי והאמיתי, וכפי שאמרו חז"ל: איזהו גבור הכובש את יצרו.

פרשת פנחס

קנאות ודקרוק ההלכה

'פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁיב אֶת חֲמַתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקָנָאוֹ אֶת קְנָאֲתִי בְּתוֹכָם'

מעשה פנחס מתואר בפרשה הקודמת: -

וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶחַ בְּיָדוֹ (כה, ז).

וברש"י שם: 'ראה מעשה ונזכר הלכה'.

יש להבין מהו ההדגש המיוחד, שפנחס ראה מעשה ונזכר הלכה, הלא בכל פעם שאנו מקיימים את ההלכה, זה קורה אחרי שאנו נזכרים שאכן כך צריך לעשות ע"פ ההלכה.

עוד יש לנו להבין במעשה זה, את מה שרש"י מביא שפנחס פנה למשה רבינו ואמר לו, מקובלני ממך, הבועל ארמית קנאים פוגעין בו. השיב לו משה ואמר לו, 'קריינא דאיגרתא איהו ליהוי פרוונקא'. גם זה צריך הבנה, מהו פשר 'כיבוד' זה שמכבד משה רבינו את פנחס, רק משום שהוא זה שעורר על הענין.

אכן פשר הענין הוא, שבמעשה קנאות עסקינן. ושני תנאים יש למי שרוצה לפעול בעד קנאת ה'. התנאי הראשון הוא, שהדבר שחולל שמו של הקב"ה בעולם 'יבער' בו. הוא יצטער ויכאב כאב אמיתי על מה שקרה, ומתוך כאב זה הוא ירצה לפעול לתקונו. אכן מאידך יש עוד תנאי, הפוך לתנאי הראשון. כי צריך שימת לב מיוחדת לעשות את מה שצריך לעשות, אך ורק מתוך גדרי ההלכה ובקור רוח, ולא להוסיף ולעשות דברים אשר אינם מן הדין. ואפי' בעת שהצורך לפעול בוער כאש, יש צורך למקרה 'לעצור' את עצמו, ולפעול אך ורק כפי הדין.

וזהו שבחו המיוחד של פנחס, שמצד אחד הוא 'ראה מעשה', והכונה שהמעשה הזה של חילול ה' הזדקר לו לפנחס מול העינים, והוא כאב אותו. וזהו התנאי הראשון. אכן מצד שני פנחס גם 'נזכר הלכה' – התנאי השני. מה כתוב בהלכה ואיך בדיוק צריך להגיב על מעשה כזה.

לכן ראה משה רבינו שדוקא פנחס הוא המתאים לפעול ולהגיב בנושא זה, כאשר קוימו בו בפנחס באופן מושלם שני תנאים קוטביים הללו.

יראת שמים ועמידה בנפיונות

פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל הָיָה אֶת חֲמַתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא כָלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי. (כה, יא)

כדי להבין איזה חמת ה' פנחס קינא, נשוב ונשנה את המאורע עליו נסובה הקנאות מהפרשה הקודמת. כך מספרת התורה; וַיָּשָׁב יִשְׂרָאֵל בְּשָׁטִים וַיַּחַל הָעָם לְזָנוֹת אֶל בָּנוֹת מוֹאָב: וַתִּקְרְאֶנּוּ לָעָם לְזִבְחֵי אֱלֹהֵיהֶן וַיֹּאכְלֵם הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהֵיהֶן: וַיִּצְמַד יִשְׂרָאֵל לְבַעַל פְּעֹר וַיַּחַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קַח אֶת קֶלֶחַ רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַה' נִגְדַּת הַשָּׁמַשׁ וַיִּשָּׁב חֲרוֹן אַף ה' מִיִּשְׂרָאֵל. הרי שחמת ה' היתה מחמת שעם ישראל נצמד לבעל פעור. חטא עבודה זרה.

אומנם ברש"י מבואר שחטא העבודה זרה לא היה במזיד, אלא כמעט באונס, וכמבואר בגמרא במסכת סנהדרין (קו:): היאך בלעצם הציע את הצעתו לבלק להחטיא את ישראל: 'עשה להן קלעים והושיב בהן זונות, זקינה מבחוץ וילדה מבפנים, וימכרו להן כלי פשתן'. ומספרת הגמ' שאכן כך עשה בלק- 'עשה להן קלעים מהר שלג עד בית הישימות, והושיב בהן זונות זקינה

מבחוץ וילדה מבפנים. ובשעה שישראל אוכלין ושותין ושמחין ויוצאין לטייל בשוק אומרת לו הזקנה אי אתה מבקש כלי פשתן? זקנה אומרת לו בשוה, וילדה אומרת לו בפחות שתיים ושלש פעמים. [היינו שמבחוץ איפה שהזקנה עלתה הסחורה יקרה, ובפנים, איפה שהצעירה היתה סחורה זולה יותר, ובהנחה ניכרת] ואח"כ [כשהוא כבר בפנים, קונה מהצעירה בזול] אומרת לו הרי את כבן בית, שב ברור לעצמך. וצרצורי של יין עמוני מונח אצלה, ועדיין לא נאסר יין של נכרים, אמרה לו רצונך שתשתה כוס של יין? כיון ששתה, בער בו. אמר לה השמיעי לי. הוציאה יראתה מתוך חיקה אמרה לו עבוד לזו'. עד כאן הגמ'.

אחרי שאנו קוראים את כל התיאור הזה בגמ', הרי שיש להתפלא באמת על מה ולמה יצא הקצף? על מה תבעם הקב"ה אם עם ישראל על שעברו ג' עבירות, והענישם כל כך, הרי עיקר חטאם שבמזיד היה בגילוי עריות, וגם זה היה במעין אונס. ובכל זאת רואים שהקב"ה תובע אותם גם על חטא גילוי עריות, וגם על חטא הע"ז, שאותו הם עברו אחרי שהם היו כמעט 'שבויים' בחטא, ודאי שיכול אז מצבם להחשב ש'יצרם תקפם'.

אומנם, עיקר גדול מבואר כאן בתורה. מבואר כאן שהתביע היא, משום שכל אחד צריך להיות תמיד ובכל מצב מונח באמונה ובעבודת ה'. אין דבר כזה "לאבד את הראש". האמונה והתורה צריכים להיות תבועים בכל אורחותיו של האדם, ולבלתי סור ממנו בשום מצב. ולכן התביעה היא שגם אחרי כל הגלגולים שעברו על אותם מעם ישראל, בשעה שהציעו להם עבודה זרה, גם כל מה שהם היו אז, היו עם ישראל צריכים להתנער ולשאוג: עבודה זרה ר"ל? חלילה וחס! אם בראש שלהם היה מוטבע היטב החומר של ע"ז וג"ע וענייני יראת השם, ובכל התוקף והחוזק כפי דרגתם העילאית, הם לא היו מתבלבלים ומתפתים, גם לא בשעה הקשה ביותר.

ובזה נבין היטב מהו התקון הגדול שעשה כאן פנחס, שהשיב את חמתו של ה' מעם ישראל. פנחס, מספרים לנו חז"ל 'ראה מעשה ונזכר הלכה'. בתוך כל הבלגן והמהומה ששרה אז עם והמדינית לעיני כל העם, עם ההתרסה אל מול משה רבינו, בתוך כל המבוכה והבוקה ומובלקה, פנחס רק 'רואה מעשה'. והיינו שמתוך דבקותו בקב"ה ובתורה, לא רואה כאן פנחס בתוך כל הבלגן והעסק כי אם רק 'מעשה' של תורה, שממנו לומדים 'הלכה'. ומתוך כך הוא פועל כפי שהוא פועל.

הרי שפנחס משיב כאן את חמת ה' משום שהוא מתקן בדיוק במקום הקלקול. אם הקלקול היה מחמת שעם ישראל איבד את הראש, והגיע למצב שהראש עד כדי כך מנותק מהקב"ה ועד

שעובדים עבודה זרה, פנחס תיקן את זה להצד השני, שהוא עד כדי כך קורה לקב"ה ואוחז באורחותיו, עד שגם במצב הכי מנותק והזוי, הוא 'רואה מעשה, ונזכר הלכה'.
שזנכה גם אנו בכל אורחותינו, שיהיה כל שיגנו ושיחנו במבט של תורה, בהשקפה של תורה, 'אשרי איש שלא ישכח, ובן אדם יתאמץ בך'.

העיקר הבונה

פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הָשִׁיב אֶת חַמְתִּי מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת קִנְאָתִי בְּתוֹכָם וְלֹא כְּלִיתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי: לָכֵן אֶמַר הִנְנִי נֹתֵן לֹא אֶת בְּרִיתִי שְׁלֹם (שם, שם)

רש"י מביא שביחוסו של פנחס אחרי אהרון הכהן הסיר הקב"ה את הלעז שהיו מלעיזים עליו השבטים, שמעשהו מגיע מצד היותו זרע של מי שפיטם עגלים לעבודה זרה. והכתוב מייחסו אחר אהרון, לומר לך שמעשיו באו מצד הכשרות, ומצד קנאות 'ברה' של 'בקנאו את קנאתי'- קנאת ה' לבדה ללא כל אינטרס.

והרי יש כאן דבר מופלא, בגודל ובחשיבות הכוונה. הרי אם היה פנחס עושה מעשהו בסתם וללא כונה, הוא היה אכן מתייחס אחר זה שפיטם עגלים לע"ז, והיה מעשהו נחשב לרציחה גמורה, כרוצח לכל דבר. אך כיון שפניס כיוון לשם שמים ולקנאות, הכוונה שהוא כיון הפכה את מעשהו מקצה לקצה, מרציחה למעשה מצוה.

ואין הכונה לאיזה כוונה ארעית ומזדמנת שהפכה את המעשה, כי כוונה קדושה וברה זו לא יכלה להגיע כי אם על ידי עבודת ה' עקבית ומייגעת של שנים על גבי שנים. מתוך עבודה פנימית הצליח פנחס להגיע לדרגה כזו, שבשעת מבחן של המדיניות היתה כל כוונתו לשם שמים, ובזה הוא היפך מעשה רציחה למעשה מצוה.

ועל כן שכרו הוא - 'הִנְנִי נֹתֵן לֹא אֶת בְּרִיתִי שְׁלֹם'. פנחס הוא אליהו הנביא, סמל הרחמים והגאולה השלמה, מבשר ואומר. כי בדרגתו ובמעשהו שהגיעו אחר עבודה עמוקה ופנימית שבה הוא היפך את רצונו למי שחפץ ברצון ה' ותו לא, הוא קנה לו קנין נצחי לדורי דורות, להיות שלח ה' המבשר יום בואו, ואת הגאולה השלמה שתבוא במהרה בימינו אמן!

'קנאין פוגעין בו'

הלכה זו שהבועל ארמית קנאין פוגעים בו, צריכה תלמוד, שהרי אם הבועל הזה חייב מיתה, למה דוקא רק הקנאי הוא זה שיכול לבצע אותה?

נראה שהגדר הוא שהבועל ארמית חייב מיתה- משום חילול שמים שלו- רק באופן כזה שאכן מעשהו מבטא חילול שם שמים. ולכן דוקא הקנאי פוגע בו. הקנאי ש'חי' את את הבריאה כולה שהיא באה לבטא כבוד שמים, אצלו נתפסת מציאותו של הבועל הזה כבלתי מתאימה בעולם וכבלתי אפשרית שהיא תהיה כאן. לדעתו ולראייתו, כיון שהעולם הרי נברא לכבוד שמים, וכל מה שבעולם מבטא כבוד שמים- וכאן הבועל הזה מייצג את ההיפוך הגמור, אם כן אין לו לבועל כל קיום בעולם. אין לו כאן מקום. ולכן הקנאי, שכך רואה את הדברים וחווה אותם, הוא זה שיכול ורשאי לסלק את הבועל הזה מן העולם.

'בקנאו את קנאתי'- הקנאי חי בעולם של 'קנאתי', לפי 'המשקפים' של הקב"ה כביכול. הבה ונתחזק גם אנו להסתכל יותר ויותר במשקפים כאלו, ונכבד את השי"ת ונקדשו בכל מעשה ומעשה שלנו בעולם!

פרשת מטות

שותפות האב והבעל בחיי בני הבית

'וְאִשָּׁה כִּי תֵדָר נָדָר לַיהוָה וְאֶסְרָה אֶסֶר בְּבֵית אָבִיהָ בְּנִעֲרִיהָ, וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת נְדָרָה'

בפרשתנו העוסקת בהפרת הנדרים, יש ונדמה שלבעל ולאב יש להם בעלות על האשה והבת, כשביכולתם וברשותם להפר את נדריה ולשלוט עליהם.

אכן לא כך הוא. מה שהאב והבעל מפירים את נדרי הבת והאשה אי"ז משום שליטה שלהם עליה. הדבר נובע משום שהחלק של האב והבעל בחיי הבת והאשה רב כל כך, ואישיותם מעורה

בחיייהן ובהן, ממילא מן היושר שהוא שכל נדר צריך להתחשב גם בשאר מרכיבי החיים של האשה ושל הבת, שהוא האב והבעל.

מוטל עלינו איפה אחריות גדולה, להיות מעורים בחיי בני בתינו ולדאוג להם ולצרכיהם מתוך ראייה נוכחה ושותפות ערה בחיים שלהם. להשלים את המימד השכלי שלנו עם המימד הרגשי שלהן, ולדאוג להם כבשרינו וכעצמינו.

כוח הדיבור

**אִישׁ כִּי יֵדֵר נָדָר לַה' אוֹ הַשְּׁבַע שְׁבַעָה לְאִסֹּר אִסָּר
עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל דְּבָרוֹ כְּכֹל הַיֵּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה (ל,ג)**

העובדה שדיבור לא יכול לעשות קניינים, שהרי 'אסמכתא לא קניא', יכולה להטעות אותנו שהדיבור לא כל כך 'חזק'. אבל אין זה נכון, כי לעוצמה של דיבור אין סוף, הרי אדם מחמת דיבורו מחוייב לגמרי לכל מה שאמר!

הסיבה שדיבור לא מחיל קניין, משום שקניין אמור להעשות בין שני אנשים, ועל כן עליו להיות בעולם המעשה. הקניין הוא זה שמחיל את המציאות והעברת הבעלות על הדבר, כי הוא נעשה בין שנים. אבל אין זה פוחת מעוצמתו של הדיבור, וככל שמדובר בהתחייבות של האדם לעצמו, חייב האדם להכיר כי עוצמתו של הדיבור חזקה מאד. הדיבור הוא מבטא את כל מהות האדם, וכפי שתירגם התרגום את הפסוק 'ויהיה האדם לנפש חיה' - 'לרוח ממלא', וכוחו של הדיבור יכול להיות חיובי מאד מחד, והרסני מאידך.

עלינו לזכור את חשיבות יקרתו ותוקפו של דיבורינו, ויתן ה' שנזכה לנצל כיאות דבר עוצמתי זה שבקרבינו!

הרגש והדעת

וְאִשָּׁה כִּי תֵדֵר נָדָר לַה' וְכֹי' וְאִם בְּיוֹם שָׁמַעַי אִשָּׁה יָנִיא אוֹתָהּ וְהִפָּר אֶת נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ

דבר זה שבעל מפר את נדרי אשתו ואב את נדרי בתו, יש בו משמעות כפולה. לבד מהלכות

נדרים שיש כאן, לומדים כאן גם את היחסים שבין הבעל לאשתו ושל בין האב לבתו, שבאים אף הם לביטוי בהלכות אלו של הפרת נדרים.

ויש כאן נקודה מעניינת. הרי נדירת הנדר הרבה פעמים נעשית לשם שמים, כאשר הנודר רוצה לאסור את עצמו במותר לו, ולרומם ולקדש את עצמו יותר. ובכל זאת, גם כאן, ניתנה לבעל ולאב הרשות להפר גם נדרים אלו של האשה או הבת. וגדר הדברים הוא, שכמה וכמה שחשוב הוא שהאדם יתרום ויתקדש, החשוב ביותר הוא שעליות אלו יעשו לפי שיקול הדעת של האב והבת. כי אין יוקרה ומעלה בנדר זה כאשר הוא נעשה רק במחשבתה של האשה והבת, ללא ההתייעצות אם האב והבעל. האשה והבת צריכות לדעת שלרגשותיהן יש ערך נעלה, אבל רק אם הוא מועמד במבחן השכל. ועל כן אין כל תוקף לנדרן אם הוא לא עמד במבחן השכלי של האב או הבעל.

הקב"ה נטע בנו שכל ולב. נדע ונשכיל להשתמש בהן יחד, למצוותיו ולתורתו.

יקרת חיי האדם

אחרי מלחמת מדין, מצוה הקב"ה את עם ישראל על טהרת הכלים, שנטמאו ממתי המלחמה-

וְאַתֶּם חָנוּ מִחוּץ לַמִּחָנָה שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָרֶג נֶפֶשׁ וְכָל נִגַע בַּחֲלָל תִּתְחַטְּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׂבִיכֵכֶם, וְכָל בָּגָד וְכָל כְּלִי עוֹר וְכָל מַעֲשֵׂה עֲזִים וְכָל כְּלִי עֵץ תִּתְחַטְּאוּ (לא, יט-כ)

את חשיבות דינים אלו, של כלים שנטמאים על ידי מת, נתן ללמוד מדברי הגמ' ביומא בדף כג., שם מספרת הגמ' כך, 'ת"ר מעשה בשני כהנים שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש {למזבח}, קדם אחד מהן לתוך ארבע אמות של חבירו, נטל סכין ותקע לו בלב וכו', בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר, אמר הרי הוא כפרתכם, ועדיין בני מפרפר ולא נטמאה סכין, ללמדך שקשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים'. ועל דברים אלו של הברייתא, ש'קשה עליהם טהרת כלים יותר משפיכות דמים', מסתפקת שם הגמ' בהמשך האם זה משום שטהרת כלים חמורה אצלם, או משום שיש להם זילות בחיי אדם, - 'איבעיא להו שפיכות דמים הוא דזל אבל טהרת כלים כדקיימא קיימא, או דילמא שפיכות דמים כדקיימא קיימא אבל טהרת כלים היא דחמירא', והגמ' פושטת מהברייתא ששפיכות דמים היתה זולה אצלם.

והנה יש כאן את אביו של תנוק, שכשהוא מוצא את בנו מפרכס הריהו מתעניין בהלכות הכלים האם הם נטהרו או נטמאו, יותר מבחיי בנו המפרכס על ידו, והגמ' מסיקה שהעדפת התענינות זו של אביו של תנוק לא נובעת מדקדוק בהלכה ומצדיקות, אלא מזלזול בחיי אדם. כי הזעזוע של בנו הנפטר היה צריך לגבור אצלו על בירור הלכתי זה של טומאת הכלי.

ומלבד פשוטן של דברים יתכן לפרש כך. ההתענינות של אביו של התנוק האם הכלי הוא טהור נעשתה במגמה לשמור את הכלי בטהרתו, כדי שלא יטמא הכלי במקדש ויפסד, ויצליחו להצילו קודם המיתה. אכן אם היה חשוב אצל אותו אביו של תנוק ענין חיי אדם וחומר שפיכות דמים, לא היה אביו של תנוק 'נרעש' כל כך באם הכלי יטמא. כי טומאת כלי ע"י מת באה לבטא את היוקר והנשגבות של חיי אדם, ואת ההעדר וההפסד והטומאה שהיא משאירה בלכתה. אם היה אביו של תנוק מרגיש בכך, שוב לא היה רואה בטומאת הכלי הפסד גדול כל כך, כי הלא סילוק חיים יש כאן, וכדאים הם סילוק החיים שתבוא על ידם טומאה והפסד לכלי.

חשיבות החיים והפסד סילוקם אלו יש ללמוד אף בפרשתינו, שאף כשגוים הם אלו שמתו במלחמת קודש זו של מדין, בכל זאת, בשל אובדן החיים וסילוקם נטמאים הכלים, ומצוה הקב"ה עתה לטהרם.

פרשת מסעי

עונש האדם לתועלת לו

וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם עֲבָרִים אֶת הַיַּרְדֵּן אֶרְצָה כְּנָעַן: וְהִקְרִיתֶם לָכֶם עָרִים עָרִי מִקְלַט תִּהְיֶינָה לָכֶם וְנָס שָׁמָּה רֹצֵחַ מִפֶּה נָפֶשׁ בְּשִׁגְגָה: וְהָיוּ לָכֶם הָעָרִים לְמִקְלַט מִגָּאֵל וְלֹא יָמוּת הָרֹצֵחַ עַד עָמְדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לַמִּשְׁפָּט.

המשמעות הפשוטה של הפסוקים היא, שלא נעשו ערי המקלט אלא לטובתו של הרוצח בשגגה, שעל ידם הוא ינצל מגואל הדם, ולא ימות. אומנם הלומד מסכת מכות יודע שהכניסה לעיר מקלט היא עונש של הרוצח בשגגה, ואינו נתון לבחירתו. וא"כ איפה יש לעיין, האם

הכניסה לעיר מקלט היא זכות, או חובה? האם היא נעשתה לטובתו של הרוצח בשגגה, או לרעתו?

אולי יש ליישב שאלה זאת אחר העיון בתחילת פרשתנו, פרשת מסעי, כשהתורה מונה את כל המסעות שעם ישראל עשה ממרים עד לארץ ישראל. והתורה מונה תחנה תחנה של כל מסעות עם ישראל בדקדוק רב, ובלי לדלג. כנראה שהמסעות והתחנות שעברו עם ישראל בדרך ממצרים, לא היו היכי-תימצי בעלמא כדי להגיע לארץ ישראל, אלא היו למטרה ותועלת בפני עצמם. כי אחרת לא היה ענין לתורה לספר לנו עליהם.

אולי יש ללמוד מכאן דבר בכל מסעותינו בחיים. אף פעם הדרך לא נחשבת להיכי תימצי בעלמא. תמיד תמיד גם לדרך עצמה יש חשיבות ותועלת. וגם לאותו מכה נפש בשגגה של פרשתינו, שמחפש כפרה על כל עוונתיו, אין כאן רק רצון להגיע לכפרה והעונש הוא רק היכי תימצי בעלמא, אלא גם העונש, גם הדרך בעצמה יש למה משמעות ותועלת.

ולכן אותה דרך לכפרה של הרוצח, אותו עונש, הוא עצמו התועלת של הנענש ופדות נפשו. כי העונש והתועלת מגיעים כאחד.

פרשת דברים

תוכחה נוקבת – כאילו נחרב בימיו

‘אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בְּמִדְבַּר בְּעֶרְבָה מִלִּי סוּף בֵּין פָּאֲרֹן וּבֵין תִּפְלִ וְלָבֹן וַחֲצִרַת וְדִי זָהָב’ (א,א)

שמות מקומות אלו, כפי שמפרש רש"י, מהווים תוכחה נסתרת לחטאיהם של ישראל. אלו הם המקומות שבהם ישראל חטאו, וכעת עם פטירתו, מוכיח משה רבינו את ישראל עליהם, באופן נסתר.

רש"י אף מוסיף ומרחיב לנו שכך הדרך לעשות, להוכיח את האדם ברמז, ולקראת סוף ימיו של המוכיח.

אכן בהפטרתינו, 'חזון ישעיהו בן אמוץ', מוכיח הנביא ישעיה את עם ישראל בתוכחה קשה ונוקבת, וכדרך תוכחות הנביאים שהוכיחו את עם ישראל בתוכחות קשות וכואבות. ויש כאן אם כן סתירה, האם יש לה לתוכחה להאמר בדרך נסתר, וכפי המופיע בפרשה, או בדרך גלוי, וכפי המופיע בהפטרה.

אכן התשובה היא פשוטה. בפרשתינו מוכיח משה את עם ישראל על אירועים שבעבר, אירועים שכבר לא קיימים והם שייכים להסטוריה הרחוקה. תוכחה כזו יש להוכיח ברמז, והתקוה שהיא שהדברים יעוכלו וימנעו מקרים אחרים במקומות אחרים.

אבל הנביאים הרי מוכיחים את עם ישראל על מעשיהם בהווה, וכאן אין מקום להמתין. צריכה התוכחה לבא באופן מידי ובצורה הכי נוקבת שלה, כדי למנוע את עם ישראל מאיסור.

בימינו אנו, אין לנו תוכחה מגולה ונוראה יותר מחורבן בית המקדש, ומהמשך חורבנו עד היום. כי יש להבין. חורבן ביהמ"ק אינו כעונש חיצוני על מעשי בני ישראל. זהו עונש עמוק ומהותי. הרי כל כולו ומהותו של בית המקדש זה להשפיע עלינו, על עם ישראל, קדושה. וכמאמר הכתוב 'ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם' אכן כשראה הקב"ה שביהמ"ק לא משפיע, וישנם ג' עבירות או לשון הרע ושנאת חנם, אז כבר אין לו מקום לביהמ"ק. היות שיסודו של בית המקדש הוא להשפיע קדושה בעולם ולקדש את בני ישראל, כיון שיראל חטאו והוא כבר לא משפיע, הרי שכל מהותו משולל מיסודו, ודינו להחרב ר"ל.

וכמה כאוב הוא, שאם עדיין בית המקדש לא נבנה, פירושו של דבר הוא שעדיין הקב"ה לא רואה את פעולת ביהמ"ק ומשמעותו במצבו כלפינו.

שומה עלינו לחזור בתשובה ולתקן מעשינו, עדי נגיע לבנין ביהמ"ק במהרה בימינו אמן.

המניעות והיצרים בחיי המעשה

אֱלֹהֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דָּבַר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַיָּדָן בְּמִדְבַּר בְּעֶרְבָה מִלִּי סוּף בֵּין פָּאָרָן (א,א).
וברש"י - על מה שעשו במדבר פארן ע"י המרגלים.

חטא המרגלים, שעליו מוכיח משה רבנו את עם ישראל בתחילת פרשתנו, והוא מקור חורבן בית המקדש, כאשר בכו בו עם ישראל בכיה של חנם בתשעה באב, יש בו נקודה המעוררת פליאה. כי עצם החטא של עם ישראל ומיאונם להכנס לארץ הוא לא מובן. הלא כמה חודשים לפני כן

קבלו עם ישראל את התורה. וקבלת התורה היה לקבל את התורה על כל מצוותיה, ויישוב א"י וירושתה הם חלק מהתורה, אז איך פתאום חזרו בהם עם ישראל מקבלתם? ואיך זה שבהתחלה עם ישראל רצו לקבל את א"י, ופתאום הם חוזרים בהם ומבקשים שליחים? הרי יש להבין, מלכתחילה מה הם סברו, ולבסוף מה הם סברו?

אלא, שכשציווי התורה היה עדין רעיוני, תאורטי, לא היה לעם ישראל בעיה לקבלו, הרי מדובר בדבר שכולו טובה וברכה. אבל כשהגיע העת ועם ישראל הגיע למעשה, ונדרש לממש בפועל את הציווי, פה כבר הגיע משבר. היצר הרע מתעורר, באות מניעות שונות, ופתאום זה קשה ו'אי אפשר'.

נדע להשכיל אורחתינו, ולדעת שאת כל התורה הנפלאה שקבלנו עלינו לקיים הלכה למעשה, להתגבר על כל המניעות, ולזכות בתורת חיים.

השפעת האוירה

בהפטרת השבוע, מוכיח הקב"ה ביד ירמיהו הנביא את עם ישראל 'ידכם דמים מילאו'. ומשמע שעם ישראל הם רוצחים ממש.

אכן הדברים כמובן, לא ניתנים להאמר. בודאי שעם ישראל כולו לא היו רוצחים, במלוא מובן המילה. זאת ועוד, הרי בגמ' מתואר הרציחות של מנשה, ולא מוזכר שכל עם ישראל בעצם עשו כן. והגמ' הרי דורשת שם על מנשה שרוצח לא מקובלת תפילתו בשמים, ואם ברציחה ממש עסקינן, מה יש לדבר עם רוצח על תפילה?

אך נראה שאין הכונה שעם ישראל כולו היה רוצח, חס"ו, ולא היה זה כי אם יחידים בכלל ישראל. אולם התביעה היא על עם ישראל בכללותו, שהוא לא מספיק קידש את ענין החיים, ומחמת זה הידרדרו שולי השולים של העם לרציחה.

והיינו, שעם ישראל נתבעים כשהם לא מתחזקים ומתעלים בתפיסות הגבוהות של קדושת החיים. והתוכחה היא שמחמת זה ארעו בעם רציחות, כי האוירה הכללית לא היתה מפסיק קדושה ועליונה, ועל ידי זה נעשו בשולי העם רוצחים.

ויש לנו לזכור שזה גם הפוך, שככל שיש בעם רוצחים והעם לא מתבדל מהם ופורש מהם, אזי

ישפיעו השולים האלו ויקלקלו את האוירה הכוללת והרצינית של העם כולו.

וכמה עלינו, בדור יתום זה, ששמירת המצוות לוקה בחסר וירודה, לחזק את עצמינו והתנתק מהמון העם ומרדידותו, לבל תשפיע אוירת הקלות והקלילות בשמירת התורה והמצוות עלינו, ונשאר חזקים במצוותינו ואמוניתנו!

פרשת ואתחנן

תפילה לעולם עוזרת

וְאַתְּחַנֵּן אֶל ה' בְּעֵת הַהוּא לֵאמֹר

דומה שיש ללמוד מאותה תפילה שהתפלל משה רבנו ולא נענה, לימים אלו שאנו נמצאים בהם, ימי הנחמה, כאשר אנו מתחילים השבת לקרוא את שבעת הפטרות של נחמה.

חז"ל אמרו לנו שהגם שתפילותיו של משה רבנו לא נענו באותו זמן, זכה משה רבנו ע"י תפלותיו להקבר בהר נבו בכניסה לארץ ישראל, ועי"ז יעמוד משה רבנו בראש שבי הגולה לעתיד לבא, כאשר ישוב עם ישראל לארצו. נמצא שכל אותם תפלות של משה רבנו להכנס לארץ, גם כאשר היה נראה לנו שהם לא התקבלו, בסופו של דבר הם התקבלו. אומנם לא מיד, אבל לעתיד לבא יזכה משה להכנס לארץ בזכות תפילות אלו.

כך גם כשהקב"ה מנחם את עם ישראל, ועם ישראל ממנאים להתנחם. כי כעת המצב קשה ועגום, ובמה יתנחמו? אך נחמת עם ישראל היא בנבואות של העתיד לבוא. שכל אותם הבטחות שהבטיח הקב"ה לשיראל עדיין עומדות על תילן ומחכות למימושן, כפי הבטחתו של הקב"ה. ובזה עם ישראל מתנחם.

ויה"ר שנזכה לראות את נחמת ציון וירושלים במהרה בימינו אמן.

קניני הנפש ב'ימי השנאה'

בפרשתינו, מתאר משה רבנו לעם ישראל איך שבמתן תורה הם חששו מלשמוע את קול ה', ובקשו שמשה רבנו הוא זה שיאמר להם עשרת הדברות. והנה בפסוקים שמתארים זאת, קיימת לכאורה סתירה האם בקשה זו היתה בקשה ראויה או לא-

קִרְבֵּךְ אֶתָּה וְשָׁמַע אֶת כָּל אֲשֶׁר יֹאמַר ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֶת תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ אֶת כָּל אֲשֶׁר יִדְבֹּר ה' אֱלֹקֵינוּ אֵלֶיךָ וְשָׁמַעְנוּ וְעָשִׂינוּ, וְשָׁמַע ה' אֶת קוֹל דְּבָרֶיכֶם בְּדַבְּרְכֶם אֵלַי וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי שְׁמַעְתִּי אֶת קוֹל דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלַיךָ הִיטִיבוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבְּרוּ (ה, כד-כה)

רש"י מביא על המילים 'ואת תדבר אלינו', שמשה אומר לבני ישראל שבבקשה זו הם התישו את כוחו כנקבה. מכאן לכאורה מובן שהבקשה זו לא היתה טובה, ועם ישראל היו צריכים לרצות שהקב"ה ימשיך וידבר אליהם באופן ישיר. אולם בהמשך הפסוקים מבואר הפוך, שהרי הפסוק אומר 'היטיבו כל אשר דברו'.

נראה לפרש, שבאמת הדרגה העליונה היתה דוקא כשהקב"ה בעצמו ידבר עם בני ישראל, וזה כפי שמשה רבנו רצה להעמיד את עם ישראל בדרגתם הגבוהה יותר. אולם הקב"ה הסכים עם בני ישראל, כי ככל שעם ישראל לא ממש אווזים ונמצאים בדרגה הגבוהה של דיבור ישיר עם הקב"ה, קיים החשש ורבים הסיכויים שהקיום בדרגה זו לא יחזיק מעמד, ועם ישראל יפלו ממדרגתם, וכאשר הם יפלו הם גם יאבדו את כל מה שקנו. ולכן טובה היתה בקשתם של ישראל בעיני הקב"ה, כי דוקא מה שקולטים בדרגות הנמוכות ביותר, הוא מה שישמר ויתפס לעולם.

ולקח זה יש לנו ללמוד גם לחיים. עיתים שמגיעים לחיינו 'ימי השנאה', בהם דרגתינו נמוכה יותר, ואנו מצליחים בהם פחות. אולם המעלה של הימים האלו, שמה שבכל זאת נצליח לעשות בהם, הרי שהקנין בדברים האלו הוא נצחי, כי זה המדרגה התחתונה שממנה כבר אי אפשר ליפול, ומה שקונים בה נקנה בנפש באמת.

הפטרת שבת נחמו

הנחמה והצפיה לבנין ביהמ"ק

'נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם' (הפטרה).

עוד לפני החורבן, אומר לנו הנביא 'נחמו נחמו עמי'. וזה דבר פלאי, הרי עדיין החורבן לא אירע, ואיך כבר מגיע הנביא ומבקש ממנו להתנחם?

אכן, המהלך של האבלות לא סתמי הוא, הבה וננסה להבינו.

כאשר נפטר לו לאדם מת, התורה עורכת סדר שלם של אבלות, ושל נחמה. סדרי האבלות נועדים כדי לתת לאדם להכיל את האובדן, לעבדו ולהתמודד עמו. האבל עובר תהליך ארוך של אבל ושל אובדן, כדי שלאחריו תבוא בליבו הנחמה.

בדומה לזה חורבן הבית. בית המקדש הוא חלק מאיתנו, גם אם לא כולם מרגישים אותו. ולכן גם פה תקנו לנו חז"ל את הלכות האבלות שנועדו להציף את בין המקדש וחורבנו בתודעתינו, להכיל את העצב והחורבן ולהתמודד עמו, כדי שלא ימוש מזכרונינו, ממש כמו במת. אכן כהמשך לתהליך זה, וכדי שלא נשאר שקועים בעצב ובהעדר, נועדה הנחמה. לנחמה יש חשיבות מכרעת - כדי לזכור את בית המקדש מתוך עידוד ותקווה, ובכך הוא ישוב להיות חלק מאיתנו, ונזכה לראות בבנינו.

ולכן כבר מראש הנביא מבקש מעם ישראל להתנחם, כי בכך הוא את עניינו של בית המקדש שהוא נצחי, ואף אם ח"ו יקרה לו אסון, הריהו יקום ויבנה שוב. יש כאן הצהרה שבית המקדש איננו תופעה ברת חלוף, אלא הוא לעולם היה ויהיה חלק מעם ישראל ולתמיד, עדי נחזה כולנו בשובו לציון ברחמים במהרה בימינו.

הקב"ה הוא המנחם

'נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם (ישעיה מ, א)

הקב"ה מנחם את עם ישראל, ואומר להם 'נחמו עמי' - התנחמו. אך עדיין השאלה קיימת, הלא עם ישראל עדיין בתוך החושך, הגלות והצרות, והשאלה היא במה עם ישראל ינחם?

אכן, התשובה נעוצה במילים 'יאמר אלוהיכם'. הצרות של עם ישראל כ"כ גדולות ולא טבעיות,

בצורה לא מוסברת ובפורמט שרק האלוקים יכול לעשותו, שמתוכם מבין עם ישראל שהקב"ה הוא זה שהביא הכל אליהם. ומשכך - אותו אלוקים שהביא את הגלות - הוא זה שאומר לעם ישראל להתנחם, ולכן עם ישראל אכן יכולים להתנחם.

לז עם ישראל היה חושב שיש להם כאן עסק וענין עם בשר ודם, היתה הנחמה קשה יותר, היאך 'יתפטרו' מאותו אדם. אכן כעת יודעים היהודים שהקב"ה הוא זה שהביא להם את הרעה, ואם כן, כיון שיש כאן תכלית מסוימת, א"כ הקב"ה בעצמו שהודיע להם להתנחם, הוא יקחה מהם. **'אֲנִי אֲמִית וְאֶחֱיָה מְחַצְתִּי וְאֲנִי אֶרְפָּא' (דברים לב, לט).**

ההכנעה להנהגת ה'

בתוך כל ההפטרה המופלאה שבה אנו קוראים על העתיד לבא, היאך כל הבריאה תתוקן והקב"ה יאסוף את עם ישראל ויגאלם בגאולה שלימה, מובאים הפסוקים הבאים -

הַפֶּסֶל נִסַּד חָרֵשׁ וְצִרְף בְּזָהָב יִרְקְעֵנוּ וִירְתְּקוּת פֶּסֶף צִוְרִף: הַמִּסְפֹּן תְּרוּמָה עֵץ

לֹא יִרְקֵב יִבְחַר חָרֵשׁ חֲכָם יִבְקֹשׁ לוֹ לְהַכִּין פֶּסֶל לֹא יָמוּט: (ישעיה מ, יט-כ)

הקב"ה לפתע מוכיח את ישראל מעבודת אלילים, עשיית פסל הנעשה בידי אדם. לא מובן מה השייכות של פוסקים אלו בתוך נבואת נחמה זו, ולמה חשוב להביא דוקא בתוך הנחמה, ודוקא בתוך התיאור הנלבב של הגאולה השלימה, התראה זו מפני עבודה זרה.

אכן, יתכן שדוקא אדם שהגיע אל הגילוי האלוקי הגדול, הקב"ה נגלה אליו והוא נגאל בידי ה', יכול חס וחלילה לטעות שמעתה הוא יכול כביכול להשתמש בהקב"ה לצרכיו. כביכול הקב"ה 'יעבוד' אצלו, והוא כבר יסדר ככה את האלוקות שהכל יסתדר לטובתו. [א"ה: יעויין בס' דעת"ת שהאריך בכמה סוגי אלילים שעושים המאמינים בהם לצורכם ולפי טבעם שלהם]

ע"ז באה ההתראה הנבואית. גם כשהקב"ה נגלה אליך, יש לך להתכופף ולהכנע אליו ולקבל את מלכותו כפי שהיא. אתה המקבל והנכנע, אתה המוביל, ולא המוביל. אל תנסה לייצר כאן 'פסילים' ו'עבודות זרות' כאלו ואחרות. הגאולה השלימה אליה אנו מייחלים היא מופלאית בכל קנה מידה, אבל רק כאשר נכנע ונקבל עול מלכותו ית' בשלימות.

פרשת עקב

המצוות שאדם דש בעקביו

'וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוֹן אֶת הַמְּשָׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרָתָם וַעֲשִׂיתָם אֹתָם'

וברש"י: אלו המצוות שאדם דש בעקביו.

הרי שביאר לנו רש"י ומקורו מחז"ל, שכל אותם הברכות המופיעות לפנינו, תלויות דוקא באותם המצוות שאדם דש בעקביו. ונמצא לכאורה, שעל מצוות רבות אחרות ונשגבות, שהם לאבכלל המצוות שאדם דש בהם בעקביו, לא יתקבל השכר המיוחד המופיע בפרשתינו.

והלא דבר הוא וצריך להבינו, מה המיוחד דוקא בסוגי המצוות האלו, שרק עליהם נקבל שכר זה. כנמראה שהביאור הוא, שמצוות אלו שאדם דש בהם בעקביו הם המצוות היום יומיות שהם חלק משגרת היום-יום ואווירתו. לפעמים נקל לאדם לעשות ולקיים מצוות ייחודיות ועצומות, אבל מהלך חייו הפשוט והיום יומי נשאר כצורתו החולית והרגילה. במצוות אלו שאדם דש בעקביו נצטוינו, שכל מסגרת החיים תהיה מתוך שימת לב לקיום המצוות. חיים כאלו מוכרחים שילוו ביראת שמים תמידית, שתחול בכל תהלוכות החיים הפשוטים והרגילים.

ועל זה מגיע לאדם השכר המופיע בפרשתינו, שהוא הינו שכר שמקבל האדם בעולם הזה. כי מידה כנגד מדה חי האדם בעולם הזה את רצון ה' ומצוותיו, כך גם יזכה באותו עולם לשפע ברכה והצלחה.

יש להוסיף כאן גם את דברי הכוזרי, שתכלית קבלת השכר בעולם הזה הוא כדי להשפיע ולקרב את האדם כבר בעולם הזה אל הקב"ה, באופן שירבה בתורה ומצוות ויזכה בהם לשכר הניצחי בעולם הבא.

כוח השמיעה

'וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמָעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרָתֶם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם'

וברש"י: אלו המצוות שאדם דש בעקביו.

יש כאן הדגש בפסוק על השמיעה, 'עֵקֶב תִּשְׁמָעוּן', לבד מהשמירה והעשייה. יתכן לבאר זאת עפי"ד רש"י, שעסקינן כאן במצוות שאדם דש בעקביו. עפי"ז יש לבאר שהדרך לקיים גם את אותם המצוות שאדם דש בעקביו, נעשית ע"י כח השמיעה. כי אם האדם יסכית אוזנו וישים לב לשמוע, אזי הוא יוכל לקיים גם את אותם מצוות שאדם דש בעקביו. אבל אם הוא לא יעצור רגע ממרוצתו וימשיך לשעוט הלאה והלאה במרוצת החיים, אז אין לו סיכוי לשמור את אותם המצוות, כי הם 'יבלעו' והוא לא ישים לב אליהם. 'וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמָעוּן' - 'ושמרתם ועשיתם אותם'. היינו, כשתשמעון, תוכלו לקיים ולשמור את אותם המצוות.

האמונה והמצוות הם חלק מהיהודי

'וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמָעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְשִׁמְרָתֶם וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם'

וברש"י: אלו המצוות שאדם דש בעקביו.

אכן צריך להבין, מה עם שאר המצוות, מה עם עיקרי הדת והאמונה. אולי המובן כאן, שאותם מצוות בסיסיות, הרי הם באים וחלים כמעט מאליהם. הרי הם חלק מהיהודי עצמו, אם הוא לא שיבש את עצמו ואת אורחותיו. לכן דוקא באותם הדברים שהוא דש בעקביו, בהם הוא צריך להזהר ולשים את ליבו. ועל ידי זה הוא יזכה לשמור את כל אורחותיו, ולהיות יהודי נאמן לה' ולתורתו!

כבישת הארץ על ידי קידוש שם שמים

בסופה של פרשתינו מבטיחה לנו התורה-

כִּי אִם שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוֶּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ לְאַהֲבָהּ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם לְלַקֵּת בְּכָל דְּרָכֵי וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ: וְהוֹרִישׁ ה' אֶת כָּל הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלִּפְנֵיכֶם וִירְשִׁתֶּם גּוֹיִם גְּדֹלִים

וַעֲצִמִים מִכֶּם: כָּל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כֹּף רִגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם יִהְיֶה מִן הַמִּדְבָּר וְהַלְבֵנוֹן מִן הַנֶּהָר נְהַר פָּרַת וְעַד הַיָּם הָאֲחֵרוֹן יִהְיֶה גְבֻלְכֶם: לֹא יִתְיַצֵּב אִישׁ בְּפָנֶיכֶם פֶּחֱדְכֶם וּמִוְרָאֲכֶם יִתֵּן ה' אֱלֹהֵיכֶם עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּדְרֹכוּ בָּהּ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם. (יא, כ-כד)

יש כאן הבטחה מיוחדת לכבישת גבולות הארץ, ומעבר לגבולות הרגילים הנהוגים כהיום, עד נהר פרת. ומתוך הפסוקים מבואר שלא צריך לכיבוש זה צבאות וזיינות, אלא 'כָּל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר תִּדְרֹךְ כֹּף רִגְלְכֶם בּוֹ לָכֶם יִהְיֶה' - היינו שבדריכת הרגלים ובהילוך רגיל תכבש הארץ.

אומנם התורה מקדימה לכל זה תנאי, שזה יהיה רק אחרי שמירת המצוות, אהבת ה', והליכה בדרכי ה', וכפי שפירש רש"י; ובשלמות ובדבקות - 'כִּי אִם שָׁמַר תִּשְׁמְרוּן אֶת כָּל הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוָּה אֲתֶכֶם לַעֲשׂוֹתָהּ לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם לְלַכֵּת בְּכָל דְּרָכָיו וּלְדַבְּקָהּ בּוֹ'.

וצורת הכיבוש הזו, שבאה דוקא אחרי שלימות בעבודת ה', אומרת דרשני, וזקוקה להסבר.

אכן ההסבר הוא, שבאמת כל בריאתינו בעולם היא לקדש שם שמים ולהלל את שמו. לכבוש את כל העולם כולו במלכות שמים, וכפי שאנו מתפללים 'יכירו וידעו כל ישרי תבל כי לך תכרע כל ברך' וכו', וכן 'והיה ה' למלך על כל הארץ'.

אכן תנאי יש בדבר. כיבוש זה והשלטת שם ה' בעולם על ידינו יכול להגיע דוקא אחרי שהשלטנו שם שמים עלינו עצמינו. אז, אחרי שאנו כבר מתוקנים, וככל שאנו מגלמים במעשינו היותינו עבדים מוחלטים של ה' ששמו חל עלינו, נוכל על דיני הליכותינו ובכל מקום שנהיה בו, להמשיל ולהמליך את הקב"ה, ולקדש את שמו בעולם כולו.

פרשת ראה

הקב"ה מקדים שכר למצוה

רָאָה אֲנִי נָתַן לַפְּנִיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה: אֶת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ אֶל מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוָּה אֲתֶכֶם הַיּוֹם.

וברש"י 'אשר' תשמעון - על מנת שתשמעון.

בהבנת רש"י את המקרא שהמלה 'אשר' שענינה 'על מנת', טמונה טובה מופלאה ומיוחדת אשר השי"ת גומל עמנו. כי המובן מכך הוא שהטובה והברכה לא תוענק ותינתן לנו רק אחרי

שאכן נשמור את מצוות ה' וחוקיו, אלא כבר קודם שנעשה את זה, אם אך 'נרצה' לשמור את מצוות ה' וחוקיו, כבר אז יתן לנו ה' את הברכה 'על מנת' שנשמור את מצוותיו. הקב"ה באהבתו אותנו מקדים לנו את הברכה למצוות עוד קודם עשייתן, על מנת שאכן נעשה אותם. אשרינו מה טוב חלקינו, וכמה כדאי לנו לכוון את רגלינו ודרכינו לנתיב קיום התורה והמצוות, כדי שתהא הברכה תחול עלינו כבר מעתה, ועד העולם.

'לא תוכל'

לא תוכל לאכל בִּשְׂעָרֶיךָ מֵעֵשֶׂר דָּגָנְךָ וְתִירֹשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת בִּקְרֶךָ וְצֹאנְךָ וְכָל נִדְרֶיךָ אֲשֶׁר תִּדֹר וְנִדְבְּתֶיךָ וּתְרוּמַת יָדְךָ (יב, יז).

וברש"י לא תוכל. רבי יהושע בן קרחה אומר, יכול אתה, אבל אינך רשאי.

נראה שהתורה רצתה שאדם יחדיר לעצמו היטב, שהגם שמהבחינה הפיזית הוא יכול לעשות ככל אשר יחפוץ, גם לאכול מאותם מעשרות וכדו' חס"ו, אך כיון שהתורה אומרת שאסור יש לו להרגיש ש'לא תוכל'. שהוא לא יכול. ההרגשה שלו היא כזו כאילו הוא ממש לא יכול, ומבחינתו האופציה הזו נשללת ממנו לחלוטין, והוא לאו בר יכולת לעשות אותה.

ועל שאר הדברים שלא נאמר לו לא לעשות, או לא לאכול, אומרת התורה להלן **'כִּי יִרְחִיב ה' אֶלְקֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ פֶּאֶשֶׁר דָּבָר לָךְ וְאָמַרְתָּ אֲכַלְהָ בָּשֶׂר כִּי תֵאָוֶה נַפְשְׁךָ לֶאֱכֹל בָּשֶׂר בְּכָל אֹת נַפְשְׁךָ תֹאכַל בָּשָׂר' (יב, כ).** נראה שיש כאן רמז, שבכל אות נפשך זהו אותו הדבר שלא נאמר עליו איסורי התורה. הדברים האלו אכן תלויים ברצונותיו. פה יש נפקותא באותה ה'אות נפשו' הזו. וזה להוציא מהפסוק דלעיל של 'לא תוכל', שאיפה שיש איסור אי"ז בכלל האפשרויות והיכולות שלו.

שנזכה להעמיד ולחנך את עצמינו באופן כזה, שכל מה שאסור לנו, יהיה בבחינת 'לא תוכל'.

קדושת הארץ וקיום המצוות

אֱלֹהֵי הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר נָתַן ה'

אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיךָ לְךָ לְרִשְׁתָּהּ כָּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אִתָּם חַיִּים עַל הָאָדָמָה:

מודגש כאן בפרשתנו, שהארץ הינה 'חפצא' של מצוה. מקום שמיועד ומיוחד לקיום מצוות מיוחדות לו. אחרי הפסוק שעליו נסובים דברינו, ממשיכה התורה בשורת הלכות שמתאימה אל המקום.

הרי שיש כאן יחס מיוחד לכל ביאתינו וירושתינו את הארץ. מתבאר, שאין כאן עוד איזה מקום לגור כאן. יש כאן חפצא מקודשת, שעלינו להתנהג בה כפי ייעודה, ייחודה וקדושותה. אין כאן מגורים בבחינת אמצעי ו'היכי תימצ' לשיבה ולדור, אלא יש כאן תכלית של עבודת ה'!

העמדת גבולות במותר לך

**כִּי יִרְחִיב ה' אֶלְקֶיךָ אֶת גְּבֻלְךָ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לְךָ וְאָמַרְתָּ אֲכַלָּה בָּשָׂר כִּי תֵאָנֶה נֶפֶשׁ לֶאֱכֹל בָּשָׂר בְּכָל
אֹת נֶפֶשׁ תֹּאכַל בָּשָׂר, וכו', וְאָכַלְתָּ בִּשְׁעָרֶיךָ בְּכָל אֹת נֶפֶשׁ (יב, כ-כא) ואחר כך רק חֶזֶק לְבַלְתִּי
אֶכֶל הַדָּם כִּי הַדָּם הוּא הַנֶּפֶשׁ וְלֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר: (שם, כד)**

התאווה לאכילת הדם נראת לנו תמוהה, וכי מי זה מתאווה לאכול דם, עד כדי שהתורה מצוה 'רק חזק!' היינו להאזר בחוזק מיוחד כדי לא לאכול את הדם. ויעוין ברש"י שעמד בזה.

אך ניתן לפרש שציווי זה 'רק חזק לבלתי אכל הדם' לא נאמר לכשלעצמו, אלא הוא כהמשך לפסוקים הקודמים לו. הרי בפסוקים הקודמים התירה התורה להתאוות ולאכול בשר, ויעו"ש ברש"י שמי שאין לו לא יתאוה, אבל מי שאפשר לו התירה לו התורה תאוות בשר זו. מעתה יש לפרש שכיון שהותרה לו לאותו אדם תאוה אחת, תוסיף ותפרוץ בו התאוה מעבר לגבולות הנורמה, עד כדי שתתפרץ התאוה ותגבר בו מאד עד לכדי תאוה לא נורמלית, ועד כדי הרצון לאכול דם. ולכן ציוותה כאן התורה צווי כללי, שגם אם מותר לך ש'תאוה נפשך לאכול בשר', אבל שמור על עצמך שלא תתאוה מעבר לזה- 'רק חזק לבלתי אכול הדם'.

ולקח זה צריך ללוותינו לחיים, הרי לפעמים אנו נוטלים לעצמינו זמן של מנוחה, וכמו בימי הנופש של 'בין הזמנים' שקוראים בה פרשה זו. אולם בסיום בין הזמנים ולקראת תחילת 'זמן אלול', יש לנו להזהר שתאוות המנוחה והבטלה לא יגברו עלינו וירצו להימשך עוד, מעבר

למסגרת שלהם, ומה שהתחלנו בהיתר ולצורך, יתגבר וימשך על חשבון הלימוד ועבודת ה'. חזק חזק ונתחזק בכניסה לזמן ובעבודת חודש אלול!

הלואה לעני – צדקה

הַשֹּׁמֵר לֶךְ פֶּן יִהְיֶה דְּבַר עִם לִבְבְּךָ בְּלִיעַל לֵאמֹר קִרְבָּה שְׁנֵת הַשָּׁבַע שְׁנֵת הַשְּׁמִטָּה וְרָעָה עֵינֶךָ בְּאַחִידָה הָאֲבִיוֹן וְלֹא תִתֵּן לוֹ וְקָרָא עָלֶיךָ אֵל יֵה' וְהָיָה בְּךָ חֲטָא: נָתַן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא יָרַע לִבְבְּךָ בְּתִתֶנּוּ לוֹ כִּי בְּגִלָּל הַדְּבַר הַזֶּה יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂיךָ וּבְכָל מַשְׁלַח יָדְךָ (טו, ט-י)

נראה שפרשה זו היא מהלכות צדקה, שהרי היא נאמרת בפרשת צדקה, המתחילה בפסוק כי יִהְיֶה בְּךָ אֲבִיוֹן מֵאֶחָד אֲחִידָה בְּאֶחָד שְׁעָרֶיךָ בְּאַרְצְךָ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לְךָ לֹא תֵאֱמָץ אֶת לִבְבְּךָ וְלֹא תִקְפֹּץ אֶת יָדְךָ מֵאֲחִידָה הָאֲבִיוֹן: (שם, ז). ואין זה קשור לפרשת שמיטה הכתובה בפרשה שלפניה.

וזה כמבואר בדברי הרמב"ם שמצות הלואה היא גדולה ומעולה שבצדקות, כי יש בה העמדת העני בלי לביישו. לכן התורה אומרת שבהגיע שנת השמיטה ישנה הזדמנות מיוחדת לקיים את מצות הצדקה באופן של הלואה שתישמט.

התורה מנחה אותנו, שאין לראות 'בעיה' בכך שהלואה העני תישמט. אדרבה, יש כאן זכות ומצות צדקה. יש לראות כאן את ההזדמנות המיוחדת לתת לעני צדקה בכבוד, ולא להישמט ממצוה רבה זו.

פרשת שופטים

המשטר לטובתו של האדם

'שֹׁפְטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֵּן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ'

ציווי זה של השמת שוטרים בכל עיר הפותח את פרשתינו, נדמה לנו כמשהו שהוא בדיעבד, והוא מגיע במצב של שלילה וחסרון. לכתחילה, כך נדמה, עלינו לעשות את המעשים הטובים מרצוננו, וללא צורך בכפיה, ועל אחת כמה וכמה כשמדובר בכפיה של שוטרים.

אבל אין זה נכון. אכן אמת הוא שכל אדם חפץ ורוצה לעשות טוב, וללכת על פי הגבולות שהתווה לו בורא העולם. אבל לכל אדם יכול להיות רגעי חולשה, וגם יכולת לטעות בשיקול הדעת, ולכן מה טוב לאדם להשים גבולות שיעמדו מחמת עצמם, לבל יסטה ויפול גם לא ברגעים שונים ובחולשות שונות.

רעיון זה הוא גם מדויק בפסוק. הכתוב אומר 'שופטים ושטרים תתן 'לך' בכל שעריך. 'לך' הכוונה בשבילך, לטובתך. כי האדם הישר והטוב חפץ ותאב להעמיד לעצמו גבולות ברורים, כדי שיובטח לו שלא יסטה בשום מצב מחוקי תורת ה'.

להיות 'עם' הקב"ה

תמים תהיה עם ה' אלקיך (יח, יג)

פסוק זה, שנאמר אחרי האיסורים לנהות אחרי כוחות כישוף וקוסמות, צריך ביאור ופרוש, כי ודאי שאין הכוונה להיות 'תמים', מה שאנשי העולם קורים למי שהוא לא פקח.

ויעויין ברמב"ן שכתב 'שנייחד לבבנו אליו לבדו, ונאמין שהוא לבדו עושה כל, והוא היודע אמתת כל עתיד, וממנו לבדו נדרוש העתידות מנביאיו או מאנשי חסידיו וכו', יעוי"ש שהאריך עוד.

אכן נראה שרש"י פירש את הענין באופן אחר, כי לשון רש"י הוא; 'התהלך עמו בתמימות ותצפה לו, ולא תחקור אחר העתידות, אלא כל מה שיבוא עליך קבל בתמימות, ואז תהיה עמו ולחלקו, ע"כ. מלשון רש"י נראה, שהיה קשה לו לשון הפסוק 'עם ה' אלוקיך', והביאור הוא לפי רש"י, שעל האדם להיות תמים ושלם בעצמו, ואז, כל שהאדם יהיה בעצמו שלם במעשיו והנהגתו, על ידי זה הוא יהיה 'עם' הקדוש ברוך הוא. הפסוק בא לומר לפי רש"י, שעל ידי שהאדם יהיה תמים ושלם, בוא יוכל להדבק בהקב"ה ולהיות עימו.

יהי רצון שנזכה להשלים את עצמינו, ועל ידי זה להיות 'עם' הקב"ה!

סיבה ומסובב

וְעָנוּ וַאֲמָרוּ יָדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ אֶת הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ: כִּפֹּר לְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּדִיתָהּ וְאַל תִּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם: וְאַתָּה תִּבְעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקֶּרְבְּךָ כִּי תַעֲשֶׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה (כא,ז)

פסוקים אלו חותמים את פרשת עגלה ערופה. ויש להעיר כאן הערה מעניינת בסדרי העליות, ש'מפטיר' מתחיל מג' פסוקים אלו. כלומר שהמסדרים את העליות תקנו לנו שה'חזרה' של המפטיר תהיה על ג' פסוקים אלו. ויש כאן דבר להתבונן בו, שהרי החזרה היא מאמצעו של הנושא, והיה מן הראוי שהנפטיר יהיה מתחילת הענין, מפסוק אחד קודם 'וכל זקני העיר היא', או אפילו מתחילת הענין ממש.

ובאמת יש להתבונן על כל ענין פרשיה זו, שפטירה של איש אלמוני גוררת אחריה פרשה כזו גדולה, מחייבת בדיקה ומדידה של זקני העיר, והקרבת עגלה ערופה של העיר הקרובה, עם כל הדינים המסתעפים. והרי אין אנו יודעים באמת מי גרם למיתה זו, וסוף כל סוף היה כאן אדם שנגזרה עליו גזרה ממרום, והגיע עיתו, בכל זאת רואים כמה התורה החמירה על עניין זה.

ואולי פשר הדבר טעון בטעות בהבנה שלנו בהשתלשלות האירועים. לנו נדמה שהיות שהאדם נפטר על כן הוזקקו הזקנים להביא את העגלה ערופה. אבל האמת היא הפוכה. יתכן שהסיבה היא אותה תפילה שמצויה בג' הפסוקים האלו, וכדי שהזקנים יתפללו את התפילה הנפלאה הזו, סיבב הקב"ה שאותו אחד שנגזר עליו להיפטר מהעולם, יעשה זאת סמוך לעיר שלהם. היינו שהמרכז והסיבה היא התפילה הזו, שרצה הקב"ה לסובב שהזקנים יתפללו 'כפר לעמך ישראל' וכו', וכדי שתפילה זו תסובב קרה את כל מה שקרה.

ואם זה המכוון, אזי יש לנו כאן דוגמא מאלפת ולקח עצום, לכל מאורעות חיינו. אם נשים לב ונתבונן במה שעובר עלינו, לטוב ומוטב, הרבה פעמים מה שנדמה לנו המסובב הוא הסיבה, והסיבה היא המסובב. הרבה פעמים מחשבה זו יכולה להוות לנו נחמה גדולה בתהלוכות החיים, ומוסר השכל גדול בכל מה שעובר עלינו!

יניקת כח המשפט בעם ישראל

כִּי יִפְּלֹא מִמֶּךָ דְּבַר לְמִשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין וּבֵין נֹגַע לְנֹגַע דְּבָרֵי רִיבֹת בְּשַׁעְרֶיךָ וְקִמַּתְּ וְעָלִיתְ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: וּבָאתְ אֶל הַפְּתָחִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְדִרְשָׁתְ וְהִגִּידוּ לְךָ אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: וְעָשִׂיתְ עַל פִּי הַדְּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרֹד: (יז, ח-י)

יש להבין מה הקשר בין הוראת המשפט בדינים שונים, ובין מקום המקדש. למה כדי לקבל הוראות התורה 'בין דין לדין ובין נגע לנגע', צריך להגיע דוקא אל 'המקום ההוא'.

אכן, כשחכם מורה את הדין הוא צריך 'סמכות', שאכן הוראתו הוראה והוא צודק בדינו. כשהחכם נמצא ב'מקום ההוא', היינו בבית המקדש, הרי שמשם היא סמכותו. כי הוא יונק את כוחו וכח תורתו מהמקום המקודש של השראת השכינה.

אצל הגוים ואצל הערכאות להבדיל, קיימת בעיה מהותית של סמכויות, כי מי שאמר שאותו שופט שהוא אדם ובשר ודם ככל האנשים, צודק במחשבתו יותר מהאחר. אף הם בעיצובי היכלות משפטיהם מנסים לעצבם באופן שיראה שהשופט ניצב במקום שיותר מרומם אותו משאר האנשים, כביכול הוא מורם מהם. אבל זה כמובן מלאכותי, וללעג וקלס. רק אומתינו, שקבלה את התורה השמימית עם הצדק האלוקי והעליון, יכולים אנשיה להכריע בכוחה העליון של התורה, מהו אכן האמת והצדק.

לנצל את הכח והשאיפה הרוחניים

לֹא יִמָּצֵא בָךְ מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ קִסִּים קְסָמִים מְעוֹנִן וּמְנַחֵשׁ וּמְכַשֵּׁף: וְחָבֵר חָבֵר וְשָׂאֵל אוֹב וַיִּדְּעֵנִי וְדִרְשָׁ אֶל הַמֵּתִים: כִּי תוֹעֵבֶת ה' כָּל עֲשֵׂה אֱלֹה וּבְגִלָּל הַתּוֹעֵבֶת הָאֵלֶּה ה' אֱלֹהֶיךָ מוֹרִישׁ אוֹתָם מִפְּנֶיךָ (יח, י-יב)

התורה מפליגה בחומרת הקוסם קסמים והמעונן ומכשף, עד כדי שבגללם הקב"ה גרש מהארץ את אומות העולם. וצריך להבין מה כל כך חמור בעיני הכשפים האלו, שרק בגללם הקב"ה הוריש וגירש את עובדי העבודה זרה מהארץ.

אולי הכונה היא, שישנו באדם רצון פנימי להיתלות ולהאמין בכוח רוחני. האדם הרבה פעמים

מבין שאי אפשר לתלות את הקיום שלו בעצמו, והוא מחוייב לתלות את הקיום בכח רוחני עליון. משמים ניתן בו באדם הכח הזה והרגשות האלו, כדי שהאדם יתלה את עצמו ואת חייו בקב"ה.

ולכן כה מסוכן מי שמחפש תחליפים אחרים. הרי הוא לוקח את אותו כח קיומי, ומחליף אותו ותולה אותו בתחליפים ריקים של הבל. הוא מנצל את קדושת הארץ שמפתחת בו את הכמיהה והתלות לכל עליון, ומהביל את עצמו על ידה בטומאת הבלי הכשוף והעבודה זרה. לכן, כיון שהוא מהפך את ברכת הארץ ומנצל את כוחה להשחתה, הוא מחוייב להיות מגורש מהארץ. הבה נשכיל לתלות את יהבנו וחיינו בבורא יתברך, בו אנו תלויים בכל צעד ושעל.

פרשת כי תצא

כוח הראיה

כִּי תֵצֵא לְמִלְחָמָה עַל אִיִּבֶיךָ וַיִּתְּנֶנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וְשָׁבִיתָ שְׁבִיּוֹ: וְרָאִיתָ בַּשָּׂבִיָּה אִשָּׁת יָפֶת תֹּאֵר וְחִשְׁקָתָּ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לָּךְ לְאִשָּׁה.

הדגישה התורה את ה'וראית'. כי הראייה היא זו שמטה את האדם ומשפיעה עליו לטוב ולמוטב. בדומה לזה מצאנו גם בפרשת סוטה, וכפי שאמרו חז"ל 'הרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין' - כי הראיה היא זו שעלולה לגרום לקלול. וזהו מה שהתורה מזהירה 'ולא תתורו וכו' ואחרי עיניכם'.

כי אכן בסכנה גדולה אנחנו. כל פעולתינו מושפעות ע"פ הראיה שקדמה להם, ומה רבה הטעות שיכולה להיווצר ע"י ראייה שלילית או לא נכונה.

נשתדל לתקן את כח הראיה שלנו, ובזה להשפיע עלינו ללכת בדרכי ישראל.

השיקריות שבתאווה

כִּי תֵצֵא לַמִּלְחָמָה עַל אִיבֶיךָ וַיִּתְּנֶנּוּ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּיָדְךָ וּשְׂבִיתָ שְׁבִיּוֹ: וְרֵאִיתָ בַּשָּׂבִיָּה אִשָּׁת יִפֶּת תֹּאֵר וְחִשְׁקָתָ בָּהּ וְלִקְחָתָ לָךְ לְאִשָּׁה (כא, י-יא)

וברש"י: לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, שאם אין הקדוש ב"ה מתירה, ישאנה באיסור. בעלי המוסר למדו מפרשה זו, שעלינו לעמוד בכל ניסיון שהקב"ה מביא לפתחינו, כי הוא גם נותן לנו את הכח לעמוד בו. עובדה שכאן, כשאין לנו את הכח לעמוד מול היצר הרע, הקב"ה באמת לא דורש שנעמוד בניסיון הזה. אם כן, כל ניסיון אחר שהקב"ה עדיין דורש שנעמוד בו, בודאי הוא גם נותן לנו את הכח לעמוד בו.

אך אולי יש ללמוד מכאן 'פרקטיקה' נוספת במלחמה מול היצר הרע. הרי דין התורה הוא לקחת את ה'אשת יפת תואר' ולנבלה בביתו, ורק אח"כ לישא אותה. יתכן שהמכוון כאן, שכשהתאווה באה לאדם, והתורה אכן 'מתירה' לו לישא אותה אבל גם מבקשת 'לפורר' לו את התאווה הזו מול העינים, הוא כבר לא יחטא יותר. לפעמים כשמגיע לאדם תאווה, עם קצת סבלנות היא יכול 'לפורר' את התאווה הזו, ולהוכיח לעצמו שבאמת אין כאן כ"כ הרבה כפי שנדמה היה לו בהתחלה, ובכך זה הוא יוכל להתגבר על התאווה.

כמו כן, הרבה פעמים בכח התירים מקבילים שיש, יכול האדם לגבור על האסור, וכפי מאמר חז"ל שכל מה שהתורה אסרה יש משהו של היתר כנגדו. [הדבר דומה למה שתקנו גדולי הדורות בדורות שעברו את המושג של 'עיתון חרדי' כדי שעל ידו לא יהיה יצה"ר לקריאת עיתונים חילוניים ר"ל]

ההתמודדות עם התאווה היא כמובן מיסודי התורה ומחובתינו בעולם. יש לברוח מהתאווה כל עדו רוחינו בנו, אבל גם אם היא הגיעה חס"ו ו'תפסה' את האדם, יש דרכים להמלט ממנה, כמתבאר בפרשתינו.

הדעת והגוף

וְרָאִיתָ בַּשָּׂבִיחַ אִשָּׁת יִפֶּת תֹּאֵר וְחִשְׁקָתָהּ בָּהּ וְלִקְחָתָהּ לָךְ לְאִשָּׁה (כא, י-יא)

יש לדייק ברש"י ובחז"ל, שהגם שהתורה התירה לאותו אדם את ה'אשת יפת תואר', עדיין הוא נקרא גם כאן 'יצר הרע'. וכמו שאמרו חז"ל, מוטב שיאכלו בשר תמותות משיאכלו בשר נבלות, הרי שעדיין נקרא כן בשר תמותות.

אבל יש להבין מדוע כך. הרי אם התורה מתירה לו לאדם מעשה זה, הרי שהתורה 'מפירה' בצורך של האדם בדבר זה, ואם כן מה כל כך מגונה כאן האדם, שממלא את הצורך שהתעורר לו, ועוד בהיתר.

ואולי את התשובה לדבר זה יש ללמוד מסוף פרשתנו-

**כִּי יִהְיֶה רִיב בֵּין אָנָשִׁים וְנָגְשׁוֹ אֶל הַמִּשְׁפָּט וְהַמִּשְׁפָּט וְהַצִּדִּיקוּ אֶת הַצִּדִּיק וְהָרָשָׁעוּ אֶת הָרָשָׁע:
וְהָיָה אִם בֵּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהַפִּילוּ הַשֹּׁפֵט וְהַכָּהוּ לִפְנֵי כָּדִי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: אַרְבָּעִים יִכְּנוּ לֹא יִסִּיף
פֶּן יִסִּיף לְהַכְתּוֹ עַל אֱלֹה מִכָּה רַבָּה וְנִקְלָה אַחִיד לְעִינֶיךָ: לֹא תַחֲסֹם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ (כה, א-ד)**

ויש להבין מה נסמכה פרשת המלקות ודין הבושה שבה, לדין שלא תחסום שור בדישו. אולי התשובה נעוצה בדברי רש"י במקום, שמביא מחז"ל 'למה נאמר שור, להוציא את האדם'. אולי התורה באה להדגיש ולהוציא את האדם מ'תורת' שור. אדם איננו כשור ההולך לפי תאוות נפשו הבהמית ולפי צורכי הגוף העכור. כששור רואה אוכל אסור לחסום אותו, כי התעורר לו אז הצורך לאכול, והצורך הוא קיומי, והחסימה היא צער לו. ומלמדת אותנו התורה שצורה זו נכונה אצל שור, לא אצל אדם. לא יתכן לומר שהתעוררות חומרית אצל אדם מתוקן, שאינה מסופקת באופן מיידי, תגרום לו צער. התעוררות הדברים אצל האדם איננה נעשית מעצמה, ואיננה תלויה בגוף. היא תלויה בדעת, ואם לא מתאים אצל האדם האכילה, הצורך לא אמור להתעורר. האדם- השכל הוא המנהל שלו. ולכן כשאדם תועה ויש להלקותו על זה שלא עמד ביצרו, יש להלקותו במידה, כי מעבר למה שהוא טעה ולמה שמגיע לו, כבר יש כאן 'אדם'!

ולכן כשנחזור לתחילת הפרשה, נבין למה התורה קראת להיתר של יפת תואר כיצר הרע, וחז"ל מכנים את זה 'בשר תמותה'. כי צורך שמתעורר לגופו של האדם, גם במקרה שהאדם לא יכול לעמוד בו, לעולם לא יכול להקרא טוב לאדם. כי צורכי האדם תלויים בדעת אלוקים שבו ולא בצורכי גופו.

נדע איפה ונשכיל, להעמיד את עצמינו והתעררותינו לדברים שבקדושה, נבדיל עצמינו מדרכי הבהמה, ונעמיד עצמינו בקומת גדלות האדם שבנו!

הלקאה וחזרה בתשובה

כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אִינְנוּ שְׁמַע בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם.

הרי שמתנאי בן סורר ומורה צריך שייסרו אותו אביו ואמו. ואם הוריו לא ייסרו אותו הוא לא יכולה להיות בן סורר ומורה. ורש"י מפרש שייסרו אותו הכונה 'מתרין בו בפני שלשה ומלקין אותו'. ובעיקר שפ"ח כתב שמקור דברי רש"י הם בגמרא במסכת סנהדרין.

ואולי ההבנה היא שאם גם אחרי שייסרו אותו במלקות הוא עדיין לא חזר בתשובה, אז הוא יותר כבר לא ישוב עוד. כי ה'ייסרו אותו' מגיע אחרי שכבר מוצו כל האפשרויות. אחרי שכבר הגענו למצב זה של 'וייסרו אותו', אז קיימים שני אפשרויות; או שהוא חוזר בתשובה והוא איתנו, או שהוא לא חוזר בתשובה, וכיון שהוכה הוא מעתה נגדנו. נמצא שסיבת ההכאה הזו שנעשתה בלית ברירה, היא זו שגורמת לדין ההריגה שלו, כי היות שהוא כבר לא יחזור בתשובה, על כן אמרה התורה מוטב ימות זכאי, ולא ימות חייב.

הטוב של הבורא בבריאה

כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקָה לְגִגְדְּךָ וְלֹא תִשִּׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ: לֹא תִזְרַע כְּרֶמֶךָ בְּלֵאִים פֶּן תִּקְדָּשׁ הַמְּלָאָה הַזֶּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע וּתְבוֹאֶת הַכֶּרֶם (כב, ח-ט)

יש להבין את המסיכות של שני ציווים אלו – מצות מעקב ואיסור כלאים, זה לזה.

אולי טעמו של דבר הוא, שהלא מצות מעקה היא אזהרה לאדם לשמור ולהשמר מלהנזק במסגרת הבריאה אשר בראה הקב"ה. יכול האדם לטעות שכדי שיהיה 'יותר טוב' לדעתו בבריאה, אז הוא יבא ויערב שני מינים אלו באלו, ובכך הוא כביכול 'ישביח' את הבריאה. על זה באה האזהרה לאמור, שכל הרשות שניתנה לנו כבני אדם זה רק 'לשמור' על מה שהקב"ה עשה

לבלי תוזק הבריאה, אבל אסור לו לאדם 'להתערב' ולשנות את צורת הבריאה עצמה. הבריאה שהקב"ה בראה היא מצויינת. הקב"ה לא זקוק ל'עיצות' שלנו שרק עלולים להזיק ח"ו. הבה נשמר את הבריאה כפי שיצרה ובראה הקב"ה, ובמסגרתה נשמור על הקיים, 'שלא תקלקל ותחריב את עולמי!'

פרשת כי תבא

הבאת הבכורים

וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיֵא מֵאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמַתָּ בַטֶּנָּא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֶיךָ לְשָׂכֵן שְׁמוֹ שָׁם

בפרשתינו מצוה אותנו התורה בהבאת הביכורים, לפיה אדם הרואה בשדהו פרי ראשון שצמח, עליו לסמנו ולהביאו לה' כמנחה בבית המקדש.

נדמה כי מצוה זו יסודה בגישה הבסיסית של התורה לכל מערכת החיים, העומדת בצורה מנוגדת והופכית להבנת ותפיסת הגויים את החיים. כי הגויים חושבים שהאדם הוא זה שאמור להיות מרכז של הבריאה, וכל הבריאה כולה עומדת עליו לשרתו ולסעדו. לפי תפיסה זו יש לו לאדם לעשות של מה שביכולתו כדי 'לממש את עצמו' ולהביא להצלחתו בחיים.

אכן תפיסת התורה לא כן היא, אלא שהקב"ה הוא זה שעומד במרכז הבריאה, והאדם שבבריאה אינו אלא מי שנצטוו לעובדו ולכבד את שמו.

מתוך תפיסה זו מצוה התורה את האדם, כי בראותו את הפרי הראשון והיפה שהמציאה לו שדהו, עליו להעלותו אל ה' כמנחת בכורים. ובהבאתו את מנחתו זו מצהיר האדם כי כל הנברא בעולם לשם ה' ולכבודו נברא, ואך בסימן זה ולמטרה זו עומדים כל ברואיו של הקב"ה.

ברכת האדמה או ברכת הפרי

וְלִקְחֹתָ מֵרֵאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיֵא מֵאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמֹתָ בְּטָנָא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹקֶיךָ לְשָׂכֹן שְׁמוֹ שָׁם (כו,ב)

ויש להבין מה הכוונה ועל מה הולכים התיבות אשר ה' אלוקיך נותן לך, האם זה הולך על פרי האדמה, או שזה הולך על הארץ אשר ה' נותן לך. וההבדל הוא גדול, כי הברכה על פרי יכולה להשתנות מעונה לעונה, ואילו נתינת הארץ וגם לקיחתה הם דברים שלוקחים זמן, וכל נתינה כזו או לקיחה כזו משמעותה לכמה שנים.

ואולי יש להכריע, שהרי פעמים שהתורה נוקטת לשון לך, ופעמים שהיא נוקטת לשון לך. בפסוקים שלפנינו נראה כמו סתירה בדבר, שהרי בפסוק הקודם שבפרשה שנאמר בלשון זכר- **וְהָיָה כִּי תָבוֹא אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וּרְשֻׁתָּהּ וַיִּשְׁבְּתָּ בָּהּ**, ואילו בפסוק שאנו אוחזים בו לפרשו שינתה התורה וכתבה **אֲשֶׁר ה' אֱלֹקֶיךָ נָתַן לָךְ**. ויתכן שכשהתורה מדברת בלשון רכה היא נוקטת בלשון נקבה, ואילו לשון זכר מורה על לשון קשה. וכמו שהתוכחה נאמרה כולה בלשון זכר (למעט הסופי פסוק). ולפיכך יתכן גם כאן לנקוט, שכיון שה'נתינה' כאן נאמרה בלשון רכה, הרי שהיא לא עוסקת בדברים הרי גורל כהארץ כולה, אלא בנתינת פרי לפי כל עונה ועונה. יתכן איפה שזו תהיה היפשטות ספקנו, היאך לפרש את המקרא.

'וידוי' בכורים

פרשתינו מתחילה עם דין 'וידוי' ביכורים, שבו מוטל על האדם לקחת את ביכורי פירותיו ולהעלותם עימו למקדש, ושם הוא אומר נוסח שלם המתחיל **בְּאֶרְמִי אֲבִי אָבִי** (כו, ה-י), וזהו 'וידוי' ביכורים.

המילה והמושג 'וידוי' וקישורו להבאת ביכורים קשים להבנה. אנו מכירים את ה'וידוי' כחלק מתהליך של תשובה שמתודים בן על העבירות, אך מה ענין 'וידוי' לכאן. אותו דבר מצאנו גם ב'ודוי' מעשרות, וגם שם צריך להבין מהו ענין 'הוידוי'.

ויעויין בדברי החינוך שעמד בזה, ומה שנראה שעולה מדבריו הוא, שענין החינוך זהו ההודאה באמת והצגתה במציאות, ללא שינוי וללא כחל ושרק. כשאדם חוזר בתשובה הוא לא מחפש צידוקים ולא מעלים את אשמתו כאילו הוא בסדר, אלא מתוך הכנעה לקב"ה הוא מודה במה

שעשה, ובכך הוא יכול להתחרט ולהצטער ולהביע את רצונו הכן לחזור בו ממה שהיה. בדומה לזה וידוי בכורים ומעשר ענינו הוא כשהאדם מודה שהפירות הללו שאותם הוא מביא היום לא משלו הם, אלא הקב"ה נתנם לו אחר תהליך שלם של גלות וגאולה, בזה הוא מודה שהפירות האלו שייכים לה', שהיטיב עימו.

מעלה נוספת הטמונה בוידוי זה הוא הצגת הדברים כצורתם. יכול עובד אדמה לעבוד את אדמתו מהסיבה שהוא זקוק לפרנסה, ויכול עובד אדמה לעבוד את אדמתו כי הוא פשוט אוהב את זה. שני אלו אנשים הם באמת עובדי אדמה, אבל הם שונים במהותם זה מזה.

יתירה מזו ביהודי שמעבד את שדהו בארץ ישראל. הוא יכול להגיד שהוא הגיע לארץ ישראל לצורכיו, הוא עיבד את אדמתו לפרנסתו ואז ביכרו פירותיו. הוא גם יכול להגיד שהוא אוהב לאכול את פירות הארץ ולשבוע מטובה. אך הוא יכול להכיר הרבה מעבר לזה, שכל מהותו והתיישבותו בארץ ישראל הינו לעבוד את השי"ת, כי בתחילה הוא היה רחוק מהקב"ה - 'ארמי עובד אבי', אבל הקב"ה גאל אותו והביא אותו לארץ ישראל, לעבוד בה עבודתו ית', והנטיעה הזו היא חלק מעבודה זו, וכפי שמבואר בכל ה'וידוי ביכורים'.

אמירה זו היא מייצבת את האדם שהביא את הבכורים במקום אחר לגמרי, ו'הוידוי' שלו מציג את המציאות האמיתית והמרוממת גם ביחס למצבו שלו בעולם, ובכל עניין עבודת הארץ. במקום 'עובד אדמה' הוא הציב את עצמו 'כעובד ה' על ידי האדמה, ומעלתו גדולה ונכבדה. הוא זה שיכול מעתה לקיים את מה שהכתוב מסיים עימו את מצות הוידוי 'וְשָׂמַחְתָּ בְּכָל הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן לָךְ ה' אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתְךָ' (שם, יא)

הקללות הם רפואה

הקללות המרובות בפרשתינו, הן מפחידות ומרתיעות. פרטי פרטים של עונשים וייסורים, שהתורה מפרטת מה יהיה לעוברים על רצונו.

ואנו באמת צריכים ללמוד את היחס הנכון לקריאת הקללות. קוראים אותם מהר מהר, ובלחש, כדי שחם ושלום לא יהיה נזק, וממשיכים הלאה...

אכן חלילה וחס ככה להתייחס לתוכחה. הקללות הם לא סתם מרובות. פרטי הקללות הם מכוונים בתכלית הדקדוק למעשינו בעולם, ובאיזה צורה אנו מתנהגים. כמו רופא שמגיע לחולה

ובודק אותו היטב, ונותן לו את ה'מרשם' לתרופה לפי מצבו ובעייתו המסוימת, כך גם עלינו להתייחס לקללות שבפרשה.

הגיע אלינו חס ושלום איזה מאורע? קללה רובצת עלינו חלילה? עלינו לפתוח את החומש, לבדוק מה כתוב בפרשתנו על מה שאירע לנו, ולפי זה לתקן את מעשינו.

הקללות ופרטיהם אינם 'סתם' חס ושלום. הם מכוונים בתכלית הדקדוק לתקן את קלקולי המעשים חס ושלום, ולהשיב את האדם ואת העולם לתיפקוד תקין בעולמו של הבורא. הבה נשיב אל לבנו את השכר ואת העונש, ונשיב דרכינו לעבודתו יתברך בכל לב ונפש.

פרשת נצבים

בשרירות ליבי אלך – מלחמת היצר

'פֶּן יֵשׁ בָּכֶם שָׂרֵשׁ פֶּה רָאשׁ וְלַעֲנָה: וְהָיָה בְּשָׁמְעוֹ אֶת דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים הַזֹּאת וְהִתְבָּרַךְ בְּלִבּוֹ לֵאמֹר שְׁלוֹם יִהְיֶה לִּי כִּי בְּשָׁרֹת לִבִּי אֵלֶךְ לְמַעַן סָפוֹת הָרֹחַ אֶת הַצִּמְאָה: לֹא יֵאבֶה ה' סֵלַח לוֹ כִּי אֲזַיְעֶשֶׂן אִף ה' וְקִנְאָתוֹ בְּאִישׁ הֵהוּא וְרִבְצָה בּוֹ כָּל הָאֱלֹהִים הַפְּתוּכָה בְּסִפְרָהּ הִזָּה וּמָחָה ה' אֶת שְׁמוֹ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם: וְהִבְדִּילוּ ה' לָרָעָה מִכָּל שְׂבָטֵי יִשְׂרָאֵל' (כט, יז-כ)

תמהים אנו וצריכים להבין מה פשרו של החטא הזה 'כי בשרירות ליבי אלך', ומה פשר העונש הנורא הזה, של 'לא יאבה ה' סלוח לו', ושל 'רבצה בו כל האלה', וכו'.

נראה כי הכוונה לאדם שהתייחס מלחמת היצר. כבר אין לו כח להתגבר על יצרו, ואין רצונו לשמוע יותר, לא מהשכר המתגבר על יצרו ולא מהעונש השומע ליצרו.

אכן הקב"ה לא מוכן לקבל מציאות כזו, כי היא מנוגדת לכל צורת הבריאה. כידוע, צורת הבריאה עצמה מלמדת שתפקידנו בעולם זה להתגבר על היצר. כי עד כמה שקשה היא מלחמת היצר, קשה שבעתיים לשמוע אל היצר. מי שמוסר עצמו ביד יצרו חייו מרורים כלענה. עליו כל הזמן לרדוף אחרי הסיפוקים שיצרו מכריחו, שלא נותן לו מנוחה מרגע לרגע. ויעידו על כך המעשנים ואלו שפרשו מעישון, שאכן להגמל מלעשן זה קשה, אבל לחיות עם צורך של עישון, כשצריך

ולהשיג כל הזמן סיגריות וכו' זה קשה פי כמה. ועל אחת כמה וכמה בתאוות שונות ומשונות שבהם היצר מחפש ריגושים והתחדשויות מפעם לפעם, ולא נותן מנוחה לאדם.

ולכן זה הדבר אשר הקב"ה לא מוכן לקבל, שיאמר האדם 'שלום יהיה לי כי בשרירות ליבי אלך'. ומכאן העונש, כי כשאדם אומר דבר כזה, אז כל הבריאה כולה מתנגדת אליו. כי כל הבריאה כולה נבראה באופן הופכי להנהגה של אותו אדם, כי הרי נבראה באופן של שכר ועונש. ולכן כביכול הבריאה עצמה עומדת ומתנגדת לאדם, ומרביצה עליו את כל הקללות וההעדרים שיש למי שבחר לעצמו דרך שהיא לא דרך.

נדע ונבין זאת. נקבל על עצמינו עול מלכות שמים ועול מלחמת היצר, לטוב לנו בזה ובבא.

תפילה על תשובה

וְשַׁבֶּתָּ עַד ה' אֱלֹקֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל פְּלִלְךָ אֲשֶׁר אֲנִי מִצִּוְךָ הַיּוֹם אֲתָה וּבְנִיךָ בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ:

פסוק זה, הנמצא בפרשת התשובה, יש לו מובן שהוא בלשון ציווי- לשוב אל ה', ויש לו מובן שהוא בלשון נבואית, שהקב"ה מתנבא שכך נעשה.

וכבר מצאנו בכמה מקומות שאנו מבקשים מהקב"ה בקשה על רוחניות, ולהמנע עבירות. אנו מבקשים מהקב"ה 'השיבנו ה' אליך ונשובה' בימי הסליחות, וכל יום אנו מבקשים מהקב"ה 'אלוקי נצור לשוני מרע'. ודבר זה הוא פלא, וכי אנו 'מפילים' על הקב"ה את חובתנו לא לדבר לשון הרע, ולשוב אליו? הרי זה מוטל עלינו, לשוב אל ה', לחסום פינו מלדבר לשון הרע, וכל שאר המצוות.

וידועה הגמ' מה שהתנווכחו רבי מאיר וברוריה האם יש להתפלל 'יתמו חוטאים' או 'יתמו חטאים'. שרבי מאיר התפלל שימותו האנשים החוטאים, ואילו ברוריה אמרה שלו שאל לו להתפלל על האנשים החוטאים שימותו, אלא שיתפלל שיפסיקו לעשות עבירות. ומספרת הגמרא שאכן כך רבי מאיר התפלל, ושב האנשים בתשובה. והמהרש"א במקום תמה היאך ישנה כזו אפשרות להתפלל עם אדם אחר שחיזור בתשובה, והמהרש"א מבאר את שאלתו, שבשלמא שכשאדם מתפלל על עצמו מובן למה התפילה מועילה, כי הרי הכלל הוא שבדרך שאדם רוצה ללכת מוליכין אותו, ולכן כשהוא מתפלל על עצמו עצם התפילה תועיל לו לשוב

בתפילה. אבל כשמתפלל על אחרים, שהרי שקשה באיזה אופן התפילה של האחד מועיל לאחר. והמהרש"א לא מתרץ את שאלתו. אכן משאלתו של המהרש"א למדנו יסוד גדול בהבנת התפילה על רוחניות, שככל שאנו מתפללים על עצמינו, הרי שבזה אנו מעוררים בקרבנו את כח הרצון לעשות כן, ואנו מתחילים ללכת בדרך הזו אשר עליה אנו מתפללים, ותפלתנו שבדרך זה הקב"ה יולכנו.

ובדרך זו אפשר להבין את כל התפילות על רוחניות, גם כאשר אנו מתפללים על תשובה, שהקב"ה ישיב אותנו אליו. ואולי זה ההבנה הכפולה של ה'ושבת עד ה' אלוקיך' שיש בפרשתנו, כי הציוי והנבואה באים כאחד, שכאשר אנו נתעורר לשוב, הקב"ה יעזרנו על זה, כרצוננו וכבקשתנו.

'כי ידעתי את יצרו'

כִּי יָדַעְתִּי אַחֲרֵי מוֹתִי כִּי הִשְׁחַחַת תְּשַׁחֲתוֹן וְסָרְתָּם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם וְקִרְאת אֶתְכֶם הָרָעָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים כִּי תַעֲשׂוּ אֶת הָרָע בְּעֵינֵי ה' לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם (לא, כט)

בימים אלו, שהם ימי תשובה, יש לנו להתעורר ולהתעודד מהכתוב בפרשתנו. פעמים ומרוב חיפוש העוונות ופשפוש המעשים, אורב לפתחינו היאוש, כאשר אנו רואים לאן הגענו ועד אנה הדרדנו.

כאן אנו רואים שהתורה הקדושה 'מכירה' כביכול במצבינו. 'כי ידעתי את יצרו'. הקב"ה יודע אנו מצויים במאבק איתנים בין הרוח לבין החומר, ואפשר שנכשל ונפול ח"ו. ועל כן ניתנה לנו מתנת התשובה, ובה יש לנו הזדמנות מחדש, לשוב ולתקן.

גם אם כשלנו במעשינו, ולא מגיע לנו חס וחלילה חיים, הקב"ה שמכיר את יצרנו, פונה לקבל את תשובתינו, ולתת לנו חיים, לסמכינו ולהקימנו.

הבה ננצל הזדמנות זו, ונשוב אליו יתברך, וזכה לחיים טובים ומבורכים.

בחירת המצוות היא בחירת החיים

הַעֲדַתִּי בְּכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה וּבַחֲרִית בַּחַיִּים לְמַעַן תַּחְיֶה אֶתָּה וְזָרַעְךָ (ויט, ל)

וברש"י: אמר להם הקב"ה לישראל, הסתכלו בשמים שבראתי לשמש אתכם, שמא שנו את מדתם, שמא לא עלה גלגל חמה מן המזרח והאיר לכל העולם וכו', הסתכלו בארץ שבראתי לשמש אתכם שמא שנתה מדתה, שמא זרעתם אותה ולא צמחה, או שמא זרעתם חטים והעלתה שעורים, ומה אלו שנעשו לא לשכר ולא להפסד אם זוכין אין מקבלין שכר ואם חוטאין אין מקבלין פורענות, לא שנו את מדתם, אתם שאם זכיתם תקבלו שכר ואם חטאתם תקבלו פורענות, על אחת כמה וכמה, ע"כ.

השואה זו, ודרישת התורה שעלינו להתנהג כהשמים והארץ שלא שינו מידתם, מעוררת פליאה גדולה. הן להשמים ולהארץ אין בחירה, ואין להם יצר הרע, ומה בכך שהם לא שינו את מידתם. איזה ראייה ולימוד יש לנו מהם, כשאנו נתונים בסבכי פיתויי היצר השונים ועלינו לעמוד בנסיון?

נראה שהפתרון לשאלה זו נמצא בהמשך הפסוק - 'וּבַחֲרִית בַּחַיִּים לְמַעַן תַּחְיֶה אֶתָּה וְזָרַעְךָ'. והכוונה היא, כי ילד קטן שנגע פעם אחת בחייו במגהץ דולק, אחרי שהוא נכווה בכל כף ידו ה"י, שוב לא יגע לעולם במגהץ. אין לו כל ניסיון האם לגעת במגהץ או לא, כי הוא חוה באופן ברור וחד שהנגיעה הזו משמעותה יסורים נוראים- ושוב אין לו על כך כל פיתוי וצד לעשות כן. תביעת התורה היא שעלינו להביא את עצמינו למצב כזה שבו נבין ונחוש כי הבחירה בתורה ובמצוות היא היא הבחירה בחיים, ולהיפך מזה זהו מות וחידלון.

כשהדבר הזה יהיה ברור וחד לנו מאוד, שוב יהיה הדבר הזה חלק מהחיים שלנו ממש, וללא אפשרות לסטייה. וכשם שהשמים והארץ עושים את תפקידם כי זהו מהות חיותם וענינם, כך גם אנו נעשה אז את המצוות כי זהו חיותינו ואפשרות הקיום היחידה שלנו.

זוהי איפה יסוד הציווי שלנו בעולם, לבחור בחיים. להבין מהם החיים ולבחור בהם, למען נחיה!

פרשת וילך

מצב ירידת עם ישראל ועונשיו

'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הִנֵּךְ שָׁכַב עִם אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה אַחֲרֵי אֱלֹהֵי נֹכַר הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בָּא שָׁמָּה בְּקִרְבּוֹ וַעֲזָבֵנִי וְהִפָּר אֶת בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתּוֹ: וְחָרָה אַפִּי בּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וַעֲזָבְתִּים וְהִסְתַּרְתִּי פְנֵי מַהֶם וְהָיָה לֶאֱכָל וּמִצָּאָהוּ רָעוֹת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עַל פִּי אֵין אֱלֹקֵי בְּקִרְבִּי מִצָּאוֹנִי הָרָעוֹת הָאֵלֶּה'

ואח"כ בסוף הפרשה אומר משה רבנו לעם ישראל 'כִּי יִדְעֹתִי אַחֲרֵי מוֹתִי כִּי הִשְׁחַת תִּשְׁחַתּוּן וְסִרְתֶּם מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֲתֶכֶם וְקִרְאת אֲתֶכֶם הָרָעָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים כִּי תַעֲשׂוּ אֶת הָרַע בְּעֵינֵי ה' לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם'.

לפעמים, אל מול המוני העם אשר לא הולכים ר"ל בדרך ה' ובתורתו, מתעוררת התמיהה היאך זה יתכן שעם ישראל התגלגל למצב נורא שכזה, ואיך זה שכל כך רבים מעם ישראל לא הולכים לפי חוקי התורה.

אך בפסוקים האלו בפרשתנו מפורש שאת התופעה הזו כבר פירשה התורה, שכך יהיה. וכמה שזה דבר נורא, וכמה שהעושים כן ישאו בעונשם, אבל התורה מציינת שהסיבה לכך היא מחמת הריחוק הגדול מדור מקבלי תורה. הריחוק הזה ואחרי מות משה רבנו איש האלוקים, האמונה כבר פחות חושית. התורה מנבאה שכשיהיה כן וכבר לא תהיה לנו את האמונה החושית ע"י משה רבנו בעצמו, ונסטה ר"ל מהדרך, אזי יבואו חס"ו צרות גדולות ורעות. צרות אלו הן ממחישות בדרך אחרת את האמונה, וכמה זה נורא וכמה זה רע כשהקב"ה רחוק מאיתנו.

שנזכה לגאולה השלמה במהרה, שנראה עין בעין, בקרוב ובמוחש, בשוב ה' לציון.

הקב"ה מקימנו לעם

לְמַעַן הָקִים אֶתְּךָ הַיּוֹם לִפְנֵי הָעָם (כט, יב)

נראה שמדוייק כאן מהפסוק, שהקב"ה רק הוא זה יכול להקים אותנו ל'עם'. אם אנו ננסה להקים את עצמינו לעם, לא נוכל להיות 'עם'. רק הקב"ה הוא מקים אותנו ל'עם', ועל ידי זה אנו

אכן נעשים עם.

כי אם לא יהיה כח עליון ואלוקי שיאחד את הפרטיים לעם, לעולם הם לא יהפכו לעם. 'עם' הוא אוסף של יחידים שהמאספם הוא האינטרס הציבורי והכללי שלהם, לתפקד כ'עם'. אכן, כשהעם אסף את עצמו, תמיד יכול להיות שהאינטרס הפרטי יגבר על האינטרס הכללי והציבורי. נכון שאותו היחיד רצה בעצם להיות חלק מהם, אבל לפעמים גובר אצלו הצורך היחדיני. רק הקב"ה שהוא מלך העולם, יכול ליצור את העם. השומעים לקב"ה ונהים עמו ומקבלים בזה את מלכותו, הם המה יכולים להיות ה'עם' היחיד בתבל. כי 'עם' אמיתי יש כאן, ולא אוסף של אינטרסים.

פרשת האזינו

'שירת' התוכחה

תוכנה וצורתה של פרשתנו מעורר תמיהה, ונראים דבר והיפוכו. תוכנה של פרשתנו היא תוכחה, תוכחה איומה מה יהיה חס ושלום אם לא נשמע בקול ה' ונעשה רצונו. וצורתה של פרשתנו היא בצורה של שירה, אריח על גבי לבונה.

כמובן שהפליאה היא גדולה, מה מקום יש לשורר את הקללות, ואת אותה תוכחה.

אכן, כמה שעל פניו זה נשמע נורא, אכן בעומקם של הקללות טמונה שירה. הרי אין לחינם שעם ישראל כביכול חיים 'בצילם' של גזירות נוראות. אין זה משום שעם ישראל נבחר חס ושלום לקשיים ולעונשים. זה משום שכל הקיום של העולם כולו הוא משהו שתלוי ועומד על כלל ישראל. כשעם ישראל שומע בקול ה' ומתנהג לאור התורה זהו קיומו של עולם, וכשחס ושלום להיפך, זהו ביטולו של עולם.

והאחריות הזו הנפלאה, התפקיד העצום שהוטל על עם ישראל, זה הסיבה איפה, לשירה הגדולה, השירה של פרשתנו!

חיים של אמונה בשכר ועונש

אמונתנו, לכאורה איננה מוטלת בספק. אם היו אומרים לנו שיש רמז בתורה שהבורסה תיפול ביום זה ובתאריך זה, מיד היינו מוציאים את כל כספינו שם. והנה בפרשתנו הקב"ה כותב באופן היותר מפורש, מה שיקרה אם חס ושלום לא נשמור את מצותיו:

כִּי אִשׁ קָדְחָהּ בְּאִפִּי וַתִּיקַד עַד שְׂאוֹל תַּחְתִּית וַתֹּאכַל אֶרֶץ וַיִּבְלָה וַתִּלְהֹט מוֹסְדֵי הָרִים: אִסְפָּה עָלֵינוּ רָעוֹת חֲצִי אֶכְלָה בָּם: מִזֵּי רָעַב וּלְחָמִי רָשָׁף וְקָטַב מְרִירִי וְשֹׁן בְּהִמָּת אֶשְׁלַח בָּם עִם חֲמַת זֹחֲלִי עָפָר: (כט, כב-כד)

ובכל זאת היצר מעלים זאת מאיתנו, ומשכיח מאיתנו את עניני השכר והעונש. ומה הפתרון לכך?

אמר הרב זצ"ל על מה שהעונש שפרשתנו כתבו בצורה של 'שירה', וזה פלא, מה שיך לכתוב את העונש שיבוא חס ושלום בצורה של שירה, אריח על גבי לבינה. ותירץ הרב זצ"ל שאצל עם ישראל, בשונה מאומות העולם, 'ההמנון' שלהם הוא השכר והעונש. אצל אומות העולם ההמנון שלהם זה הבליהם וגאוותיהם. ואילו עם ישראל מנוסס לתפארת את דרך חייו, והשכר והעונש של עם ישראל הוא לא דבר שולי בחיים, הוא חלק ממציגת החיים עצמם. ולכן אצל על ישראל עניני השכר והעונש הם שירה, כי כך זה חייהם. ואם נחיה את השכר והעונש, ונחיה אצלינו את עניינם, הם יהיו ה'המנון' ו'השירה' שלנו. על ידי כך לא נשכחם, ולא תישכח אמונת חיים זו מלבותינו. בכך, ניישר אורחותינו תמיד לעשות רצון קונינו.

פרשת וזאת הברכה

אחדות ושלום

וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ בְּהַתְּאַסֵּף רָאשֵׁי עַם יִחָד שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל (לג,ה)

במושכל ראשון פירוש הפסוק הוא, שמהותו של הקב"ה כמלך, הוא רק כשיש 'יחד שבטי

ישראל', כי אין מלך בלא עם. אכן אנו יודעים שבאמת הקב"ה לא תלוי בנו, שהרי 'בטרם כל יציר נברא'. הקב"ה לא 'צריך' אותנו כדי למלוך.

אכן נראה שהכונה היא, שכדי שמלכות ה' תתגלה עלינו, צריך שנהיה כולנו באחדות. וזה כמו שאנו מתפללים בשמו"ע בברכת 'שים שלום', שאחרי שיהיה את ה'שים שלום', אזי אנו יכולים לבקש 'ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך'. אחרי שנהיינו כ'אחד', מתאפשרת אז 'הארת הפנים' מצידו ית

מועדים

פסח

הודאה גם על השיעבוד

נפתח במשל, על שני אנשים שהיו בבית הסוהר, והגיע זמנם להשתחרר ולחזור להיות בני חורין. רק הבדל אחד היה בניהם, כי אחד מהם מאותו יום והלאה היה המאושר באדם, וכאשר הוא ניפרק מעולו של בית הסוהר, עברו עליו המשך ימי חייו באושר ובעליזות. ואילו השני לעומתו, הגם שהוא גם השתחרר מבית הסוהר ונהפך לבני חורין, היה כל ימיו סר וזעף, על אותה תקופה שהוצרך לשבת בבית הסוהר.

ההבדל בניהם היה נעוץ בגישתם ובחשיבתם. השני היה בטוח ששיבתו בכלא הינה על לא עוול בכפו. הוא חושב ומרגיש שעשו לו עוול, חורה לו על זה, ולעד הוא יזכור את אותה תקופה שבה הוא כילה לריק, לדעתו, את ימיו. אך הראשון יודע גם יודע על מה נפסק דינו, והוא גם יודע שבשיבתו בבית הסוהר הוא מקבל את עונשו המגיע לו. מצפונו ניטהר, ואם בדינים של תורה עסקינן אז הוא גם יודע שבעונשו הריהו מתמרק מחטאיו ומעוונותיו, ושב ורפא לו. כעת, כשיצא חופשי, הוא גם מרגיש את השחרור מהעונות שלו בזכות הישיבה בכלא, והוא משחורר, עליז ושמח.

ואולי נמחיש ונסביר במשל נוסף, על שני אנשים שסובלים ממחוסים עזים בגופם, אך יחסו של האחד לסבלו הינו במתינות וברגיעה, ביחס לאחר שהינו מתייסר 'ומשתגע' בייסוריו ללא גבול. במשל שלנו נאמר ההבדל בניהם היה כי הראשון עבר את הייסורים בתוך תהליך הריפוי שלו, כשהמכאובים הינם חלק מתהליך ההחלמה. הוא יודע ומבין שכל התהליך הוא לטובתו, ועוד מעט יחלופו הייסורים ויעברו. אך השני לעומתו מקבל את אותם מחוסים עצמם, אבל באופן של מחלה, לא של תיקון. ולצערו ולאובדן עשתונותיו אין גבול.

עלינו לזכור ולדעת דבר חשוב מאד. שיעבוד מצרים איננו תקלה בעלמא חס"ו שלבסוף ניצלנו ממנה. הרי מראש הקב"ה הבטיח לאברהם אבינו 'ידוע תדע כי גר יהיה זרעך ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה'. ואילו היה פרעה מוציא את עם ישראל מעצמו ובזמן, יתכן שכלל לא היה נענש, כי עצם השיעבוד, הרי היא היתה מידו של הקב"ה.

התועליות שהיו לנו במצרים היו תועליות נשגבות, וכפי הידוע שמצרים נקראת כור ההיתוך. והכל הכל היה לטובתינו, להוציאנו לבסוף לחרות משיעבוד לגאולה, ולהיותינו לעם ה'.

כך שחלק ההודאה לקב"ה על היותינו בני חורין, ראוי לה שלא תתחיל רק מהחלק של הגאולה, אלא גם מהחלק של הגלות.

חמץ ומצה

הלחם, הינו דבר מרכזי בחיינו, ואף דבר חשוב ביהדותנו. כל סדרי סעודתינו הוא על הלחם. בשבת קדש אנו מצווים בלחם משנה, וסעודת מצוה נחשבת רק כשהיא נקבעת על לחם. והנה מגיע פסח, ופתאום הלחם נהיה ה'אויב' הגדול... נצטוונו עליו ב'בל יראה ובל ימצא', ועל אותו לחם חשוב יש גזירת כליה.

יש ללמוד מכאן, שלשום ענין חומרי אין מעלה עצמית. כל מעלתו של דבר חומרי תלויה אך ורק בסיבה חיצונית ולשם צורך רוחני, וכשהסיבה משתנה, מאבד אותו דבר ברגע אחד את חשיבותו. וכמו עושר, שיכול להיות דבר טוב, אבל לפעמים הוא דבר השמור לבעליו לרעתו. וכל זה כמובן רק בגשמיות. אבל ברוחניות, כל דבר רוחני יש לו ערך עצמי ונצחי, עד בלי סוף!

יציאת מצרים דרך הסיפור

למען תספר באוזני בן ובני בן

נצטוונו בליל טו ניסן לספר לעצמינו ולבנינו, הודות שיעבוד מצרים והיצאה ממנה. נראה שסיפור יציאת מצרים, שבו אנו עוסקים בלילה נשגב זה, יחד עם סממני ה'מצה' וה'מרור', הוא חלק מהיצאה ממצרים מבחינה נפשית. כי מי שהיה וסבל ועבר עליו דברים רעים, הוא יכול 'להתבשל' עם זה ולהמשיך לסבול גם אחרי שהוא כבר פיזית יצא. הדבר הזה עלול 'ללכת' איתו ולהציק לו בכל אורחות חייו.

הדיבור והסיפור שאותו התורה מצווה בלילה גדול זה, ההבנה שהכל היה מכוון מלמעלה ולהכל יש משמעות, היא ה'יציאה ממצרים' האמיתית. לספר את הכל, להכיל את הכל, להבין ממי הכל, ולצאת!

סבלנות לגאולה

וְהָיָא שְׁעֻמְדָּה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ (הגדה של פסח)

בפשטות הכונה להבטחה, שעמדה מאז לאבותינו ולנו. אולם יתכן לפרש כאן בדרך נוספת. יתכן שאין הכונה להבטחה דוקא, אלא לדרך להבטחה. קודם לכן אנו אומרים בהגדה **בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא. שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֶת הַקֶּץ, לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם אֲבִינוּ בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם, יָדַע תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וְעַבְדִּים וְעָנוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנֹכִי וְאַחֲרָיו כֹּן יֵצְאוּ בִּרְכָשׁ גָּדוֹל.**

ויש לנו להתבונן. אנו רואים, שהגם שהקב"ה הבטיח לעם ישראל שהם יגאלו רק אחרי ארבע מות שנה, שזה המון זמן, הם לא איבדו סבלנות. גם בעומק הגלות של מצרים, אחר היאוש כבר, הם זכרו את ההבטחה הזו, ועליה הם נסמכו. עד שלבסוף הם אכן נגאלו.

זהו מה שעמד ועדיין עומד לעם ישראל בכל הדורות, ובכל הגלות הקשה הזו. אנו עדיין לא יודעים מתי נצא מהגלות הזו, ואנו מקוים שזה יהיה מהר. אולם אנו בטוחים שסוף סוף הגאולה בא תבוא. ולכן גם בנתיים, כשהיא עדיין לא באה, אנו נזכרים בגלות ובגאולת מצרים, שלקח המון זמן עד שהיא ממושה, אבל היא לבסוף מומשה ובאה, ועמה הגאולה.

אנו מובטחים מהקב"ה להגאל, והגאולה בוא תבוא. ועד אז- בכל יום אחכה לו, שיבא!

שביעי של פסח

ראיה רוחבית

'מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה'

כידוע, בקריעת ים סוף רצו גם המלאכים לומר שירה, אך הקב"ה מנעם מלומר שירה. וכך אמר להם: **מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה?**

וכידוע, נשאר ענין זה גם להלכה, כאשר הסיבה שאנו אומרים בשביעי של פסח רק חצי הלל ולא הלל שלם, נובע מאותו 'מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה'.

יש לנו ללמוד מכאן לקח מאלף, כיצד עלינו להסתכל על כל מעשי הקב"ה ומאורעותיו שבבריא. כשקורה מאורע כל שהוא, לטוב ולמוטב, עלינו להרים מבטינו מהראיה הסולקטיבית והמצומצמת של הדבר, ולהשתדל להתבונן בכל המכלול ובכל הסיבות שהביאו את אותו מאורע.

הנה כאן בקריעת ים סוף, שמעשי ידיו של הקב"ה טובעים, ויש גם צער, יתכן שהצער הוא על עצם האובדן של מעשי ידיו של הקב"ה, אבל יתכן שענין הצער נעוץ במבט הכולל על מאורע זה, על זה שהקב"ה הגיע לכזה מצב שהיו צריכים מעשה ידיו להרג. ויתכן שגם אם הקב"ה היה מחליט לבסוף שלא להורגם הצער היה עדיין קיים, כי עצם זה שהבריא הגיע לכזה מצב שכבר יש נדון האם לאבד, זה הצער הגדול של מעשי ידי טובעים בים, של בריאה שהתקלקלה.

ובתהילים (כט, ה) 'קול ה' בכח קול ה' בהדר', והרי הפסוקים האלו מדברים על חורבן ועל רעידת אדמה, שהוא נראה רע ומר. כאן בפסוק הוא מופיע בהופעה אחרת, הופעה חיובית של מעשי ה'. הנה יש לנו כאן דוגמא לצאת מהסתכלות הפרטית של מעשה מסוים ולבחון על פי ראייה כללית יותר, שם נוכל למצוא דוקא את היפך - קול ה' בכח קול ה' בהדר.

תובנות משביעי של פסח

שני תובנות חשובות יש לנו ללמוד ביחס להתמודדות שלנו בחיים, ובעבודת ה', ממועד זה של שביעי של פסח.

האחד הוא שההתמודדות היא לא חד פעמית, אלא היא כל החיים וכחלק משגרת החיים. הרי לעם ישראל נעשה נס כביר - הוא יצא ממצרים! בעשרה מכות, ובגילוי אלוקי של ליל הגאולה, יצא עם ישראל כולו ונגאל מהמצריים. נדמה שהמציאות הזו עלולה להשרות את כולם במין 'אופריה' שכזו, שהנה נגאלנו, ומעתה הכל בסדר, והכל טוב, ונפלא.

אולם פתאום מתברר שלא. כי רק שבע ימים אחר כך, עדיין בתוראותה 'אופריה' של הישועה גדולה, מתברר ששוב מגיעים להתמודדות. הנה מצרים מאחור, והים מלפנים, ואין לאן לנוס. הנה מתברר שעדיין, גם אחרי הישועה הגדולה, נדקקים לעוד התמודדויות, ולעוד ועוד סיעת"ד. והתובנה השניה היא, שגם בהתמודדות הגדולה ביותר, וגם כשנראה שכבר אין מה לעשות כלום, והכל אבוד - אין דבר כזה הכל אבוד. תמיד יש מה להתקדם, ולעשות.

הרי אצל הקב"ה אין דבר כזה שהכל אבוד, הוא הרי בעל היכולת לעשות כרצונו הכל. ולפעמים הוא בכוונה מעמיד אותנו בקושי, כזה שנראה ללא מוצא, כדי שאדרבה, לא נתייאש ונבטח עליו, ומתוך הבטחון פשוט נקום ונעשה מעשה. ואז ניוושע. 'מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל-ויסעו'. על האדם לא להתייאש, אלא לעשות מעשה, לנסוע. ואזי- אם מתחזק מעל טבעו, בוטח בה' ועושה מעשה- מובטחת לו הישועה.

וַיִּסְעוּ

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מֶה תִּצָּעֵק אֵלַי דָּבַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ

למדים אנו מכאן יסוד גדול. עם ישראל עומד על פתחו של ים סוף, ומחכה לנס. הוא מודע לזה שבלי נס אין כאן כל יכולת להנצל. אולם הקב"ה מבהיר לעם ישראל, שנס לא יהיה אלא אם כן הם יפעלו.

הנס לא מחליף את עבודתו של האדם. גם אם צריך נס, האדם צריך לפעול, ואז אם האדם פועל ויגע, אם גם אז עדיין לא נושע, אזי יבוא הנס. אבל בנתיים צריך -'וַיִּסְעוּ'!

חג השבועות

חג הבכורים הוא חג מתן תורה

משמות חג השבועות המופיעים בתורה זה 'חג הביכורים', וכאשר השם של החג כ'חג מתן תורה' לא מופיע בתורה, דוקא השם הזה של חג הביכורים מופיע.

דבר זה אומר דרשני, מהו הקשר של עבודת האדמה והבאת הבכורים למתן תורה.

לענות על שאלה זו, נמשיל משל לקבלן שבונה שכונה, שהבטיח לכל רוכשי הדירות בשכונה שהוא יבנה את 'בית הכנסת' שבשכונה על חשבוננו. והנה הרוכשים בטוחים שרק אחרי שהוא יגמור לשווק את הדירות ולבנותם, ויקבל את כל הכסף, אז רק הוא יפתח בבנייתו של בית

הכנסת. והנה פתאום, עוד לפני שהתחילה בניית הדירות, מקבלים כולם הודעה והזמנה לחנוכת בית הכנסת! ללא ספק מדובר בדרגה עצומה של יהודי, שמחשיב את בניית בית הכנסת ומכיסו כראש וראשון להכל. וספק אם יש קבלן שכזה.

אכן, בנמשל, זהו הקשר שבין הבאת הביכורים למתן תורה. אותו אחד שהבשילו פירות בשדהו, והוא מחליט לעלותם לירושלים כדת וכדין, הנה זה עתה הוא חזר מהעליה לרגל לביתו, וכבר הוא שוב מעלה במסירות את ראשית הפירות לירושלים, מנחת מראשית מעשי ידיו, לאלוקיו.

דבר כזה יכול להיות רק אחרי המעמד האדיר של קבת התורה בקולות וברקים, שמעמידים את הרוחניות מעל הכל. כשכל החומר כולו משועבד באהבה גדולה אל התורה, כך נראית ההתייחסות אל החומר.

נדע ונשכיל לאהוב את התורה בכל לבבנו, ולשעבד אליה בשמחה וברצון את כל חיינו ומהותינו, ולקבלה אהבה וברצון.

הספגת חשיבותה של התורה דרך החומר

חג השבועות הוא החג ה'רוחני' ביותר שיש לנו, הרי בו קבלנו את התורה, וחג זה אפוף אצלינו בהתמדה מיוחדת של לימוד התורה, בלילה וביום, כנודע. עם זאת מצוות החג מדאוריתא וגם ניהוגיו בזמנינו, הם כולם גשמיים מאד. שתי הלחם שמקריבים במקדש הוא מסמן את החיטה שהיא מזונו של האדם, וגם בזמנינו כידוע שאמרו בגמ' דכולי עלמא מודו דבעי 'לכם', וישנו את מנהג אכילת מאכלי חלב. והלא דבר זה דרשני!

אכן נראה כאן דבר פשוט בנפש האדם. התורה צריכה להשמר בגופו של האדם ובנפשו, גם לאיש בינוני ופחות מזה. נראה שכדי 'להרשים' את הגוף, ושגם הוא יספוג את יקורתה של תורה וחשיבותה, וגם לא תיתפס התורה כדבר חשוב ויקר, הקפידה התורה וחז"ל שסמני החג יהיו מרום מעלה - לימוד התורה וקבלת התורה, ועד ההחלה ברובדים היותר גופנים ונמוכים. כי יקרתה של התורה גדולה היא, ואופפת את האדם עד לחיותיו הפשוטים ביותר!

חיבת התורה בליל חג השבועות

כידוע, מנהג ישראל הוא להיות ערים בליל שבועות, בלימוד התורה. ידוע גם שפשר המנהג הוא, לתקן את מה שעם ישראל היו ישנים באותו לילה, והוצרך משה רבנו להעירם. נראה שיש בתיקון זה יתר עומק. כשאנו ישובים כל הלילה ולומדים, הרי שאנו מראים את החביבות העצומה שלנו לתורה שניתנה לנו. משל לילד קטן שקבל כדור כמתנה, הריהו, לפחות בתקופה הראשונה, לא מניח את הכדור מידי, ומשחק בו ומשתעשע איתו כל הזמן. וזהו התיקון למעשי אבותינו. אבותינו שישנו בדור קבלת התורה, כי עדיין לא היה להם את התורה. אבל אנו כבר קבלנו את התורה. אנו כבר מכירים גודל יקרת מתנה זו, ואנו משתעשעים עימה, אוחזים בה ולא מרפים ממנה, בחביבות ואהבה עצומים!

ט' באב

'נחמו נחמו עמי'

עוד לפני החורבן, אומר לנו הנביא 'נחמו נחמו עמי'. וזה דבר פלאי, הרי עדיין החורבן לא אירע, ואיך כבר מגיע הנביא ומבקש ממנו להתנחם? אכן, המהלך של האבלות לא סתמי הוא. אלא כל סדר האבלות וניהוגיו, גם כשנפטר לאדם מת, נועד כדי להכיל את האובדן, לעבדו ולהתמודד עמו, לעבור את התהליך של האובדן, ואח"כ להתנחם. בדומה לזה בית המקדש הוא חלק מאיתנו. ולכן גם פה תקנו לנו חז"ל את הלכות האבלות שנועדו להציף את בין המקדש וחורבנו בתודעתינו, להכיל את העצב והחורבן ולהתמודד עמו, כדי שלא ימוש מזכורינו. אכן חלק מתהליך זה, וכדי שלא נשאר שקועים בעצב ובהעדר, נועדה הנחמה. כדי לזכור את בית המקדש מתוך עידוד ותקוה, והוא ישוב להיות חלק מאיתנו ומצפיתנו.

וכך הנביא כבר מראש מעמיד לנו את ענין חורבן בית המקדש, שלעולם הוא יהיה באופן שלא ימוש מעימנו, ויהיה חלק מעם ישראל לתמיד, עדי נחזה כולנו בשובו לציון ברחמים במהרה בימינו.

דפוס חיים של גלות

מגיפת הקורונה ששרה בעולם, הביאה לעולם דפוסי חיים חדשים. אם היו דפוסי חיים אלו מתקבעים, היה כל העולם כולו משתנה. מעתה המסכות היו חלק מלבושי האנשים, חתונות היו רק במתכונות מצוצמות, לא היה מושג של התכנסות ללא מגבלה, ועוד ועוד. עוד כמה שנים, ילדים אשר היו נולדים הם היו חושבים שאלו הם החיים האמיתיים.

כך הוא בדיוק מצבינו כבר אלפי שנים, מאז חורבן בית המקדש. אין השארת שכינה, ואנו חיים בקטני קטנות. המושגים קטנו ונתמעטו מאד, ואנו שהתרגלנו ותוך מציאות זו נולדנו, בטוחים שאלו הם החיים.

אולם כשנתבונן בדבר מסוים, יקל אף לנו במצבינו זה להתעורר ולהצטער. יש לנו להתבונן שאת כל הגלות הנוראה הזו של חורבן הבית וההגליה, הרי יד האלוקים היא שעשתה כל זאת. הנה במגילת איכה מתוארים כל הצרות שפקדו את עם ישראל בחורבן הבית והשפלות הגדולה שאליה הם הגיעו, אך ללא הזכרת הצוררים עצמם- הרומאים ושאר הצוררים שהביאו את כל זאת. הצוררים הללו מוזכרים בספרי הנביאים וכבספר ירמיהו, אבל לא כאן במגילת איכה. כי בשונה מהעם העמלקי שהוא טומאה בעצמו וע"כ ציוותה התורה למחות אותו, כאן הצוררים אינם אלא 'כלי' בידי הקב"ה להלקות את עם ישראל, ואין לעם ישראל להאשימם. 'אשור שבט אפי'. השפלות הזו שעם ישראל הגיע אליה נעשתה בידי שמים לבד, במקביל וכעונש למעשיהם של ישראל.

זוהי האבלות הגדולה. הקב"ה בעצמו, אאבא שלנו, הוא אשר לקח אותנו, ו'זרק' אותנו מהמדרגות המרוממות והעליונות, לעבר תהום ושחת. החרון אף, הסילוק שכינה, היתמות שלנו, זהו האבלות הגדולה שלנו. נתאבל על ירושלים החריבה והבזויה, נשאף לחזור שוב לידי האמונות והרחומות של הקב"ה, ויה"ר שנזכה במהרה לגאולה השלמה.

ראש השנה

נפלאות הבורא והמלכותו בבריאה מתוך התורה

בפסוקי דזמרה הנאמרים כל בוקר אנו אומרים את פרק קמז, שם אנו מתארים את נפלאות הבורא. 'מונה מספר לכוכבים', 'גדול אדונינו ורב כח', 'הנתון שלג כצמר', ו'כפור כאפר יפזר'. והסיום - מפתיע, כי פתאום אנו 'קופצים' למתן תורה – 'מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל', ולא ברור מה ענין זה לזה, מה השייכות בין נפלאות הבריאה למתן תורה.

בדומה לזה יש גם בפרק שלאחריו, בפרק קמח, שאף בו אנו אומרים 'הודו על ארץ ושמים', ומסיימים מיד ב'וירם קרן לעמו תהילה לכל חסידיו'.

אבל כבר אמר אחד מגדולי ראשי הישיבות בדור העבר, כששאלו אותו למה הוא לא יוצא לנופש ולהסתכל בנפלאות הבריאה, נענה ואמר שאין לו יותר נפלאות הבריאה מלימוד איזה 'שטיקל' של 'רבי עקיבא איגר'.

כי חכמת התורה נשגבה ועצומה היא, ונפלאות הבריאה כאין לעומתה. וזה מה שאנו אומרים בפרקים הנ"ל, 'הללו את ה' מן הארץ'. אלו שבארץ- הגוים, שאין להם תורה, הם 'יהללו את ה' מן הארץ', אבל עם ישראל שיש להם תורה, מהללים ומשגבים את ה' דרך התורה.

כך זה גם במזמור השמים מספרים כבוד קל ומעשה ידיו מגיד הרקיע, שאחרי התיאור המופלא של נפלאות הבריאה, ממשיך המזמור לספר בנפלאות התורה – 'תורת ה' תמימה משיבת נפש', 'עדות ה' נאמנה', וכו' וכו'.

וכך גם בברכות קריאת שמע, כאשר הברכה הראשונה בבוקר ובערב של לפני קר"ש עוסקת במאורות השמים, והברכה השניה – בתורה.

וזוהי גם עבודתנו בראש השנה, לקבל מלכותו עלינו מתוך אמונה ברורה שכל מה שבעולם הוא ממנו יתברך, ואין לשום מישהו אחר יכולת בעשיית דבר כל שהוא בלתי ה' יתברך. וכאשר עם ישראל שידיעתו את כל זה הינה ידיעה עליונה ביותר, כי היא ידיעה שמגיעה מכח התורה, מגיע להכרה זו, עליו מוטל להמליך את הקב"ה עליו ועל כל העולם.

ושנזכה להמליך את הקב"ה כראוי, וקבל עול תורתו עלינו בשלימות, עדי יתקן עולם במלכותו ית'.

יום מלכות ויום דין

לצד זה שראש השנה הוא היום שבו אנו ממליכים את הקב"ה, הוא יוסש בו אנו נדונים על מעשינו.

את הקשר שבין שני הדברים האלו, המלכה ועונש, נראה לבאר כך. הרי בימינו כל ענין העונש הצטמק. כמעט ולא משתמשים בו, ופעמים שנזקו רב מתועלתו. אולי זה משום שבימינו חסרה למחנך את הסמכות. כשילד מקבל עונש, כדי שהעונש יתקבל אצלו בצורה טובה ולא יעורר התמרמרות, עליו להאמין במעניש ולראות אותו כבר סמכא לכך. אולם בדורינו דור ש'חוצפא יסגי', הילד לא רואה את אביו או מחנכהו כראויים להעניש. הוא לא רואה אותם כל כך מעליו עד כדי שיסכים לתת להם את גווהו ולחיו להענשה.

ואולי לכן יום ראש השנה הוא יום הדין. כשאנו ממליכים את הקב"ה על כל הבריה, שהוא בוראה ויוצרה ומנהיגה, אנו מכניעים בזה את עצמינו לפניו, ומוכנים לקבל עלינו כל מה שישת עלינו. אנו מכירים בו שהוא ברא אותנו ואת כל העולם, ואם כך לו הסמכות להעניש. כל מה שקלקנו בעולם הוא רואה ויודע, ואת מה שהרסנו חס ושלום הרי צריך לתקן. והוא הבורא שיודע מה הרסנו ואיך מתקנים, הוא נותן לנו את עונש התקון הנצרך והמוכח. ובקבלת העונש אנו מקבלים מלכותו.

ויהי רצון שנזכה לתקן את מעשינו עוד קודם העונש, על ידי תשובה, ובדרך זו לקבל את מלכותו, ואז יגזור עלינו הבורא שנה טובה ומתוקה.

סדרי התפילה בראש השנה

עיקרה של תפילת מוסף בראש השנה, הם הפסוקים של מלכויות זכרונות ושפרות. הבה נשים לב לכל סדרי התפילה, החל מברכת הקדושה ועד פסוקים אלו.

אנו פותחים את תפילת ראש השנה בבקשת 'ובכן תן פחדך'. אנו מבקשים מהקב"ה שימלוך על כל העולם כולו, ושכל העולם כולו יכירו במלכותו.

אולם חלק מיוחד לנו בעולם בהמלכתו, כי הקב"ה ייחד את שמו עלינו ובחר בנו. ועל כן אנו אומרים 'אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו וכו'.

ואף כי אומנם, מפני חטאינו גלינו מארצינו, ונחרב בית המקדש ואין קורבנות, ואיבדנו לכאורה את אותה עבודה ייחודית שהיה לנו בעולם כחלק מעם ה' המיוחד לו שבחר בו-

ועל אף הכל, ועדיין, אנו ממשיכים ואומרים - 'עלינו לשבח לאדון הכל'. כי עדיין אנו אלו יודעים ומכירים את אמונת הייחוד, ואנו הם אלו ששומרים את התורה ומקדשים את שמו ית' בעולם.

ואזי אנו ממשיכים בכל הפסוקים שמעיקרו של יום: מלכויות, זכרונות ושופרות.

בפסוקי מלכויות אנו מדגישים שה' הוא הוא המולך בבריאה, מאז ועד היום, בזמני הגאולה ובזמני הגלות. ועם ישראל לעולם לעולם ממליך אתו בכל העולם.

בפסוקי הזכרונות אנו מזכירים שהקב"ה לא עזב את העולם. כל מעשה של העולם, מבריאתו ועד סופו, בזמני גלות וגאולה, בזמנים של אור וחושך, הרי הם עומדים לפי הקב"ה, ולפיהם הוא מנהיג את העולם.

ופסוקי השופרות, הם 'הנגון' של כל זה. הסמופניה והרקע, שכל העולם נמצא בניגון של 'תקיעה' ושל 'תרועה'. התקיעה היא ביטוי של עוצמה, שכשאנו עושים את רצון ה' וכשנכרת מלכותו בבריאה העולם מתעצם. ואילו התרועה היא ה'שבר', כשחס ושלום אנו מעלימים את רצון ה' בבריאה, אזי העולם מתערר ומתקלקל.

ויהי רצון שנזכה להמליך את הקב"ה עלינו, בכל מעשינו ובכל דרכינו תמיד.

ביאור תפילת 'ובכן תן פחדך'

ההוספה שתקנו לנו לימי ר"ה ויוה"כ בברכת 'אתה קדוש', כוללת ג' חלקים. ג' חלקים אלו בנויים אחד אחרי השני, באופן שכל חלק מבוסס על הקודם, אך מוסיף בו נדבך מיוחד, וכפי שיבואר.

החלק הראשון - ובכן תן פחדך - הינו בקשה שכל העולם יראה ויבחין כי ההעמדת הבריאה כולה היא בידי השי"ת. אין טבע, וכוחותיו של האדם מוגבלות מאד, וכולם תלויים בו יתברך.

החלק השני- ובכן תן כבוד ה' לעמך, בחלק הראשון בקשנו שכולם יראו ויחדו מה', ויבינו שהכל תלוי בו, אולם בכך אין די. כי הגם שמפחדים מהשי"ת, עדיין לא באו להכרה 'מיהו' הקב"ה, ומה המבוקש בו. ולכן בחלק זה מבקשים שכל אומות העולם יכירו באותו הקב"ה שהוא שבחר את עם ישראל לעובדו. בכך יתאחד כל העולם כולו תחת מלכות שמים, ויטו כולם לעבוד את הקב"ה שכם אחד.

החלק השלישי- 'ובכן צדיקים יראו וישמחו'- כי בשני החלקים הקודמים אין די, כי עבודת ה' והכרה בו לא יכולה לבא רק על צד השלילה והפחד. היא צריכה להיות באופן חיובי וקיומי, ולכן הבקשה בחלק זה על השמחה- שהשמחה תהיה משוייכת אל הצדיקים, והקירבה לעבודת ה' של עם ישראל ושל הצדיקים תהיה באופן שככל שהקירבה גדולה יותר, כך גם השמחה גדולה יותר. איפה שנמצאת השמחה שם נמצאים החיים, ושם נמצא הקיווי והעמדת החיים.

אכן חלק שלישי זה – שהשמחה תהיה רק אצל הצדיקים, וכולם ידעו ויבינו שפה נמצאים החיים האמיתיים והמקוימים, לא יכול להגיע ללא שני החלקים הקודמים של הפחד מהקב"ה ואיבוד הרע. דומה הדבר לבעל תשובה, שהגם שהוא עוזב את חטאו ומקבל על עצמו להיות צדיק להבא, כל עוד הוא לא ביצע את ה'חרטה' עדיין הוא לא 'בעל תשובה', כי נשמתו נשארת מלוכלכת בחטאים. כך גם כאן נצרכת היראה לביטול הרע ולכילוי מהעולם, כדי שה'רקע' להמלכת השי"ת בעולם יהיה נקי מכל מיני טעויות וטומאות.

רק כעת אחר שכל הטעויות התבטלו ושוב אין כל הסחות דעת מהאמת האמיתית, ניתן להחיל את מלכות הקב"ה בעולם בגיל ובשמחה, ולזכות לגאולה השלמה ולתקון עולם במלכות שקי, במהרה בימינו אמן!

ה'סימנים'

מנהג ישראל הוא לאכול 'סימנים' בסעודות ראש השנה, ולומר את ה'יהי רצון' המיוחד לכל 'סימן'. כמובן שעיקר הדבר הוא לעורר את הלב לתפילה, ולתלות יהבנו בהקב"ה שיתן לנו שנה טובה ומבורכת על כל סממניה.

אולם דבר נוסף יש כאן, כי מלבד שהסמנים מעוררים לתפילה לקב"ה, הם באים לעורר אותנו

בעצמינו. כשהשנה מתחילה ואנו רואים 'ראש של דג', אנו מתעוררים שהבה באמת נעמיד את עצמינו במקום שנהיה בו לראש ולא לזנב. כך שאנו רואים רמון אנו מעוררים את עצמינו להרבות זכויות כרימון, וכך בשאר הסימנים. אנו מתעוררים שעלינו להתעורר ולהתקדם, וכאשר מתעורר הרצון שלנו ואנו עושים כן למעשה, אזי מתעוררים רחמי ה' עלינו בתפילה, ואז הקב"ה עוזר ומסייע בידינו להתקדמותינו ולעבודתו יתברך.

יום הכפורים

חסד ה' העצום בכפרת יום הכפורים

'כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטותאיכם לפני ה' תיטהרו'

כידוע בעולם, הרבה מאיכות המוצר נבחנת ונבדקת ע"י הלקוחות לפי תוקף האחריות, וככל שתוקף האחריות משתרע על יותר זמן, משמש הדבר לראיה שהמוצר איכותי יותר. אם יציעו לנו לקנות מוצר משולל אחריות, ויאמרו לנו שאם הוא יתקלקל יעזרו לנו לתקן אותו, כלום נקנה אותו?

אך לא כן מידת הקב"ה עם ישראל. הרי עם ישראל התחייב לקב"ה לקיים תורה ומצוות, אל בכל זאת מראש העמיד להם הקב"ה הבטחה שהוא יעמוד ויתקן ויכפר כל כל הקלקולים והתקונים. והרי קלקולו של חטא לא דבר קטן הוא, וכבר הראנו הגר"ח מולאוזין בספרו נפש החיים את קלקולי החטא הנוראיים בעולמי עולמות עליונים, וחורבנם הנורא. אבל בכל זאת הקב"ה משפיע חסדו עלינו ומתקן הכל, לזככינו ולחותמינו לשנה טובה ומאושרת!

חג הסוכות

לשונות ואיחולים

עומדים אנו בסוף תקופת החגים הפותחים את השנה, ובסיומה של מערכת הימים הנוראים. כאשר מנהג ישראל לאחל בימים אלו זה לזה 'גמר טוב', כאשר לפני יוה"כ מאחלים 'גמר חתימה טובה, ולפני ראש השנה 'שנה טובה'.

יתכן לבאר שפשר מנהג ישראל לאחל זה לזה את הברכות המתאימות לפי התקופה, זה כדי להזכיר אחד לשני את תוקף וגדולת הימים והזמן. כדי שנזכור ויזכרו כולם לנצל את הימים ואת הזמן היטב, ולהביא באותו זמן את ה'שנה טובה', את ה'גמר חתימה טובה', ואת ה'גמר טוב', לחיים ולשלום.

ארעי בגשמיות, קבוע ברוחניות

סוכה היא דירת ארעי. אכן לעומת זאת, נפסק בשולחן ערוך של האדם לקבוע את עצמו בסוכה - פיצד מצות ושיבה בספה, שיהיה אוכל ושותה וישוּמטיל וְדַר בַּסֶּכָּה כָּל שְׁבַעַת הַיָּמִים, בֵּין בָּיִם בֵּין בָּלִיָּה, כְּדָרָךְ שֶׁהוּא דָר בְּבֵיתוֹ בְּשָׁאֵר יָמוֹת הַשָּׁנָה. וְכָל שְׁבַעַת יָמִים עוֹשֶׂה אָדָם אֶת בֵּיתוֹ עֲרָאִי וְאֶת סִכְתּוֹ קָבֵעַ (שו"ע תרלט ס"א)

הרי שחובה על האדם לקבוע את עצמו- בארעיות של הסוכה.

וכנראה שהביאור היא, שעל האדם לקבוע את עצמו, שכל ישיבתו בעולם הזה איננה קבע. כי המצב שלו והשייכות שלו היא רק בצל הקב"ה. והתורה הקדושה שאומרת לנו לשבת בסוכה 'כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים', היא בעצם אומרת לנו שכל יציאתנו ממצרים היתה כדי לשבת בכזו סוכה. לחיות בעולם שהוא ארעי לעצמו, ודבוק ותלוי בבורא!

שנזכה גם כל השנה להיותנו דבוקים בבוראנו, להאחז באמונתנו ולשבת בצילו!

השמחה והחירות האמיתיים

אנו יושבים בסוכות כדי לזכור את הסוכות או את ענני הכבוד שהקב"ה הושיב את אבותינו כשיצאו ממצרים. אולם המפרשים עמדו על כך, שלא מצאנו שעשו זכר לניסים אחרים שהיה לאבותינו במדבר, כאכילת המן, בארה של מרים, ועוד.

נראה שהנקודה גלומה במסר הייחודי שיש במצות סוכה. לו היו שואלים אותנו באיזה אופן כדאי ביותר שהקב"ה יאכסן את יוצאי מצרים, יתכן שהיינו בוחרים בארמונות מפוארים ובטירות ענק, אולם הקב"ה בחר לשים את אבותינו בסוכות רעועות דוקא. הסיבה לכך שהקב"ה רוצה ללמד את עם ישראל את סוד השמחה והחירות האמיתיים. אותו מלך שחי חיי מלכות בארמון מפואר, הוא הרגיל את עצמו לכל סדרי הארמון ולכל פרטי האיבזור המפנקים שבו, ושוב הוא לא יכול להסתדר בלעדיהם. הוא משועבד, כי אושרו ושמחתו תלויים בהמוני פרטים ופרטי פרטים, שאם הם יחסרו לו הוא ירגיש שלא בנוחות, בהעדר ובחסר.

לעומת זאת הרגיל הקב"ה את עם ישראל, שחיים טובים ומאושרים בעולם הזה זה כשהם נמצאים - בסוכות. כשהעולם הזה לא תופס מקום, ולא משתעבדים לו. למאן דאמר שהקב"ה שם את עם ישראל בענני כבוד המסר הוא שהקב"ה שם את ישראל לחיות בצילו של הקב"ה, ולא בצילו של העולם הזה. שם, כשמסורים ותלויים בידי בורא עולם ובטוחים בו, ולא נשענים בשום אופן של העולם הזה שלהבל דמה, שם נקנים החירות והאושר האמיתיים. על ידי החירות והשמחה האמיתיים הללו יכולים אנו לקיים את מצות התורה שכתובה בחג הסוכות 'ושמחת בחגך', ובאופן ששמחה זו תמשיך לשרור עלינו בכל ימות השנה. מתוך חירות וחופשיות, ובלי שיעבוד לדבר כזה או אחר, בלתי לה' לבד!

ציווי של ושמחת בחגך

רק לפני חמש ימים ביום הכפורים, היינו תחת ציווי התורה של 'ועניתם את נפשותכם'. כעת מעט ימים לאחר מכן, אנו כבר מצווים בציווי ההופכי של ושמחת בחגך, לשמוח בחג עצמו, שזהו המצוה הקשה שבתורה וכמו שמפוסם מהגר"א.

כי התורה מצוה אותנו שהרגש לא ישלוט עלינו. אנחנו אלו שמצווים לשלוט על הרגש. כאשר המוח הוא השולט על הרגש, אין קודי ושאלה איך ביום אחד הרגש הוא כך ובשמנהו הפוך, כי

הרגש אינו אלא מנווט ע"י הכוחות השכליים, השולטים והשליטים. וביום הכפורים שאנו מצווים להתענות- עלינו להיות מעונים. וכעת בחג הסוכות שמצווה עלינו לשמוח- עלינו להיות שמחים. והצווי הוא כאמור להיות שמחים בחג, בקיום החג. לא בדברים אחרים, וגם לא באסיפת התבואה שחלה בחג האסיף. 'ושמחת בחגך, והיית אך שמח'!

'פוכת שלומך'

המושג של שלום המשוויך וקשור לסוכה, נראה שהוא מגיע משום שהסוכה היא 'דירת ארעי'. כשאנו מצויים בדירת קבע אז ההתבססות עלולה לגרום למחלוקת ולויכוחים. כל אחד מרגיש את עצמו היטב, והוא מקובע בעצמו ובדירתו, ואז הוא עומד על מעמדו והאינטרסים שלו. אבל כשאדם נמצא בדירת ארעי אז הוא קולט שכל כולו כאין, ואינו כדאי לעמו על דעתו ועל יצריו, כי כולם כאין וכאפס. ואז נוצר השלום, כשהאדם מקבל ומכיל את מה שמעבר לו, לשלמותו הנפשית והרוחנית.

שבת חול המועד פוכות

ישנו שילוב מיוחד במינו בין השבת לבין המועד, שעל כן הוא נקרא 'שבת חול המועד'. הגם ששבת מבטלת תמיד את כל סדרי היום חול, שבת לא מבטלת את החג, והתורה לא אומרת לנו שנחזור בשבת הביתה, ונשוב לסוכה שוב ביום ראשון. גם פרשת שבוע לא נקראת בשבת, וקוראים בשבת את עניני חג הסוכות.

ואולי כי המועדות בכלל אינן שינויים בזמן, אלא מצב שחל בזמן בעצמו. ולכן כשם ששבת קדש מקדשת את הזמן של היקום עצמו, כך גם בחגים מקדשת השבת את מצב המועד עצמו. ואותו מצב של המועד - ישיבת הסוכה בחג ואכילת המצה בפסח, מתקדש ומתעלה ביותר ע"י השבת, שהשבת חלה עליו ומתקדש אף הוא בקדושתו.

קריאת מגילת קהלת

הָבֵל הַבְּלִים אָמַר קִהְלֵת הָבֵל הַבְּלִים הַכֹּל הָבֵל (.קהלת א,ב)

המושג 'הבל' בא לבטאות את דברי העוה"ז ומותרותיו. נראה שהגדרת המושג היא, שלעניני העולם הזה אין מקום לכשלעצמם, אלא אך ורק במסגרת ולצורך העולם הבא. ללא זה אין להם כלל ההעמדה.

וזה המושג של 'הבל'. לאויר יש מציאות וקיום רק כשהוא במסגרת של משהו, אבל לבדו הוא כפורח, ואין לו מציאות. כך הם חיי העולם הזה, כדי לתת להם אחיזה וקיום מחויביים להעמידם במסגרת של חיי העולם הבא, אבל ללא זה הם הבל. כלום.

שמיני עצרת

ידוע שענינו של יום זה של 'שמיני עצרת', הוא 'עיצרו עימי עוד יום אחד'. היינו שעם ישראל נמצא עם הקב"ה לבד, ובלי שום אירוע או סיבה מיוחדת.

אכן יש להבין מהו א"כ השילוב של שמחת תורה בתוך יום זה, שתקנוהו בדורות האלו. אבל הביאור הוא פשוט, שהתוכן של אותו 'עיצרו עימי', של ההתייחדות עם ה' יחד, זהו התורה והשמחה בתורה. כי קב"ה ואוריתא חד הוא, ובזה ועל ידי זה אנו מתאחדים עימו.

חנוכה

האושר של חנוכה – בחנוכה

על שני נקודות סובבים ימי החנוכה, נס פך השמן שלשלמו אנו מדליקים את הנרות, וההודאה בהלל ובתפילה על ניסי המלחמה, שנצחו המעטים והחלשים את הרבים והחזקים. אכן נראה ששני נקודות אלו שורש אחד להם.

הרי ההודאה שתקנו לנו חכמים על נס המלחמה אומרת דרשני, הרי אין סוף של צרות וניסים היה לעם ישראל בגלויות השונות, ואם היינו צריכים לומר הלל על כל נס ונס הרי שלא היה

נשאר לנו יום בשנה פנוי בלי הלל..., וא"כ למה ראו חז"ל לתקן להודות על נס המלחמה של חנוכה בדוקא.

והתשובה היא, שבשאר המלחמות והמצוקות שהיה לעם ישראל, יתכן שהיה עדיף לעם ישראל שמראש לא תהיה מלחמה ולא יזדקקו לתשועה. אבל שונה חנוכה, שכתוצאה מהניסים שאירעו בו זכינו לניסים ותשועות גדולות, לנס פך השמן, להתחדשותם של הניסים והנפלאות הללו בכל שנה ושנה, ולשיפעת אור ימי החנוכה. אשרינו מה טוב חלקינו!

כתבו לכם על קרן השור

בימי החנוכה, אנו חוגגים את נצחון היהדות על ההתיוונות. אכן, המלחמה של התיוונות ביהדות לא היתה כפירה מוחלטת במציאות האלוקית, אלא בקשר בין האלוקות לעולם, היינו בייחוד שמו של הקב"ה על כל העולם.

ידועה היא גזירת היוונים על עם ישראל 'כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלוקי ישראל'. וכבר דייקו המפרשים שהיוונים לא גזרו על ישראל שיאמרו שאין חס"ו בעולם מציאות של אלוקי ישראל כלל, אלא שהיוונים רצו שיאמרו ישראל שהגם שיש אלוקים, אין להם 'חלק' בו. ודבר זה טעון בירור והבנה.

נראה שההבנה כאן, נעוצה ביסוד הקשר בין המציאות הבריאתית לבין האלוקות. עובדי הע"ז והאלילים לא היתה להם מניעה, בחלק מהפעמים, להאמין שיש כח עליון שברא את הבריאה ומנהיגה. אולם הם האמינו שלא נוצרה אלוקות זו אלא כדי 'לשרת' את הבריאה ר"ל. לדידם העיקר זה המציאות החיים בעולם, ולא נועד הכח העליון כי אם לברוא ושרת, לתחזק ולשכלל את החיים כאן. כי כל הבריאה איננה לדעתם האווילית כי אם להנות ולהתבהם, לפתח את העולם וחקויותיו, והוא הוא מרכז החיים. זוהי ההתוונות.

אולם עם ישראל יודע כי ההפך הוא הנכון. לא נבראה כל הבריאה כולה ולא ניתן בה תורה ומצוות לישראל, אלא רק כדי שבמעשינו יתעלה העולם ויתקרב אל הקב"ה. שהבריאה שבראה הקב"ה באופן מרוחק ממנו כביכול, תתקרב שוב אל הקב"ה, ותתקדש בקדושתו. וזהו תכלית כל מעשינו בעולם. לא שישנו כח עליון המשרת אותנו חס ושלו, אלא שאדרבה, כל בריאתינו

בעולם אינה להיות משרתי ה', המקרבים את עצמינו ואת הבריאה לפניו.

זהו איפה נצחון הרוח על החומר, שבחנוכה הוכיח הקב"ה ע"י הניסים וגילה והראה את חלות הקדושה על החומר. את עילוי של החומר והתקדשותו עד כדי ביטול כל חוקות הטבע, ושהוא 'בעצם' משועבד גם הוא לרוחניות. ואם קצת מתבטלים מעליו חוקי החומר בעזרת 'נס', הרי הוא גם עושה את רצון קונו.

וחושך על פני תהום

כידוע, מצאו חז"ל רמז למלכות יון מהפסוק בבראשית 'וחשך על פני תהום'. מבואר א"כ שכבר מתחילת הבריאה, הוטבעה עניינה ומהותה של מלכות יון.

בודאי שאין כאן 'פשלה' חס"ו בבריאה, אלא לכתחילה הדבר. הביאור הוא, שלעולם האור לא ניכר אלא מתוך החושך. ויש להוסיף עוד; אם הכל 'זורם' ו'חלק', אזי חסרה המוטיבציה והרצון לעלות. דוקא החושך והמניעות, הם אלו שיכולים ליצור את ההתגברות ואת העליה שבעקבותיהם.

לכן כבר מתחילת הבריאה, כשהיה חושך על פני תהום, היה כאן איזה זריעה למציאותה של יון בדורות הבאים. כדי לתת לנו את חנוכה, כדי להביא לנו את 'האור' העצום שהתחדש אז.

הבה ננצל את ה'חשכויות' שלנו בחיים, לעלות ולהתעצם על ידם!

נס ומבע בחנוכה

כידוע מצות הדלקת נר חנוכה הינה לזכר והודאה על נס פך השמן, וכמו שכתוב בגמרא במסכת שבת (כא:): שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל. וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים.

ומבואר שהנס היה כשפך ששיעורו ליום אחד הספיק לשמונה ימים. ולכאורה נראה מבואר שאם היו מוצאים פך ששיעורו לשמונה ימים, לא היו מתקנים על זה את מצות ההדלקה, והגם

שעצם מציאת הפך היא עצמו נס.

וידועה קושיית הבית יוסף למה תקנו להדליק שמונה ימים, הלא הנס היה רק שבע ימים, שהרי ביום הראשון הנר דלק לפי טבעו. והיו מהקדמונים שתירצו שאף היום הראשון היה נס, כי עצם מציאתו של הפך שאבד היא נס. אכן מדברי הב"י ששאל ולא ענה שגם היום הראשון הוא נס, נראה מבואר שעצם מציאת הפך לא נחשב לנס.

אכן יתכן שלימוד יש כאן, כי אולי היה מקום לחשוב שעצם המציאה של הפך לא נחשבת לנס, כי יתכן לתלות מציאה זו בדרך הטבע, וש'התמזל המזל' ומצאו את הפך. אלא שלאחר שכבר נעשה נס גדול ונר ליום אחד דלק שמונה ימים, אזי שמו על לב שגם המציאה של היום הראשון היא אכן נס, וכדברי הרמב"ן המפורסמים בסוף פרשת בא ש'מן הניסים הגלויים המפורסמים אדם מודה בניסים הנסתרים'. ועל כן הקדמונים יישבו שיש כאן נס שעל ידו יש לתקן חנוכה לכל השמונה ימים, שהרי התגלה שהנס היה גם יום הראשון. אבל הבית יוסף סבר שזהו כבר גילוי ששייך לכל השנה, והנס המיוחד של חנוכה הוא רק בשבעת ימים שמהם לומדים לכל השנה כולה, ש'כל דברינו ומקרינו אין בהם טבע ומנהגו של עולם'.

'חנוכה מן התורה מנין'

חז"ל שואלים בגמרא 'פורים מן התורה מנין'. ואילו על חנוכה לא מצאנו 'חנוכה מן התורה מנין'. אומנם נראה שלא צריך מקור ל'חנוכה מן התורה'. הרי יון שהיא הצרה של חנוכה, רמוזה כבר בבריאת העולם; 'וחשך על פני תהום- אלו יוון'. היינו שההתמודדות בין יון וישראל היא מאז בריאת העולם, כיון שכוחות הרע והנסיונות הרוחניים של עם ישראל הם טבעיים וחלק מהבריאה.

כבר בפרשה אנו רואים את התגלגלות המאורעות שבטבע, שעל ידי מכירת יוסף הוגלו בני ישראל ממצרים, כביכול הגיע נסיון זה- של שיעבוד מצרים- בדרך טבעית.

וכך גם יש לדייק מלשון הוספת על הניסים שבתפילה, שם הנוסח הוא 'בימי מתתיהו בן יוחנן כהן גדול כשעמדה'. היינו שעצם מה שעמדה המלכות איננה הבשורה כאן, אלא היא האופן הטבעי, כשעמדה...

כי נסיונות אלו היו ויהיו, וכל שמוטל עלינו זה לעמוד בהם, בסיעת"ד!

פרשת זכור

מלחמה בעמלק

'אשר קרך בדרך, ויזנב בך כל הנחשלים אחריך, ואתה עיף ויגע'

נראה, שהדגשת התורה באומרה 'ואתה עיף ויגע' נושאת שני מסרים. המסר האחד הוא, הבעייתיות שעם ישראל היה עיף ויגע. על עם ישראל לשמור על רעננות וחיות, על עירנות, ולא לתת פתח לעמלק לבוא.

והמסר השני הוא, שגם אם חס ושלום אתה עיף ויגע, וכבר הגעת אל המצב הזה, עליך להלחם במצב הזה גופו. תמחה את זכר עמלק, בכל מצב. לא תשכח!

עבודת המחייה

'והיה בהניח ה' אלוקיך....תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח'

ציווי התורה הוא, שיש למחות את עמלק אחרי ש'ה' יניח לך מכל אויבך', היינו אחרי שהקב"ה יעשה את המלחמות לעם ישראל ויתן להם את הארץ, אזי מצווים הם עם ישראל עצמם למחות את זכר עמלק. כלומר, הקב"ה עושה לעם ישראל 'את העבודה', מנצח את אויביהם וכובש עבורם את ארץ ישראל, אולם את מחיית עמלק עם ישראל צריכים לעשות בעצמם.

כדי להיטיב להסביר זאת, יש לעורר שאלה בממהות מחיית עמלק. בפשטות נדמה שעיקר הכונה היא להעלים את זכרו של עמלק מן העולם. אולם אם זה כך הרי שיש לתמוה, שהרי ידוע ומקובל שכדי להשכיח דבר כל שהוא יש להתעלם ממנו ולהתייחס אליו כמי שאינו, ועל ידי זה הוא יעלם. לכאורה אם התורה מצוה אותנו כל שנה לזכור את מחיית עמלק, הרי זה סיבה שאנו שכן נשכור אותו, וכך הוא חי איתנו משנה לשנה, ובמה הוא ימחה?

אכן מחיית עמלק איננה התוצאה בלבד, שהלא אם כל רצון ה' שעמלק לא יהיה בבריאה היה

יכול לכלות אותו בעצמו, או לא לברוא אותו. אלא שהקב"ה חפץ במעשה המחיה שלנו לשלעצמו, ובהתעוררות השנאה של עם ישראל לכל מה שעמלק חפץ בו ומייצג אותו. עם ישראל צריך לשנוא, בשנאה אקטיבית את עמלק, בדרך למחייתו, ולעורר ולהגביר את השנאה עד כדי מחייתו של עמלק בידים. ולכן אנו זוכרים את עמלק מידי שנה, זוכרים את חובת מחייתו, ומחיילים לה, שעמלק יאבד מן העולם. זוהי עבודתנו שלנו.

ומעתה הפסוקים שעמם פתחנו מבוארים באופן נפלא. את כיבוש הארץ והכנעת שאר האויבים הקב"ה יעשה לנו, ואנו יכולים 'לשבת בשקט'. אולם את מחיית עמלק עלינו לעשות בעצמינו, כי אין רצון הקב"ה בתוצאת המחיה, אלא במעשה המחיה שיעשונו עם ישראל. לכן אחרי ש'והיה בהניח ה' וכו' לכל אויבך מסביב', ועם ישראל לבטח בארצו, אזי הציווי הוא 'תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח'.

פורים

ההזדמנות וההחמצה

כאשר אנו מתבוננים ומסתכלים על צורת הפורים במקומינו, עולה בראש המשפט המפורסם שכתב הרמב"ן במכתבו על מצב החורבן שמצא בירושלים - 'כל המקודש מחבירו חרב מחבירו', כי בפורים, עם היותו יום קדוש ונשגב, אנו רואים לצערינו תופעות של הוללות וקלות ראש, שהם מהופכים למהותו של יום.

אך נראה שדוקא תופעה זו מובנת היטב עכ"פ במה שנוגע ליום הפורים עצמו, כי פורים הוא יום של גילוי ההעלם הפנימי, וכנודע, וממילא אם יש מי שפנימיותו טובה, יהא גם גילוי גילוי טוב, אבל מי שפנימיותו איננה טובה, א"כ מה שיתגלה לענינו זה אותה פנימיות עלובה, עם כל הצער והעליבות שיש בה.

ולכן אדרבה, כל אותם הזמנים המסוגלים, הינם מסוגלים לטוב ולגאולה אם יש בהם טוב וגאולה, אבל אדרבה מתוך אותה מסוגלות לעליונות, יכולה לבוא הנפילה והגילוי לרעה כשלא זוכים.

וכמו בפרשת כי תשא, שעם ישראל נפלו מאד בחטא העגל, הנה נתאר לעצמינו אם עם ישראל היה זוכה ומחכה וממתין בסבלנות למשה רבינו, ומאמין כי בא יבוא על אף הכל - איזה התעלות

ושכר היה מקבל אז עם ישראל על איוויו ומדרגתו. רק כיון שעם ישראל חטא, נהפך לו חטא זה לנפילה הגדולה של כל הזמנים. כי כגודל מה שהיה ניתן לזכות, כך גדול הנפילה כשלא זכו. שנכה לנצל היטב את כל ההזדמנויות שניתנות לנו, ולמצותם היטב לטובה.

פורים – נס!

על כן קראו לימים האלה פורים על שם הפור (ט, כו)

יש להבין למה פורים נקרא על שם הפור, הלא נס פורים הגיע על ידי כמה וכמה אירועים מרובי פרטים והשתלשלותם, והפור שהוא הגורל הוא רק חלק אחד מהם. א"כ למה דוקא נקבע הפור כשם היום?

אכן, ידוע הוא שכל עניני פורים היו בהסתר פנים, באופן שאפשר לחשוב שכך התגלגלו הדברים, כאילו מאליהם. אכן הפור נעשה ע"י גורל משמים, ובחוש אפשר לראות את יד ההשגחה.

ומתוך כן יש להבין, שאף כל עניני הפורים אינם אלא משמים, ויד ה' הם! וככל מאורעות החיים!

שמחת הפורים

וַיִּכְתֹּב מֶרְדֳּכָי אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכָל מְדִינֹת הַמֶּלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ הַקְּרוּבִים וְהַרְחֻקִּים: לְקִיָּם עֲלֵיהֶם לִהְיוֹת עֹשִׂים אֶת יוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ אֲדָר וְאֶת יוֹם חֲמִשָּׁה עָשָׂר בּוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה: פָּיִמִים אֲשֶׁר נָחוּ בָהֶם הַיְּהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֹדֶשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִיָּגוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֲבֵל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתָּה וְשִׂמְחָה וּמִשְׁלֹחַ מְנוֹת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוֹת לְאֶבְיוֹנִים (אסתר ט, כ-כב)

דומה שהדבר הבולט בפורים יתר על שאר מועדי השנה, זה החצנת השמחה שבכל עיר ועיר, מדינה ומדינה. המשלוח מנות והמתנות לאביונים הם התורמים לכך שהשמחה לא נשארת בד' אמותיו של כל יחיד ויחיד, אלא היא מתפרסת ובוקעת לתוככי רשות הרבים, ובפיהרסיא רבתית. ויתכן שדבר זה לא במקרה הוא, אלא הוא מיסודות השמחה של פורים. כי יש כאן כוונה להודיע ולהיוודע על הנצחון המוחלט של עובדי ה' על פני הסטרא אחרא, לא רק בגוף אלא גם ברוח.

ולא כנצחון של התנצלות 'וחוסר ברירה' על זה ש'כפו אותנו' בעל כורחינו לנצח במלחמה זו, כי אם נצחון של לכתחילה ושל שמחה רבה. הרצון במשלוח מנות ובמתנות לאביונים, הוא לפרסם את השמחה בנס. לפרסם את שמו של הקב"ה בכל הארץ, ולדאוג שהפסוק 'שלא יכלמו לנצח כל החוסים בך' יהיה נחלתם של כל יהודי ויהודי באשר הוא.

אנו מראים את הבלעדיות של הקב"ה בבריאה ואת האמת שאין בלתו, בכל הכח ובכל השמחה, עם כל ההחצנה וכל הרעש. להודיע ולהיוודע שאין עוד בלתו, אפס זולתו!